

GİRESUN
ÜNİVERSİTESİ . UNIVERSITY

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

Ayşe KÜRKCÜ
172005007

2019

GİRESUN

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ KOLEKSİYONU 2843
NUMARADA KAYITLI MECMUATÜ KASAİD Fİ MEDHİ ŞEYHÜLİSLAM
FEYZULLAH EFENDİ TRANSKRİPSİYONLU METİN-İNCELEME**

**“MECMUATÜ KASAİD Fİ MEDHİ ŞEYHÜLİSLAM FEYZULLAH EFENDİ”
REVIEW OF TRANSCRIBED TEXT REGISTERED AT 2843 NUMBER IN
SÜLEYMANİYE LIBRARY THE COLLECTION OF ESAD EFENDİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

AYŞE KÜRKCÜ

TEZ DANIŞMANI

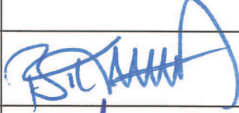

DR. ÖĞR. ÜYESİ HAMZA KOÇ

GİRESUN, 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 15.11.2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ayşe KÜRKÇÜ'nün "Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 2843 Numarada Kayıtlı Mecmuatü Kasaid Fi Medhi Şeyhülislam Feyzullah Efendi Transkripsiyonlu Metin-İnceleme" başlıklı tezini incelemiş olup aday 12.12.2019 tarihinde, saat 13.00'te jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof. Dr. Beyhan KESİK	
Üye	Prof. Dr. Abdullah EREN	
Üye (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Hamza KOÇ	

ONAY

.../.../2019

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 2843 Numarada Kayıtlı Mecmuatü Kasaid Fi Medhi Şeyhülislam Feyzullah Efendi Transkripsiyonlu Metin-İnceleme” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12/12/2019

Ayşe KÜRKÇÜ

ÖN SÖZ

Mecmualar, ilk olarak çeşitli belge ve kayıtların derlendiği bir not defteri hâlinde ortaya çıkmıştır. Zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşan mecmualar, özellikle son zamanlarda “Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi” ışığında meydana getirilen akademik çalışmalarla birlikte, klasik Türk edebiyatında henüz gün yüzüne çıkmamış birçok şiirin ve tezkirelerde yer almayan şairlerin tespitinde edebiyat araştırmacılarına kaynaklık etmektedir.

Mecmualar, türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bu özelliklerden biri de mecmuaların şiir merkezli olarak derlenmesidir. Müretteplerinin ilgi alanlarına ve estetik beğenilerine göre şiir mecmualarının, farklı şekil ve türdeki şiirlerden oluşmakla birlikte, tamamıyla ya da çoğunlukla tek bir nazım şekliyle de oluşturulmuş örnekleri mevcuttur. Bunlardan biri de çalışmamıza konu olan, Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi ve ailesine yazılan methiyelerden oluşan Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Koleksiyonu, 2843 numarada kayıtlı bir kaside mecmuasıdır. 170 varaktan oluşan mecmuada Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerin bulunduğu üç ana bölüm bulunmaktadır. Çalışmamızda mecmuada yer alan Türkçe şiirler dikkate alınmıştır. Türkçe şiirler 2b-44b ile 168a-170b arasındaki varaklarda yer almaktadır. Söz konusu varaklarda yer alan Türkçe şiirlerin içerisindeki Arapça ve Farsça kısımların ise görsellerine yer verilmiştir.

Çalışmamız, giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamıza konu olan mecmuada çoğunlukla kaside nazım şekliyle kaleme alınan şiirler yer almaktadır. Dolayısıyla giriş bölümünde, genel hatlarıyla “mecnû‘a, kaside ve mecnû‘a-i kasâ‘id” kavramları üzerinde durulmuştur.

Birinci bölüm, kendisine ve ailesine methiyeler yazılan, “Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi’nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri” başlığı altında üç kısımdan; ikinci bölüm, “Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Koleksiyonu, 2843 Numarada Kayıtlı Mecmuatü Kasaid Fi Medhi Şeyhülislam Feyzullah Efendi Adlı Mecmuanın Tanıtılması” başlığı altında iki kısımdan; üçüncü bölüm ise “Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Koleksiyonu 2843 Numarada Kayıtlı Mecmuatü Kasaid Fi Medhi

II

Şeyhülislam Feyzullah Efendi Adlı Mecmuanın Metni” başlığı altında dört kısımdan oluşmaktadır.

Eserin bulunmasından itibaren çalışmamın her adımında sabrını ve mesaisini benden esirgemeyerek akademik anlamda daima yanımda olan, beni özveri ve titizlikle yapılan her çalışma sonucunda başarıya ulaşılacağına inandıran danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hamza KOÇ’a, bizleri her zaman çalışmaya teşvik eden değerli hocalarım Prof. Dr. Beyhan KESİK, Prof. Dr. Abdullah EREN ve Dr. Öğr. Üyesi Musa TOZLU’ya, mecmuadaki bazı Farsça ifadelerin çevirisini yapan ve her zaman beni destekleyen kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Yeşim IŞIK BAĞRIAÇIK’a ve beraber çıktığımız bu yolda çalışmam boyunca fikirlerini benimle paylaşan değerli arkadaşlarım Ülkü YILMAZ, Halime AKDAĞ ve Zeynep CÖMERT’e sonsuz teşekkür ederim.

Giresun-2019

Ayşe KÜRKÇÜ

ÖZET

**KÜRKCÜ, Ayşe, SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ
KOLEKSİYONU 2843 NUMARADA KAYITLI MECMUATÜ KASAİD Fİ
MEDHİ ŞEYHÜLİSLAM FEYZULLAH EFENDİ TRANSKRİPSİYONLU
METİN-İNCELEME**

Yüksek Lisans-2019, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Mecmualar, klasik Türk edebiyatı araştırmalarına kaynaklık eden önemli derlemelerdir. Mecmualarda şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine tesadüf edilebileceği gibi kaynaklarda adı geçmeyen unutulmuş şairlerin şiirlerine, bilinen şairlerin divanlarında bulunmayan/bilinmeyen şiirlerine, dönemin genel beğeniyle ilgili ipuçlarına rastlayarak yeni bilgiler edinmemiz mümkündür.

Bu hususlar da dikkate alınarak, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Koleksiyonu 2843 numarada kayıtlı “Mecmuatü Kasaid Fi Medhi Şeyhülislam Feyzullah Efendi” isimli mecmuanın transkripsiyon harfleriyle çeviri yazısı yapılp “Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi” kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır.

Mecmua içerisinde 17. yüzyılda yaşamış olan Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi ve ailesine yazılan çoğunluğunu kasidelerin oluşturduğu şiirler yer almaktadır. Bu şiirler 17, 18 ve 19. yüzyıllarda yaşamış bazı şairlere aittir. Çalışmamızda, 170 varaktan oluşan mecmuadaki Türkçe şiirler dikkate alınmıştır. Mecmuanın 2b-44b arasındaki sayfalarında Türkçe, 45b-82b arasındaki sayfalarında Arapça ve 83b-167b arasındaki sayfalarında Farsça methiyeler bulunurken, 168a-170b arasındaki sayfalarında ise Türkçe kaside, Farsça mesnevi, kıt’a, beyit ve müfredler yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Mecmua, Kaside, Mecmû‘a-i Kasâ‘id, Şeyhülislam Feyzullah Efendi.

ABSTRACT

KÜRKÇÜ, Ayşe, “MECMUATÜ KASAİD Fİ MEDHİ ŞEYHÜLİSLAM FEYZULLAH EFENDİ” REVIEW OF TRANSCRIBED TEXT REGISTERED AT 2843 NUMBER IN SÜLEYMANİYE LIBRARY THE COLLECTION OF ESAD EFENDİ

Master Degree-2019 Department of Turkish Language and Literature.

Magazines are important collections which are sources of classical Turkish literature researches. It is possible to get new information in the magazines by encountering poets' poems' different forms in their divan, poems of forgotten poets not mentioned in sources, well-known poets' poems not found/ known in their divan, hints about the general admiration of the period.

By considering these issues, a magazine called “Mecmuatü Kasaid Fi Medhi Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi” translated with transcription letters, registered at 2843 number in Süleymaniye Library, The Collection of Esad Efendi, is aimed to be examined within “the Systematic Classification of Magazines Project”.

Poems, mostly composed of odes which is written to Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi and his family who lived in 17th century are included in the magazine. These poems belong to some poets who lived in 17th, 18th, 19th century. In our study, in the magazine Turkish poems consisting of 170 leafs were taken into consideration. There are Turkish panegyric between 2b- 44b pages, Arabic panegyric between 45b-82b pages, Persian panegyric between 83b-167b, Turkish odes, Persian masnavi, kıt'a, couplet, müfred between 168a-170b pages in the magazine.

Keywords: Magazine, Ode, Ode Magazine, Şeyhülislam Feyzullah Efendi.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VIII
TABLOLAR LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ.....	1
a. Kaside Kavramı.....	1
b. Mecmua Kavramı.....	6
c. Mecmua-i Kasaid.....	10

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞEYHÜLİSLAM SEYYİD FEYZULLAH EFENDİ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ.....	12
1.1. Hayatı.....	12
1.2. Edebî Kişiliği.....	15
1.3. Eserleri.....	16
1.3.1. Tefsir.....	16
1.3.2. Hadis.....	17
1.3.3. Fıkıh.....	17
1.3.4. Kelam.....	17
1.3.5. Ahlak ve Tasavvuf.....	17
1.3.6. Edebiyat.....	18
1.3.7. Otobiyografiler.....	19
1.3.8. Hüsn ü Hat.....	19
1.3.9. İcazetname.....	19

1.3.10. Vakıf Eserleri.....	19
-----------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ KOLEKSİYONU 2843 NUMARADA KAYITLI MECMUATÜ KASAİD Fİ MEDHİ ŞEYHÜLİSLAM FEYZULLAH EFENDİ ADLI MECMUANIN TANITILMASI.....	21
---	-----------

2.1. Mecmuanın Fiziksel Tavsifi.....	21
--------------------------------------	----

2.2. Mecmuanın İçerik Tavsifi.....	22
------------------------------------	----

2.2.1. Mecmuada Şiirleri Bulunan Şairler Hakkında Kısa Biyografiler..	22
---	----

2.2.1.1. Nazîrîzâde Emîn.....	22
-------------------------------	----

2.2.1.2. Sâbit Efendi.....	23
----------------------------	----

2.2.1.3. Sırrî.....	24
---------------------	----

2.2.1.4. Fâ'ik Efendi.....	24
----------------------------	----

2.2.1.5. Kâmî Efendi.....	25
---------------------------	----

2.2.1.6. Fâ'iz Efendi.....	26
----------------------------	----

2.2.1.7. Sâhib.....	26
---------------------	----

2.2.1.8. Kâşif Efendi.....	27
----------------------------	----

2.2.1.9. Şeyh Müstakîm Efendi.....	27
------------------------------------	----

2.2.1.10. Nazîf.....	29
----------------------	----

2.2.1.11. Adlî.....	30
---------------------	----

2.2.1.12. Sâcid Alî Efendi.....	30
---------------------------------	----

2.2.2. Mecmuada Yer Alan Şairi Bilinmeyen Şiirler.....	32
--	----

2.2.3. Mecmuada Yer Alan Arapça ve Farsça Övgüler.....	33
--	----

2.2.4. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları.....	33
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ KOLEKSİYONU 2843 NUMARADA KAYITLI MECMUATÜ KASAİD Fİ MEDHİ ŞEYHÜLİSLAM FEYZULLAH EFENDİ ADLI MECMUANIN METNİ.....	34
3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem.....	34
3.2. Metinde Kullanılan Çeviri Yazı Alfabesi.....	36
3.3. MESTAP'a Göre Mecmuanın Tasnifi.....	37
3.4. Metin.....	44
SONUÇ.....	281
KAYNAKÇA.....	283
EKLER.....	290
ÖZ GEÇMİŞ.....	295

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
BASD	: Bosnalı Alaaddin Sâbit Divanı
bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
d.	: Doğumu
Ed.	: Editör
G.	: Gazel
H.	: Hicrî
Haz.	: Hazırlayan
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
KD	: Kâmî Divanı
Ktp.	: Kütüphanesi
M.	: Miladi
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
nr.	: Numara
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
SD	: Sırrî Divanı
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vr.	: Varak
vs.	: Ve sair
Yay.	: Yayınları

TABLolar LİSTESİ

Tablo Nr.	Sayfa Nr.
1. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıla Göre Dağılımı ve Şiir Sayıları.....	31
2. Mecmuada Yer Alan Şairi Bilinmeyen Şiirler ve Nazım Şekilleri.....	32
3. Mecmuada Yer Alan Arapça ve Farsça Övgüler.....	33
4. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları ve Şiir Numaraları.....	33
5. Metinde Kullanılan Çeviri Yazı Alfabetesi.....	36
6. MESTAP'a Göre Mecmuanın Tasnifi.....	37

GİRİŞ

a. Kaside Kavramı

Arap edebiyatının ilk dönemlerinde doğan kaside, Divan edebiyatı nazım şekillerinden olup daha çok din ve devlet adamlarını övmek amacıyla kaleme alınır.¹ Sözlükte “kastetmek, azmetmek, bir şeye doğru yönelmek” gibi anlamlara gelen kasd kökünden türeyen kaside terim olarak “belli bir amaçla söylenmiş, üzerinde düşünülmüş, gözden geçirilmiş şiir” demektir.² Kaside yazan şair için, kaside söyleyen ve yazan anlamlarına gelen kasîde-gû, kasîde-serâ, kasîde-pervâz gibi ifadeler kullanılır.

Arap edebiyatında ilk örneklerini görmeye başladığımız kaside nazım şekli daha sonra İran edebiyatına ve oradan da Türk edebiyatına geçmiştir. İslamiyetin yayılmasıyla oluşan ortak İslam kültür ve edebiyatıyla birlikte diğer İslam ülkelerinde de görülmeye başlamıştır.³ Muallakatü’s-Seb’a yazarları ile İslâmî dönem Arap kasidecileri (Ka’b b. Züheyr, Hassan b. Sabit, Nabiga, A’sa... vs.) bu nazım şeklinin gelişmesinde önemli roller oynamışlardır. Fars edebiyatında ilk kasideler Sasanîler devrinde görülür. Rudekî, Araplardan aldığı kaside şeklini küçük değişikliklerle daha da olgunlaştırmıştır. Ancak kaside altın çağını Gazneli Mahmut’un sarayında yaşamıştır.⁴ Bu devrin büyük şairleri arasında Unsurî, Ferruhî, Minuçihr ve Asadî sayılabilir. Selçuklular devrinde yetişen en önemli kasideciler ise Enverî ve Hâkânî’dir. Kasidelerini Sultan Sencer’e sunan Enverî’nin dili aşırı mübalağalı olsa da Firdevsî kadar sağlamdır. Hâkânî’nin üslubu ise tumturaklıdır ve oldukça zor anlaşılır. Buna rağmen Hâkânî, İran edebiyatının en büyük kaside yazarı sayılmıştır.⁵

Türk edebiyatında kaside nazım şeklinin kullanılmaya başlanması, 13. asra kadar iner. Bu yüzyılda Mevlânâ’nın 300 kadar kasidesi vardır. Bunlar şairin tevhid ve münacat türünde yazmış olduğu şiirleridir. Kasideleri Farsça olmasına rağmen, Mevlânâ’nın Türk şairleri ve edebiyatı üzerindeki etkisi büyük olmuştur.⁶ 15. yüzyılda Şeyhî ve Ahmed Paşa’nın ünlü kasideleri vardır. 16. yüzyılda Hayâlî, Fuzûlî, Nev’î,

¹ İskender Pala, **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yay., İstanbul 2013, s. 258.

² Hüseyin Elmalı, “Kaside”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XXIII, İstanbul 2001, s. 562.

³ Mustafa Ayyıldız, Hamdi Birgören, **Edebiyat Bilgi ve Kuramları**, Akçağ Yay., Ankara 2014, s. 166.

⁴ İskender Pala, **Divan Edebiyatı**, Kapı Yay., İstanbul 2017, s. 53-54.

⁵ Haluk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergah Yay., İstanbul 2015, s. 44.

⁶ Yaşar Aydemir, “Türk Edebiyatında Kaside”, **Bilig**, Yıl 2002, Sayı 22, s. 138.

Bâkî ve Rûhî gibi şairlerin kalemiyle gelişen Türk kasidediliği 17. yüzyılda en büyük ustasını yetiştirir.⁷ 13. yüzyıldan itibaren Divan edebiyatına giren, 16. yüzyılda gelişmeye başlayan kasidenin, 17. yüzyılda zirveye ulaştığı kabul edilmektedir.⁸ Kaside nazım şekli dinî konularda yazılanların dışında şairlerce bir geçim kaynağı olarak kullanılmıştır. Hemen her olay; padişahın tahta oturması, bazı kişilere sadrazamlık, vezirlik, şeyhülislamlık verilmesi, savaşta kazanılan bir başarı, ramazan, bayram ve düğün kutlamaları, yeni bir saray, kasr, çeşme, hamam gibi yapıların tamamlanışı, devlet büyüklerine kaside sunmak için fırsat olarak değerlendirilmiştir. Her kaside sunan şairi ihsan ve caize ile ödüllendirmek de devlet büyüklerine ödenmesi gerekli bir borç haline gelmiştir.⁹ Kasideler her ne kadar bir fırsat (padişahın tahta çıkması, bayram, nevruz, düğün merasimi, savaşta elde edilen bir başarı, yeni bir binanın inşası, değer verilen bir devlet adamının çıktığı sefer veya yolculuktan dönmesi...) düşürüp devlet ya da din büyüklerini övmek amacıyla yazılıyor ve önemli kişilere sunulanlar karşılığında caize alınıyorsa da çağına tanıklık eden şiirlerdir. Şairler, içinde yaşadıkları toplumun duygularına tercüman olurlar. Bazı kasideler tarihî belge niteliğinde iken bazıları da tarihî belgeleri destekler mahiyettedir. Tarihçinin yalın bir ifadeyle ve genellikle nesir olarak ele aldığı olayları şairler sanatlı bir ifadeyle anlatırlar.¹⁰

Osmanlı döneminde yaşamış, Türkçe, Farsça ve Arapça şiirler kaleme almış birçok şairimiz vardır. Bu şairlerin bazıları paşa, vali, mutasarrıf, şeyhülislam, kadı, müftü, müderris, muallim, kâtip olarak devlet memurluğunda bulunmuşlardır. Şiirlerinde birçok konuya yer vermekle birlikte bazen de devrin önemli şahsiyetlerine methiyeler söylemişlerdir.¹¹ Edebiyatımızda kasideleriyle ön plana çıkan önemli bazı şairlerin başında Ahmedî, Şeyhî, Ahmed Paşa, Necâtî, Tâcîzâde Cafer Çelebi, Hayâlî, Bâkî, Nev'î, Rûhî-i Bağdâdî, Fuzûlî, Hayretî, Cinânî, Taşlıcalı Yahyâ, Zâtî, Cevrî, Fehîm-i Kadîm, Güftî, Hâletî, Nâbî, Mezâkî, Nef'î, Nâ'ilî, Neşâtî, Şeyhülislam Yahyâ, Sâbit, Nazîm Yahyâ, Nedîm, Şeyh Gâlib, Sünbülzâde Vehbî, Enderunlu Fâzıl, Yenişehirli Avnî, Keçecizâde İzzet Molla, Enderunlu Vâsıf, Şeref Hanım... gibi isimler

⁷ Pala, **Ansiklopedik Divân...**, s. 259.

⁸ Mustafa Çınar, "Kaside Nazım Şeklinin Tarihî Gelişimi", **Ekev Akademi Dergisi**, Yıl X, Sayı 27, s. 214.

⁹ Mustafa İsen vd., **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara 2014, s. 215.

¹⁰ Ayyıldız, Birgören, **a.g.e.**, s. 168.

¹¹ Veyis Değirmençay, "Mâilî'nin Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'ye Methiye Farsça Şiirleri", **Doğu Esintileri**, Yıl 2018, Sayı 9, s. 106.

gelmektedir.¹² Türk edebiyatının en büyük kaside şairi olan Nef'î, kaside nazım şeklini zirveye taşımıştır. Nef'î kasidelerinin *nesîb* bölümünde çok geniş bir hayal dünyası ortaya koymuştur. Övgüleri de çok abartılıdır ve övdüğü kişiyi göklere çıkarır. Nef'înin kasidelerinde dikkati çeken bir diğer özellik de *fahriyeleridir*. İstedığı kişiyi abartarak öven şair, bu övgünün bir o kadarını da kendisi için yapar.¹³

Beyitler halinde yazılan kasidenin estetik özelliklerinden biri “on beş beyitten aşağı olmamak, bütün beyitlerin ikinci mısraları en başta bulunan mısra ile kafiyeli bulunmak”¹⁴tır. Beyit sayısı 31 ile 99 arasında değişir. Ancak daha az veya çok sayıda beyt içeren kasideler de vardır. İlk beyte matla, son beyte makta beyit denir. Şair bazen kasidede ahengi arttırmak ve yeknesaklığı kırmak gibi çeşitli sebeplerle yeni bir matla beyti söyleyebilir, buna tecdîd-i matla; birkaç matla beyti taşıyan kasideye de zü'l-matâlî kaside denir.¹⁵ Bazen de matla beytini şiirin başka bir yerinde aynen tekrar edebilir. Buna redd-i matla denir.¹⁶ Şairin mahlasını söylediği beyte tâc beyit, kasidenin en güzel beytine de beytü'l-kasîd veya şâh beyit denir.¹⁷ İlk beyitten daha güzel söylenmesine özen gösterilen ikinci beytine hüsn-i matla; makta beyitten daha güzel söylenmesine özen gösterilen bir önceki beytine hüsn-i makta adı verilir.¹⁸

Kasidenin Bölümleri

1. *Nesîb/Teşbîb*: Kasidenin ilk bölümüdür. On beş, yirmi beyit kadar olur. Şiirin giriş bölümüdür. Değişik tasvirlerle doludur. Eğer bu bölümde âşıkâne duygular anlatılıyorsa nesîb; âfâkî konular (bahar, tabiat, bayramlar vb.) işlenmişse teşbîb diye adlandırılır. Ancak genellikle bu adlar birbirlerine karıştırılmış ve konulara bakılmadan kasidelerin başlangıç kısımlarına nesîb veya teşbîb denilmiştir.¹⁹ Kimi kasideler bu bölümde işlenen konuya göre adlandırılır. Bahâriyye, Temmûziyye, Rahşiyiye, Nevrûziyye kasideleri gibi.²⁰

¹² Hamza Koç, Ayşe Kürkcü, “XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Adlî ve Yayınlanmamış Kasideleri”, **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, Yıl 2019, Sayı 5, s. 425.

¹³ Cem Dilçin, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2013, s. 123.

¹⁴ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2012, s. 567.

¹⁵ Pala, **Ansiklopedik Divân...**, s. 259

¹⁶ Mücahit Kaçar vd., **Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu**, Kesit Yay., İstanbul 2016, s. 160.

¹⁷ Pala, **Ansiklopedik Divân...**, s. 259.

¹⁸ Kaçar vd., **a.g.e.**, s. 160.

¹⁹ İsen vd., **a.g.e.**, s. 212.

²⁰ Kaçar vd., **a.g.e.**, s. 160-161.

2. *Girizgâh/Gürizgâh*: Giriz veya güriz de denir. Asıl bölüm olan methiyeye geçileceğini bildiren beyit veya beyitlerdir. Bölümler arası irtibatı sağlayan girizgâh her bölüm için kullanılabilir.²¹

3. *Methiye*: Kasidenin en temel bölümü olan methiye şiirin sunulduğu kişinin övüldüğü bölümdür. “Beyit sayısı sunulan kişiye veya şaire göre değişmekle birlikte en sanatlı beyitler bu bölümde yer alır.”²² Bu bölümde sultanlık, vezirlik, kadılık gibi yüksek makamlardan birinde olan kişinin, o makamın gerektirdiği erdemlerin en yücesine sahip olduğu söylenir. Böylece o makam sahibi övülerek o erdemleri kuşanmaya da teşvik edilmiş olur. Methiye kasidelerde asıl bölüm olarak değerlendirilebilir. Diğer bölümler methiyeye göre dizilmekte, onu hazırlayıcı ve tamamlayıcı bir fonksiyon üstlenmekte ve ona göre şekil almaktadır.²³ Dil öbür bölümlere oranla daha ağırdır.²⁴

4. *Tegazzül*: Kaside içerisinde bir gazel söylemektir. Tegazzülün kaside içindeki yeri net değildir. Nesîb/teşbîbden sonra olabileceği gibi methiyeden sonra da olabilir. Kimi kasidelerde tegazzül bölümü bulunmayabilir. Tegazzül bölümünde gazele yeniden matla beyti ile başlandığı için tecdîd-i matla yapılmış olur. Tegazzülün işlevi kasidenin akışındaki tekdüzeliği kırmaktır.²⁵

5. *Fahriye*: Genellikle methiye bölümünden sonra şairin kendisini övdüğü kısımdır.²⁶ Şair kendisini överken daha ziyade şiirdeki kudreti, tab’ı, nazmı, inşası, kalemi, sözde kendisine nazir olamayacağı gibi hususiyetleri dile getirir ve kimisinde de belli şahsiyetleri hedef alarak yerer.²⁷

6. *Du’â*: Önceki beyitlerde övgüsü yapılan kişi için dua edildiğinden dolayı bu adla anılmıştır. Kasidenin bütünlüğüne de dikkat edilerek; memduhun ömrünün uzun olması, sadaretinin devamı, talihinin iyi gitmesi gibi dileklere yer verilen bölümdür.²⁸

Kasidenin Adlandırılması

²¹ Ayyıldız, Birgören, **a.g.e.**, s. 168.

²² Ayyıldız, Birgören, **a.g.e.**, s. 168.

²³ İsen vd., **a.g.e.**, s. 213.

²⁴ Dilçin, **a.g.e.**, s. 153.

²⁵ Kaçar vd., **a.g.e.**, s. 161.

²⁶ Kaçar vd., **a.g.e.**, s. 161.

²⁷ İsen vd., **a.g.e.**, s. 213.

²⁸ İsen, **a.g.e.**, s. 213.

1. *Nesîb/Teşbîb Bölümünde Ele Alınan Konuya Göre:* Kasidede bahardan bahseden kasidelere bahâriyye (rebîiyye), kıştan söz eden kasidelere şitâiyye denmesi gibi ramazâniyye, ıydiyye (bayramiyye), temmûziyye, nevrûziyye gibi zaman dilimlerini; İstanbuliyye ve Bağdâdiyye gibi şehirleri; sünbüliyye, rahşiyye gibi çiçek veya hayvanları; sûriyye, hamâmiyye, cülûsiyye, kudûmiyye, istikbâliyye, sulhiyye ve fethiyye gibi olaylara dayalı bir hayat kesitini; kasriyye, dâriyye gibi bir bina tebriğini konu alan kasideler konuya göre isim almıştır.

2. *Redifine Göre:* Redifi güneş olan methiyye güneş kasidesi (şemsiyye), gül olana gül kasidesi (verdiyye), sünbül olana sünbül kasidesi (sünbüliyye) gibi isimler verilir. Türk edebiyatında su, tığ, hançer, benefşe, lâle, kalem, sühan, gül vb. kelimelerin redif olarak kullanıldığı kasideler ünlüdür.

3. *Kafiyye Göre:* Son adlandırma şekli Arap edebiyatında olduğu gibi kafiye harfine göre yapılandır. Kafiye harfi râ ise râiyye, mîm ise mîmiyye, tâ ise tâiyye gibi.²⁹

Kasidenin Türleri

Kasidenin tevhid, münacat, na't, methiye, fahriye, hicviye ve mersiye gibi türleri bulunmaktadır.

1. *Tevhid:* Allah'ın birliğini, yüceliğini, azametini ve kudretini anlatan manzumelere denir. Tevhidde Allah'ın büyüklüğü, isimleri, sıfatları, kuvvet ve kudretinin sonsuzluğu, zatının tasvir ve hayal edilebilen şeylerden soyutlanması, hiçbir şeyin O'na eş ve benzer olmayışı, kâinata O'ndan başka müessir bulunmaması, bütün kudret ve ilimlerin O'na ait oluşu vs. özellikler sanatlı bir üslupla anlatılır ve Tanrı katında kulun acizliği vurgulanır. Ârifâne söyleyişlere sık rastlanan tevhidler yer yer didaktik özellikler arz ederler. Tasavvuf şairlerince yazılan tevhidlerde vahdet-i vücûd felsefesinden de bahsedilir. Divan edebiyatında en ünlü tevhid manzumesini Nâbi yazmıştır.³⁰

²⁹ İskender Pala, "Kaside", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Vakfı Yay., C. XXIII, İstanbul 2001, s. 562.

³⁰ Pala, *Ansiklopedik Divân...*, s. 454.

2. *Münacat*: Edebiyatta konusu Tanrı'ya yakarış olan şiiirdir. Dini konular daha fazla ele alınır. En büyük güç, kudret ve azamet sahibi olan Allah'ın ululuğu karşısında çaresiz, zavallı ve küçük kullar olarak Allah'a yakarışta bulunan şairler öncelikle kulun acizliği ve Allah'a muhtaç oluşundan bahsederler ve bu fikirlerini âyet ve hadislere iktibas ederek kuvvetlendirirler.³¹

3. *Na't*: Hz. Peygamber'i övmek O'na yalvarıp şefaata dilemek amacıyla yazılan şiirlere denir. Na't yazmakla ün almış kişilere na't-gû (na't söyleyen); özel dinî törenlerde na't okuyanlara da na't-hân (na't okuyan) denilir. Divanların baş kısmında tevhid ve münacatlardan sonra gelir. Na'tların konusu Hz. Peygamber'in risaleti, mucizeleri, hicret olayı, din yolunda çektiği eziyetler vs. olabilir. Kullanılan dil ise konunun kutsallığından dolayı sanatlı ve ağırdır.³²

4. *Hicviye*: Konusu hiciv olan şiirlere denir. Methiye karşılığıdır. Bir kişi veya kurumu; toplum veya ulusu vs. yermek amacıyla özel şiirler olarak yazılabildikleri gibi bazı manzumeler içinde de yer edinebilirler. Hicviyelerde konu, herkese veya her şeye uyarlanabilecek kalıplaşmış özellikler etrafında yoğunlaşır.³³

5. *Mersiye*: Bir kimsenin ölümu üzerine duyulan üzüntü ve acıyı anlatmak amacıyla ölüyu över nitelikte yazılan şiirlere denir. Mersiyeler genellikle dünyanın geçiciliği aldaticılığı, adaletsizlik ve hayata bakış açısı gibi felsefi konuları anlatan birer bölümle başlar. Daha sonra ölen kimse için duyulan üzüntü ile ölenin yiğitlik, cömertlik, iyilik, adalet vs. meziyetleri anlatılır. Mersiyeler abartılı bir dille kaleme alınır.³⁴

b. Mecmua Kavramı

Arapça olan bu kelime cem' kökünden gelmektedir. Toplamak, derlemek bir araya getirmek anlamlarında kullanılan mastardan yapılan mecmû' ise toplanmış

³¹ Pala, *Ansiklopedik Divân...*, s. 340.

³² Pala, *Ansiklopedik Divân...*, s. 351.

³³ Pala, *Ansiklopedik Divân...*, s. 207-208.

³⁴ Pala, *Ansiklopedik Divân...*, s. 306-307.

derilmiş demektir. Bu kelimenin müennesi ise mecmû‘a’dır. Anlamı da toplanıp biriktirilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş yazma kitaptır.³⁵

Mecmua kelimesinin *Kâmûs-ı Türkî*’ de üç ayrı şekilde anlamı verilmiştir:

1. Toplanılıp biriktirilmiş ve tanzim ve tertip edilmiş şeylerin heyeti.
2. Eşâr vesâir âsâr-ı müntehâbe cem‘ ve kaydıyla hâsıl olmuş risâle, bu gibi âsâr-ı müntehâbenin kaydına mahsus cüzdan.
3. ‘Ulûm ve fûnûn ve edebiyata müteallik mebâhisi câmi‘ olarak neşr olunan risâle-i mevkûte.³⁶

Mecmua kelimesi *Lugat-i Nâci*’ de ise şu şekilde tanımlanmıştır:

Bir veya birkaç fenne ‘âid toplanan şeyleri yazmaya mahsûs kitap, defter müntehâbât.³⁷

Sözlükte “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki cem‘ masdarından türeyen mecmû‘dan (bir araya getirilmiş, toplanmış) gelmektedir.³⁸ İçinde seçme yazıların bulunduğu el yazması eser eski harflerle yazılmışlardır. Şekil yönünden bir defterden ibarettir.³⁹

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır. Mecmû‘a-i kasâ‘id, mecmû‘atü‘l-ehâdîs, mecmû‘a-i fetâvâ, mecmû‘a-i ed‘iye, mecmû‘atü‘r-resâil, mecmû‘a-i eş‘âr, mecmû‘a-i tevârih, mecmû‘a-i fevâ‘id gibi.⁴⁰ Edebiyat tarihimizde bilinmeyen yeni eserler, yeni şairler her türden yeni metinlerin gün yüzüne çıkarılmasında, elimizdeki en değerli malzemeler ise “mecmû‘a-i eş‘âr” adıyla andığımız şiir mecmuaları ve kısmen cönklerdir.⁴¹ Mecmua başlangıçta birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler,

³⁵ Günay Kut, “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, Dergah Yay., C. VI, Ankara 1986, s. 170-174.

³⁶ Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, İkdâm Matbaası, Dersaadet, (H. 1317), s. 1293.

³⁷ Muallim Nâci, *Lûgat-i Nâci*, Çağrı Yay., İstanbul 1995, s. 719.

³⁸ Mustafa Uzun, “Mecmua”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. XXVIII, İstanbul 2003, s. 265.

³⁹ Pala, *Ansiklopedik Divân...*, s. 300.

⁴⁰ Uzun, *a.g.e.*, s. 265.

⁴¹ M. Fatih Köksal, *Yâ Kebîkeç Mecmualar Arasında*, Kesit Yay., İstanbul 2016, s. 170.

ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin, notların, tarihi belge ve kayıtların derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmıştır. Zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır.⁴²

İslam sahasında mecmua türü, Hz. Muhammed'in hadis yazımına izin vermesiyle birlikte zuhur etmiştir. Böylelikle mürettibin tamamen kendi seçimine, ihtiyaç ve değerlendirmesine göre hadis literatüründeki sahife, cüz ve kitap adıyla anılan ilk derlemeler doğmuştur. Literatürde mecmua sayılabilecek derlemeler arasında bu ismi taşımayan ve sonraları "müntehâbât, muhtârât" olarak da adlandırılan pek çok eser vardır. Bunlar arasında Arap edebiyatındaki seçme şiirleri bir araya getiren, günümüzün antolojileri sayılabilecek en eski ve önemli mecmualar, Cahiliyye devrinin ünlü yedi şairinin kasidelerini toplayan el-Muallakât ile Mufaddal ed-Dabbî'nin *el-Mufaddaliyyât*, Asmâî'nin *el-Asma'ıyyât* ve Ebû Temmâm'ın *el-Hamâse* adlı derlemeleridir.⁴³

Mecmualara yönelik çeşitli tasnif çalışmaları yapılmıştır. Agâh Sırrı Levend⁴⁴ mecmuaları muhteva açısından değerlendiren ilk kişi olmuştur. İkinci tasnif denemesini yapan isim Günay Kut⁴⁵ tur. Sonrasında M. Fatih Köksal⁴⁶, Atabey Kılıç⁴⁷ ve Mehmet Gürbüz⁴⁸ de teferruatlı tasnif çalışmaları meydana getirmişlerdir.

Genelde mecmuaları, özelde şiir mecmualarını önemli ve değerli kılan temel unsurları M. Fatih Köksal şu şekilde sıralamıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.

⁴² Uzun, **a.g.e.**, s. 265.

⁴³ Uzun, **a.g.e.**, s. 266.

⁴⁴ Agah Sırrı Levend, **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Yay., C. I, Ankara 1998, s. 166-167.

⁴⁵ Kut, **a.g.e.**, s. 170-174.

⁴⁶ M. Fatih Köksal, "Yazma Mecmualara Dair Yeni Bir Tasnif Denemesi", **2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi/2nd International Congress Of Eurasian Social Sciences**, Antalya 2018, s. 87-92.

⁴⁷ Atabey Kılıç, "Mecmua Tasnifine Dair", **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, (Haz: Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 77-96.

⁴⁸ Mehmet Gürbüz, "Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, (Haz: Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 99-113.

3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.

4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği halde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır. Özellikle kırk hadis, mi'râciye, yüz hadis, mevlid, şehrengiz, biladiye, hasb-i hal, kimi mektup ve münşeata dair risaleler vb. fazla uzun olmayan türlerin çoğu bu mecmuaların arasında gizlidir.

5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.

6. Mecmualarda zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşünülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşünülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.

7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

8. Mecmualar -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmualarında çok şiirinin bulunması o devirde çok beğenildiğini, keza nazım şekillerinin sıklığından o nazım şeklinin gördüğü rağbeti, çok kullanılan aruz kalıpları ve kafiye yapıları devrin aruz ve zevkini bize bildiren önemli işaretlerdir.

9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebi tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdi temayüllerin de izini sürmek mümkündür. Nazire mecmuası olmasa da kimi mecmualarda nazire şiirler bulunduğundan şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkündür.

10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevâyid ve vikâye yapraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalar. Şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe'ül gibi gizli ilimler (havâs) denilen itikatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşe'at örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan -asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlardan da fazla sosyoloji, tarih (özellikle kültür tarihi), kültürel antropoloji, dinler tarihi, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kıvrıntılarındandır. Bunların bileşkesi Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyacaktır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle ele alınması çok önemlidir.⁴⁹

Tezkirelerde olduğu gibi biyografik öneme sahip olan mecmualar, yukarıda belirtilen bütün bu özellikler de göz önünde bulundurulduğunda ait olduğu dönemin şair ve şiiirlerinden haberdar olma hususunun yanında, kaleme alındığı dönemin zevkini yansıtmaya ve aktarmaya bakımından da değerli ve zengin kaynaklardır. Ancak birbirinden kopuk ve sınırlı sayıda gerçekleştirilen çalışmalar, mecmualardan elde edilecek yeni bilgilere ulaşma noktasındaki faydayı azaltmaktadır. Nitekim bu sorunu ortadan kaldırmak ve yapılan çalışmaları tek çatı altında toplamak amacıyla M. Fatih KÖKSAL önderliğinde "Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi" başlatılmıştır. Bu sayede kütüphanelerde bulunan mecmuaların eski Türk edebiyatı sahasına etkin bir şekilde kazandırılması amaçlanmıştır.

c. Mecmua-i Kasaid

Şiir mecmuaları, müretteplerinin ilgi alanlarına ve estetik beğenilerine göre seçilmiş farklı şekil ve türdeki şiirlerden oluşur. Eldeki seçme şiir mecmuaları çoğunlukla kaside, gazel, kıt'a, tercî-bend, terkiib-bend, gibi değişik nazım şekillerinden şiirleri ihtiva etmekle birlikte bunlardan farklı olarak tamamıyla ya da çoğunlukla tek bir nazım şekline odaklanan mecmualar da bulunmaktadır.⁵⁰ Mürettibin seçimini

⁴⁹ M. Fatih Köksal, "Şiir Mecmualarının Önemi ve "Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP)", **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, (Haz: Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 409-431.

⁵⁰ Gürbüz, a.g.e., s. 108.

yönlendiren etkenin nazım şekli olduğu düşünülürse kaside nazım şekliyle yazılan şiirlerin bir araya toplandığı mecmualara “mecmua-i kasaid” denir.

Mehmet Gürbüz’ün yapmış olduğu tasnif denemesine göre; şiir merkezli olarak derlenen mecmualar, içerdikleri şiirlerin nazım şekillerine, türlerine ve nazire olmalarına göre üç başlık altında değerlendirilebilir.⁵¹ Bu durumda mecmua-i kasaid şiirlerin şekil esasına göre oluşturulan şiir mecmuaları tasnifine girmektedir.

⁵¹ Gürbüz, **a.g.e.**, s. 107-108.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞEYHÜLİSLAM FEYZULLAH EFENDİ’NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Hayatı⁵²

Nesebinin Şemseddin Tebrizî ve hatta Halife Ebubekir’e dayandığı iddia edilen Feyzullah Efendi 1048’de (M.1639) Erzurum’da doğdu. Asıl adı Mehmed olup Erzurum müftüsü Seyyid Mehmed Efendi ile Şerife Hatun’un oğludur. Köklü bir aileye mensuptur. Osmanlı şeyhülislamlarından olan Feyzullah Efendi kaynaklarda “seyyid, müfti, mevlânâ, efendi, câmiü’r-riyâseteyn” gibi ifadelerle anılmaktadır. İlk eğitimini babasından aldıktan sonra sıhriyet yoluyla akrabası olan Seyyid Abdülmü’min’den ve dayısının oğlu İsmail Efendi’den Arapça, Farsça, fıkıh ve fıkıh usulü eğitimi aldı. Bununla birlikte Erzurum yöresinin seçkin âlimlerinden olan Vânî Mehmed Efendi’nin mantık, hendese, heyet, hikmet, kelâm, tefsîr ve hadis derslerine devam etti. İstanbul’a giden ve orada büyük şöhret kazanarak padişah hocalığına kadar yükselen Vânî Mehmed Efendi’nin talebi üzerine Feyzullah Efendi 1664’te İstanbul’a, oradan da padişahın bulunduğu Edirne’ye gitti.

Burada Vânî Mehmed Efendi’den ders almaya devam ettiği sıralarda Vânî Mehmed Efendi’nin kızı Ayşe Hatun ile evlendi. Şeyhülislam Minkârîzâde Yahyâ Efendi’nin teklifiyle 40 akçe medreselerinden birine müderris olarak tayin edilmek

⁵² Bu bölümde şu çalışmalardan yararlanılmıştır: Fahri Ç. Derin, “Şeyhülislam Feyzullah Efendi’nin Nesebi Hakkında Bir Risâle”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, Yıl 1959, Sayı 10/14, s. 97-104; Türk Ansiklopedisi, “**Feyzullah Efendi**”, MEB Yay., C. XVI, Ankara 1968, s. 281; Ahmed Türek, Fahri Ç. Derin “Feyzullah Efendi’nin Kendi Kaleminden Hal Tercümesi”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, Yıl 1969, Sayı 23, s. 205-218; Abdülkadir Özcan, “Edirne Vak’ası”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. X, Ankara 1994, s. 445-446; Mehmet Serhan Tayşi, “Feyzullah Efendi, Seyyid”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XII, Ankara 1995, s. 527-528; F. Hazretkulov, “Feyzullah”, **Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., C. IV, Ankara 2004, s. 70; İsmail Katgı, **Osmanlı Devleti’nde Öldürülen Şeyhülislamlar**, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep 2011, s. 315-384; Osman Okumuş, “Osmanlı Tarihinde Katledilmiş Şeyhülislamlar”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Yıl 2013, C. 5/1, s. 393; İsmail Katgı, **Maktûl Şeyhülislamlar**, İz Yay., İstanbul 2013, s. 323-412; Ömer Kara, Sadi Çögenli, “Şeyhülislam Feyzullah Efendi: Hayatı ve Eserleri”, **Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 35-81; Tahir Sevinç, “Feyzullah Efendi ve Edirne Vakası”, **Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 151-180; Sadi Çögenli, Ömer Kara, **Erzurum’un Yüzleri Şeyhülislam Feyzullah Efendi**, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 5-60; Hanife Koncu, (2015), **FEYZÛ, Şeyhülislam Feyzullah Efendi**, <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6876> [Erişim Tarihi: 10.03.2019].

istendi. Ancak kayınpederinin müdahalesinden dolayı bu görevi kabul etmeyerek hacca gitti (1078/1667-68). Döndükten sonra hayatında önemli adımlar atan Feyzullah Efendi IV. Mehmed'in şehzadesi Mustafa'ya (II. Mustafa) hoca oldu. Sonraki yıl padişah fermanıyla kendisine mülâzemet verildi.

Vânî Mehmed Efendi'nin damadı olduktan sonra yıldızı parlayan Feyzullah Efendi ilmiye mesleğinde hızla yükselerek Haydarpaşa, Üsküdar Mihrimah Sultan, Sahn-ı Semân ve Ayasofya medreselerinde müderrislik yaptı. 1674'te İstanbul kadılığı payesiyle Sultan Ahmed Medresesi'ne tayin edildi. Dört yıl sonra ise Rumeli kazaskerliği payesiyle Şehzade Ahmed'in (III. Ahmed) hocalığına getirildi. 1686'da padişaha ait bahçede at bulundurduğu için padişah tarafından görevinden alındı. Suçsuz olduğu anlaşılınca vazifesine tekrar alınarak kendisine Eyüp kazası arpalık olarak verildi. 7 Kasım 1686 tarihinde nakibüleşraf, IV. Mehmed'in azli ve II. Süleyman'ın tahta çıkışından hemen sonra 11 Rebûlâhir 1099'da ise (14 Şubat 1686) şeyhülislam oldu. Feyzullah Efendi'nin on yedi gün kadar süren bu ilk şeyhüislamlığından azli, askeri bir karışıklıktan kaynaklandı. 28 Rebûlâhir (2 Mart) Sadrazam Siyavuş Paşa aleyhine ayaklanan yeniçeriler Siyavuş Paşa'yı katlettikten ve Feyzullah Efendi'den de şeyhüislamlık mührünü aldıktan sonra kendisini önce Kuzguncuk'ta yalısında oturmaya mecbur etmişler, bir hafta sonra ise Erzurum kazası arpalığıyla memleketi olan Erzurum'a göndermişlerdir.

Yedi yıl burada yaşayan Feyzullah Efendi, hocalığını yaptığı Şehzade Mustafa'nın tahta çıkışıyla (1695) onun daveti üzerine Edirne'ye gelip ikinci defa şeyhüislamlığa atandı. Sultan II. Süleyman ve II. Mustafa'nın saltanatları zamanında iki defa şeyhüislamlık makamına geldi. Bu makamda aralıksız sekiz yıl kalan Feyzullah Efendi'nin II. Mustafa üzerinde büyük nüfuzu olması dolayısıyla devlet işlerine müdahale etmeye, oğullarını ve akrabalarını küçük yaşlarda iken yüksek mevkilere getirmeye başladı. Osmanlı tarihinde ilk defa olmak üzere oğlu Fethullah Efendi'nin kendisinden sonra şeyhülislam olması için padişah'tan bir ferman aldı. Giderek yetki ve nüfuz kendisinde toplanan Feyzullah Efendi, öteden beri çocuklarını, akrabalarını ve yakınlarını devletin kilit noktalarına getirerek tayinlere müdahale etmesi ile birlikte terfi bekleyen devlet görevlilerinin, yüksek dereceli kadroların şeyhüislamın

adamları tarafından tutulmasından dolayı bir türlü yükselememeleri, Feyzullah Efendi'ye karşı çeşitli muhalefet gruplarının oluşmasına yol açtı.

Bozulan siyasi ve iktisadi durumun da etkisiyle ulema, asker ve nihayet İstanbul yerine Edirne'nin payitaht yapılacağı söylentileriyle tahrik edilen İstanbul halkı ayaklandı (1703). İstanbul'da başlayan ve tarihe Edirne vak'ası veya Feyzullah Efendi vak'ası adıyla geçen bu isyan Edirne'ye sıçradı. Viyana bozgunundan sonra Osmanlıların içine düştüğü siyasi, iktisadi ve sosyal bunalımın da etkisiyle meydana gelen bu olayın görünür sebebini, II. Mustafa üzerinde büyük nüfuzu olan Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi'nin devlet işlerine müdahalesi teşkil etmiştir. Edirne'de bulunan Şeyhülislam Feyzullah Efendi ve şeyhülislam adayı olan oğlu Nakibüleşraf Fethullah Efendi görevlerinden alındı (13 Rebûlevvel 1115/27 Temmuz 1703). Edirne kuvvetleri İstanbul'dakilerle birleşince II. Mustafa tahtı III. Ahmed'e bırakmak zorunda kaldı.

III. Ahmed tahta çıktığında Feyzullah Efendi kaçmaya çalışırken Pravadi'de yakalanarak yarı çıplak vaziyette Edirne'ye getirildi. Feyzullah Efendi ve oğulları ayrı yerlere hapsedildi. Feci işkenceler sonunda zindandan çıkarılarak Batpazarı'nda çırılçıplak bir halde uyuz bir hamal beygirine bindirilip türlü hakaretlerle başı kesilip katledildi. Böylelikle Osmanlı tarihinde üçüncü ve son katledilen şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin kesik başı bir mızrağın ucuna takılıp âsiler tarafından Edirne sokaklarında dolaştırıldı. Cesedi ise ayaklarına ip bağlanarak Hristiyan keşişlere sürükletirilip parçalanarak Tunca nehrine atıldı (21 Rebûlâhîr/ 3 Eylül 1703). Daha sonra cesedinin nehirden çıkarılarak Sitti Hatun Camii civarındaki Abdülkerim Mektebi avlusuna gömüldüğü rivayet edilir. Oğlu Fethullah ise İstanbul'da Yedikule'de katledilerek cesedi denize atıldı.

Dokuz oğlu ve birçok kızı olan Feyzullah Efendi'nin oğullarından daha sonra şeyhülislamlığa kadar yükselenler oldu. Kızlarını ünlü ulema ve vezir ailelerine mensup kişilerle evlendiren Feyzullah Efendi özellikle de Minkarizadeler ve Köprülüzadeler ile akrabalık kurdu. Ailece Halvetîliğe mensup olan Feyzullah Efendi; kaynaklarda güler yüzlü, bilgili, faziletli, zeki, nüktedan, vakur ve yumuşak huylu bir kişi olarak anlatılır.

1.2. Edebî Kişiliği⁵³

İlk tahsil yıllarını Erzurum’da geçiren Feyzullah Efendi, ilk öğrenimini babası Şeyh Mehmed Efendi’den almıştır. Daha sonra akrabalarından olan Seyyid Abdülmü’min’den ders alarak her ikisinden de manzum ve mensur olmak üzere Arapça ve Farsça birçok dil kitabı, şiir, fıkıh ve usul-i fıkıh eserleri okumuştur. Ömer Efendi’den hat dersleri almasının yanında İsmail Efendi’den nahiv, sarf, ma’ânî, beyân, bedî ilimlerini, daha sonra da “madde” diye isimlendirdiği fenlerden bir kısmını okumuştur. İfadesine göre bundan sonra kendisinde ilimler denizinin herbirine dalma melekesi hâsıl olmuştur.

Muhammed Tâhir el-Mağribî’den hadis dersleri alarak kütüb-i sitte hadis kitaplarının rivayeti için ondan icazet almıştır. Haydarpaşa, Üsküdar Mihrimah Sultan, Sahn-ı Semân ve Ayasofya medreselerinde müderrislik yapmıştır.

Arpalık olarak Erzurum kadılığı verilen Feyzullah Efendi, kendisini yedi yıl burada öğretim, yazı ve eser tetkikine vermiştir. Derslerine çeşitli mevkilerde kişiler katılmıştır.

Feyzullah Efendi, insani zaafı ve idari kusurları bir yana, gerek fıkıh gerekse tefsir alanında yetkin bir âlim olduğunu ispatlamış ve Osmanlı ilim ve kültür hayatında önemli bir yere sahip olmuştur.

Aldığı eğitimler neticesinde iyi bir şair, hattat, müderris ve muhaddis olan Feyzullah Efendi gerek tasavvufi gerekse fenni alanda Arapça ve Farsça birçok eser kaleme almıştır. Feyzullah Efendi’nin şiirle de ilgilendiği anlaşılmaktadır. Özellikle şerh olarak kaleme aldığı eserler dikkat çekmektedir. *Ta’likât alâ Hâşiye-i Şerhi’l-Akâ’id* ve Sultan Mustafa’nın isteği üzerine Hacı Bayram-ı Veli’nin şiirlerine bazı açıklama ve notlar kaleme aldığı, *Şerh u Kasîdet-i Hacı Bayram Velî* bunlardan bir kaçıdır. Kendi kaleminden Arapça otobiyografisini yazması ise iyi bir Arapça eğitimi aldığına göstergesidir. Halvetiliğe intisap eden Feyzullah Efendi, ataları olan tasavvuf silsilesini tanıttığı bir risale yazmıştır. Eserleri içerisinde padişahın isteği üzerine latife

⁵³ Bu bölümde şu çalışmalardan yararlanılmıştır: Katgı, **a.g.e.**, s. 370-377; Kara, Çögenli, **a.g.e.**, s. 53-80; Zerrin Köşklü, “İstanbul Feyzullah Efendi Medresesi ve XVIII. Yüzyıl Osmanlı Medrese Mimarısındaki Yeri”, **Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay, Erzurum 2015, s. 221.

ve nüktelerin yer aldığı anekdotları bir araya getirmiştir. Bütün bunların yanında Feyzullah Efendi tarafından bugünkü Fatih'te Macar Kardeşler Caddesi ile Feyzullah Efendi Sokağı'nın kesiştiği noktada bir medrese yaptırmıştır. Bu yapı; medrese, kütüphane, çeşme, şadırvan, kuyu ve mektepten oluşmaktadır. Feyzullah Efendi Vakfı yazma eserlerine ilaveten Ali Emirî Efendi'nin bağışladığı kitaplarla bir kütüphane haline getirilmiştir. Sözü geçen yapı bugün Millet Kütüphanesi olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

1.3. Eserleri⁵⁴

Feyzullah Efendi aldığı eğitimler neticesinde birçok eser kaleme almıştır. “*Ta’likât alâ Hâşiyeye-i Envâri’t-tenzîl, Ahşenu’t-tahdîs fî Rivâyeti’l-hadîs, Fetâvâ-yı Feyziye, Fetâvâ-yı Feyziye maa’n-nukûl, Mu’ayyenü’l-müsâfir fî Ameli Hutûti’d-devâ’ir, Ta’likât alâ Hâşiyeti Şerhi’l-akâ’id, Kitâbü’l-ekzâr bi’l-Aşiyi ve’l-Ebkâr (Mecmû’atü’l-ekzâr), Mecmû’atü’r-resâ’il fi’t-Tasavvuf, Nesâyihu’l-mülûk, Letâifnâme, Hakâyık-ı Sem’a, Hulâsât ed-da’avât, Risâleteyni fi’t-Tasavvuf, Şerhu Kasîdeti’l-ayniyyeti’r-rûhiyyeti li İbni Sînâ, Şerhu Kasîdeti Hacı Bayram Velî, Eş’âr-ı Feyzî fi’l-Edeb ve Mecmû’a-i Hikâyât* Feyzullah Efendi’ye aidiyeti kesin olan eserlerdir. *Riyâzü’r-rahme ve Terceme-i Ravzü’l-ahyâr* ise Feyzullah Efendi’ye nispeti sıkıntılı olan eserlerdir.”⁵⁵ Kaleme aldığı eserlerin yanı sıra başta İstanbul ve Erzurum olmak üzere Osmanlı Devleti’nin değişik şehirlerinde birçok hayrat ve vakıf eseri yaptırmıştır. Bunların başında cami, medrese, kütüphane, çeşme gibi yapılar gelmektedir.

1.3.1. Tefsir

1. *Ta’likât alâ Hâşiyeye-i Envâri’t-tenzîl*: Feyzullah Efendi’nin Fatih Suresi tefsirine yazdığı bir haşiyedir. İki yazma nüshası tespit edilmiştir. (İÜ Ktp., AY, nr.

⁵⁴ Bu bölümde şu çalışmalardan yararlanılmıştır: Tayşi, **a.g.e.**, s. 528; Süleyman Kaya, **Fetâvâ-yı Feyziye Şeyhülislam Feyzullah Efendi**, Klasik Yay., İstanbul 2009; Sedat Yıldırım, **Şeyhülislam Feyzullah Efendi’nin Hayatı, Eserleri ve Arapça Şeceresi**, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 2014, s. 4-6; Mehmet Arkin, **Feyzullah Efendi’nin “Lataifnâme”si (Metin-Dil İncelemesi-Sözlük)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2015, s. 43-49; Pehlul Düzenli, “Feyzullah Efendi’nin Fetâvâ-yı Feyziyye’si ve Osmanlı Fetva Geleneğindeki Yeri”, **Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2015, s. 361-394; Çögenli, Kara, **a.g.e.**, s. 61-72; Kara, Çögenli, **a.g.e.**, s. 35-81; Koncu, (2015), **a.g.e.**, <http://www.turkedebiyatinsimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6876>, [Erişim Tarihi: 10.03.2019]; <http://feyzullahafendi.atauni.edu.tr/site/?sayfa=feyzullah-efendinin-eserleri>, [Erişim Tarihi: 01.03.2019].

⁵⁵ Koç, Kürkçü, **XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Adlı...**, s. 427.

2120, 83 vr; Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, No: 50389. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi Arşiv No: 19 Hk 142).

2. *Hâşiye ala Cüzi'n-Nebe li Isamuddin el-İsferaini*: Bir nüshası tespit edilmiştir. (Marmara Üniversitesi Ktp., nr. 331, vr. 345-375).

1.3.2. Hadis

1. *Ahsenu't-tahdis fi Rivâyeti'l-hadis*: (Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler Bölümü No: 297.3:927:94.35).

1.3.3. Fıkıh

1. *Fetâvâ-yı Feyziye*: Feyzullah Efendi'nin vermiş olduğu fetvaları içeren mecmuadır. Fıkıhın birçok alanında vermiş olduğu 2845 fetvayı içermektedir. Birçok yazma nüshası mevcuttur. (İstanbul 1266; Esad Efendi 1074, 1112, 1124; Muhammed Asım nr. 125, 126; Mahtutatu'l-Belediyye, nr. 22, 143 vr; Tekelioğlu nr. 372 vr. 104; Muallim Cevdet nr. 17, vr. 230; Beyazıt, nr. 2688, vr. 239; Fatih nr. 2397; Laleli nr. 1267; Bertunehal nr. 346; Mihrişah Sultan 139, vr. 332; Hafid Efendi, nr. 103).

2. *Fetâvâ-yı feyziye ma'an-nukûl*: (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, No: TAEKAR.3514; Elazığ İl Halk Kütüphanesi, Demirbaş No: 423/1 E; Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi Arşiv Numarası 22 Sel 2564; Ankara İlahiyat Kütüphanesi, 297.55/FEY. F; Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi NADİR 1048 SENCER, NADİR 5370 SENCER).

3. *Mu'ayyenü'l-müsâfir fi Ameli Hutûti'd-devâ'ir*: (Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları, Avusturya, Arşiv No: pt. 184/Seetzen: Nr. 9).

1.3.4. Kelam

1. *Ta'likât alâ Hâşiyeti Şerhi'l-akâ'id*: Feyzullah Efendi Erzurum'da sürgünde bulunduğu sıralarda Celalettin ed-Devvânî'nin akait şerhine Halhali'nin yazdığı haşiyeye talikat yazdığını, burada Karabaği'nin haşiyesine Halhali'nin tenkitlerini cevaplandırıldığını ifade etmektedir. Yazma nüshası tespit edilememiştir.

1.3.5. Ahlak ve Tasavvuf

1. *Kitâbü'l-ekâr bi'l-Aşiyi ve'l-Ebkâr (Mecmû'atü'l-ekâr)*: Feyzullah Efendi'nin sahih sünnetten derlediği ekâr ve evradı içeren; kendine has bir sistemlikle kaleme aldığı zikir kitabıdır. (İstanbul Üniversitesi Ktp., AY, nr. 5744; Emanet Hazinesi nr. 981, 36 vr; Beyazıt 1352, 24 vr).

2. *Mecmuâtü'r-resâ'il Fi't-Tasavvuf*: (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, No: 297.7 Barkod: NEKTY03428).

3. *Nesâyihu'l-mülûk (veya Şerhu Hadîsi Tecdîd)*: Üç yazma nüshası mevcuttur. (Millet Ktp., Feyzullah Efendi, nr. 2122/2; Millet Yazma Eser Kütüphanesi Sınıflama: 897.78 Demirbaş No: AEEdb319; Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Sınıflama No: 17:915.5).

4. *Riyâzü'r-rahme*: Ahlaka dair bir eserdir. (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 3224; Kara Hisar (Afyon) 17751, 99 vr; Revan Köşkü, 1/377, 5 vr.; Milli Kütüphane Ankara: 03 Gedik 17751/1 Dvd no: 1108; Milli Kütüphane-Ankara, Arşiv Numarası 06 Mil Yz A 3554/19; Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Yeni İnt. No: 54297.85:94.35).

5. *Hakâyık-ı Sem'a*: (Türkiyat Araştırma Enstitüsü Kütüphanesi Yer No: TAEKAR.1934; Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, D 295).

6. *Hulâsât ed-da'avât*: (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Nuri Ergin Yazmaları, nr. 1285/2 vr. 104).

1.3.6. Edebiyat

1. *Şerhu Kasîdeti'l-ayniyyeti'r-rûhiyyeti li İbni Sînâ*: İbn-i Sina'nın *el-Kasidetü'r-Ruhiye* veya *El-Kasidetü'n-Nefsiye* adlı kasidelerine Feyzullah Efendi'nin yazmış olduğu şerhidir. (Hamidiyye, nr. 389, 3 vr.; İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu, 34 Ae Arabi 4342/2 ve İkinci nüsha: 34 Ae Arabi 4354/20).

2. *Şerh u Kasîdeti Hacı Bayram Velî*: Hacı Bayramı Veli'nin yazmış olduğu bir kasideye yaptığı şerhidir. Birkaç yazma nüshası mevcuttur. (Osman Erkin, nr. 2/145, 11-12 vr; Muallim Cevdet, nr. 2/446, 44 vr.; İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk

Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: T811 FEY (3 adet); Şerh-i Kasîde-i Hâcî Bayrâm Velî, Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Talat 288).

3. *Eş'âr-ı Feyzî fi'l-Edeb*: (Muradiye nr. 3/5073, vr. 97-102).

4. *Letâifnâme veya Mecmû'a-i Hikâyât*: Feyzullah Efendi II. Mustafa ve III. Ahmed'in şehzade hocası olduğu dönemlerde şifahi olarak bazı latife ve nükteleri aktarınca padişahın isteği üzerine böyle bir eseri cem etmiştir. İki yazma nüshasına ulaşılmıştır. (Beyazıt Devlet Ktp., nr. 5619 vr 85; İÜ Ktp., TY, nr. 1631; Nadir Eserler Kütüphanesi, Arşiv No: 894. 35-1).

5. *Terceme-i Ravzü'l-ahyâr*: (Arap Edebiyatı ile ilgili bir eser, İbnü'l-Hatib el-Amâsî'den terceme) (Zetinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, 43 Ze 487).

1.3.7. Otobiyografiler

1. *Otobiyografi*: Feyzullah Efendi'nin doğumundan başlayarak öldürülmesinden üç yıl öncesine kadar hayatını kronolojik olarak kaleme aldığı bir risalesidir. Arapça yazmış ve esere hiçbir isim koymamıştır. Eserin üç yazma nüshası mevcuttur. (Harvard College Library, MS Arab 113, The Houghton Library 96 M-55 (36) 37 vr.; Beyazıt Devlet Ktp., nr. 5050, 31 vr.; Ragıp Paşa Kütüphanesi, Yahya Tevfik Medresesi Ks. Nr. 1587/140, 34 vr. bir nüshası da Aşir Efendi kütüphanesindedir).

2. *Otobiyografi 2 (Şeceresi veya Tasavvuf Silsilesi)*: Demirbaş defterinde Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Silsilesinin Tercümesi şeklinde kayıtlıdır. Feyzullah Efendi bir anlamda ataları olan tasavvufi silsilesini; geriye doğru şeceresini tanıttığı bir risalesidir. Tek yazma nüshasına ulaşılabilmektedir. (Harvard College Library, MS Arab 113, The Houghton Library 96 M-55 (36) 21 vr.).

1.3.8. Hüsn ü Hat

1. *Fetâvâ-yı Şerîfe ve Hatt-ı Destleri Numûneleri*: (Yıldız Kütüphanesi).

1.3.9. İcazetname

(Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, NADİR 222 SENCER)

1.3.19. Vakıf Eserleri

İstanbul'da Yaptırdığı Vakıf Eserleri

1. Feyzullah Efendi Kütüphanesi (Millet Kütüphanesi)
2. Feyziye Medresesi ve Muallimhane
3. Mektep
4. Çeşme

Erzurum'da Yaptırdığı Vakıf Eserleri

1. Feyziye Medresesi
2. Dâru'l-Kurrâ
3. Kurşunlu Cami ve Medresesi
4. Hamam

Diğer Vakıf Eserleri

1. Edirne'de Sebil-Çeşme
2. Şam'da Daru'l-Hadis
3. Medine'de medrese, kütüphane ve muallimhane
4. Mekke'de mescid (Cin Mescidi'ni tamir ettirdiği aktarılıyor.)

İKİNCİ BÖLÜM

2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ KOLEKSİYONU 2843 NUMARADA KAYITLI MECMUATÜ KASAİD Fİ MEDHİ ŞEYHÜLİSLAM FEYZULLAH EFENDİ ADLI MECMUANIN TANITILMASI

2.1. Mecmuanın Fiziksel Tavsifi

a. Eserin adı: Mecmuanın adı yazma nüshada “Mecmû‘atü Medâyah-i Şeyhülislâm Feyzullâh Efendi”, kütüphane kayıtlarında ise “Mecmû‘atü Kasâ'id fi Medhi Şeyhü'l-İslam Feyzullâh Efendi” şeklinde geçmektedir.⁵⁶

b. Sınıflama: 892.7

c. Kütüphane demirbaş numarası: 02843

ç. Kütüphane bölümü: Esad Efendi

d. Ebatları: 237*132, 182*73

e. Hattın türü: [El yazısı: Kağıt] Talik [Muhtelif]; Türkçe, Arapça, Farsça

f. Konu başlıkları: Arap Edebiyatı

g. Varak, satır ve sütun sayıları: Varak sayısı 170'dir. Sayfalar kahverengi mürekkeple cetvelenmiştir. Her sayfada 21 satır vardır. Sayfalar numaralandırılmıştır. 1b'de mukaddime bölümü vardır. Mukaddimenin başında serlevha bulunur. Metin kısmı 2b'den başlamaktadır.

h. Mürekkep: Eserde başlıklar kırmızı ve siyah mürekkeple yazılmıştır. Mahlas beyitlerde geçen şairlerin mahlasları da yer yer kırmızı mürekkeple çizilmiştir.

1. İstinsah tarihi ve müstensih: Eserin istinsah tarihine dair bilgi yoktur. Müstensihi mensur mukaddime bölümünde (1b-2b) Seyyid İbrahim, kütüphane kayıtlarında ise Seyyid İbrahim b. Fazlullâh es-Sivâsî şeklinde geçmektedir.⁵⁷

⁵⁶ Koç, Kürkçü, XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Adli..., s. 429.

⁵⁷ Mecmua hakkında daha detaylı bilgi için bk. Metin Akkuş, “Feyzullah Efendi’ye Yazılan Türkçe Övgü Şiirleri”, **Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 253-272.

2.2. Mecmuanın İçerik Tavsifi

2.2.1. Mecmuada Şiirleri Bulunan Şairler Hakkında Kısa Biyografiler

Mecmuada Sûzî, Nazîrîzâde Emîn, Sâbit Efendi, Hamdî, Sırrî, Sâ'id, Şeyhî, Fâ'ik Efendi, Emînâ, Emîn Efendi, Kâmî Efendi, Reşkî, Avnî, Fâ'iz Efendi, Sâhib, Şer'î, İshak Çelebi, Kesbî, Fennî-i Mevlevî, Kudsî, Subhî, Kâşif Efendi, Şeyh Mustakîm Efendi, Remzî, Nazîf, Pendî, Adlî, Edîb, Rûmî ve Sâcid Alî Efendi gibi şairlerin şiirleri bulunmaktadır. Ayrıca Sûzî, Hamdî, Sâ'id, Şeyhî, Emîn Efendi, Reşkî, Avnî, Şer'î, İshak Çelebi, Kesbî, Fennî-i Mevlevî, Kudsî, Subhî, Remzî, Pendî, Edîb ve Rûmî mahlaslı birden fazla şair olduğu için mecmuada ismi geçen bu şairlerin hangisi olduğu tespit edilememiştir. Emînâ, mahlaslı şair hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

2.2.1.1. Nazîrîzâde Emîn⁵⁸

Asıl adı Mehmed olup Nazirizâde sanıyla tanındı. Safâyî'ye göre Selanik'te; Salim'e göre Arnavutluk'a bağlı Delvine'de doğdu. İyi bir eğitim alarak saray hizmetlerinde çalıştı ve kapıcı başı oldu. Güzel sözlü ve her tür bilgiye hâkim bir şairdir. Musiki sanatında ve tarih düşürmede özel bir yeteneğe sahiptir.

Şiir söyleyecek derecede Arapça ve Farsça bilen şairin mahlası Emîn'dir. Çok zenginken, evsiz kalacak kadar fakirleşti. Fakirliğinden şikayet edip Şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye yazdığı Farsça bir rubainin beğenilmesi üzerine Kıbrıs defterdarlığına tayin edildi:

ای دست و دلت به لطف و جود اماده وی خاک درت ملاذ هر افتاده

اطعمنی قبل ان یقول القا نل قد مات من الجوع نظیری زاده

(Ey eli ve gönlü iyiliğe ve cömertliğe âmâde ve ey eşiğinin toprağı her düşküne sığınak olan! Söyleyen. “Nazîrîzâde açlıktan öldü” demeden önce beni doyor.)

Şeyhülislam Feyzullah Efendi bu sözleri işitince bir rubai ile cevap vererek şairin Kıbrıs defterdarlığına tayin edilmesine aracı oldu:

⁵⁸ Nazîrîzâde Emîn için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İsmail Hakkı Aksoyak (2013), **EMİN, Nazîrî-zâde Mehmed Efendi**, <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1057>, [Erişim Tarihi: 12.04. 2019]; Veyis Değirmençay, “Nazîrîzâde Emîn'in Şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye Farsça Methiyeleri”, **Doğu Esintileri Dergisi**, Yıl 2015, Sayı 3, s. 197-198.

ای انکه شوده نقش هستی ساده وی فقر و مجاعه هم پا افتاده

ها ابتدا الغنی اذاتم الفقر هذاشی جرت علیه العاده

(Ey varlık süsünden uzaklaşmış; ey fakirlik ve açlıkla yorgun düşmüş olan! İşte, fakirlik bittiği zaman, zenginlik başlar; bu olağan bir şeydir.)

Nazirizâde Mehmed Emîn Efendi 1124 (M. 1712-13) senesinde Kıbrıs defterdarı iken vefat etti.

2.2.1.2. Sâbit Efendi⁵⁹

Mecmuada bulunan 3. ve 6. kaside Sâbit Efendi'ye aittir. Asıl adı Alaeddin olan Sâbit Efendi, Bosna'nın Uziçe kasabasında doğdu. Şair, Vuslatî Ali Bey'in akrabalarındandı. Öğrenim görüp Çatalcalı Ali Efendi'den mülazım, müderris ve kadı oldu. Şairin doğum tarihi net olarak bilinmemektedir. Ölümü Asım, Belîğ ve Salim'de 1124/1712-13, Safayî'de 1125/ 1713-14 olarak geçmektedir.

Sâbit Efendi 17. asır sonundaki şairler arasında Nâbî'den sonra en fazla şöhret kazananıdır. Gazellerinde darb-ı meseller ve hikmetler iradını seven bir şairdir. Nâbî'nin takdirine mazhar olan bu şair, Bâkî ve Nefî takdirkarlarından olmakla beraber ne gazelde ne de kasidede onların tesiri altında kalmamıştır. Zamanın modasına tabi olarak Nâbî'ye bazı nazireler yazmakla beraber tam bir Nâbî muakkibi de değildir.

Kasidelerinin tasviri parçalarında başarılı olan şair, mesnevilerinde olduğu gibi gazellerinde de taklitten kaçarak eserlerinde mahalli hayatı yansıtmaya ve devamlı yeni mazmunlarla bir ayrılık göstermeye çalışmıştır. Daha ziyade hayata ve topluma yönelen Sâbit'in şiirlerine zarif tasavvufi duyguların terennümüne yer verilmediği gibi, aşk ve şaraba ait olanları da pek azdır. Halk ağzındaki kelimeleri atasözleri ve deyimlerle harmanlayarak şahsi bir üslup oluşturmuştur. Lisanı ve nazım tekniği biraz kusurlu olmakla beraber Osmanlı şiir tarihinde önemli bir şöhret ve mevki sahibidir. Şairin, bir *Divan*'ı ile yarım kalmış mesnevisi olan *Edhem ü Hümmâ*'nın yanında bazı küçük hacimli mesnevileri de vardır. II. Süleyman zamanında Avusturya seferine çağırılan Kırım Hanı

⁵⁹ Sâbit Efendi için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: Turgut Karacan, **XVII. Yüzyıl Şairlerimizden Sâbit ve Edisyon Kritikli Divan Metni**, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Erzurum 1981, s. 11-12; Haluk İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988, s. 399-400; Fuad Köprülü, **Divan Edebiyatı Antolojisi**, Akçağ Yay., Ankara 2006, s. 281-282; Turgut Karacan, "Sâbit", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XXXV, Ankara 2008, s. 349-350.

Selim Giray adına yazılan *Zafername*'si ile beraber *Derenâme*, *Berbernâme* adlı eserleri mevcuttur.

2.2.1.3. Sırrî⁶⁰

Mecmuada bulunan 5. kaside Sırrî'ye aittir. Asıl adı İbrahim olan şair Sırrî mahlasını kullandı. Üsküdarlı İbrahim Efendi olarak tanındı. Doğum tarihi hakkında kesin bir bilgi verilmeyen şair, maliye kâtiplerindendi. Bazı yerlerde defterdarlık yaptı. Ailesi hakkında bilgi olmamakla birlikte babasıyla ilgili olarak *Hediyetü'l-ârifin*'de (I, 37) "Sırrî-i Rûmî İbrâhim bin Abdullah" ifadesi geçmektedir. Girit'in 1111 (1699) yılında alınması üzerine buraya defterdar tayin edilen Sırrî'nin aynı yıl vefat ettiği kaynaklarda geçmektedir.

Şuh ve akıcı şiirleri vardır. Şiirleri çok tanınmıştır. Kafiye düzeninde yenilikler ortaya koyan şair, çoğu şiirinde fazla sözden kaçınıp kısa ve manalı söyleyişi tercih etmiştir. Kasidelerinde sosyal hayatı hicvederek gördüğü haksızlıkları dile getirmiş; cahillerin yüksek mevkilerde tutulduğunu, kendisine itibar edilmediğini söyleyerek her övdüğü devlet büyüğünden destek ummuştur. Sırrî'nin şiirleri ölümünden sonra da sevilerek okunmuş, bunların bir kısmı bestelenmiştir. Eserleri: *Dîvân*, *Şerhu Medhi'nebi*, *Târîh-i Sultân Mustafâ-yı Sâni*'dir.

2.2.1.4. Fâ'ik Efendi⁶¹

Mecmuada yer alan 10. kaside Fa'ik Efendi'ye aittir. 1198 Saferinin ortalarında (Ocak 1784-84) Sakız'da doğdu. Asıl adı Süleyman olan Fa'ik Efendi'nin babası Hafız Ali Paşa'dır. Kaleme aldığı Mecmuada hayatı hakkında bilgiler mevcuttur. Reîsü'l-kurrâ Sâlih Efendi'den Kur'ân-ı Kerîm öğrenmeye başlayan şair 1208/1793-94'e kadar mektebe giderek o sırada hattat Bosnalı Abdürrahîm Efendi'den sülûs ve nesih; Gürcü Osman Efendi'den Farsça; İslâm Efendi'den Arapça dersi aldı.

⁶⁰ Sırrî için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan...*, s. 447; Şevkiye Kazan, *Üsküdarlı Sırrî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği Divan'ı (Tenkitli Metin-İnceleme) ve Şerhu Medhi'n-Nebi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003, s. 6-10; Şevkiye Kazan, "Sırrî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Vakfı Yay., C. XXXVII, İstanbul 2009, s. 129-130.

⁶¹ Fâ'ik Efendi için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan...*, s. 122; Selami Şimşek, "Süleyman Fâik Efendi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Vakfı Yay., C. XXXII, İstanbul 2010, s. 85-86; İsmail Hakkı Aksoyak (2015), *FÂ'İK, Süleyman Fâ'ik Efendi*, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6533>, [Erişim Tarihi: 15.04.2019].

Osmanlı Devleti'nin muhtelif şehirlerinde mektupçuluk ve hocalığın yanında muhasebecilik gibi memuriyetlerde bulundu. Cerîde nâzırı ve aynı zamanda cizye muhasebecisi iken 9 Muharrem 1245'te (4 Nisan 1838) vefat etti. Kabri Rumelihisarı Mezarlığı'ndadır.

*Sefînetü'r-Rü'esâ'*ya zeyli vardır. Müstakimzâde'nin *Devhatü'l-Meşâyih* adlı eserine 1222/1807-08'den 1248/1832-33'e kadar ve Şeyhülislâm Şerîf Efendizâde Atâ'ullah Efendi'den Kadızâde Mehmed Tâhir Efendi'ye kadar zeyl yazmıştır. En meşhur eseri, *Mecmû'a*'sıdır. Süleymân Fâ'ik Efendi Mecmû'ası denilen bu mecmua, tarih şeklinde ya da belli başlı bir eser olarak yazılmayıp “erbâb-ı merak mecmûası” adıyla anılan mecmualar sınıfındadır.

2.2.1.5. Kâmi Efendi⁶²

Mecmuada 13. Şiir olan terkibent Kâmi Efendi'ye aittir. 1059 (1649) yılında Edirne'de doğan şairin asıl adı Mehmed'dir. Edirne Gülşenî Tekkesi şeyhlerinden İbrâhim Gülşenî'nin oğludur. Öğrenimini İstanbul'da tamamlayarak Mehmed Efendi'den mülâzım ve müderris oldu. Kâmi, medrese tahsilinin yanı sıra babası gibi Gülşenî tarikatine intisab etti. Edirne Gülşenî Tekkesi şeyhi La'li Efendi'den aldığı tasavvufi terbiye genç yaşta olgunlaşmasını sağladı. Çocukluğundan itibaren köklü bir tasavvuf ve edebiyat eğitimiyle yetişen şair, ilmiye mesleğinde hızla yükseldi. Bağdat, Galata ve Mısır kadılıklarında bulundu.

Mahlası Kâmi'dir. Yaşadığı dönemde çok beğenilmiş ve usta bir şair olarak değerlendirildi. Kaside, gazel, lugaz, tarih ve bazı mesnevileriyle büyük bir şöhret kazandı.

Şair kendi şiirlerinde övünme yollu da olsa şiirin ve şairin nasıl olması gerektiğine dair görüşlerini aktararak değerlendirmiştir. Yaşadığı dönemin hemen her şiirde gördüğümüz yenilik arayışını “taze mazmun”, “taze eda”, “nev-zemin” gibi kavramlarla ifade etmiştir. Şair beyitlerinde taze mazmun ile gazel söyleyen kalmadığını söylemekten de geri durmamıştır.

⁶² Kâmi Efendi için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan...**, s. 241; Gülgün Yazıcı, “KÂMÎ”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XXIV, İstanbul 2001, s. 279-280; Köprülü, **a.g.e.**, s. 382; Gülgün Erişen Yazıcı, **Edirneli Kâmi ve Dîvânı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2007, s. 8-30.

‘İbâretden ‘ibâret oldu şimdi Kâmîyâ eş‘âr

Müreşşah tâze mazmun ile yokdur bir gazel söyler (G. 67/5)

Eserleri: *Dîvân*, *Behcetü'l-feyhâ*, *Tuhfetü'z-zevrâ*, *Fîrû-nâme*, *Fetâvâ-yı Kâ'idiyye*, *Mehâmmü'l-fukahâ' fî Tabakâti'l-Hanefiyye*, *Nefîse-i Uhreviyye*, *Riyâzü'l-kâsimîn*, *Şerh-i Hicv-i Şifâi'*dir.

2.2.1.6. Fâ'iz Efendi⁶³

Mecmuadaki 18 ve 28. kasideler Edirneli Fâ'iz'e aittir. Edirne'de doğdu. Asıl adı Mustafa'dır. Şiirlerinde sıklıkla Fâ'iz, Fâyiz, Feyzî mahlaslarını kullanmıştır. Börekçi-zâde sanıyla tanınan şair, öğrenimini tamamladıktan sonra müderris oldu. Edirne Bayezidiye müderrisi iken ölen şairin, ölüm tarihi Safâyî'de 1129/1716-17, Belig'de 1130/1717-18 şeklinde kayıtlıdır.

Şiirlerini sade bir dille icra eden Edirneli Fâ'iz, Şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye sunduğu bir kasidesinde, aile fertleriyle birlikte maddi sıkıntı içinde olduğunu belirtmesi şairin evlilik yaptığını, hatta çocuk sahibi olduğunu da gösterebilir.

2.2.1.7. Sâhib⁶⁴

1085 (M. 1674-75)'te İstanbul'da doğdu. Pîrî-zâde olarak tanınan Sâhib'in asıl adı Mehmed'dir. Yeniçeri ağalarından Pîrî Mehmed Efendi'nin oğludur. Safâyî'ye göre Pîrî Ağa adlı Pîr Sâlih'in oğludur. Selanik ve Yenişehir Fener kazasında hocalık, şehzade hocalığı ve Bursa kadılığı görevlerinde bulundu. İmam olduktan sonra, ilk olarak Şeyhülislam Mirzâde'nin sonra 1113 (M. 1701) yılı sefer ayında Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi'nin hizmetine girerek bunların himayesinde bazı vezirlerin imametinde ve kitapçılık hizmetinde bulundu. Başta Feyzullah Efendi'den ibtidâ-i hâric elli ile Alican Medresesi olmak üzere çeşitli medreselerde müderrislik yaptı. Anadolu ve Rumeli sadaretine yükseldi. 1158 (M. 1745) senesinde sadrazam oldu. 9 Recep 1162'de

⁶³ Fâ'iz Efendi için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan...*, s. 123; Tarık Demir, *Edirneli Fâiz Divanı İnceleme- Metin- Dizin*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, s. 3-10.

⁶⁴ Sâhib için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan...*, s. 413; Mustafa Safâyî Efendi, *Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-âsâr Min Fevâidi'l- Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*, (Haz: Pervin Çapan), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005, s. 529-530; Veyis Değirmençay, "Kesbî ve Sâhib'in Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'ye Methiyeleri", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 2016, Sayı 56, s. 61-62.

(25 Haziran 1749) Üsküdar'da vefat etti. Üsküdar Karaca Ahmed mezarlığında medfundur.

Sâhib Efendi, melek huylu, üç dilde söze vakıf bir kişilikti. İbn-i Haldun'un, *Mukaddimesi*'ni çevirmiştir. Fıkıhtan *Şerhu'l-Eşbâh*'ı ile Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerinden oluşan mürettep *Dîvân*'ı vardır.

2.2.1.8. Kâşif Efendi⁶⁵

Mecmuada bulunan 33. kaside asıl adı Seyyid Mehmed Sadeddin olan Kâşif Efendi'ye aittir. Esad Efendi'nin oğludur. 1076 (1665) senesinde İstanbul'da doğdu. İlim ve marifette alem, hüsn-i hatta parmakla gösterilen ünlü bir âlim ve hattattı. Çatalcalı Ali Efendi'den mülazım olarak 1097 Cumâdâ-yı ûlâsında Cafer Paşa Medresesi'nde, 1099'da Mustafa Ağa Medresesi'nde, 1102 Recebinde Beşiktaş Sinan Paşasında, 1105 Saferinde Sahn-ı Semân'dan birine, 1106 Muharreminde Ali Paşa-yı Cedid'de, 1107 Rebî'inde Kadırga Limanı'nda bulunan Mehmed Paşa'da, 1108 Recebinde Konstantiniyye'de bulunan Valide Sultan Medresesinde müderrislik yaptı. 19 Rebiülahir 1111 (14 Ekim 1699) yılında vefat etti. Edirnekapı haricinde Emir Buhari Camii'nde medfundur.

Çağdaşları arasında imtiyaz sahibi, irfan ehli, vakur bir kişiliğe sahiptir. Divan şiirinin 17. yüzyıldaki önemli temsilcilerinden olan Kâşif üç dilde şiir söylemiştir. Kâşif'in şiirlerinde Nâbî, Nâilî, Zâtî, Fuzulî ve Bâkî'den izler görülür. Türkçe ve Farsça şiirlerinden oluşan *Dîvân*'ı vardır. Ancak mecmuada yer alan kaside şairin *Dîvân*'ında bulunmamaktadır.

2.2.1.9. Şeyh Müstakim Efendi⁶⁶

⁶⁵ Kâşif Efendi için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan...**, s. 245; Ayşe Büyükyıldırım, **Kâşif Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1998, s. 15-21; Mustafa Safâyî Efendi, **a.g.e.**, s. 512-514; Mehmed Nâil Tuman, **Tuhfe-i Nâilî Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri**, (Haz: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2001, s. 836-837; Veyis Değirmençay, "Şeyhülislam Fezullah Efendi'ye Methiye Farsça Üç Şiir", **Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Fezullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, Atatürk Üniversitesi Yay, Erzurum 2015, s. 273-287.

⁶⁶Şeyh Müstakim Efendi için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: Yavuz Yılmaz, **Müstakimzâde'ye Göre Bazı Manzumelerin Şerhi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Mecmuada bulunan 34. kaside Müstakimzâde'nin Feyzullah Efendi için yazdığı bir methiyedir. Recep 1131'de (Mayıs-Haziran 1719) İstanbul'da dünyaya gelen Müstakimzâde'nin babası Beyazıt'taki Sadrazam Seyyid Hasan Paşa Medresesi müderrislerinden Mehmed Emin Efendi'dir. Annesi Ümmü Gülsüm, dedesi (babasının babası) Mehmed Müstakim ve dedesinin babası da Kastamonulu Yusuf Tâlib'dir. Asıl ismi Süleyman olan Müstakimzâde lakap olarak Sadeddin, künye olarak ise Ebu'l-mevâhib'i kullandı.

Babasının yanı sıra Fatih Camii imamı Seyyid Yusuf Efendi, Yemliha Hasan Efendi, Hanif İbrahim Efendi, Abbas Vesim Efendi gibi âlimlerden ders alarak Arapça ve Farsça öğrendi. Müstakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi, Nakşibendî şeyhi Mehmed Emin Tokâdî'ye intisap etti.

Babasının ölümünden birkaç ay sonra Seyyid Murtaza Efendi'nin şeyhülislamlığı döneminde açılan müderrislik imtihanına giren Şeyh Müstakim Efendi sakalının seyrekliği gerekçe gösterilerek başarısız sayıldı. Bu durumdan sonra bütün zamanını ilme ve eser telif etmeye ayırdı. Ömrünün son döneminde yapılan müderrislik teklifini reddetti. Başta tasavvuf olmak üzere dini ilimler, dil ve edebiyat sahasında da birçok eser kaleme aldı. Hayatını yoksulluk içinde geçiren Müstakimzâde hiç evlenmedi. 10 Şevval 1202'de (14 Temmuz 1788) vefat eden Müstakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi Zeyrek'te Pîrî Paşa Camii haziresinde Mehmed Emin Tokadî'nin kabri yanına defnedilmiştir.

Biyografik eserleri: *Mecelletü'n-nisâb*, *Devhatü'l-meşâyih*, *Tuhfe-i Hattâtîn*, *Zeyl-i Hamîletü'l-küberâ*. Dini-Tasavvufî eserleri: *Terceme-i Mektûbât-ı Kudsiyye*, *Risâle-i Tâciyye*, *Tuhfetü'l-merâm*, *Risâle-i Melâmiyye-i Şüttâriyye*, *Akîdetü's-sûfiyye*, *Şerh-i Vird-i Settâr*, *Hulâsatü'l-Hediyye*, *Âsâru adîde*, *el-Âsârü'l-ehab li-meyli hubbi'l-Arab*, *Hüccetü'l-hattî'l-hasen*, *Turarü's-selâm li-ahrari'l-İslâm*, *Şerefü'l-akîde*, *Tahkiku's-salavât*, *es-Salavâtü's-şerîfe*, *Tefsîru sûreti'l-Fâtîha*, *Şerh-i Evrâd-ı Kâdirî*. Edebi eserleri: *Terceme-i Kânûnü'l-edeb*, *Şerh-i Dîvân-ı Alî*, *el-Istîlâhâtü's-şî'riyye*.

2.2.1.10. Nazîf⁶⁷

Mecmuda bulunan 36. kaside Nazîf'e ait olup *Divan*'ında yer almamaktadır. Hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlı olan şairin asıl adı Mehmed'dir. Tırhala'da doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Gençliğinde İstanbul'a gelerek eğitim gördü ve memleketine müftü oldu. Bunun yanında müderrislik ve kadılık gibi devletin önemli kademelerinde görev yaptı. Kendisini çekemeyenler yüzünden müftülük görevinden azledilen Nazîf, padişaktan yeni bir görev beklerken doğum yeri olan Tırhala'da 1106 yılı Muharrem ayında (M. 1693) vefat etti. *Sicill-i Osmanî* ve *Şakâyiık-ı Şeyhî*'de Mehmed Nazîf Efendi'nin mürettep bir divana sahip olduğu belirtilmektedir. Divanındaki tarih manzumelerinden Muhammed ve Feyzullah isminde iki erkek çocuğunun olduğu anlaşılmaktadır.

Mehmed Nazîf Efendi'nin bir süre görev yaptığı memleketinden ayrılmak zorunda kaldığı şiirlerinden anlaşılmaktadır:

İdüp sıtabl-ı vatandan semendimi ihrâc

Beriyye-i gama itdi 'ınânımı tasrîf (K. 13/40)

Vatanından ayrı kalan şair, şiirlerinde vatan temasına sıkça yer vermiştir. "Vatan" redifli gazeli mevcuttur. Müftü ve müderris olması nedeniyle şiirlerinde dini ve tasavvufi konular hâkimdir. Bunların yanında felekten şikâyet de Nazîf Efendi'nin şiirlerinde işlediği bir diğer konudur:

Felek didikleri gaddârdan huzûrunda

Efendüm eyleyemem ser-güzeştimi tavsîf (K. 13/38)

⁶⁷ Nazîf için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İpekten vd., *Tezkirelere Göre Divan...*, s. 325; Şeyhî Mehmed Efendi, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri Vekayü'l-Fudalâ*, (Haz: Abdülkadir Özcan), Çağrı Yay., C. II, İstanbul 1989, s. 118; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, (Haz: Nuri Akbayar), Tarih Vakfı Yurt Yay., C. IV, İstanbul 1996, s. 1238; İsmail Belîğ, *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*, (Haz: Abdülkerim, Abdulkadiroğlu), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1999, s. 474-475; Mehmet Nâil Tuman, *a.g.e.*, s. 1072; Mustafa Safâî Efendi, *a.g.e.*, s. 607; Sâlim Efendi, *Tezkiretü's-Şuâra*, (Haz: Adnan İnce), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2005, s. 667; Murat Darıcık, *Nazîf Divânı (Transkripsiyonlu Çeviri ve Metin-İnceleme)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2006, s. 8-12; Filiz Kılıç, Tuncay Bülbül, "Bulgaristan Doğumlu Divan Şairleri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Yıl 2007, Sayı 43, s. 57; Tuncay Bülbül (2014), *NAZİF, Mehmed Efendi*, <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1864>. [Erişim Tarihi: 12.04.2019]; Hamza Koç, Ayşe Kürkçü, "XVII. Yüzyıl Divan Şairi Nazîf ve Yayımlanmamış Bir Kasidesi", *Asya Studies*, Yıl 2019, Sayı 9, s. 23-30.

2.2.1.11. Adlî⁶⁸

Mecmuada bulunan 38 ve 41. kasideler Mehmed Adlî'ye aittir. Mecmuada yer alan bu iki kaside şairin Divan'ında bulunmamaktadır. Ayrıca mecmuadaki kasideler dışında şairin Divan'ında Feyzullah Efendi için yazdığı dört kaside yer almaktadır.

Bütün kaynaklarda şairin asıl ismi Mehmed olarak geçmektedir. Yeniçeri ocağında kul kethüdalığı yapan Süleyman Bey'in oğludur. İstanbul'da dünyaya gelen Adlî'nin doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Şairin 17. yüzyılda II. Mustafa döneminde yaşadığı bilinmektedir. Maarif tahsili alan şair divan hâceleri zümresinde yer aldı. Kâğıt emaneti, kale tezkirecilikleri, yeniçeri ağalığı gibi görevlerde bulundu. Ardından salis defterdarlığı görevine yükseldi. Adlî adalete mensup adalette ilgili anlamlarına gelmektedir. Şairin malası kişiliğiyle müsemma olmuştur. Şiirlerinde Türkçe, Arapça, Farsça kelimeleri kullanan şairin dil hususundaki tavrı diğer divan şairlerinden farklı olmadığını göstermektedir. Şair 1156 (M. 1743-44) senesinde Topkapı dışında babasının yanına defnedilmiştir.

2.2.1.12. Sâcid Âli Efendi⁶⁹

Mecmuada 44. ve 45. (168a) kasideler Sâcid Ali Efendi'ye aittir. Asıl ismi Ali olan şair İstinye yakınındaki Yeniköy'de doğdu. Dönemin önemli âlimlerinden Hasan Efendi, Ak Mahmud Efendi ve Kara Halil Efendi'den dersler aldı. Bu yüzden "Ak Mahmud Efendi kethüdası" olarak tanındı. Mülâzım, müderris ve kadılık görevlerinde bulundu. 1111/1699-1700 tarihinde Seyyid Feyzullah Efendi'nin huzurunda sınavı vererek müderris olarak Ümmüveled Medresesi müderrisliğine atandı. 1124/1712-13'te Belgrad kadısı oldu. Daha sonra Trablusşam kadılığı görevinde bulundu. Bu makamlardan azledildikten sonra İstanbul'a döndü. Yenişehirli Abdullah Efendi'nin Şeyhülislam olması üzerine onun fetva emini olarak bu görevi vefatına kadar sürdürdü.

⁶⁸ Adlî için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: Râmiz, **Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı (İnceleme- Tenkitli Metin-İndeks-Sözlük)**, (Haz: Sadık Erdem), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1994, s. 119-120; Mehmed Süreyya, **a.g.e.**, s. 142; İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan...**, s. 10-11; Mehmed Nâil Tuman, **a.g.e.**, s. 652; Mustafa Safâî Efendi, **a.g.e.**, s. 420; Sâlim Efendi, **a.g.e.**, s. 502; Beyhan Kesik (2014), **ADLÎ Süleymanzâde Mehmed Efendi**, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2435>, [Erişim: 23.04.2019]; Seval Baltalı, **Mehmed Adlî Divanı**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli 2016, s. 9-15; Koç, Kürkçü, **XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Adlî...**, s. 422-457.

⁶⁹ Sâcid Âli Efendi için şu kaynaklardan yararlanılmıştır: İpekten vd., **Tezkirelere Göre Divan...**, s. 401-402; Mustafa Safâî Efendi, **a.g.e.**, s. 300-301; Sâlim Efendi, **a.g.e.**, s. 379-381; Ramiz, **a.g.e.**, s. 145-146; Nusret Gedik (2014), **SÂCİDÎ, Ali Efendi**, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2706>, [Erişim Tarihi: 29.09.2019].

1135/1722-23 tarihinde vefat eden şairin kabri Edirnekapı civarındadır. Mezar taşında Kâmî Efendi'nin "Nâ'il-i gülzâr-ı cennet ola yâ Rabb Sâcidî" tarihi mesturdur.

Kaynaklarda hoş sohbet ve nazik bir kimse olarak anılan Sâcidî'nin özellikle ulûm-ı Arabiyye'de ve ilm-i fıkıhta kâmil olduğu kaynaklarda defaatle belirtilir. Tezkire yazarları bunun yanı sıra inşâda üstad olduğunu vurgularlar ve şairliğini de överler. Eseri olup olmadığı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Tablo 1: Mecmuada Yer Alan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıla Göre Dağılımı ve Şiir Sayıları

Yaşadığı Yüzyıl	Şair Sayısı	Şairler	Şiir Sayısı
17. Yüzyıl	8	Sâbit Efendi	2
		Fâ'iz Efendi	2
		Nazîrîzâde Emîn	1
		Nazîf	1
		Sırrî	1
		Adlî	2
		Sâhib	1
		Kâşif Efendi	1
18. Yüzyıl	3	Kâmî	1
		Şeyh Müstakîm Efendi	1
		Sâcid Alî Efendi	2
19. Yüzyıl	1	Fâ'ik Efendi	1
Bilinmeyenler	23	Kesbî	1
		Hamdî	2
		Sâ'id	2
		Şeyhî	2
		Emînâ	1
		Emîn Efendi	1

Tablo 1 (Devamı)

Yaşadığı Yüzyıl	Şair Sayısı	Şairler	Şiir Sayısı
		Reşkî	1
		Avnî	1
		Şerî	1
		İshak Çelebi	2
		Emîn	1
		Fennî-i Mevlevî	1
		Kutsî...	1
		Remzî	1
		Subhî	1
		Pendî	1
		Sûzî	2
		Edîb	1
		Rûmî	2
		4

2.2.3. Mecmuada Yer Alan Şairi Bilinmeyen Şiirler

Mecmuadaki Türkçe şiirlerden dört tanesinin şairi bilinmemektedir. Bu şiirlerden yalnızca biri mesnevi diğerleri ise kaside nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Mecmuada yer alan şairi bilinmeyen şiirleri ve nazım şekillerini gösteren tablo aşağıdadır:

Tablo 2: Mecmuada Yer Alan Şairi Bilinmeyen Şiirler ve Nazım Şekilleri

Yaprak Numarası	Şiir Numarası	Nazım Şekli
21a-22a	14	Mesnevi
29a-30a	25	Kaside
39a-40a	39	Kaside
43b-44a	43	Kaside

2.2.4. Mecmuada Yer Alan Arapça ve Farsça Övgüler

Mecmuada yer alan Arapça övgülerin şairlerine başlık olarak yer verilmezken, Farsça övgülerin şairleri kırmızı başlıklar halinde belirtilmiştir. Mecmuada bulunan Arapça ve Farsça övgüleri gösteren tablo aşağıdadır:

Tablo 3: Mecmuada Yer Alan Arapça ve Farsça Övgüler

Varaklar	Diller
45b-83a	Arapça Övgüler
83b-168a	Farsça Övgüler

2.2.5. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları

Mecmuada 45 Türkçe şiir bulunmaktadır. Bu şiirler 7 farklı aruz kalıbı ile kaleme alınmıştır. En fazla kullanılan “fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” kalıbıdır. Mecmuada bulunan Türkçe şiirlerdeki aruz kalıplarını ve bunların kullanıldığı şiir numaralarını gösteren tablo aşağıdadır:

Tablo 4: Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları ve Şiir Numaraları

Sıra	Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları	Şiir Numarası
1.	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	3, 4, 5, 10, 13, 17, 20, 21, 27, 33, 34, 40, 41, 45 (168a)
2.	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	11, 26, 29, 31, 35, 36, 37, 39, 42
3.	Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün	2, 6, 8, 12, 19, 23, 43
4.	Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün	15, 18, 25, 28, 32, 38
5.	Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	7, 22, 24, 30, 44
6.	Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün	9, 16
7.	Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün	1,14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ KOLEKSİYONU 2843 NUMARADA KAYITLI MECMUATÜ KASAİD Fİ MEDHİ ŞEYHÜLİSLAM FEYZULLAH EFENDİ ADLI MECMUANIN METNİ

3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

Metnin yazısında transkripsiyon harfleri kullanılmıştır. Transkripsiyon alfabesi “Metinde Kullanılan Çeviri Yazı Alfabeti” başlığı altında gösterilmiştir.

El yazması metin ile çeviri yazı arasındaki takibi kolaylaştırmak amacıyla varak numaraları köşeli parantez “[]” işaretiyle gösterilmiştir: [1b] gibi.

Mecmua içerisinde yer alan şiirler için divan taraması yapılarak divanlar içerisinde yer alan şiirler dipnotlarla gösterilmiştir.

Mecmua içerisinde yer alan bazı şiirler ilgili divanda bulunmadığında dipnotlarda gösterilmiştir.

Mecmuadaki şiirlerin divanlarda ve çeşitli yerlerde yayımlanmış olanlarının ilgili eserlerle mukayesesi yapılarak nüsha farklılıkları dipnotlarda gösterilmiştir.

Mecmuadaki şiirlerin divanlarda ve çeşitli yerlerde yayımlanmış olanlarının ilgili eserlerle mukayesesinde eksik veya fazla olan mısra, beyit ve bentler dipnotlarda gösterilmiştir.

İki şekilde okunuşu bulunan kelimelerde metindeki birliği sağlamak için yalnızca biri tercih edilmiştir: “*ıyş yerine ‘ayş...*” gibi.

Farsça edat ve ön ekler, eklendikleri kelimelerden kısa çizgi ile ayrı yazılmıştır: “*bī-dād; ser-efrāz, ser-levha...*” gibi.

Eklendiği kelimeye “*gibi*” anlamı katan “*-veş, -āsā*” gibi yapım ekleri bitişik yazılmıştır: “*mihrāsā, lāleveş, nūrveş...*” gibi.

Yapım eki işlevi taşıyan Farsça ekler, sonuna geldikleri kelimelerden kısa çizgi ile ayrı yazılmıştır: “*gül-zār, çerā-zār, bār-gāh...*” gibi.

Arapça ve Farsça kelimelerde, araya bazı ek veya edatlar getirilerek iki kelimenin tekrarlanmasıyla oluşturulan kelime gruplarında bu kelime ve ekler kısa çizgiyle birbirlerinden ayrı yazılmıştır: “*dem-be-dem,ham-be-ham, keş-me-keş...*” gibi.

Ünlü ile biten bir kelimedenden sonra yine ünlü ile başlayan başka bir kelime geldiğinde, vezin gereği ünlülerden biri düşürülmüş ve iki kelime arasına kesme işareti konulmuştur: “*n’ola, k’oldı, k’eyledi...*” gibi.

Birleşik isim ve birleşik sıfatların arasına kısa çizgi konularak ayrı yazılmıştır: “*dil-âzürde, sihr-beyân, nev-bâve, gülşen-serây...*” gibi.

Özel isimler büyük harfle başlatılmış fakat bu isimlerden sonra gelen ekler, kesme işareti kullanılmadan yazılmıştır: “*Hakdan, Feyzullâhdur, Süreyyâya...*” gibi.

Farsça kelimelerdeki “*Ḥ/h*” harfinden sonra gelen vâv-ı ma’dûleler “*Ḥ/h*” şeklinde yazılmıştır: “*H`âce, ḥ`âhiş, dâstân-ḥ`ânı...*” gibi.

Türkçenin gramer yapısı gereği ünsüz sertleşmesi ses olayının gerçekleşmesi gereken yerlerde metne bağlı kalınmıştır: “*itdi, devletde...*” gibi.

Mecmua içerisindeki hece eksikliğinden kaynaklanan vezin hataları şiirlerin anlamını bozmayacak şekilde tamamlanarak köşeli parantez “[]” içinde gösterilmiştir.

Metinde geçen ayet ve hadisler italik olarak yazılmıştır ve dipnotlarda gösterilmiştir.

Mecmua içerisindeki Arapça ve Farsça bölümler okunmamıştır. Sadece Türkçe bölümler içerisinde yer alan Arapça ve Farsça bölümlerin görselleri sıraya uygun olarak çalışmaya eklenmiştir.

3.2. Metinde Kullanılan Çeviri Yazı Alfabeti

Tablo 5: Metinde Kullanılan Çeviri Yazı Alfabeti

أ، آ	ā, e	ش	ş
أ، ا	a, e	ص	ş
ء	'	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ţ
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	'
ث	s	غ	ğ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	h	ك، ك	g, k, ñ
خ	h	ل	l
د	d	م	m
ذ	z	ن	n
ر	r	و	o, ō, ō, u, ū, ū, v
ز	z	ه	a, e, h
ژ	j	ی	ı, ī, i, y
س	s	vâv-ı ma'dûle	˘

3.3. MESTAP'a Göre Mecmuanın Tasnifi

Tablo 6: MESTAP'a Göre Mecmuanın Tasnifi

Yer Numarası: Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 2843 Numaralı Kaside Mecmuası							
Yap. nr.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli/ birimi	Nazım türü	Vez	Açıklamalar
2b	Sûzî	Gel gel ey hâme-i hüner-pervâz Gel gel ey tercümân-i 'âlem-râz	Eyle ebâ'ımı dağı hürrem Her biri ola feyz-yâb-ı himem	Mesnevi/ 125	Naat	..-- /..-- /..--	Şair ve Divan'ına ulaşlamamış ır.
5b	Nazîrîzâde Emîn	Dil-i gam-dîde olup mâ'il-i lâl-i dil-dâr Oldı sevdâ-zede-i zülf-i ham-ender-ham-ı yâr	Gülîstân-ı emeli görmeye sîb-i hâzân Bağ-ı kadri îremâsâ ola hem-vâre bahâr	Kaside/ 63		..-- /..-- /..-- /..--	
7a	Sâbit Efendi	Bir mehtûn mihriyle dil kim dâmenin gül-gün bulur Hâk-i ikdâmında kuşl-i dîde-i pür-ğün bulur	Âtıflet kürkin giye şâhinşeh-i devrândan Tâ ki her mevcûd-ı cûd Hâlik-i bî-çün bulur	Kaside/ 50		..-- /..-- /..-- /..--	
8b	Hamdî	Hamdü lillâh luğf-i Rabbânîden oldı kâmbîn Eyledüm fersûde bir dergâha mihrâsâ cebîn	Kible-i hâcât olup zât-ı şerîf-i 'âleme Eyleye Mevlâ vücûdım taqviyet efzâ-yı dîn	Kaside/ 30		..-- /..-- /..-- /..--	Şair ve Divan'ına ulaşlamamış ır.
9a	Sırrî	Gevher-i feyze o kim dürc-i derûnün câ ider Meşrebîn müstagnî-i dünyâ vü mâ-fî-hâ ider	Gülşen-i iqbâlûnî ser-sebz idüp budur ümîd Hâşre dek zâtûn mu'ammer Hâzret-i Mevlâ ider	Kaside/ 37		..-- /..-- /..-- /..--	
10a	Sâbit	Eşk-i dil-şifte endüh ruğ-yâr olmaz Şenbem-i şâf-i sebük-rûğ güle bâr olmaz	Zâtûnî Hâzret-i Allâha emânet virdüm Şöyle bir zerre anuñ gibi nigeht-dâr olmaz	Kaside/ 36		..-- /..-- /..-- /..--	

Tablo 5 (Devamı)

Yap. nr.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli/ birimi	Nazım türü	Vez	Açıklamalar
11a	Sa'îd	<p> Kalem-i girişme-nümâ bir 'arûs-ı ra'nâdur Midâd-ı mâşîta veş aña zîb-bağşâdur 'Âlemün hâlimi nazm itmek için Rabb-i mu'în İtdi bir fâzîl-i deryâ dili dehre ta'yîn </p>	<p> Ola sitâre-i baht-ı ziyâda çün hürşid Vücutü mihr gibi tâ kim 'âlem-ârâdur Zevk ü şevkîla şenâ-h'ânun olup şâm u seher Halkdan çarh-ı berîne çıka şavt-ı emîn </p>	Kaside/ 37		<p> .-. /.-. /.-. /.-. </p>	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.
12a	Şeyhî	<p> Devr ideli bu gûnbed-i haçrâ-yı fazîlet Kâ'im olalı kaçırle gâbrâ-yı fazîlet </p>	<p> Zevk ü şevkîla şenâ-h'ânun olup şâm u seher Halkdan çarh-ı berîne çıka şavt-ı emîn </p>	Kaside/ 29	Kalemi ye	<p> .-. /.-. /.-. /.-. </p>	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.
13a	[Rûmî]	<p> Devr ideli bu gûnbed-i haçrâ-yı fazîlet Kâ'im olalı kaçırle gâbrâ-yı fazîlet </p>	<p> Dâ'im ide Hâkk devletüni ol deme dek kim Devr eyleye bu künbed-i haçrâ-yı fazîlet </p>	Kaside/ 223		<p> --./- -./- /.-. /.-. </p>	Şairin ismi başlıkta yoktur. Mahlas beyitte "Rûmî" geçmektedir.
16a	Fâ'ik Efendi	<p> Mütjde ey leb teşnegân-ı âb-ı cüyâ-yı kerem Oldı bir memdûh-ı 'âlem 'ayn-ı mecrâ-yı kerem </p>	<p> Devlet ü ikbâl ile dâ'im Hüdâ itsün seni Mesned-ârâ-yı sa'âdet-kâr-ı fermâ-yı kerem </p>	Kaside/ 32		<p> -.-./- -.-./- -.-./- .- </p>	
16b	Emînâ	<p> Bi-hamdillâh ki îâlir' kâr-sâz u baht-ı hurremdür Esâs zevk u şâdr ol sebebden dilde muhkemdür </p>	<p> Kederden sâha-i devlet-serâyın hıfz ide Bârî Ki dergâh-ı refî'i mültecâ-yı halk-ı 'âlemdür </p>	Kaside/ 45		<p> .-. /.-. /.-. /.-. </p>	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.
18a	Emîn Efendi	<p> Hamdü lillâh ki mededkâr-ı tevfiğ-ı ezel İtdi nâgeh girih-ı rişte-i tûmidimi hal </p>	<p> Cümle müşkillerimi hall idüp anuñ Mevlâ Çâre-sâzı ola her demde Hüdâ 'azz ü cell </p>	Kaside/ 47		<p> .-. /.-. /.-. /.-. </p>	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.
19a	Kâmi Efendi	<p> Ey mûkerrem kîlk-i Vâsit zîb-ı gevher-rîz-i cân Çâk çâk-ı reşkûn olsun zülfi-ı havrâ-yı cinân ----- ----- Ser be-ceyb-i fikret-i ser-rişte-i kârûn iken Zâhir olup didiler birden gürûh-ı kudsiyân </p>	<p> Yâ 'Ömer 'Osmân o mağdûmân nürin bin nür Bir nihâl üzre iki gül-göncedür itmîş zühür ----- ----- Yâ ilâhî gün be-gün olsun ziyâd ikbâl-i feyz Dâ'imâ ser-sebz ola gülşen-serây-ı âl-i feyz </p>	Terkibbe nt/7		<p> -.-./- -.-./- -.-./- .- </p>	III, V ve VI. Bentler, Kâmi Divan'ında yer almamaktadır.

Tablo 5 (Devamı)

Yap. nr.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli/ birimi	Nazım türü	Vezi	Açıklamalar
21a	-----	Hâl-i bî-çâre-i du'â-perver Hâtır-ı 'izzete iderse güzür	Sâyeñ olmaya başımızdan dür Türduğınca cihân efendüm fûr	Mesnevi/ 35	Seyahatna me	..-/- .-/-	İstanbul, Eskişehir, Aksaray, Konya ve Şam vilayetleri geçmektedir.
22a	Reşkî	Şaldı zemîne ferş-i dü-rengîni ... bahâr Döndi riyâz-ı hulde yine şahñ-ı sebze-zâr	Olsun hemîşe gün gibi tâbân irişüp Bedr-i tamâm-ı 'ömürüne hiç nakş u inkisâr	Kaside/ 47	Bahariye	--/- ./--/- .-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır.
23a	Avnî	Dilber ki kaçan kâkülîni ğam-ı necm eyler 'Uşşâkı giriftâr-ı kemend-ı sitem eyler	Sen gibi nice zerre-i bî-tâbi şerifi Ol şems-i şeref-mazhar-ı nür-ı himem eyler	Kaside/ 21		--/- ./-- ./--	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır.
23b	Sâ'id	Başladı meşk-i sülhân-senciy'e 'ağl-ı meyyâl Eyledi kendin o dem rütbe-res-ı tab'-ı kemâl	Āsumâna yetişe şî ü şadâ-yı cüdi Zât-ı pâkiyle bula devlet ü iğbâl-ı kemâl	Kaside/ 33	Kalemiye	--/- -/- /-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır.
24b	Fâ'iz Efendi	Bir dil ki kârî nâle vü âh u enîm olur Her dâğ-ı 'aşkı reşk-i gül-i âteşin olur	Mağdûm-ı muhteremlerini ğıfz ide Ğudâ Ümmîd odur ki her biri rûkn-ı rekîn olur	Kaside/ 36		--/- ./--/- .-	Şair ve Divan'ında yer almamaktadır.
25b	Sâhib	Ey hoşâ ğâme-i müşkîm-rakam u sihr-beyân K'eyledi 'âlemi âvâz-ı sarîri şadân	Gün-be-gün yıldızı kuvvetde ola tâlî'inün Neyyîr-i bağtuñ ola burç-ı şerefde tâbân	Kaside/ 31	Kalemiye	..-/- -/- /-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır.
26b	Şer'î	Ğabbezâ ey mesned-ârâ-yı fażîlet ğabbezâ Ğabbezâ ârayış-ı bezm-ı sa'âdet ğabbezâ	Feyz-yâb olup cihânda ğonce-i tâlî'leri Her birinün mihr-ı iğbâlî vire dehre ziyâ	Kaside/ 26		--/- -/- /-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır.
27a	Şeyhî	Sil gözün yaşını ey merdûmek-ı dîde-i ter Şimdiden şoñra baña oldu saña 'ayn-ı zarar	Şân u şevket mütezâ'id ola tâ rûz-ı kıyâm Gün gibi mertebeñi her gün ide bâlâ-ter	Kaside/ 30	Kudumiye	--/- -/- /-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır.

Tablo 5 (Devamı)

Yap. nr.	Mahl as	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli/ birimi	Nazım türü	Vez	Açıklamalar
28a	Sûzî	Hemîşe dîde-i ter haftî-ı rüy-ı yâre bakaş Güşâde revzenedür kim benefşe-zâra bakaş	İlâhî zâtmî devletde müstedâm eyle Kî çeşm-i hâşiş-i 'âlem o kâim-kâra bakaş	Kaside/ 17		..- /..- /..- /..-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır
28b	İshak Çelebi	Feyz-i nevrüzıla oldı yine nakkâş-ı şabâ Şafha-i gülşene taşvîr-keş ü çeşre-güşâ	Şarşar-ı kahrıla şolsun gül-i tîmmîd-i 'adü Eylesün gülşen-i iqbâlünü ser-sebz-i Hudâ	Kaside/ 34	Nevr uziye	..- /..- /..- /..-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır
29a	Emîn	Zihî kerîm ki 'afvı olur penâh-ı günâh Ğamî mücellâ-yı jeng dürr ü nühâ-yı siyâh	Bahâr-ı 'ömrün ola dâ'imâ terâkâde Vücüdün ola hemîşe maşûn-ı 'avn-i İlâh	Kaside/ 20		..- /..- /..- /..-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır
29b	-----		Yâ Rab hemîşe sâye-i 'avnında dâverün Olsun gürûh-ı ümmet-i Aĥmed hüceste-hâl	Kaside/ 21		--/ .-/ -/ .	Şiirin şairi bilinmemektedir.
30b	Kesbî	Civâr-ı gülşen-i vaşlum vücudum hâr-çîn el-hâk Dükân-ı gevher-i 'aşkum dü çeşmüm milre-bîn el-hâk	Vire Feyyâz 'ömr ü câhuña te'yd ü istiḥkâm Ola âsüde el-fâfiyla hay-i müslimîn el-hâk	Kaside/ 14	Naat	..- /..- /..- /..-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır
30b	Hamdî	Bârekallâh zihî 'ârifet ü luḥf-ı Hudâ İtdi bir fâzıl-ı zîşâmı re'îsü'l-'ulemâ	Vire ol mertebeye zât-ı şerîfün revnaḥ Ola ihyâ reşehat-ı kâlemünle dünyâ	Kaside/ 21		..- /..- /..- /..-	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır
31b	Fâ'iz	Bir dil ki anda nâr-ı muhabbet-i zuhûr ider Ser-tâ-be-pây-ı cismîni ol maḥz-ı nûr ider	Fâ'iz tîmmîdümüz bu ki ol kâmilîñ daḥı Dergâhı melâz-ı inâş u zükür ider	Kaside/ 33		..-/ .-/ -/ .	Şiir şairin Divan'ında yer almamaktadır.

Tablo 5 (Devamı)

Ya p. nr.	Mahlas	Matla' beyti/bendi	Makta beyti/bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vez	Açıklamalar
32a	İshak Çelebi	Hoşâ dem kim nesim-i luîf-i Yezdâni vezân oldu Cihân ser-tâ-be-pâ bu feyzile emn ü emân oldu	Sa'âdetle ide feyyâz-ı muîlak 'ömrini efvân Bu da 'vet-i kudsiyân 'arşa evrâd-ı zebân oldu	Kaside/ 23		./--- ./--- ./--- ./---	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.
32b	Fennî-i Mevlevî	Cenâb-ı fâzıl-ı 'allâme müftî-i 'âlem Çatında kaçtre degüldür muîhî-i bürhâni	Mişâl-i rûh u cesed ülfet eyleyüp hergiz Hudâ ayırmaya senden şeh-i cihân-bâni	Kıta-i kepire/ 12		./- ./--- ./- ./-	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.
33a	Kutsî...	Te'âlallâh zihî dergâh-ı zât-ı feyz-i Yezdâni Sezâdur aña dinse maîla '-ı hürşîd-i rahşâni	Ziyâ-yı devleti artsun cihâna âb u tâb virsün Hudâ göstermesün eksik baña ol mâh-ı tâbâni	Kaside/ 48	Dariye	./--- ./--- ./--- ./---	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.
34b	Suphî	Hudâ bir kâra tevîk itdi kilik-ı 'anber-efşâni Debîrân-ı felek reşk itceler ger aña erzâni	Tura tırduka dünyâ mesned-i 'izz ü sa'âdetde Ola dâ'im şafâda görmeye âlâm-ı devrâni	Kaside/ 20		./--- ./--- ./--- ./---	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.
35a	Kâşif Efendi	Hayr-mağdem ey hümâm-ı kâmil-i mu'ciz-edâ Hayr-mağdem ey mübîn-i sâz-ı ahkâm-ı Hudâ	Cümleden evvel dimişler kudsiyân-ı taşsin idüp Nemçe-i ref eylediñ seyfiyle Sultân Muştafâ	Kaside/ 21	Kudu miye	./- ./- ./- ./-	Şiir şairin Divan'ında yer almamaktadır.
35b	Şeyh Müstakîm Efendi	Hayr-mağdem ey hasîb ü ey nesîb zü'l-'aflâ Hayr-mağdem menba'-ı fâzî u kemâl-i mu'teber	Eyle şıdkla du'â yaz aña târîh-i belîğ Yümmile geldi bu şehre ol fuhûl-i dâd-ger	Kaside/ 19	Kudu miye	./- ./- ./- ./-	Şiir şairin Divan'ında yer almamaktadır.
36a	Remzî	Bi-hamdillâh ki zâhir oldı şun '-ı luîf-ı zebâni Tulû' itdi sa'âdet burcunuñ mihr-i Dıraşşâni	Çamu evlâd u ensâbin îtafâdan şaklasun Mevlâ Vücüdıyla şeref bulsun dem-â-dem 'âlem-i fânî	Kaside/ 50	Kudu miye	./--- ./--- ./--- ./---	Şair ve Divan'ına ulaşılamamıştır.

Tablo 5 (Devamı)

Yap. nr.	Mahlas	Matla' beyti/bendi	Makta beyti/bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vez	Açıklamalar
37a	Nazîf	Ṭulū' itdi sa'âdetle 'ulüm u fâzî u 'irfânî Mützeyyen oldı yümnîyle bugün eyvân-ı dîvânî	İlâhî ṭul-ı 'ömrile mu'ammer eyle şadrında Keremler eylesün halka o kân-baḥr-kân-ı 'irfânî	Kaside/ 8		-.-- ./--- ./--- ./---	Şiir şairin Divan'ında yer almamaktadır.
37b	Pendî	Bi-ḥamdillâh zühür itdi yine elṭâf-ı Sübhânî 'Aṭâ kıldı kâmu halka vücûd-ı 'ayn-ı insânî	Ne ḥiss ü hıfzumu ḳaldı çekilen derd ü miḥnetden Ḳuvâ-yı zâhiri ancak getürdi ḥamde 'unvânî	Kaside/ 20		-.-- ./--- ./--- ./---	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır.
38a	Adlî	Nev-rûz irişdi nâmiye-i gülîstân olur Şimdi cemâd olan bile serv-i çemân olur	Neşv ü nemâda ola gülîstân-ı maḳşadı Bende bu ḷ'âhiş üzre şenâ-ḷ'ân-ı ân olur	Kaside/ 40	Nevr uziye	--./- -./- -./- .-	Şiir şairin Divan'ında yer almamaktadır.
39a	Bi-ḥamdillâh alup Feyz-i İlâhî şadr-ı a'lâyî Şeref-yâb eyledi ehl-i ṭarîḳ-ı 'ilm ü me'ânî	Zamân-ı feyz-i iḳbâlinde herkes feyz-yâb olsun Ḳılıp hep feyz-gâhında Ḥudâ-yı feyz-pîrâyı	Kaside/ 34		-.-- ./--- ./--- ./---	Şiirin şairi bilinmemektedir
40a	Edîp	Ey vücûduñ ḡonce-i tâze nihâl-i bâğ-ı dîn V'ey zebânüñ ṭul-ı güya-yı ahḳâm-ı mülûk	Şadr-ı istiḡnâ-yı 'izzetde ḳarâr idüp müdâm Büs-ı dâmânına ruḫşat bulmaya ḥaşm-ı melhân	Kaside/ 38		-.-- ./--- ./--- ./---	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır
41a	Adlî	Başımız üzre hevâ-yı zülfi-yâr eksük degül Murtefi' yerdür anuñ çün rûzḡar eksük degül	Müstedâm-ı 'ömr ü devlet ola ber-veḷḳ-ı merâm Ḳalb ü dilden bu şenâ leyli ü nehâr eksük degül	Kaside/ 35		-.-- ./--- ./--- ./---	Şiir şairin Divan'ında yer almamaktadır.
42a	Rûmî	Zihî ferḫunde dem ferruḷ-seher firûze ezmânî Ṭulū' itdi sa'âdet maṭla'ından mihr-i Rahmânî	Hemîşe 'izz ü 'ömr ü devletin eḑzün ide Mevlâ Sa'âdetle ola 'âlemde dâ'im 'ayş ü devrânî	Kaside/ 73	Cülüs iye	-.-- ./--- ./--- ./---	Şair ve Divan'ına ulaşlamamıştır.

Tablo 5 (Devamı)

Yap nr.	Mahlas	Matla' beyti/bendi	Makta beyti/bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vez	Açıklamalar
43b	-----	Demdür ey kılî-i beyân eyle zamîrûn tahtır Metn-i hâl-i dile tâ kim ola şerh u tefsîr	Şadr-î fetvâda müebbed ola tâ rûz-î kıyâm Dest-gîr ola aña Hzret-i Allâh Qadîr	Kaside/ 10	Methiy e	..-- /..-- /..-- /..-	Şiirin şairi bilinmemektedir.
44a	Sâcid Alî Efendi	Nigâh-î merhâmet-i Hâkdan olmasun nevmüd Ol âsitâna tereddüd iderken ehl-i ümüd	Cihâm eyleye sır-âb-î çeşme-i lutfî O şadr-î Hzret-i Hâk aña eyleye te'bid	Kaside/ 32	Methiy e	.-.- /..-- /..- /..-	
168a	[Sâcidî]	Kâm-î dîlden geç yeter bî-hüde esme verzişi Nâm-î ... gönül dehrûn mâl-i gûşîşi	Necm-î bahtûn mâh-î nev gibi terakkiye olup Mîhr-î zâtuñ ola evc-î devletûn arâyîşi	Kaside/1 4		-.--/ .-./- .-./- .-	Şairin ismi başlıkta yoktur. Mahlas beyitte "Sâcidî" geçmektedir.

3.4. Metin

[1b]

‘Andelīb-i şīrīn-zebān kilik-i i‘cāz-nümā gülşen-i şahāyif-i beyānda nevā-perdāz-ı hūsn-edā oldığı naqş-ı sāmī‘-firībe āheng-i evvelīn āgāze-i sipās-ı Hudā-yı settārū‘l-‘uyüb olmak resīde-i perde-i vücūb idügi karar-dāde-i uşul bend-i fūrū‘-ı dīn ya‘ni fermūde-i Resūl-i Rabbi‘l-‘ālemīndür. Ve bāg-bān-ı nātıkanuñ şükūfe-zār-ı mütefekkireden berçide-i dest-i intikādı olan ezhār-ı kelimāt-ı dil-āvīzūñ güzīdesi ol bülbül-i gülşen-serāy-ı hüviyyet ve naḥl-i mevzūn-ḥırām-ı çemenistān-ı nübüvvet-i cināna dest-āvīz olan güldeste-i taḥiyyat ü selām idügi ser-zede-i ḥadīka-i rivāyet-i cehābize-i kirāmdur. Pes imdi binā-berīn-i temhīd-i hezār қаşā‘id-i şenā vü taḥmīd ol pād-şāh her dü serā ve sulṭān-ı feyż-baḥşā-yı tūṭī‘l-melik men teşā Ḥazretlerinūñ bār-gāh-ı kibriyā penāhlarına firistāde kıılınmağa sezādur ki nev‘-i insānı ḥāşşa-i nuṭḫ u beyān ile cins-i ḥayvāndan temeyyüz ü ser-efrāz idüp tehdīd ü leh-fezā vü tā-be-fersā-yı kerīmdür. *Yettebi ‘uhümül gāvūn*⁷⁰ ile dem-beste vü lāl olan nükte-sencān-ı muvaḥḥidini feyż ü terbiye-i mir‘āt-i nazm-ı kerīm-i *illellezīne āmenū*⁷¹ ile tūṭī-i müstesnā-maḳāl idüp rişte-i ḥayāl-i nevābiğ-ı ulū‘l-elbābı lü‘lü-yi nikāt-ı dil-pezīr ile ziynet-yāb eyledi ve ferā‘id manzūme-i şalavāt ü taḥiyyat ol şāh-beyt-i cerīde-i bi‘set ve dībāce-i nüşḥa-i nübüvvet ve güşāyiş-baḥş-ı mışrā‘-ı bāb-ı cennet şi‘ir:

Penāh-ı ‘ālem ü ādem peyāmbere-i zīşān

Hudāygān-ı felek āsitān-ı ‘arş-ı mekīn

Şefī‘-i külli ümem melce-i heme ‘ālem

Şehi sūtūde-şiyem faḥr-ı enbiyā-yı güzīn

Ḥazretlerinūñ āsitān-ı rahmet-āşiyānlarına itḥāfa sezādur ki gencīne-i dehān lü‘lü-niṣār *innā efşahdan cā‘ize-i inne...*⁷²

[2a]

⁷⁰ Onlar azgınlara uyarlar (Şuarā 26/224).

⁷¹ Ancak iman ederler (Şuarā 26/227. Bu ifade Kur‘ān-ı Kerīm’in birçok ayetinde geçmektedir).

⁷² Orijinal metinde silik olduğu için okunamadı.

ile teşnîf-i mesâmi‘-i şu‘arâ-yı sihr-âferîn itmekle her biri libâs-ı zîbâ-naķş ta‘bîrât-ı rengîn ile ziyet-efzâ-yı ebkâr-ı mezâmîn ü şîrîn-kârî-i mâşîtâ-i tîz-dest-i tahayyülât-ı nükte-ķarîn ile ķehre-pîrâ-yı ‘arâ’is-i medâyiķ-i dil-nişîn olmuşlardır. Ve tetimme-i maķâle-i şalavât u tahîyyat ol maķta‘-ı ķaşîde-i risâletüñ ehl-i beyt ü aşķâb-ı berere bâ-ķuşuş meţâli‘-i ‘unvân-ı sefine-i rahmet olan ‘aşere-i mübeşşere pîşgâhlarına ihdâya sezâdur ki müretteb müfredât mecmû‘a-i ‘âlem olan münşî-i dîvân-ķâne-i kıdem mâbeynlerinden ķâr-yâr-ı güzîni mânend-i rubâ‘î-yi ser-nâme-tîrâz sâ‘irinden şeref-i teķaddüm ile mümtaz eyledi. Ba‘d-ez-în hâlâ ebr-i gevher-bâr-ı devlet rûz-ı efzûnu gülzâr-ı dîn ve fîrû‘-ı meş‘ale-i fażl-ı ‘adâlet-nümünü gümreh-i tîh-i dalâlet-i reh-nümâ-yı hidâyet-ķarîn ķayr-ķâh-ı dîn ü devlet ķâce-i şehen-şâh-ı şâhib-i ma‘delet-penâh zümre-i bî-dâd-ķeşân râhat-fezâ-yı ahâlî-i büldân şi‘r:

Ser-efrâz-ı zamâne mesned-ârâ-yı ģudâvendî

Hüner-mend-i yegâne ķehre-pîrâ-yı nigü kârî

Sütüde kehf-i ümmet iftiķâr-ı şer‘-i peyķamber

Güzîde faħr-ı millet maķz-ı luţf u Ĥâzret-i Bârî

Ser-erbâb-ı fażl ü ustâd-ı küll ‘allâme-i ‘âlem

Serîr-i ‘ilm ü ‘irfânuñ şâhen-şâh-ı cihân-dârî

Ya‘nî vâlid-i mâcidimüz kân-ı kerem seķâ vü mürüvvetde ‘ilm ‘inâyetlü devletlü es-Seyyid Feyzullâh Efendi Ĥâzretleri mâ‘beţâlî ki tevellî künd bed ü taķvîm şeref-efzâ-yı mesned-i fetvâ olduklarında nesîm-i luţf bî-dirîĝ müsteķîķ-nevâz u feyż cüy-bâr-ı iķsân ķâr-sâzlarından anâdil-i riyâz-ı feşâķat olan büleĝânuñ ĝonce-i girih-beste-i ķâķır-ı sūķan-perverleri gül gibi ĝuşâde olup şi‘r:

Resîd tuĥfe-i devlet bi-nuşret-i Yezdân

Demîd şubķ-ı sa‘âdet zi-maţla‘-ı iķsân

Şüküfte taze gülidir fezâ-yı ravza-i dil

Ve zîd bād-ı tarab der hevâ-yı 'arşa-i cān

dü beyti mızrâb-ı tār sürûrları

[2b]

olmağın nüzhet-gâh-ı evşâf-ı cemîle ve menâkıb-ı celîlelerinde zümre-i meh-i pîrâ oldukları neşîd-i sitâyişden peyveste-i evc-i taḥsîn ve resîde-i sâmi'a pesend-âferînleri olan ḳaşâ'id-i şanâyi'-i ḳarîne bu 'abd-ı faḳîr ser-maḫhar-ı ni'met Ḥudâ-yı kerîm 'abd-ı bî-çâre Seyyid İbrâhîm ibnü'l-Mevlâ elfâzü'l-Mevlâ ileyh gâh ü bî-gâh nigeḫ-endâz-ı i'tibâr olup meżâmîn-i dil-rübâ vü nikât-i melâl fersâlarıyla 'uḳde-güşâ-yı silsile-i fütür u cilâ-baḫşâ-yı mir'ât-ı şu'ûr olmaḳ 'âdet-i me'lûfe meżâyidi lâkin henüz cümlesi yegân yegân cilve-ger-i fezâ-yı evrâḳ-ı perîşân olmağla rûzgâr-ı bî-inşâf pâre-gerde-i pençe itlâf itmek ḫâṫırası şîrâze-i bend-i cem' ü tertîb olmağa bâl-i ihtimâma bir faḳîrî terḡib itmegin bî-'inâyet el-melikü'l-ḳadîr ḫâme-i himmet-i faḳîrânededen çekîde-i şaḫâyîf tertîb ü taḫrîr olmuştur.

**Na 't-ı Şerîf Cenâb-ı Risâlet-penâh 'Aleyhi's-şalâtü ve's-selâm Müzeyyel Sitâyiş
Ḥâzret-i Ḥ'âce-i Pâd-şâh-ı 'Âlem Cenâb-ı Veli'n-ni'am Ez-zebân-ı Sûzî-i Nâzik-Edâ**

Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Gel gel ey ḫâme-i hüner-pervâz

Gel gel ey tercümân-ı 'âlem-râz

2. Gel gel ey şūḫ-ı vâsıfî-reftâr

Gel gel ey tūṫî-i şeker güftâr

3. Yine göster cihâna naḳş-ı bedî'

Ki pesend eyleye şerîf ü vazî'

4. Gel beyān it me‘ānī-i rengīn
Zīver alsun nigār-hāne-i Çīn

5. Vir bu köhne serāya ʔarḥ-ı nevī
K’ola dil-dāde fāzıl-ı Nevevī

6. Gerçi zāhirde bī-zebānsın sen
Līk ma’nīde nükte-dānsın sen

7. Vaşf-ı hūbān āteşīn-ruhsār
İtdi mā-fi’z-zamīr key izhār

8. Da’vet-i nuṭkuñ ey şeref-te’şīr
İtdi ervāḥ-ı nazmı çün teşhīr

[3a]

9. Kesr ü baştuñla zeyn-i aqṭār it
Hāne-i kuṭbı vaqf-ı esrār it

10. Ol midād-ı siyehle nūr-efşān
Eyle *e’n-nūru fi’s-sevādi*⁷³ ‘ayān

⁷³ Nur (ışık) karanlığın içindedir.

11. H̄amd-i H̄alīkda eyle gūyāyı

Feyz-h̄āh it dem-i Mesīhāyı

12. Eyleriseñ yem-i şenāda şenā

Güher-endūz ola kef-i ma'nā

13. Eyleyüp sem'-i şükre gūyāyı

Rūşen it hacle-i süveydāyı

14. Eyle zāt-ı kerīmīni tevḥīd

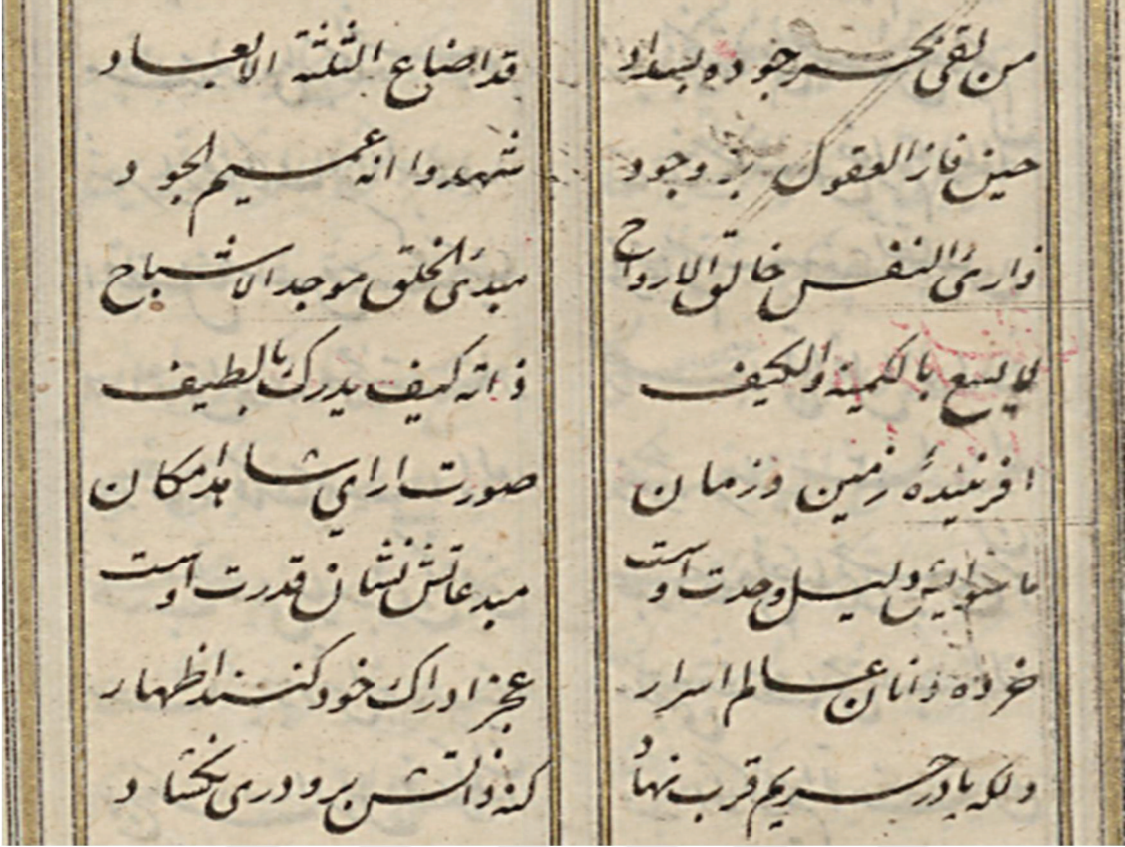
Ki odur Vāḥid ü Qādīm ü Mecīd

15. Mün'im ü Mu'ṭī vü 'Alīm oldur

Şāḥib-i 'izzet-i 'Aẓīm oldur

16. Muḳteẓādur vücūdını zātı

Vaḥdetine nişāndur āyātı

25. Şaffet-i zātıdır ebedle ezel
‘Afvı olsa n’ola muhīt-i zeel
26. Kūlzüm-i rahmetinde mevc-i kemīn
Ḥas-ı cürmi ider kenāre-nişīn
27. İtdi da‘vā-yı kizb-i şirketi redd
Ḥuccet lem yelid velem yūled⁷⁴

⁷⁴ (O) doğurmamıştır ve doğurulmamıştır. İhlas 112/3 (Yılmaz, 2013: 451)

28. Oldı rāh-ı yakīne nūr-efşān
Meş‘al-i sırr-ı mu‘ciz-i lev-kān⁷⁵

29. Oldı deryā-yı şun‘ı mevc-endāz
Buldı fülk-i ‘adem fenā-yı mefāz

[3b]

30. İtdi cūy-ı irādet-i fiṭrat
Gülsitān-ı zuhūr-ı pür-zīnet

31. İtdi ḫarfeyni menşe-i ibdā‘
Neyyir-i ḫikmet itdi ‘arz-ı şu‘ā‘

32. Şadef-i kün idince kesb-i cilā
Perveriş buldı bir dürr-i yektā

33. Oldı ol dürr-i lücce-i raḫmet
Mümkināta vesīle-i ḫilḫat

34. Niçe dürr-i gevher ma‘ālīdür
Behceti feyz-i zü‘l-celālīdür

⁷⁵ Olsaydı.

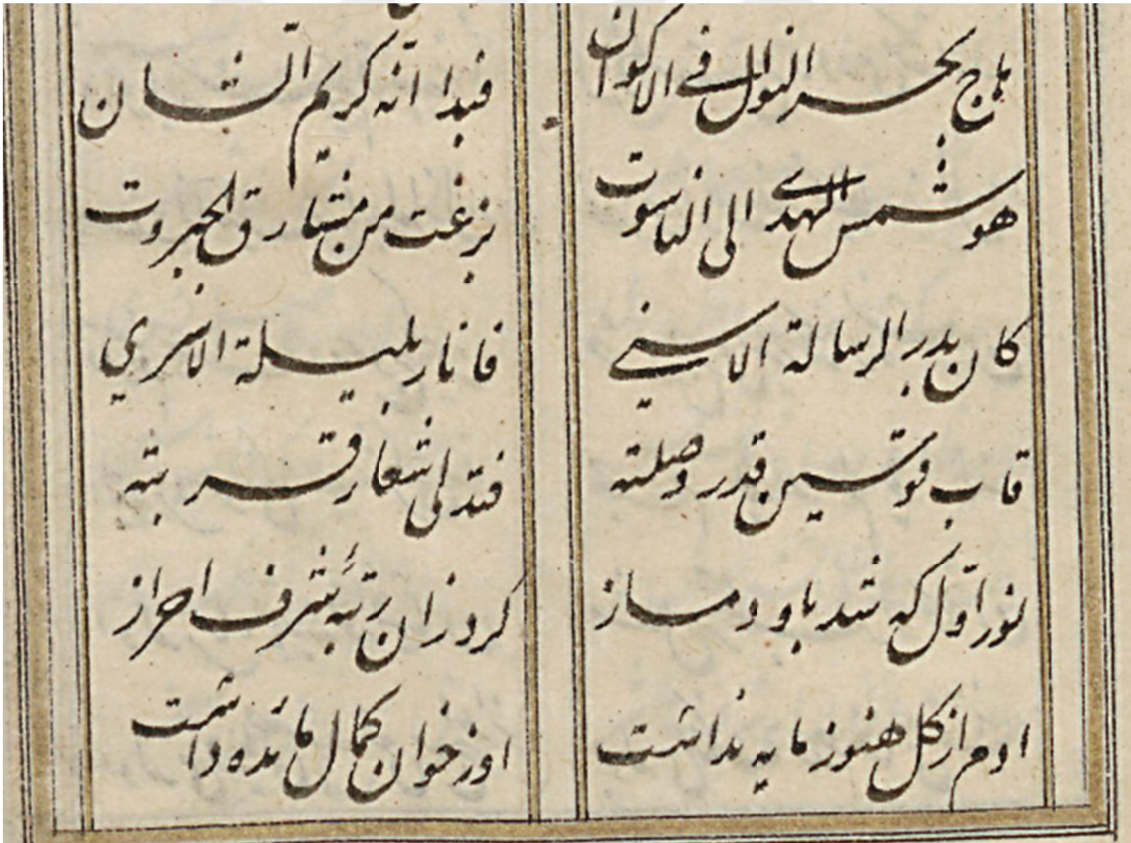
35. Niçe gevher ki nūr-ı a‘zamdur
Rūh-ı pāk-i Resūl-i Ekremdür
36. Gevher-i tāb-nāk-i derc-i kemāl
Dürr-i burc-ı rif‘at ü iclāl
37. Şāh-bāz-ı hevā-yı ‘izz ü ‘alā
Rāz-vār-ı harīm-i ev-ednā
38. Mesned-ārā-yı bār-gāh-ı na‘īm
Zīb-bahşā-yı *aḥsen-i taḳvīm*⁷⁶
39. Şehr-yār-ı memālik-i *levlāk*⁷⁷
Şāhid-i hoş-ḥırām-ı *erselnāk*⁷⁸
40. Efdāl-i nās u seyyid-i kevneyn
Fahr-i ‘ālem şehen-şeh-i şekaleyn
41. Şādıķu’l-va‘d-ı Aḥmed-i Muhtār
Reh-nümā-yı ḳavāfil-i ebrār

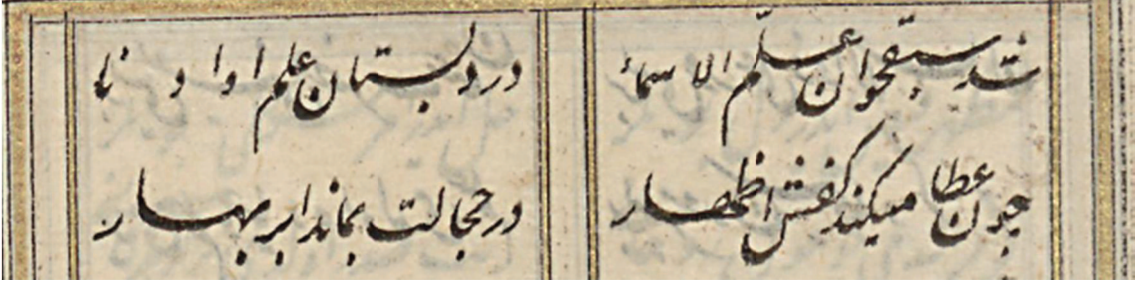
⁷⁶ (Biz insani) en güzel bir biçimde (yarattık). Tîn 95/4-6. (Yılmaz, 2013: 19)

⁷⁷ Sen olmasaydın... (Yılmaz, 2013: 456)

⁷⁸ Seni gönderdik. Bakara 2/119; Nisâ 4/79-80; Ra‘d 13/30; Enbiyâ 21/107. (Yılmaz, 2013: 138)

42. Pād-šāh-ı melik-sipāh oldur
Zümre-i mürselîne şāh oldur
43. Hep ıfeylī peyāंबरān-ı güzīn
Cilve-gāh-ı fezā-yı çarḥ-ı berīn
44. Sāye-i cūdı enbiyāya penāh
Ḥilḳati muḳtezā-yı ḥubb-ı İläh

53. Serv-i gülşen-serāy-ı rahmetdür

Gül-bün-i ravza-i hidāyetdür

54. Nürdan bir nihāldür mevzūn

Olmadı ḥāki sāyesi maḳrūn

55. Sāye zīrā ki oldı ḡulmete dāll

ḡulmetüñ nūrla vücūd-ı muḥāl

56. Her bir engüşti oldı nehr-i cenān

N'ola sīr-āb olursa teşne-lebān

57. Gösterince beyānı çarḥa hüner

Üstine pāre pāre oldı ḳamer

58. İtse luḫfi ḥimāyet erkānı

Āb olur āteşüñ nigeḥ-bānı

59. Bahre itse nesīm-i hıfzı gūzer
Seng-i mevc idemez ḥabāba zarar
60. Nehyin itseydi ūlfete ta'yīn
Olamazdı zalāl-i ṣaḥṣa qarīn
61. Ol sipihr-i keremden itse zuhūr
Māh-tāb-ı şefā'at-i pūr-nūr
62. Zūlmet-ālūdi-i şeb-i 'iṣyān
Şubḥ-ı şādık gibi ider leme'ān
63. Na't-ı şānı olinca vaşf-ı ḥakīm
Nice medḥ eylesün zebān-ı saḳīm
64. İde bir zātı kim Ḥudā ta'rīf
Nice mümkin ki 'abd ide tavşīf
65. Қаşr-ı şer'a o şāh-ı 'ālī-şān
Eyledi çār-yārı çār-erkān
66. Her biri viridi mülk-i şer'a nizām

Buldı anlarla zīb ü fer İslām

67. Cümleden efđal oldu çün ‘ömrin

Oldılar çarğ-ı rif’ate kamerin

68. Biri Bū Bekr-i şāhibü’l-in‘ām

Birine Hāzret-i ‘Ömerdür nām

69. Birinüñ hilmı zīb-i heft-ıtbāk

Birinüñ ‘adli şöhre-i āfāk

70. Birine ihtirāmdur Şiddīk

Buldı Fārūkla biri tevfiķ

71. İtdiler mesned-i hilāfet-i zeyn

Olsa pey-revleri n’ola hateneyn

[4b]

72. Birisi ya’nī Hāzret-i ‘Osmān

Birisidür ‘Alī zevi’l-ihsān

73. Biri hilm ü hayāda oldu ‘alem

Birisi ma‘den-i sehā vü kerem

74. Biri Nazm-ı Kerîmi cāmi'dür
Biri a'dā-yı dîni kıāmi'dür
75. Laķab oldu birine Zü'n-nüreyn
Birine künyedür Ebu'l-ķaseneyn
76. Ya'nî ol iki gevher-i aķsen
Nür-ı ķeķm-i benî Hüseyn ü Hasan
77. Sünbül-i bāĝ-ı hānedān-ı Resül
Ėonce-i gülķen-i silāl-i betül
78. Her biri ķîr-ĝāb-ı ķevketdür
Düdmān-zāde-i ķecā'atdür
79. İtdiler ķün ķerefde bezl-i nevāl
Mecd-i 'ammına vāķıf oldu ķayāl
80. Eyledi dehr-i pür-ümîd ü hirās
ķavlet-i Hamza ni'met-i 'Abbās
81. ķeref-i 'izzet-i benî Hāķim

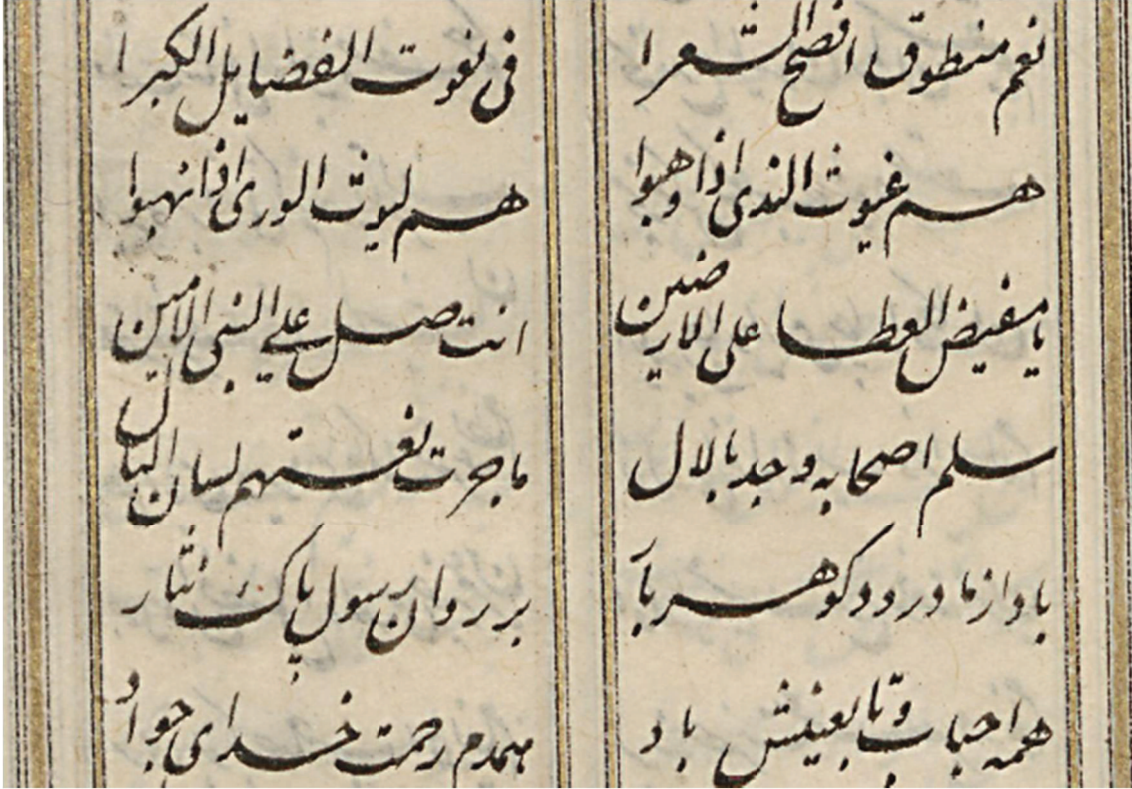
Fā'iz-i ni'met-i Ebu'l-Kāsim

82. Şaff-tırāz-ı seriyye-i aşhāb

Ġam-güdāz-ı havā'ic-i aḥbāb

83. Bunlaruñ cümlesi mükerrerdür

Bī'at-ı Muştafāda mülhemdür

90. Bula yüz biñ taḥiyat-ı maḡbūl

Rūḥ-ı sulṭān-ı enbiyāya vuşūl

91. Āl ü aşhābı hem ola mükrem
Ki olur her biri zahīr-i ümem

92. Kim ki bunlardan itse istimdād
Olur elbette ğuşşadan āzād

[5a]

93. Maẓhar-ı feyẓ ider dili bunlar
Hāl ider emr-i müşkili bunlar

94. Bunlar itdi çü ‘avn-ı rūḥānī
Zīb-i şadr oldı bir kerem-kānı

95. Nice kān-ı kerem ki ma‘den-i ‘ilm
Fātiḥ-i ḳufl-i bāb-ı maḥzen-i ‘ilm

96. Pertev-endüz-ı mihr-i Feyẓ-i İläḥ
Cālis-i mesned-i Resūlullāḥ

97. Ya‘nī şeyḥ-i meşāyih-i İslām
Ki vücūdıyla faḥr ider eyyām

98. Zātı fermān-revā-yı ‘ālem-i faẓl

Hızr-ı şāygān-ı hātem-i fazl

99. Kālb-i naqqādı kām-yāb-ı vera‘

Ṭıynet-i mālīk-i nişāb-ı vera‘

100. ‘İffeti fihris-i risāle-i zühhd

‘İşmeti nükte-i maḳāle-i zühhd

101. ‘Aqlı pergār-ı merkez-i taḳvā

Daḥme-i fikri meknez-i taḳvā‘

102. Dest-i der-pāşı behre-baḥş-ı ‘aṭā

Dil-nişīn-i nigīn-i naḳş-ı ‘aṭā

103. Bāb-ı vālā-nişānı mecma‘-ı cūd

Hāme-i reşḥa-sāzı menba‘-ı cūd

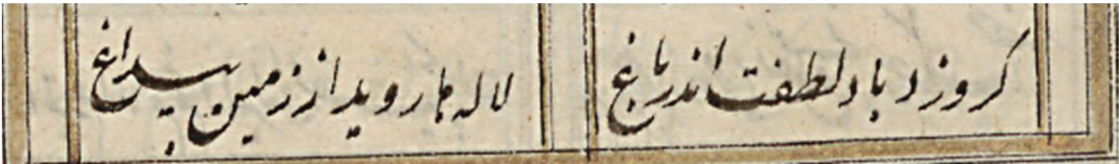
104. Ṭab‘ı hū‘ān-ı ni‘am-fezā-yı kerem

Dehre itse n’ola şalā-yı kerem

105. Mükremet-perverā kerem-kārā

Ey yegāne-nişīn-i şadr-ı ‘aṭā

106. Sensin ol fāzıl-ı daḳīḳa-şinās
Sensin ol ekrem-i mācid-i nās
107. Ki tebāşīr-i şubḥ-ı cūduñ ider
Ḳışşā-i Ma'n ü Ḥātem-i bī-fer
108. Dāḫil-i bezm olaydı Sa'de'd-dīn
Āsitānuñda būs iderdı zemīn
109. Görse Seyyid Şerīf cerr-i cānı
İder efḍālūñe şenā-ḫānı
110. Revnaḳ-ı āl-i Muştafā sensin
Faḫr-ı evlād-ı murtażā sensin
111. Baḫre temḳīnūñ eylese sereyān
'Unf-ı şarşardan eylemez heyecān

114. Feyz-i luṭfuñdan ey Mesīhā-dem

Oldı hep zinde mürde-gān-ı sitem

115. Çünki medḥüñde ihtimām itdüm

Cānuma vaşfuñ iltizām itdüm

116. Na'ti vaşfuñla eyledüm tekmīl

Luṭfuñu sen de baña eyle delīl

117. Beni dil-ḥāhum ile mesrūr it

Dil-i ğamgīne cebr-i meksūr it

118. Sūzīyā çünki şāhid-i güftār

Oldı envā'-ı 'işvede der-kār

119. Perniyān-ı du'ādan eyle libās

Ki ide ḥüsñ-i şüretin ihsās

120. Tā ki her bir sülḥan-ver-i āgāh

İde na‘t-i Resül ü hamd-i İlāh

121. H̄āhişi ola rehber-i maḳşūd

Baḫtı pür-yümn ü ṭālī‘i mes‘ūd

122. Eyle yā Rab bi-ḫürmet-i Furḳān

Gül gibi ṭab‘-ı pākini ḫandān

123. Ola luṭfuñla her zamān memnūn

‘İzzeti bāḳī rif‘ati efzūn

124. Eyle maḫdūm-ı ekremin ālī

Būs ide dāmenīni emsālī

125. Aḳrabāsın da ey Ḥudā-yı şükūr

Eyle her demde müstefīz-i sūrūr

126. Eyle etbā‘ını daḫı ḫurrem

Her biri ola feyz-yāb-ı himem

Ḳaşıde-i Ğarrā-yı Naḫrīzāde Emīn

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Dil-i ğam-dīde olup mā'il-i lāl-i dil-dār
Oldı sevdā-zede-i zülf-i ħam-ender-ħam-ı yār
2. Beni Mecnūn-şifat 'āşüfte-dimāğ eyledi āh
Yeñi başdan yine ol silsile-i 'anber-bār
3. Süzilüp göz göre bir laħzada itdi nā-gāh
Şāh-bāz-ı nigeħi murġ-ı dil-i zārı şikār
4. Kıldı mülk-i dili tārāc sipāh-ı ğam-ı 'aşk
Size şimden-girü yer kalmadı ey şabr u qarār
5. İtdüm ālām-ı ğam-ı dil-berile ülfet için
Bezm-i hicrānda mey ü nuql ü ney ü çeng iħzār

[6a]

6. H̄ün-ı dil mey cigerüm şerħası ol bezme kebāb
Nāle ney kadd-i dü-tā çeng ü sirişküm evtār
7. Bir hevāyī fişek atıldı şanur anı gören
Süz-ı dilden giceler çarħa çekildükçe şerār
8. Cān giriftār-ı hevā ten hedef-i tır-i cefā

Oldı dil-dāra fedā şāmit ü nāṭık ne ki vār

9. Naḳd-ı eşküm gibi nem varise bir demde n'ola

Eylesem 'aynı ile ḥāk-i reh-i yāre nişār

10. Çeşm-i ser-mest-i siyeh-kīşine ḳurbān olsun

Ḥāşılı bu dil-i sevdā-zede vü cān-ı nizār

11. İtdi vaşf-ı ḥaṭ u zülfinde yine cānānuñ

Bir hoş-āyende ḡazel muṭrib-i ḥāmem der-kār

12. Şafḥa-i ārıż-ı dil-berde ḥaṭ-ı 'anber-bār

Hāledür ḳaplamış eṭrāf-ı mehi dā'ire-vār

13. Gīsūvānın gören ol ḳāmet-i bālā ile dir

Ṭut ki bir serv-i ser-efrāza şarılmış iki tār

14. Dehre gelmiş degül āḡāz ideli devr-i felek

Böyle bir āfet-i cān māh-ruḡ lāle-'izār

15. Rind ü çālāk u sūḥan-perver ü şūḡ u ṭannāz

Fitne-engīz-i füsün-sāz u levend ü 'ayyār

16. Nāvek-i ğamzesi hūn-rīz o kadar kim her-dem
Ser-i kūyında yatur ğuşte-i bī-dād hezār
17. İtdi ol ğamze-i dil-dūz benüm āh meded
Dil-i bī-çāremi bir meretebe mecrūh u figār
18. Ki şifā-sāz olamaz kimseler ol zaḥma meger
Merhem-i luṭf-ı hūdāvend-i ‘adālet ger var
19. O hūdāvend-i girān-ķadr-i mu‘allā-pāye
Ki dūr-i devletidūr merci‘-i eşrāf-ı kibār
20. O meh-i burc-ı siyādet ki revādur olsa
Pīş-i yekrān-ı celālinde felek ğāşiye-dār
21. Dil-nüvāz-ı ğurebā kehf-i emān-ı zu‘afā
Kām-baḥş-ı şu‘arā dāver-i inşāf-ı şi‘ār
22. Murtażā-cūd u Ḥasan-ḥulķ u Ḥüseynī-nisbet
Ḥızr-ilhām u Mesṭhā-dem ü Yūsuf-dīdār
23. Müftī-i devr-i zamān kim dil-i dāniş-veridür

‘Arif-i rāz-ı yakīn hāzin-i genc-i esrār

24. Kūtb-ı dīn Hāzret-i Feyzullāh Efendi ki anuñ
Miḥver-i himmetidür gerdiş-i gerdūna medār

25. Re’yi bir mertebe rūşen ki müdām andan olur
Çarḥda nūr-ı sevābitle nücūm-ı seyyār

[6b]

26. Vaşf-ı ahlākıını yazmaq dilese bir şā’ir
Varaq-ı nüşha-i ūlāsı olur gāliye-zār

27. Gelse devrinde eger ‘āleme itmezdi anuñ
Bu ‘alī meclis-i der sende mu’id olmağa ‘ār

28. Olsa ger şaḥne-i inşāfı mürebbī dehre
İmtizāc eyleridi nūşıla nīş ābıla nār

29. Kimseden kimse dil-āzürde degül devrinde
Bezm-i ‘işretde meger muṭrib elinden evtār

30. Şadr-ı ferruḥ şiyemā-dāver-i hātem germā
Ey nesak-sāz-ı umūr-ı felek-i nā-hem-vār

31. Şimdi sensin o mühim-sāz-ı ‘adālet ki ider
Hāmeñe mülk ü milel günde hezār istizhār
32. Bī-gümān seyl-i havādiş anı eylerdi ħarāb
Olmasa kār-geh-i ‘āleme re’yüñ mi‘mār
33. Feyz-i ŧab‘uñdan irür mā-i zülāle cereyān
Dest-i cūduñdan olur ebr-i bahārı idrār
34. Merħamet sende kerem sende mürüvvet sende
Kanı bir sencileyin zāt-ı ħamīdü’l-eṭvār
35. Kāşıram gerçi medḥūñde velī iznüñ ile
‘Özrümi daħı beyān eyleyeyüm bir miqḍār
36. Ben senüñ midḥatüñi böyle mi eylerdüm eger
Olmasa dil ğam-ı devrānıla maḥzūn u figār
37. Gösterirdüm nic’olur ħüsn-i edā medḥūñde
Ṭutmasa āyīne-i ŧab‘umı jeng-i ekdār
38. Hālüm i‘lām ideyüm ħazretüñe sulṭānum

Varise bende-i nā-çizüñe izn-i güftār

39. Dāver-i dād-ı sipihrüñ siteminden ki baña

Rūz u şeb itmededür bunca cefā vü āzār

40. Bilmezem cürümü ben n'eyledüm āyā felege

Ki baña eyledi tā böyle 'adāvet izhār

41. Alıvir haqqumı luṭf ile 'adālet demidür

Haşmumı eyle benüm 'izz-i ḥuzūra ihzār

42. Bir senüñ gibi efendüm variken lāyık mı

Beni bu mertebe pā-māl ide çarḥ-ı ğaddār

43. Murğ-ı dil nağme-zen-i gülşen-i evşāfuñ iken

Ne revādur ola bülbul-şıfat āzürde-i ḥār

44. Nuṭqa geldükçe ḥuşuşā kim ola bencileyin

Bir sūḥan-senc-i Mesīhā-dem ü mu'ciz-āsār

45. Haqq bu kim şimdi benüm nādire-senc-i 'ālem

Şıdḳ-ı da'vāma ider munşıf olanlar ikrār

46. Raḥş-ı ʔab‘um ne zamān eyleye āheng-i ḥırām

Şaḥn-ı iḳlīm-i ma‘ānīyi ʔutar gerd-i ğubār

[7a]

47. Reşḥa-i ḥāme-i mu‘ciz-raḳamum olsa revā

Reşk-i ḥāl-i ruḥ-ı ḥübān-ı ʔırāz u Ferḥār

48. Ḳalemüm şaḥn-ı riyāz-ı hünere tāze nihāl

Süḥanum gevh̄er-i zī-ḳıymet-i naḳma mi‘yār

49. Naḳmuma beñzemiş ise gayruñ eş‘ārı n’ola

Bir mi ḥar mühre ile raġbet-i dürr-i şeh-vār

50. Līk fażl u hün̄eri n’eyleyeyüm olmayıcaḳ

Ḳişinüñ ma‘rifeti neyl-i murādāta medār

51. Sözl̄erüm siḥr-i ḥelāl olsa ne mümkin zīrā

Ḳadrini pest ider elbette sipihr-i bed-kār

52. Benüm aḥvālüme bir merḥamet olursa eger

Yine senden olur ey dāver-i ‘ālī-miḳdār

53. Cāna kār eyledi bī-berg ü nevālıḳ ğüyā

‘Arz-ı lāzımıdur ehl-i kemālūñ [kim] idbār

54. Nūş-dārū-yı ‘ināyetle devā kıl baña kim

Maraż-ı nekbet ü iflās beni eyledi zār

55. Hāl pek müşkil olur itmez iseñ el-ḥāşıl

Merhem-i luṭfuñ ile zaḥm-ı derūna tīmār

56. Baḳup aḥvāl-i perīşānuma raḥm it ḳuluña

Ġamdan āzād ola tā kim bu dil-zār u nizār

57. Kīmyā-yı nazaruñla işüm altun olsun

Ey ğubār-ı ḳademi ‘āleme iksīr nişār

58. Keremüñle niçe bī-kesleri iḥyā itdüñ

Anlaruñ birisi daḳı bu faḳīr olsa ne var

59. Tırma şimden girü şıdḳıla du‘ā eyle hemān

Söz tamām oldı Emīnā yeter itdüñ iksār

60. Ola tā kim heves-i būs u kenār-ı ḥübān

Ārzū-yı dil-i bī-çāre-i ‘uşşāḳ-ı figār

61. Şāhid-i devlet ü iqbāl ola bezminde anuñ
Rūz u şeb bende-şıfat çāker ü fermān berdār

62. Şadr-ı devletde dem-ā-dem bulup istiqlāli
Ola tā haşre degin dīde-i bahtı bī-dār

63. Gülsitān-ı emeli görmeye sīb-i hazān
Bağ-ı kadri İremāsā ola hem-vāre bahār

Kaşide-i Sābit Efendi

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Bir mehūñ mihriyle dil kim dāmenin gül-gün bulur
Hāk-i iqdāmında kuhl-i dīde-i pür-ḥūn bulur

2. Zūlf-i şeb cār-keş-i dergāhıdur kim şubḥ-dem
Şandel-i berrāḳdan egninde bir eksün bulur

3. Kapusunda kara kollukçı iken zendū-yı şām
Her seher zīr-i serinde bir kızıl altun bulur

[7b]

4. Hāk-bīzi olsa ğırbāl-ı felek dergāhınuñ
Hāḳḳ bu kim yıldız kadar her şeb dūr-i meknūn bulur

5. Kaᅅi iksir-i sa'adetdür o kim bir zerresin
H'abda görse gedā gencine-i Kārūn bulur
6. Hāk-i pāy-i Şeyhü'l-islām-ı müfaᅅᅅam kim meşāmm
Şemesinde bŷy-ı meşg-i ezferī merhūn bulur
7. Bŷ Hanife-cāh Feyzu'llāh Efendi kim zemīn
Dŷn iken manzŷrī olsa rif'at-ı gerdŷn bulur
8. Kaşr-ı iclālin mesāᅅat kılsa mi'mār-ı ᅅayāl
ᅅāk-ı zerrīn-şemse-i gerdŷnı gāyet dŷn bulur
9. Resm-i dāl-ı mŷze-i aᅅdām-ı iᅅbālin hilāl
Dāg-sŷz-ı mehce-i a'lām-ı Efrīdŷn bulur
10. Zer-riᅅābında eger bir māh-ı nev tābān kaᅅup
İki gŷn meşī itse evc-i iᅅbāl-i meşşa'un bulur
11. Ğonce ceyb-i cŷdına dökse zer-i evrāᅅını
Baᅅt-ı şŷmın 'andelīb-i bī-nevā meymŷn bulur
12. Dergehinde ᅅīn-i ebrŷ ile ᅅehre sŷrmesŷn

Çarḥ-ı hācib kendüyi Māçīnde sürgün bulur

13. Hāme kim ğavş eyleye ḥumm-ı devāt-ı fażlına

Ġarḥ olup nūr-ı siyāha şān-ı Eflāṭūn bulur

14. Şāhid-i gülşen-serā-yı fikri kim cevlan ide⁷⁹

Ḥūr-ı ravzāt-ı behiştı ḥüsnine meftūn bulur

15. Şāne-i endīşe rabbātü'l-ḥicāl-i fażlınuñ

Ṭurrasında 'aql-ı küll 'allāmesin Mecnūn bulur

16. Gīsū-yı ebkār-ı efkārın taḥayyül eyleyen

Şemm-i sünbül-zār-ı 'Adne rūḥını⁸⁰ me'zūn bulur

17. Ḥoḳḳa-i zerdür devāti kim derūnında ḥakīm

Cevher-i cāndan mürekkeb bir 'aceb ma'cūn bulur

18. Ḥüsnini kim vaşf ide bir 'āşık-ı sevdā-zede

Liḳāsında kākül-i dil-ber ḳadar mazmūn bulur

19. Ḥalḳa ḳalḳa her mūmessek tār-ı 'anber-bārını

⁷⁹ ide: ider BASD

⁸⁰ rūḥını: kendüyi BASD

‘İllet-i sevdāsına ‘aynile efīmūn bulur

20. Feyz-yāb-ı kıl-k-i müşg-āmīzi olsa şüre-ḥīz

Bāğ-bān her ḥazālında nefḥa-i līmūn bulur

21. Kānd-i evşāf ile şīrīn-kām olan şāḥib-mezāk

Belki ḥazal lezzetin kebbāddan efzūn bulur

22. Midḥat-i kıl-k ile pūr-zevk olmayan muḥtel dimāğ

Çāšnī-i ney-kende telḥī-i efyūn bulur

23. Sebt-i āşār-ı kemālātın iden erbāb-ı ḥāl

Ḥāmesin mustağrak-ı envār-ı gūn-ā-gūn bulur

[8a]

24. Dil-rübā-yı vezn-i ṭab‘ın rāst-mi‘yār-ı maḥāl

Bir ser-āmed şūḥ-ı bālā-ḳāmet-i mevzūn bulur

25. Kem’et-i şāḥrā-yı ḥulḳından nesīm-i şubḥ-dem

Nāfe-āsā müşg-bīz-i dāmen-i hāmūn bulur

26. Ḥum-süvār-ı miḥbere olduḳda cādū-yı ḳalem

Söz degüldür midḥatinde siḥr ile efsūn bulur

27. Şevk-i vaşfiyle bir özge āleme varur ki dil
Çār-ḥadd-i āb u gilden zātını bīrūn bulur
28. Ezer-i feyzi meded kılmazsa vaşşāf-ı ḥacil
Āb içinde sīnesin pūr-āteş-i kânūn bulur
29. Kāviş-i vīrāne-i dil kılsa kilik-i tīşe-kār
Her bucağında nice gencīne-i medfūn bulur
30. Cümlesin ḥāk-i reh-i memdūḥına itse⁸¹ nişār
İrtesi cevherle her bir gūşesin meşḥūn bulur
31. Ānı da şarf eylese īfā-yı Ḥaqq-ı menkıbet⁸²
Mümkin olmaz zımmet-i endīşesin medyūn bulur
32. Diğkāt itmezse kazā-yı dīne kilik-i maḥmidet
Tīre çāh-ı mücrimde kendüyi meşcūn bulur⁸³
33. Melce-i herkes muṭayyeb oldı bendeñ göñlüñi
Gül gibi mürūr iken bülbül gibi maḥzūn bulur

⁸¹ itse: kılsa BASD

⁸² menkıbet: mahmidet BASD

⁸³ Bu beyit şairin divanında yoktur.

34. Meclisüñde ğamz için⁸⁴ dil-ħastegī ehl-i nifāk
Ġül-i deşt-i şeytānet bir ħīle-ger mel'ün bulur
35. Nokta-i nūn-ı nīfākın hemze-i ihlāşımuñ
Yanına vaz'⁸⁵ eyleyüp şirretle cürmüm on bulur
36. Dāğ-ı ğam-ber-dāğ iken cān-ı senā-ħ'ānuñ yine
Ĥātır-ı maħzūnını her vechile memnūn bulur
37. Şüst ü şüy-ı nokta-i tezvīre zeyl-i 'İşmetüm
Kāleb-i ħürşīd qalbūñ gibi bir şābūn bulur
38. Şūret-i her nīk ü bed mir'atde ma'lūm olur
Zişt ile zībāyī ol řab'ı secencel-ġūn bulur
39. Dergehūñden bendeñi teb'īd için der-bān-ı ğam
Dūr-bāş urduqça kendin⁸⁶ luřfuña maqrūn bulur
40. Bundan a'lā luşf olur mı ki dil-i mişnet-zedem
Ĥaşm-ı dūñi⁸⁷ denī ħaybet ü ħüsrān ile maġbūn bulur

⁸⁴ Meclisüñde ğamz için: Ĥāk-i pāye geçmeye BASD

⁸⁵ vaz': zamm BASD

⁸⁶ kendin: kendü BASD

⁸⁷ dūñi: şümü BASD

41. Her ne deñlü naşb-ı nefis itse kudür-ı megrîni
Fazl-ı Haqqıla baht-ı ma'kûsı gibi vārûn bulur
42. Şābitā taşdı'-i bî-ma'nāyı ço kār-ı diger
Bu felekdür her kişi⁸⁸ itdüklerin bir gün bulur
43. Dil-i vuşûl şaħn-ı h'āhişle o kuţb-ı 'ālemüñ
Himmetinde kalbini teşvîşden me'mûn bulur⁸⁹
44. Şevkıla giryān olup ihlāş ile kılsıñ du'ā
Rūd-ı eşk-i bî-ķarārûn cūşiş-i Ceyhûn bulur
- [8b]
45. Kāfiyem teng oldı⁹⁰ ammā cüst u cū eylerse dil
Kuvvet-i ķudsiyye imdādıyla az olsun bulur
46. Tā ki endām-ı cihān hūrşid 'ālem-tābdan
Feyz alup egninde⁹¹ her gün hil'at-i gülgün bulur
47. Tā ki bir meh-pārenüñ şevkiyle aħter-rîz olup
Āşık-ı üftāde her şeb yıldızın düşkün bulur

⁸⁸ her kişi: haşm-ı dūn

⁸⁹ Bu beyit şairin divanında yoktur.

⁹⁰ Kāfiyem teng oldı: Kafeye az kaldı BASD

⁹¹ egninde: düşünde BASD

48. Tā ki aḥkām-ı zamān⁹² fetvā-yı dīn ü mezhebī

Şerī‘ ile pīrāye-bend-i ḥilye-i ḳānūn bulur

49. Ḥāme-i faẓlī ola müşkil-güşā-yı ins ü cin

Tā ki nefḥ-i şūr ḥāl-i gūnī⁹³ diger-gūn bulur

50. Ātıfet kürkin giye şāhen-şeh-i devrāndan

Tā ki her mevcūd-ı cūd Ḥālik-i bī-çün bulur

Ḳaşıde-i Ḥamdī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Ḥamdü lillāh luṭf-ı Rabbānīden oldı kām̄bīn

Eyledüm fersüde bir dergāha mihrāsā cebīn

2. Rehberī-i Ḥıẓr-ı tevfiḳ-ı Ḥudā-yı müste‘ān

Ka‘be-i maḳşüda rū-māl itmege oldı mu‘īn

3. Eyledüm bir āsitāna nāliş-i rūy-ı niyāz

Kim Şafā-yı Merve kesb eyler kim olursa ḳarīn

4. Merkez-i ḳuṭb-ı şerī‘at şems-i burc-ı mekremet

⁹² zamān: cihān BASD

⁹³ gūn: dehri BASD

Müttekā-yı şadr-ı devlet nāşır-ı dīn-i mübīn

5. Müftī-i devrān-ı Feyzullāh Efendi kim Hudā
Eylemiş zāt-ı şerīfin vākıf-ı ‘ilme’l-yaķın
6. Rast-fermā dāver-i mesned-nişīn-i ma‘delet
Nūr-ı şıdķıyıla ‘ilm-i mānend-i şubh rāstīn
7. Hāriş-i hışn-ı şerī‘at hādī-i rāh-ı hüdā
Vāriş-i ‘ilm-i peyāmber efđal-i rüy-ı zemīn
8. Kām-bağş-ı halk-ı ‘ālem mültecā-yı hāş u ‘ām
Bānī-i tedbīr-i şā’ib şāhib-i rāy-ı rezīn
9. Revnaķ-efzā-yı cihān-ı mekremet kim görmedi
Çeşm-i ‘ālem böyle bir dānā Hudāvend-i güzīn
10. Zāt-ı pāki ‘ālem-i ma‘nāya necm-i ihtidā
Sālikān-ı rāh-ı itķāna odur nūr-ı yaķın
11. Ol ‘imād-ı dīn ü devlet kim sūtūn-ı himmeti
Eyledi bünyād-ı İslāmı hışār-ı āhenīn

12. Gelse hükmi eşer itse gül-i ra'nâ dahı
Eylemezdi bülbüle izhâr-ı rûy-ı âteşin

[9a]

13. Hüsni hulkı cüy-bâra kılsa tevcih-i nigâh
Rûzgâra 'arz ider miydi meger çin-i cebin

14. Mekremet-kârâ melik-ğadrâ 'avâtıf-perverâ
Ey şeref-bahşâ-yı devlet v'ey 'alem-efrâz-ı dîn

15. Vaşf-ı zâtuñda zebânum lâl ü 'aczüm âşikâr
Kaşdum ancak 'arz-ı hâl itmekdür ey şadr-ı güzîn

16. Bende kim me'zûnen oldum 'âzim-i Beytullâh
Olmağičün mażhar-ı elţâf-ı Rabbi'l-'âlemîn

17. Hâmdü lillâh behre-mend itdi beni ğufrândan
Beyt-i Hâkla ravza-i vâlâ-yı fahrü'l-mürselîn

18. Eyledüm sulţânumuñ mağdüm u zâtıçün du'â
Yüz sürüp ol âsitân-ı 'arş-ı iclâle hemîn

19. Mekmeden Rûma gelüp bir lahza ârâm itmeden

Ārzū-yı hāk-pāyuñıla [kim] bu ‘abd-i kemterīn

20. Renc ü ālām-ı seferden rūy-ı gerdān olmayup

Bile gitdüm kıanda vardıysa ğuzāt-ı müslimīn

21. Līk bir taqrīble a‘dā bulup hāy-i nifāk

İtdiler mekr ü füsünıla baña izhār-ı kīn

22. Oldı kesbüm derd ü ğam nef‘um zarar sūdum ziyān

Hem-nişīnüm derd ü miñnet hem-demüm āh u enīn

23. Hāşılı keffü’l-amān luţfıla geldüm yine

Dīde hūnīn dil ğamīn cān pür-enīn hātır hazīn

24. Ğayret-i akrān beni öldürdi sulţānum meded

Merhamet eyle be-ħaqq-ı Ğazret-i Rūhü’l-emīn

25. Pāymāl-i ye’s olan ancağ bu mūr-ı nā-tüvān

Yohsa herkes hırmen-i luţfuñdan oldı hūşe-çīn

26. Olmada herkes zamān-ı devletüñde şad-kām

Ben қalam lāyık mıdur devrüñde ğam-ğīn ü hazīn

27. Ben çerāğ-ı hāşuñ iken ey hıdīv-i pāk-zāt
Şem'-i iqbālüm revā midur ola zulmet-i rehīn
28. Arz-ı hāl ise ğaraż kāfīdür ey Hamdī-i zār
İmtidād-ı 'izz ü iqbāli du'āsın kıl hemīn
29. Tā melā'ik beyt-i ma'mūrī ide her dem tavāf
Ravza-i peygamberi ide ziyāret mü'minīn
30. Kıble-i hācāt olup zāt-ı şerīf-i 'āleme
Eyleye Mevlā vücūdın taķvıyet efzā-yı dīn

Kaşide-i Sırrī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Gevher-i feyze o kim dürc-i derūnī cā ider
Meşrebin müstağnī-i dünyā vü mā-fī-hā ider
- [9b]**
2. Feyz odur kim menba'-ı Feyyāzdan bir kaşresi
Nāzil olsa taḅ'ı lāle tūtī-i güyā ider
3. Feyz bir ser-çeşme-i maḥsūd-ı kevşerdür k'anuñ
Cür'a-nüşı lezzet-i tesnīme istignā ider

4. Feyz kim bir bāde-i ħum-ħāne-i udsiyyedür

Neşve-yābın pād-şāh-ı milket-i ma'nā ider

5 Feyz bir mihr-i sipihr-i 'ālem-i lāhūtdur

K'āfitābı ħüsn-i pür-envārına ħirbā ider

6. Feyz bir ħüsn-i dil-ārādur ki 'arz itmez yüzün

Müste'idd-i vuşlatın bulduda bī-pervā ider

7. udsiyān-pervāz⁹⁴ bir şem'-i münevverdür⁹⁵ ki feyz

Şu'lesi izħār-ı sırr-ı *Leyletü'l-İsrā*⁹⁶ ider⁹⁷

8. Ĥa-ı feyz ü feyz-i Ĥada pīr-i dānā-yı ħıred

Redd idüp ta'bīr ü ta'rīfātum istihzā ider

9. Dir ki bu mıdur edā-yı Ĥa-ı feyz ü feyz-i Ĥa

Kilk-i ressām-ı ħayālūñ bīhūde sevdā ider

10. Feyz-i Ĥa olmaz bu ta'bīrāt-ı şūrıyla edā

⁹⁴ udsiyān-pervāz: udsiyān-pervāne SD

⁹⁵ münevverdür: şeb-ārādur SD

⁹⁶ İsrā, 17.

⁹⁷ Bu beyitten sonra Sırrı Divan'ında aşığıdaki beyitler yer almaktadır:

Feyz bir emr-i ħaatdır ki itdükde zuhūr

Zerre-i nā-çizi mihr ü areyi deryā ider

Neşve-yāb-ı bāde-i feyz-i İläħ şūrı or

Dā'imā tertīb-i bezm-i 'ālem-i ma'nā ider

Ehli anuñ hāme-i ma'nā ile inşā⁹⁸ ider⁹⁹

11. Hep bu gūstāhī-i ṭab'-ı bī-me'ālūndür senūñ
 oraram kim bu gūneh bir gūn seni rūsivā ider
12. Var yūri bu cūrmūñ 'afvın ıl recā hem āgeh ol
 Feyz bu ṭa'bīr-i¹⁰⁰ nā-dānīden istiḥyā ider
13. Bu gūnāhuñ itmege keffāretin dil Őev ile
 Kān-ı feyze yūz sūrūp cūrminden¹⁰¹ isti'fā ider
14. Kān-ı feyz ol āsitān-ı cūd kim ehli anuñ
 Ne am-ı imrūz u ne endīŐe-i ferdā ider
15. Āsitān-ı pāk-i Feyzullāh Efendi kim fazıl
 Dā'imā dergāh-ı feyz-āṣārını me'vā ider
16. Mūftī-i devrān u Nu'mān-ı zamān kim rūzgār
 MūŐkilātın dergeh-i vālāsına inhā ider

⁹⁸ inŐa: imlā SD

⁹⁹ Bu beyitten sonra Sırrī Divan'ında aşağıdaki beyit yer almaktadır:

andesin ande edā-yı pāk-i ta'bīrāt-ı feyz

Ol maāma nice ehl-i hūŐ vāz'-ı pā ider

¹⁰⁰ ta'bīr-i: ta'bīrāt-ı SD

¹⁰¹ cūrminden: bu cūrmin

17. ‘Ālem-i dāniş cihān-ı ma‘nī-i ‘irfān kim
Nevk-i kilik-i fazlı ‘aķd-i müşkilātı vā ider
18. Ol Mesīh-i vaķt-i mu‘cīz-dem ki farķ-ı cūddan
Bir nefesle günde¹⁰² biñ dil-mürdeyi ihyā ider
19. Meşrebi tebdīl-i keyfiyyet murād ise¹⁰³ hemān
İ‘tirāfı ibtidā māhiyyet-i eşyā ider¹⁰⁴
20. Şahş-ı cehle ger şifā-sāz olsa luţf-ı dānişi
Anı bir dānā-yı reşk-i Bū-‘Alī Sīnā ider
21. Kīse-i iflāsa itse Hātem-i cūd-ı nazar
Anı tā rüz-ı kıyāmet *Kenzi lā-yefnā*¹⁰⁵ ider
- [10a]**
22. Düşse ger ķānūn-ı ķahrından şerāre fitnenüñ
Menzilin āteş gibi ĥavf-ı dil-i ĥārā ider
23. Būy-ı ĥulķıyla n’idem gülşen-güzār olsa nesīm

¹⁰² günde: niçe SD

¹⁰³ ise: itse SD

¹⁰⁴ Bu beyitten sonra Sırrī Divan’ında aşağıdaki beyit yer almaktadır:
Bezmgāh-ı nehyi sārī olsa sāķī bādenüñ
Her ĥabābın bāzgūn bir sāġar-ı mīnā ider

¹⁰⁵ “(Kanaat), tükenmez bir hazinedir.” (Yılmaz, 2013: 367).

Ġıbta ol deñlü dil-i ezhāra istīlā ider

24. Kim görinen jāledür zann itmeye farṭ-ı¹⁰⁶ infi‘āl

Cebhe-i gül-ğonçede yer yer ‘araḫ peydā ider

25. Nükre-pīrā dāverā dānā-yı dāniş-perverā

Ey ki zātuñla mübāhāti bütün dünyā ider¹⁰⁷

26. Böyle mi eylerdüm evşāf-ı cemīlūñ rūzgār

Her nefes mir‘āt-ı cāna biñ keder peydā ider

27. Her ‘ğubārı olmada āmed-şüd-i maźmūna sed

Jengdār āyīne nice tūṭıyī¹⁰⁸ gūyā ider

28. Yoḫsa ol üstād-ı ma‘nā-perverüm kim ibtidā

Güş-i cān ile sözüm rūḫü’l-ḫudūs ışgā ider¹⁰⁹

¹⁰⁶ itmeye farṭ-ı: itme farḫ-ı SD

¹⁰⁷ Bu beyitten sonra Sırrı Divan’ında aşağıdaki beyitler yer almaktadır:

Vaşf-ı re’y-i rüşenüñ terkimde Mūsā-yı dil
 Hāmesin kim reşk-i engüşt-i Yed-i Beyzā ider
 Çeşm-i Fir‘avn-ı ḫased-endişe mānend-i Kelīm
 Nāy-ı kilik-i mu‘ciz-erḫāmın bir ejderhā ider

¹⁰⁸ nice tūṭıyī: tūṭıyī nice SD

¹⁰⁹ Bu beyitten sonra Sırrı Divan’ında aşağıdaki beyitler yer almaktadır:

Ġayruñ eş‘arıyla bir midür bu nev-ṭarḫ-ı laṭīf
 Her nikāt-ı pāki ‘aḫl-ı evveli şeydā ider
 Ġayruñ eş‘arında selb itmem selāsetde velī
 Hāme-i mu‘ciz-demüm mümtāz u müstesnā ider

29. Sa'y ile rüy-ı 'arūs-ı nazm-ı şūhın dīgerān

Vesme-i ta'bīr-i hāyīdeyle zīb-efzā ider

30. Bıkr-i fikrüm ol tekellüfden biridür kim ḥasen

Anı müstağnī-i her heft-i cemāl-ārā ider¹¹⁰

31. Da'vī-i lāf-ı sūḥan ṭursun¹¹¹ Ḥıdīvā şimdi dil

Ḥaşm-ı baht-ı ser-keş ü bed-kīş ile da'vā ider

32. Zeyd-i baht-ı dūn [u] 'Amr u¹¹² ehl-i ṭab'a¹¹³ dā'imā

Teng-cāy-ı dār-ı ğamda cevr-i lā-yuḥşā¹¹⁴ ider

33. Ceng-i ğadrından ḥulāşa var mıdır diyü mesāğ

Müftī-i luṭfuñdan Allāha 'alem istiftā ider

34. Mes'ele ma'lūm Sırrī bu temenna-nāmeyi

Budur ümmīdüm ki kilik-i rağbeti imzā ider

¹¹⁰ Bu beyitten sonra Sırrī Divan'ında aşağıdaki beyitler yer almaktadır:

Vādī-i i'cāzda endişeme olmaz nazīr
 Biñ sözi bir muhtaşarda ta'bīr ile inşā ider
 Ṭarḥ idince bāğbān-ı dil riyāz-ı nazmını
 Her nihāl-i nükte-tā'bīrini pā-ber-cā ider
 Nā'il olursa eger dest-i felek bī-reyb u şek
 Dürr-i nazmum zīb-i dihīm-i ser-i Dārā ider

¹¹¹ ṭursun: dursun SD

¹¹² 'Amr-ı: 'Amr u SD

¹¹³ ṭab'a: tab'ı SD

¹¹⁴ Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Şüphesiz Allah, bağışlayan ve merhamet edendir. Nahl 16/18. (Pamuk, 2011: 270)

35. H̄āce-i endīşede bendergeh-i ihlāşdan
Hāk-i dergāha tefārīk-i du‘ā ihdā ider
36. Tā riyāz-ı ŧab‘-ı erbāb-ı dili feyz-i ezel
Cilvegāh itdükçe reşk-i Cennetü’l-Me’vā ider
37. Gülşen-i iķbālūni ser-sebz idüp budur ümīd
Hāşre dek zātuñ mu‘ammer Hāzret-i Mevlā ider

Sābit

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Eşk-i dil-şifte¹¹⁵ endüh ruḡ-ı yār¹¹⁶ olmaz
Şebnem-i şāf-ı sebük-rūḡ güle bār olmaz
2. H̄āb-ı nāza varıcaḡ ol gül-i ter gülşende
Jāle şu sepmevicek üstine bī-dār olmaz
3. Āb heft¹¹⁷ misket-i gül-rū vü kiyāh ‘anber-bū
Ahū-yı ḡüsne ḡaḡuñ gibi çerā-zār olmaz

¹¹⁵ dil-şifte: aşüfte BASD

¹¹⁶ yār: dildār BASD

¹¹⁷ heft: ol BASD

4. Nahl-i nāzum nice teşbīh ideyüm kāmētüñe
Servde cünbiş olur şīve-i reftār olmaz¹¹⁸

[10b]

5. Görmesem tāze tıraş-ı ruḥımı¹¹⁹ sulṭānum
Bu çemen-zārda dirdüm gül-i bī-ḥār olmaz

6. Sīne mir'āt-şifat şāf ki çehren görünür
Nūr-ı imān gibi bir vech ile inkār olmaz

7. Laḥt laḥt olsa da her pārede sensin zāhir
Saña āyīne gibi 'āşık-ı dīdār olmaz

8. Özge tedrīc ile kullandı şarāb-ı nāzı
Çeşm-i mestüñ gibi bezme kadeḥ-kār olmaz

9. Bāde-i 'aşk dimişler buña bir kaṭresini
Nüş iden maḥkeme-i ḥaşrda hūşyār olmaz

10. Saña şarılmağile ḳal diyü ğam-ḥānende
'Āşık ey şūḥ-ı cefā-pīşe güneḥ-kār olmaz

¹¹⁸ Bu beyit mecmuada tekrar etmiştir.

¹¹⁹ ruḥını: ḥātuñı BASD

11. Kıymet-i vuşlatı kırāt-be-kırāt bilür
Şöyle bir h̄āce-i simsārla bāzār olmaz
12. Şafha-ı çehre-i ‘aşıkda gerek eşk-i niyāz
Her çürük kâğıda āhār seza-vār olmaz
13. Kār iderse o gül-i nāz-fürūşa nāleñ
Saña bülbül bu faşılta bu kadar kār olmaz
14. Taş atar tab‘uñı tekdİR için a‘dā Sābit¹²⁰
Lücce hāşā has ü hāşāk ile murdār olmaz
15. Renciş-i hātıra ‘arz eyle şifā niyyetine
Derdini söylemeyen hasteye tīmār olmaz
16. Şeyhü’l-islām-ı felek-mertebe dergāhına düş
Sehdür müşkilüñ ol bābda düş-vār olmaz
17. Hāşyetdür hem¹²¹ hācible şıķılma ağla
Südde-i merhamet-āyinde āzār olmaz

¹²⁰ Taş atar tab‘uñı tekdİR için a‘dā Sābit: Harf atar Sābiti tekdİre hasedden a‘dā BASD

¹²¹ Hāşyetdür hem: Vehm-i āzār-i BASD

18. Ne kadar eylese taşdı'e taşaddi bülbül
Nâlesinden gül-i hōş-sāmi'a bī-zār olmaz
19. Bāb-ı raḥmet gibi meftūḥ-ı yed-i re'fetdür
Ol der-i luḫ ü kerem kimseye dīvār olmaz
20. Çarḫ der-bānlığına lāyık olur mı dinilse¹²²
Virilür fetvā-i şer'iyye ki deyyār olmaz
21. Fülke-i ḫayme-i çarḫ-ı hühümin zerre kadar
Ḥar-geh-i sāḫa-i ḫadrinde be-dīdār olmaz
22. Ḥıfz için çetr-i ḫabāba ḫalemin itse sūtün
Şadme-i ṭōb-ı felekden de nigün-sār olmaz
23. Feyz-yāb olsa eger şıḫḫat-i tedbīrinden
Çeşm-i maḫmūr-ı bütān bir daḫı bī-mār olmaz
- [11a]**
24. Meryem-i nāṭıḫa-zā şāhid-i endīşe senüñ
Ḥacle-gāhında perestāra perestār olmaz

¹²² dinilse: diseler BASD

25. ‘Urf-i nu‘mānī ile zāt-ı şeref-mendī gibi
Penbede şaklıyacak bir dūr-i şeh-vār olmaz
26. Olsa ‘allāme-i Rāzī daḥi dāniş-mendī
Faḥr olur zātına bu ‘izz ü şeref ‘ār olmaz
27. Yem döker k’eyleye terğībe güherden deryā
Cevherī-i qalemi hīç ḥarīdār olmaz
28. Kendüye cümle olur yazmağı farz itmişdür
Yazmaz ehl-i dile ol¹²³ kıl-k-i dūrer-bār¹²⁴ olmaz
29. Adl-i endāze-i aqlāmına hep teslīmüz
Gerçi kim himmete endāze vü miqdār olmaz
30. Ebr-i Nīsān-menīşā ürd-i behişt-āşāra
Dehre ‘ahdüñ gibi bir mevsim-i gül-zār olmaz
31. Bende bir goncesini zīver-i destār itmesem
Gülşen-i cāhda¹²⁵ noqşān bedīdār olmaz

¹²³ yazmaz ehl-i dile ol: yazmaz ol ehl-i dile BASD

¹²⁴ dūrer-bār: güher-bār BASD

¹²⁵ Gülşen-i cāhda: Bāğ-ı iḥsānına BASD

32. Pāye-i mūşile ihsānı ile ben uluña
Fużelā¹²⁶ ayline pehnā-yı şaħn ār¹²⁷ olmaz

33. İmtidād-ı şeref ü adre¹²⁸ du‘ā-yı Sābit
Hıç redd-gerde Mevlā-yı kerem-kār olmaz¹²⁹

34. Minnet Allāha nümāyāndur ‘alāmāt-ı abūl
O emārāta Şu kevkeb gibi āşār olmaz

35. Baħt ü devlet¹³⁰ der-i iclālūñe ibāl itmesūn
Öyle ibāl ki müstelzim-i idbār olmaz

36. Zātuñı Ĥazret-i Allāha emānet virdüm
Şöyle bir zerre anuñ gibi nigeh-dār olmaz

aşıde-i Sā‘id

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1. alem-i girişme-nümā bir ‘arūs-ı ra‘nādur
Midād-ı māşıťaveş aña zīb-baħşādur

¹²⁶ fużelā: ‘ulemā BASD

¹²⁷ ār: dār BASD

¹²⁸ adre: şāna BASD

¹²⁹ Hıç redd-gerde Mevlā-yı kerem-kār olmaz: Hıç merdūd-ı Ĥudāvend-i cihan-dār olmaz BASD

¹³⁰ baħt ü devlet: ‘izz ü rif‘at BASD

2. Kalem olursa n'ola hacle zīb-i dār-ı hayāl

Ki zīre şahid-i nāzük-nihād-ı inşādur

3. Kalem 'aceb mi olursa hırāmda şemsād

Ki şahn-ı gülşen-i imlāda serv-i ra'nādur

4. Kalem şadef-çe-i deryā-yı lücce-perverdür

Ki muţtaşıl nuqatı aña dürr-i yektādur

5. Kalem ki bir perī-i mehveş-i müşābihdür

Hırām-ı nāzda tāvus-ı cilve-pīrādur

6. Ne hāme cünbişe reşk-i hırām-ı düldüldür

Ne hāme tavr-ı pesendīdesi dil-ārādur

[11b]

7. Ne hāme zīb-i fezādur şahīfeye raqamı

Ne hāme maḥrem-i bezm-i vezīr ü paşadur

8. Ne hāme nādire-dāndur ki kār-ı girdārı

Medīḥa-sencī-i halk-ı hıdīv-i vālādur

9. Seḫāb-ı feyz ü kerem der-i baḥr-ı cūd u himem

Sehāda Hātem-i Ṭāyī ‘ilimde yektādur

10. Şerīk-i Seyyid-i Fāzıl hem ‘ālim-i ‘āmil

Ser-i gürüh-ı efāzıl-ı fazlda dārādur

11. Ebū Hanīfe-i s̄nā o kuṭb-ı ‘ālem kim

Vücūdı ‘azile mesned-nişīn-i fetvādur

12. Yanında Hātem-i cūd-azmā-yı pür-kereme

Der-i bihār-ı sehāvet dinilse bī-cādur

13. Gürisne dil ne qadar varsa rīze-çīn olsun

O ma‘delet-menişüñ h̄ñ-ı cūdı na‘mādur

14. Şehāsı dā’ire-bīrūndur taşavvurdan

Kemāl ü dānişi taklīdden müberrādur

15. Hem āsitān-ı mu‘allā revāqınuñ dā’im

Ġubārı çeşm-i dile kuḥl-i Işfahānsādur

16. Ne āsitān ki odur mültecā-yı ‘ālem hem

Revāc-gāh-ı emān-ı dil-i re‘āyādur

17. Ne āsitān-ı muṭallā ki reşk-i gülmîhi
Hemîşe dāğına [kim] mihr-i ‘ālem-ārādur
18. ‘Ulūma ṭab‘-ı mu‘ammā-güşāsı cāy-ı qarār
Fazīlete dil-i sencīde kārı me’vādur
19. Kef-i kerīmi güher-rīzdür şadef-çe mişāl
Sehā-yı cūş-geri lücce-ḥīz-i deryādur
20. Sehā-yı şehdine sīmurğ-ı küh-ı Qāf-ı zübāb
Serā-yı qadrine cārüb-ı bāl-i ‘anqādur
21. O nīk-baht ki ola intisāb-sāz-ı deri
Sipihre ‘arz-ı merām eylemek temāşādur
22. N’ola şifātı pesendīde-i cihān olsa
Ki mazhar-ı nıgeh-i çeşm-i luṭf-ı Mevlādur
23. Gül-i ḥadīka-i iqbāldür meḥādīmi
Belī mezāhir-i elṭāf-ı Rabb-i a‘lādur
24. Cemī‘siyile mekārım hem ülfet ü hem-zād

Netice her biri sa'd ü fazlda hemtâdur

25. Eyâ sehâ-menişâ fâzılâ Hudâvendâ

Dil-i şafâ-revişüñ tûṭî-i şeker-hâdur

26. Sa'âdet-i ezeli hâne-zâduñ olduĝuna

Dü çeşm-i çarḫ-berîn şâhdân-ı dâñâdur

[12a]

27. Bu nürveş ĝazel-i âbdâr-ı medḫuñda

Raḫam-zede-i ḫalem tîz-i nükte-pîrâdur

28. O hâl-i nâme-siyeh kim ruḫuñda peydâdur

Hemân sitâre-i raḫşân gibi hüveydâdur

29. Ruḫı şafâ-dihî-i tâb-ı meyle ĝonce-i al

Nihâl-i ḫâmeti Ṭübâ-yı sidre-bâlâdur

30. Senüñ o ṭurre-i pür-pîç ü tâb-ı pür-şikenüñ

Hemîşe ĝıbtada ṭurre-i kân-ı hürâdur

31. Zuhûr iden ruḫuñ üzre ḫaṭṭ-ı siyeh şanma

Berât-ı ḫüsnüñe bir nev-nüvişte ṭuĝrâdur

32. Kemān-ı sahtdur ey şāh-ı hüsni-ı āb-rūyuñ
Ki nāvek-efgen-i āmāc-ı cān-ı şeydādur
33. Birer birer dir idüm tavr-ı hālümü ammā
Hicāb u neng-i dilā māni'-i temennādur
34. Yeter sürūd-ı keş-i izdiyād-ı devleti ol
Ki Rāşidā saña pīşe bu gūne ma'nādur
35. Vücūdı ile mehdīmi devlet ülfet ola
Ki her biri şadef-i dehre dürr-i yektādur
36. Hudā vücūdımı hıfz eyleye haṭālardan
Ki intizāmide [kim] tavr-ı dīn ü dünyādur
37. Ola sitāre-i baht-ı ziyāda çün hürşid
Vücūdı mihr gibi tā kim 'ālem-ārādur

Kaşide-i Şeyhī

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. 'Ālemüñ hālını nazm itmek için Rabb-i mu'ın
İtdi bir fāzıl-ı deryā-dili dehre ta'yın

2. Nice fāzıl ki sözün fehm idemez ‘āciz olur
Gelse ger meclisine Seyyidile Sa‘de’-d-dīn

3. Nice fāzıl ki eger görse idi taḥkīkin
Bū Ḥanīfe dir idi aña hezārān taḥsīn

4. Nice fāzıl ki eger nuṭṭını gūş itse Mesīḥ
Nuṭṭ-ı Ḥaḳḳ ancak olur dirdi medīḥāna hemīn

5. Fażıl u taḳvāsına hem-seng olamaz bir fāzıl
İctihādı sebep-i mağfiret-i müctehidīn

6. Daḫı iḳlīm-i fażīletde bunuñ gibi vücūd
Gelmedi ‘āleme kim ol ola ol şadre mekīn

7. Fażlına kimseyi taḳrīb idemez ehl-i ḫıred
‘Aḳl u idrākine ḫod olmaya bir ferd-i ḳarīn

8. ‘Adl ü inşāf u mürüvvet kerem ü luṭf u ‘aṭā
Bu meḥāsınle Ḥudā zātını itmiş tezyīn

9. Nāmını münşī-i taḳdīr-i beyāz-ı çarḫa

Yazdığı demde bu evşāfila kılmış tedvīn

[12b]

10. Müftī-i devr-i zamān ḥ̣āce-i dārā-yı cihān

Ḥākim-i maḥkeme-i şer‘-i nebī ḥāmī-i dīn

11. Feyz-i isim o melek-ḥaşlet-i Ḥātem-meşreb

Dīde-i baḥt-ı felek mu‘teḳıd-i ehl-i yaḳīn

12. Feyz-i re’yiyle dirahşende heme ‘ulviyyāt

Eşer-i terbiyeti tāb-dih-i rūy-ı zemīn

13. Himmeti rahşına bir dīḳ-ı fezā kevn ü mekān

Ṭā’ir-i devletine lāne-i teng ‘arş-ı berīn

14. Şehr-yār-ı fużalā bedraḳa-i rāh-ı Ḥudā

Cālis-i mesned-i pür-zīnet-i ‘izz ü temkīn

15. İhtisāb-ı nigeḥi istese nehy-i münker

Fitne zühhād-ı şıfaṭ cümle ola kūşe-nişīn

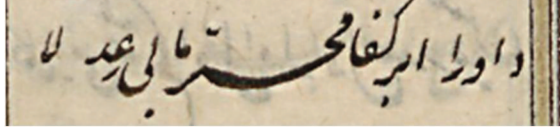
16. Feyz-i luṭfi keremen nāmiyeye itse nigāh

Seng-i ḥārā bula ḳadr ü şeref dürr-i şemīn

17. Kahrına olsa müşādif қағарāt-ı bārān
 Қағрелер аһкер-і сүзende gibi ola hemīn
18. Pās-ı hıfzı sebeb-і rāhat-ı hālk-ı ‘ālem
 Sāyesi kehf-і emān-ı fuқarā-yı miskīn
19. Meclis-і ‘adli bahār u kefi bārān-ı kerem
 Dergeh-і devleti gülzār-ı cinān gibi berīn
20. Meclis-і hāşı Mesīhā gibi pür-feyz-і hüdā
 Dili gencīne-і esrār-ı Hüdā-yı tebyīn
21. Meşreb-і şāfına cūyende dil-і āb-ı hayāt
 Hızr-ı tevfiқ-і refiқ olmaға dāmen pür-çīn
22. Bu fezā’il ki hemān dād-ı Hüdādur yoḥsa
 Bu қadar luғf-ı Hüdāya olamaz kimse қarīn
23. Қible-gāh-ı fużalā meclis-і hāşü’l-hāşı
 Hıdmetinde ‘ulemā leb-bā-deb? ser-be-zemīn
24. Bū Hanīfe-şiyem ü fāzıl-ı ‘allāme-і ‘aşr

‘Arş-ı temkîn ü felek kıadr ü ‘adālet-āyīn

25. Bu kıadar fazl u kemālātıla bu rıfķ nedür
Cümleten ĥalk-ı cihān kendülere ‘abd-i kemīn

26. Vech-i arz oldı kıudūmuñıla hemān ĥuld-i berīn

27. Ğarāzum ‘arz-ı niyāz eylemedür sultānum
Nice biñ yıl olasın şadr-ı sa‘ādetde mekīn

28. řeyĥī-i ‘abd-i faķīrūñde olup manzūruñ
Dāĥil-i ĥalka-i ĥuddāmuñ ola ol ğamġīn

29. Zevķ u řevķıla senā-ĥānuñ olup řām u seĥer
Ĥalkdan çarĥ-ı berīne çıķa şavt-ı emīn

[13a]

[Rūmī]

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

1. Devr ideli bu ġünbed-i ĥađrā-yı fazīlet
Ķā’im olalı kıadrle ğabrā-yı fazīlet

2. Mıřbāh olalı encümen-i çarha kevākib
Ziynet bulalı ‘ālem-i bālā-yı fazīlet
3. Memlū olalı nev‘-i melā’ikle semāvāt
Ebnā-yı beşerle bu zemīnhā-yı fazīlet
4. Mişlini anuñ bu deme dek nesl-i beşerde
Ne gördi ne hōd göriser ‘inā-yı fazīlet
5. Envā‘-ı ma‘ārifle bir engüşt-nümānuñ
Vaşfin ideyüm ‘āleme büşrā-yı fazīlet
6. Zī-ħikmet ü zī-ķudret ü zī-Feyz-i İlāhī
Bir şun‘-ı bedī‘ itdi hüveydā-yı fazīlet
7. Kimdür dir iseñ baña sen ol zāt-ı kerīmi
Bir bir ideyüm vaşfını iħşā-yı fazīlet
8. ‘İlm ü hüner ü ħulķ u sehāyāyla mevşūf
Zī-ħilm ü ħayā şıdk u vefāyā-yı fazīlet
9. Hem ħulķı kemālinde ve hem ħilmi mükemmel

Hem ekrem ü hem a'lem ü dānā-yı fazīlet

10. Şadrü'l-'ulemā kıadrile faħrū'l-fużalādur

Evreng-i felek rif'at ü pīrā-yı fazīlet

11. Zihni dūrür 'allām-ı mezāmīn-i ma'ārif

Endişesi ħallāl-i mu'ammā-yı fazīlet

12. Hem eşref-i sādāt u re'īsü'l-'ulemādur

Hem pāk-neseb gevher-i vālā-yı fazīlet

13. Hem ħ'āce-i řehzāde-i a'zam-ı ser-ā-pāy

Ŧullābıdur ednā vü ger a'lā-yı fazīlet

14. A'nī ... Feyzullāh Efendi Ħazerātı

Ol zübde-i 'irfān-ı mürebbā-yı fazīlet

15. Ħāķ-i derine yüz sürer a'yān u efāzıl

Ednā ħadem ü çākerī ebnā-yı fazīlet

16. Ser şuffe-i iclālī anuñ çarħdan a'lā

Yoķ mertebe-i kıadrine hem-pā-yı fazīlet

17. Mümkin mi anuñ vaşfi kim aña ola vālīd
Sulṭān-ı rüsül mehbiṭ-i evḫā-yı fazīlet

18. Hep ins ü melek bezm-i beşer faḫşına? müştāk
Ol müctehid ü ‘ālim esrā-yı fazīlet

19. Her devrde bulunur gerçi ehl-i ma‘ārif
Olmaya anuñ gibi güher-zā-yı fazīlet

20. Ol dāver-i a‘del ki ider ‘adlile her dem
Maḫlūma ḫamā ḫālīme baḡzā-yı fazīlet

[13b]

21. Aḫkāmına merbūṭ umūrāt-ı memālik
Fermānına vā-beste ḫazāyā-yı fazīlet

22. Bu resme fazl-ı menḫıbetin evvel ü āḫir
Ḫaṭ‘ā bir aḫid itmedi işḡā-yı fazīlet

23. Ey ma‘delet-ārā şeref ü şevket ü şānı
Zātuñla bulur şadr-ı mu‘allā-yı fazīlet

24. Re’yüñe müfevvezdür aḫālīme-i seb‘a

Hükmünde senüñ cümle Mevlâ-yı fazîlet

25. Her faşl-ı kazâ mahkeme-i ‘adlüne mevķūf

İhķāk-ı hūķūķ itmede icrâ-yı fazîlet

26. Naşb eyleyeli rāyetini şer‘-i ķavīmüñ

Merfū‘-ı sitem eyledi fermâ-yı fazîlet

27. Fermānuña rām itmek için hāķ-ı cihānı

Yazıldı şerīf adıña tuğrâ-yı fazîlet

28. Ey a‘lem ü ekmel ķanı ‘ālemde nazīrūñ

Her fende zekī hem mütebehâ-yı fazîlet

29. ‘İlm ü ‘amel ü fazlıla sensin bu ‘aşırda

Muhyi’s-sünen ü evra‘ u ferâ-yı fazîlet

30. Māzīde geçen kümmelüñ a‘dādı yok ammā

İclālüne merhūn mezāyâ-yı fazîlet

31. Feyyāzuña deryâ-yı ‘ulūm itdi nihāduñ

Her bir sūhanuñ bir dūr-i yektâ-yı fazîlet

32. İhyā-yı ulūb itmede tarīr-i kelāmuñ
Cān-baş-ı lebūñdür fera-efzā-yı failet
33. Pāyine revān itmede enhār-ı ulūbı
Ol kān-ı kerem ‘ilmile deryā-yı failet
34. Ta‘līmūñ ile mu‘cize-i ‘İsī-demūñden
Oldı nice dil-mūrdeler ihyā-yı failet
35. Ādem ebedī lezzet-i gūftārına oymaz
Nukuñdur o ūı-i Őeker-ā-yı failet
36. Her fenn-i dirāyāt u rivāyātta kāmil
Ednā alebūñ her biri Monlā-yı failet
37. MeŐŐāa-i āmeñle bulur zīnet ü Őūret
imnuñdaki her Őāhid-i ma‘nā-yı failet
38. Terīm-i sevād-ı alemūñ zīver-i ma‘nā
Yūzde oŐ olur zūlf-i muarrā-yı [failet]
39. ‘Ālemde teŐānīf-i akem sāzuñı gōrse

Tilmizüñ ola bu ‘alī sīnā-yı fazīlet

40. ‘İrfānuña müslimdür efāzıl

Kimdür ki hıdīvā ide da‘vā-yı fazīlet

41. Bī-ḥamle meşāfuñda olur mülzim ü mağlūb

Sen itseñ eger ḥaşma-i tehdā-yı fazīlet

[14a]

42. Mecmū‘-ı cibillüñde her esbāb-ı ma‘ārīf

Tekmīl-i nihāduñda mühim-hā-yı fazīlet

43. Devrūñde göge irdi seri ehl-i ‘ulūmuñ

Her biri vaḳār ehl-i vü a‘lā-yı fazīlet

44. Sen itmeseñ ehl-i dile bu mertebe rağbet

Zī-ḳıymet olur mı idi kālā-yı fazīlet

45. Virdüñ o ḳadar emti‘a-i ‘ilme revācı

Buldı yine germiyyeti sevdā-yı fazīlet

46. Ey ‘ilm-i nebī vārişi hem ḥākim-i şer‘ī

Şānuñla şeref bulmada imzā-yı fazīlet

47. Ger sür‘atile itse revîş eşheb-i şab‘uñ
Cevlānına teng ola fezāyā-yı fazīlet
48. Ey fāris-i yektā ki kamer na‘l-i semendūñ
Cevlāngehūñ ‘arşa-i pehnā-yı fazīlet
49. Meclā-yı rikābuñdan olur baḥş dem-ā-dem
Ḥūrşīd-i ziyā-güstere azvā-yı fazīlet
50. Tīz-revlikile menzil alur berḳdan o güzīn
Raḥşuñ ki senūñ oldu sebük-pā-yı [fazīlet]
51. Ḥāşiyet-i gerd-i ḳademūñ çeşm-i nücümü
Kuḥl idineli eyledi bīnā-yı fazīlet
52. Ger gāşīye berdūş ḳuluñ olsa revādur
Biñ Ḳayşer ü İskender ü Dārā-yı fazīlet
53. Pervāne-şīfat şem‘üñe cem‘ olmada eşrāf
Zātuñ olalı encümen-ārā-yı fazīlet
54. Müstaḡraḳ-ı en‘āmuñ olursa n’ola ‘ālem

Yemm gibi temevvüde ‘aṭāyā-yı fazīlet

55. Bāz itse perin beyza-şıfat şafha-i arzı

Zīr-i per ü bāl eyleye ‘anḳā-yı fazīlet

56. Evşāfuñıla rişte-i iclālūñe manzūm

Biñ kevkeb-i dürri ile şı‘rā-yı fazīlet

57. Mirrīh-şıfat-ı heybet-i tīg-ı ğāzabuñdan

Cürmini dü nīm eyledi cevzā-yı fazīlet

58. Dest-i zülüme oldı resen beste vü mağlūl

Nehy ideli ‘ahdüñde te‘addā-yı fazīlet

59. Emn olmağa ‘ālem ḳapuñı eyleye melcā’

Ḳapuñ olalı ‘āleme melcā-yı fazīlet

60. Zī-ni‘met-i ‘azmi k’ide zıll-i himemüñde

Āsüde berāyā-yı berāyā-yı fazīlet

61. Çün oldı devāmuñ dilimüñ cümleye vācib

Virdi seni Ḥaḳḳ ni‘met-i ‘azmā-yı fazīlet

62. Aḥveṭ bu fazīlet sūhana k'ide teḳaddüm
Çün oldu berā'atle bedāyā-yı fazīlet

[14b]

63. Tekmīl idemezler niçe biñ cehdile vaşfuñ
Cümle fuşahā ehl-i sūhan-hā-yı fazīlet

64. Zātuñla ider 'ālem-i bālāya tefāḩur
Biñ nāzıla bu 'ālem-i süflā-yı fazīlet

65. Yūsufla seni görse ger itmezdi teşḩiṣ
Bu ḩüsn-i cemīl ile Züleyhā-yı fazīlet

66. Bekler ḩapuñı eyle gün iki nigeḩbān
Her rüz-ı güneş her gice ḩamrā-yı fazīlet

67. Rūşen olur iḩsānuñıla tīre ḩavātır
Kef-i keremüñdür yedi beyzā-yı fazīlet

68. Dīdāruña gözler döymez şa'sa'sından
Bir nūr-ı mücessemdür o sīmā-yı fazīlet

69. Bu nūkhet-i ḩulḩuñıla olur nāfe mu'aṭṭar

Müştaş-ı demüñ ‘anber-i sārā-yı fazīlet

70. Der dökdi seher jāle degül şerm-i ruhuñdan

Gülzār-ı bahāra gül-i hamrā-yı fazīlet

71. Baş egdi turur hayretile niçe zamāndur

Bālā-yı kadüñ seyrine Tübā-yı fazīlet

72. Cepheñ meh-i rahşende ruhuñ mihr-i sa‘ādet

Ebrū-yı hamuñ gurre-i garrā-yı fazīlet

73. Evşāfuñıla yazsa kalem tolsa varaklar

Mümkin mi *kemā yenbağī*¹³¹ inhā-yı fazīlet

74. Şakķ oldı kalem vaşfuñı destümde yazarken

Yoķ bende diyü kudret-i imlā-yı fazīlet

75. Hubbuñda o cüzdür ki dilim bir dahı ğayra

Eyler mi kabül mütecezzā-yı fazīlet

76. Dārātını bu halka ğaraż ‘arz degüldür

¹³¹ kemā yenbağī: Gereği gibi, layık olduğu gibi.

Tahdīs-i ni‘amdur o merāyā-yı fazīlet

77. Bihūde ḥased eylesün fazluña ḥāsīd

Nā-ehle virilmez bu nevā-hā-yı fazīlet

78. *El-minnetü lillāh*¹³² ki ḥʿān-ı keremūnden

Bezī olmadadır herkese na‘mā-yı fazīlet

79. Maḥdūm-ı mükerrerleri bağışlaya Mevlā

Kim her biridür maṭlab-ı a‘lā-yı fazīlet

80. İrişdi selāmet ḥaberi sem‘-i ‘aliye

Rūşen ola tā dīde-i bīnā-yı fazīlet

81. Mevlāya şükürler ola Fethullāh Efendi

Kim buldı du‘ā-yı pākile incā-yı fazīlet

82. Vaḳtā ki ḳarīb olmuşiken ğarḳa sefine

İrişdi Hızır-himmet-i ābā-yı fazīlet

[15a]

83. Sābit ide aḳdamını Ḥaḳḳ rāh-ı hüdāda

¹³² El-minnetü lillāh: Ancak Allah’a minnet edilir.

Destinde ola 'urve-i vüşkâ-yı fazîlet

84. İbķâ-yı vücūduyla şeref-yâb ola dâ'im

Hep zümre-i etbâ' u aħibbâ-yı fazîlet

85. Vaşfuñı kılâde kılayın 'arş-ı sipihre

Virsün şerefi 'aķd-i süreyyâ-yı fazîlet

86. Medhūñde karar itmedi bir dem tek ü pūdan

Ṭab'um olalı bâdiye-peymâ-yı fazîlet

87. Luṭfuñdur o Loķmân-ı zamân kim keremūñden

Eyler marâz-ı fakra müdāvâ-yı fazîlet

88. Eylerse eger şemme-i cūduñla muḥaldür

Taḥşîl-i merâmumla tesellâ-yı fazîlet

89. Her dūn giye sevb ḥarîr üstüne semmūr

Bendeñ kıla mı böyle ma'râ-yı fazîlet

90. Hōş id ola diyü sözüm ṭab'-ı kerîme

Naẓm oldu bu emînde muķāffâ-yı fazîlet

91. İkdāmuña rū-māle sebep olmağa nazmum

İtdüm taleb-i cevher-i kīmyā-yı fazīlet

92. Baq ‘ayn-ı ‘ināyetle ki qalmaya ayaqda

Nazmum gibi bir dürr-i girān-mā-yı fazīlet

93. Sāyir-i sūhan erbābı sihr-sāz ise bendeñ

Vaşfuñda geçer mu‘cize-güyā-yı fazīlet

94. Memdūhuma ‘ālemde ki nā-yāb ola hem-tā

Hem medhüme de olmaya hem-pā-yı fazīlet

95. İtdüñ beni ihsānuñıla şākir ü memnūn

Ḥāşā ki ola mensī ol ālāy-ı fazīlet

96. Maqşūd-ı hemīn ‘arz-ı ‘ubūdiyyetimizdür

İhlāş-ı derūnıla senāyā-yı fazīlet

97. Sen hālūñi ‘arz itmege ma‘lūm-ı każiyye

Māhiyyet-i şuğrā ile kübrā-yı fazīlet

98. Kadriyle irişsün dir iseñ göklere farquñ

ıl mademine nāiye fersā-yı fazīlet

99. ıkr-i ni‘am itmekde uur itmezin ancak

Mevlāya ‘ayān ser-i hafāyā-yı fazīlet

100. Yo giryeme efat ü nad-ı ekūme rabet

İtsem demidur apua ekvā-yı fazīlet

101. Ey dāver-i a‘del alıvir dādımı lu it

Yā batumıla ıl beni ibrā-yı fazīlet

102. Ben batumıla dest-be-dest baa ıkardım

Olsaydı eger buse ki hem-pā-yı fazīlet

103. Deryūze-ıfat yuz sūreyū apua geldim

Lufudan ider Rūmī temennā-yı fazīlet

[15b]

104. Mazūrı mubā itdigi ma‘lūm-ı zarūret

Serrāya mūbeddel ide zarā-yı fazīlet

105. Me‘mūli bu kim zıll-i imāyede arū

Ma‘dūd ola dūrr-i silk-i re‘ayā-yı fazīlet

106. Ne ¼udreti vardur kim ide medhũni tatmĩm
Bendeñ gibi bir ‘aciz ü ednā-yı fazĩlet
107. Faħz-i melaħı çekdi Süleymāna tuħaf mũr
Bendeñde budur itdiği mühdā-yı fazĩlet
108. Kān-ı gühere ‘arz-ı Őebah eylemedür bu
Ya münŐi-i derya-dile inŐā-yı fazĩlet
109. Zeyl-i keremũñle ola mestür kem ü kāst
PũŐide ide sehv-i ħaťāyā-yı fazĩlet
110. Ħatm oldu ¼aŐide yeter ađāz-ı du‘ā it
Maķbũl ola ħaķķında du‘ā-hā-yı fazĩlet
111. Bir laħza Ħudā eylesün ‘ālemi sensiz
İtsün seni ‘ālemlere a‘ťā-yı fazĩlet
112. Reşk-āver-i güلزār-ı na‘ĩm ola ħarĩmũñ
Olsun ħademe bezmũñe ħavrā-yı fazĩlet
113. Reşk eyleye ‘ayŐuñda Őafā ħāneñe cāmı

Destünde ola cām-ı muşaffā-yı fazīlet

114. Esdikçe riyāzuñda nesīm-i şamedānī

Nev nev açıla ğonce-i ra'nā-yı fazīlet

115. Devr ide felek vefk-ı murāduñca dem-ā-dem

Nāfız ola eşkāl-i zevāyā-yı fazīlet

116. Luţfıyla Hūdā Hāzretüñe ide müyesser

Me'mül-i dil ü maqşad aqşā-yı fazīlet

117. Bu südde-i devlet ki melāzū'l-fuzalādur

Meftūh ola dā'im dürr-i 'ulyā-yı fazīlet

118. Elţāf-ı İlahī ide sultānuma rüzī

İqbāl-i sa'ādāt ile ebqā-yı fazīlet

119. 'İlm-i ezeli zevk-i ğidā-baḥş ola rūḥa

Şiḥhatle kavī ola kavāyā-yı fazīlet

120. Luţfindan ide devletüñ ebvābını dā'im

Revnaq-dih-i zīnetger-i bennā-yı fazīlet

121. Te'bīd ola seccāde-i şer' üzre vücūduñ
Ma'mūr ide 'adlūñ ile dünyā-yı fażilet

122. Bī-gerd [ü] keder Hāzretüñe Rūmī merāmı
'Arz eyleye mir'āt-ı mücellā-yı fażilet

123. Dā'im ide Hāḫḫ devletüñi ol deme dek kim
Devr eyleye bu künbed-i ḫaḫrā-yı fażilet

[16a]

Fā'ik Efendi

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Müjde ey leb-teşnegān-ı āb-ı cūyā-yı kerem
Oldı bir memdūḫ-ı 'ālem 'ayn-ı mecrā-yı kerem
2. Evc-i fażluñ mihri Feyzullāh Efendi kim odur
Zīb-baḫş-ı şadr-ı fetvā mesned-ārā-yı kerem
3. Kilk-i iḫsānı olunca mezra'-ı āb-ı ḫayāt
Mezra'-ı erbāb-ı ḫācāt oldı ḫaḫrā-yı kerem
4. Oldı herkes Mışr-ı devrinde murād üzre 'azīz
Yūsuf-ı dünyāyı ḫul itdi Züleyḫā-yı kerem

5. Bî-ser ü sāmāna çok kıymışdı tîğ-i ihtiyāc
İtdi ihyā minnetu'llāha Mesīhā-yı kerem
6. N'ola faqr olsa beyābān-gerd-i iqlīm-i 'adem
'Āķıbet iflāsı Mecnūn itdi Leylā-yı kerem
7. Böyle taħrīr eylemiş kilc-i ezel evşāfını
Zīnet-efrūz-ı fazīlet revnaķ-efzā-yı kerem
8. Bār-gāh-ı 'izzeti vūs'at-serāy-ı lā-mekān
Āsumān-ı devlet-i 'arş-ı mu'allā-yı kerem
9. Rūkn-i eyvān-ı bülendi burc-i mihr-i mekremet
Nazm-ı gülmīh-i deri 'aķd-i şüreyyā-yı kerem
10. Lücce-i řab'-ı güher-pāşın muhīř-i cūd iden
Südde-i iclālin itmiş Ķāf-ı 'Anķā-yı kerem
11. Ķalmadı seyr olmaduķ bir kimse hāş u 'āmdan
Bezm-i dünyāya dōşendi h'ān-ı na'mā-yı kerem
12. Tāc-ı dehre viridi zīnet-i gevher fazl u kemāl

Efser-i āfāka ondı drr-i yektā-yı kerem

13. arf-i imlāsına eyleridi ‘Aṭṭār ser-fr

āme-i mu‘ciz-beyānı itse inṣā-yı kerem

14. Nr-ı ṭab‘-ı rṣen-i mihr-i cihān-tāb-ı ‘ulm

Sāye-i dest-i gher ıṣār-ı me‘vā-yı kerem

15. ārs-yı ārznuñ almadı germiyyeti

Rāy-gān olsa n’ola ‘ahdinde kālā-yı kerem

16. Zerre-i nāẓiz-i nr-ı āfitāb-ı himmeti

Pertev-i Őubḩ-ı ‘aṭā Şem‘i Şeb-ārā-yı kerem

17. Merḩamet-kārā kerem-prā veliyy‘n-ni‘metā

Ey kermān-ı zamāna gbṭa-fermā-yı kerem

18. DāniŐ-i ‘irfāna ve ‘ilm zātuña maḩŐuŐ iden

Āsitān-ı feyz-nākuñ eylemiş cāy-ı kerem

19. Grmedi grmez daḩı ‘mrinde eŐm-i rzgār

Bir senñ gibi kerm  behre-baḩŐā-yı kerem

[16b]

20. Hiss ideydi 'āleme teŝrīfīni Hātem eger
Hakk budur inŝāf idüp itmezdi da'vā-yı kerem
21. Zeyd ü 'Amra 'āmdur luḫfuñ olur olmaz degül
Böyledür Allāhu a'lem şimdi fetvā-yı kerem
22. Bir açılmaz daḫme-i der-beste-i maktüm idi
Nām-ı iḫsānuñla feth oldu mu'ammā-yı kerem
23. Ab-ı luḫfuñ ol kadar neşv ü nemā-baḫŝ itdi kim
Sidre fersā oldu āḫir naḫl-i Tübā-yı kerem
24. Sensin ancak 'arşa-i ḫāḫırda cevlān eyleyen
Çok velī yektāz-ı süvār deşt-i pehnā-yı kerem
25. ŝimdi dest-i pāküñe ŝāyeste bir mecmū'adur
Evvel-i evrāk perīŝān idi eczā-yı kerem
26. Rāh-ı vādī-i ḫalebde çok ŝitāb itdüm velī
Olmadum ammā yine ruḫsüde-i pāy-ı kerem

27. Eylemezdi baht-ı bed bir dahı da'vā-yı sitem
Huccet-i ümmîdüm imzâ itse monlâ-yı kerem
28. Gevher-i âmâlûme bî-şek bulurdum dest-res
Mevc-hîz olsa eger haqqumda deryâ-yı kerem
29. Vādî-i hırmānda ser-gerdān olurdum 'âkıbet
Olmasaydı reh-nümâ peyk-i tesellâ-yı kerem
30. Dehre mebzûl itdigüñ en'āmdan dūr eyleme
Fâ'ıķ-i nâ-kāmı da ey feyz-pîrâ-yı kerem
31. Gülbün-i seyr-âb-ı bāğ-ı arzūdan tâ ola
Zîb-i destâr temennâ verd-i ra'nâ-yı kerem
32. Devlet ü iķbâl ile dâ'im Hudâ itsün seni
Mesned-ārâ-yı sa'âdet-kâr-ı fermâ-yı kerem

Emînâ

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Bi-ħamdillâh ki tâlî' kâr-sâz u baht-ı ħurremdür
Esâs zevķ u şādî ol sebebden dilde muħkemdür

2. Bu günlerde zemîn-i reşk-i riyâz cennet olmuşdur
Bu demlerde cihân-ı maḥsūd ‘iṣret-ḥāne-i Cemdür
3. ‘Aceb mi çārsū-yı dānişüñ germ olsa bāzārı
Meṭā’-ı ma‘rifet zīrā revācın buldığı demdür
4. Kemāl erbābı şimden soñra görsün çarḥuñ iḳbālin
Niçe demdür egerçi ol gürüh āzürde-i ğamdur
5. Sipihir inşāf idüp evzā’-ı nā-hemvārı terk itdi
Bu vaz’ı Ḥaḳḳ bu kim ḥayret-fezā-yı ‘aḳl-ı ādemdür
6. Dönüp şimdi mükāfāt itmek ister itdiği cevre
Dil-i remz-āşinā-yı ehl-i ma‘nā böyle mülhemdür
- [17a]**
7. Aradı şanmañuz ammā anuñ bu cünbişin zīrā
Felekde n’ylesün ol bābda mecbūr u mülzemdür
8. Anı ol semte taḥrīk eyleyen şimdi ḥaḳīkatde
Yed-i te’yīd ü iḳbāl-i Ḥudāvend-i mu‘azzamdur

9. Rumūz-āmūz-ı ‘aql-ı müstefād ol zāt-ı kāmıl kim
Ser-i kilki kilīd-i maḥzen-i esrār-ı mübhemdür
10. Muḥīṭ-i cūd u iḥsān Ḥāzret-i Müftī-i devrān kim
Kef-i kilki-i kerīmi ḥalkuñ erzāqıysa maḥsemdür
11. Ser-efrāz-ı zamāna ya‘ni Feyzullāh Efendi kim
Der-i devlet-me‘āb-ı merci‘-i eṣrāf-ı ‘ālemdür
12. Ḳabā-yı cāhı kim endāze-i ḳadrince nesc olmuş
Ṭırāz-ı devlet ü iḳbāl-i cāvīdle mu‘allemdür
13. Çerāğ-ı re‘yi ol müşkāt-ı envār-ı meşārıḳdur
Ki mişbāḥ-ı felek ol zav’-ı nisbet zerreden kemdür
14. Dil-i dānişveri pür-baḥr-i zehḥār-ı ma‘ārıfdür
Ki her mevci anuñ şūr-efken-i ‘ummān-ı ḳulzümdür
15. Fezā-yı ṭab‘ı kim gülzār-ı pür-feyz-i ma‘ānīdür
Nem-i reşḥ-i midādı ṭut ki ol gülzāra şebnemdür
16. Riyāz-ı fazla nu‘māndur söze geldükçe seḥbāndur

Keremde Hâtem-i Tâÿî vera‘da İbn-i Edhemdür

17. Felek kıadrâ ahâlî perverâ şadrâ Hudâvendâ
 Ğubâr-ı âsitânuñ Hakk bu kim iksîr-i a‘zâmdur
18. Meded luţf it nesîm-i himmetüñ der-kâr kııl bir dem
 Ki felek dil-i ğarîķ lücce-i bî-sâhil-i ğamdur
19. Ğarîb ü bî-kesem ne mûnis ü ne ğam-güsârum var
 Baña ancak belâ küncinde âh u nâle hem-demdür
20. Ne peykân-ı sitem şaş-tı cefâya olsa peyveste
 Ğuşâdın bulmadın ammâ çekâhı dâĝ-ı sînemdür
21. Degül kıadd-i ğamîde çekng-i bezm-i derd ü miñnetdür
 Aña feryâdla âh-ı ğazîn geh zîr ü geh bemdür
22. Şatılsa dürr-i nazmum müşterî pervîn iken aña
 Ğarâbet bundadır kim bahtum iflâsıyla tev’emdür
23. Terâķîb-i kelâmum nüşâ-i tiryâk-ı ekberdür
 Ğam-ı eyyâmıla ammâ mezâķum nîş-i erķamdur

24. Hākīm-i rāzdān-ı ıab‘umuñ hem-rāzı Őivendür
‘Arūs-ı ĥacle-gāh-ı fikrümüñ dāmādı mātemdür
25. Felāıun gelse ger derd-i derūna ĥāre-sāz olmaz
Meger luıfuñ ki zaıım-ı sīne-i Şad ĥāke merhemdür
26. Beni bir nuııııla iııyāya kādiresin bi-ıamdillāh
Senüñ enfās-ı cān-baıııuñ dem-i İsi-i Meryemdür
- [17b]**
27. Nazar kııl ĥālūme merdümlük eyle eŐk-i ĥeŐmüm sil
Ki bī-dād-ı zamāndan nice demdür dīde pür-nemdür
28. Nice yıllardur āvāre dūŐüp dār u diyārumdan
Ciger-sūzān u ten lertzān u dil maıızūn u muııtemdür
29. Ümīd-i iltifātuñdur beni gūyā iden yoııısa
Zebānum Ĥaııı budur ki Őaııre-i Őammādan ebkemdür
30. Baııa sermāye-i feyz oldu fikr-i midııatüñ ĥaııkā
Derūnum ol sebebden maıııar-ı feyz-i dem-ā-demdür
31. Olaldan murııı-ı dil destān-serā-yı gülşen-i vaŐııı

Gül-i pejmürde-i bāğ-ı emel ser-sebz ü hurremdür

32. Hürüşân oldı bād-ı cezbe-i luḡfuñla gitdükçe
Dürr-efşân olmadan ḡālī degül ṭab‘um meger yemdür
33. Dile bu şevkıla bir güfte-i ġarrā sünūḡ itdi
Ki her satrı sipihr-i dāniş ü ‘irfāna süllemdür
34. Egerçi bezmüñe ihdāya lāyık nesne yoḡ bende
Bu nazm-ı bī-bedel ammā ki ḡāk-pāye tuḡfemdür
35. Beni āşüfte sāmān eyleyen bir zülf-i pür-ḡamdur
Derūnum lāleveş pür-dāğ iden ol ġonce-i femdür
36. Deḡānından nihānī ser-i lā‘lin şordum ammā kim
ḡaber yoḡ zerrece varise ol bir rāz-ı mübhemdür
37. Hemān ben devr-i gerd-i meclis-i vaşlum bugün yoḡsa
O bezm-i pür-şafāya muṭṭaşıl aġyār-ı maḡremdür
38. Dilā tīr-i ciger-düz-ı niġāhından ḡazer ḡıl kim
Şarāb-ı ‘işveden ol ḡaşı yā maḡmūr u sersemdür

39. Miyānıyla iki gīsū-yı müşgīn-fāmı cānānuñ
Şana ol gencīnedür kim ejdehālarla muṭalsamdur
40. ‘İzār-ı āteşīninde o ḥāl-i ‘anberīn gūyā
Buḥūr-ı meclis-i ins-i Ḥudāvend-i mu‘azzamdur
41. Kerem-kāra kuşūrum varise medḥūñde ma‘zūrum
Ki āzār-ı felekden ḥāṭır-ı maḥzūn-ı dirhemdür
42. ‘Araz-ı taşdı‘den ḥāl-i dili i‘lāmdur çünkim
Ben inhā eyledüm ol bābda sulṭānum a‘lemdür
43. Kaşīde irdi pāyāna Emīnā gel du‘ā eyle
Du‘ā zīrā bu demde cümleden evla vü elzemdür
44. Ğam ü şādī te‘ākub eyleyüp biribirin tā kim
Bu ḥālet muḳteżā-yı cünbiş-i pīrūze ṭāremdür
45. Kederden sāḥa-i devlet-serāyın ḥıfz ide Bārī
Ki dergāh-ı refī‘i mültecā-yı ḥalk-ı ‘ālemdür

Emîn Efendi

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

1. Һamdü lillâh ki mededkârî-i tevfiķ-ı ezel
İtdi nâgeh girih-i rişte-i ümîdimi Һal
2. İrdi güş-ı dilüme müjde-i feyz-i cāvîd
Olsa ser-sebz n’ola naĥl-i gülistân-ı emel
3. Oldı ser-şâr-ı meserret o Һadar kim dilde
Қalmadı zerrece Һüzn ü ğam-ı endüha maĥal
4. Virdi câm-ı Һarab ol neşveyi Һâırlara kim
Таb’-ı maĥmûra daĥı yol bulamaz şimdi kesel
5. Olup âyîne-i dil gerd-i kederden ‘ârî
Urdı şahbâ-yı şafâ jeng-i derûna şayķal
6. Baĥt-ı ser-geşte yine semt-i müdârâyı Һutup
Başladı ma‘zerete eylediĝi cevre bedel
7. Һışm-ı deyr-i nigîn erbâb-ı dil ü Һab’a sipihr
İtdi âdâba ri‘âyetler idüp terk-i cedel

8. Çarḥ-ı müşkillerini ḥal idüp erbāb-ı dilüñ
Komadı ‘uḳde-güşālıḳda daḳṫka mühmel
9. Bilmem ammā bu müdārātına bā’ış ne anuñ
İltizām itmişiken cevır ü cefāyı evvel
10. Varsa itdi anı semt-i sedāda irşād
Eşer-i terbiyet-i ‘adl-i Ḥudāvend-i ecel
11. O Ḥudāvend-i girān-ḳadrüñe lāyıḳdur eger
Olsa yekrān-ı felek mevkib-i cāhında kütel
12. O kirāmı güher-i baḫr-ı fezā’ıl ki odur
Şimdi ser-tāc-ı fūḫül-i ‘ulemā-yı kümmel
13. İftihār-ı ‘ulemā püşt ü penāh-ı fuḫalā
Dest-gır-i zu’afā müstenid melek ü milel
14. Ḥazret-i Müfti-i devrān ki Cenāb-ı Ḥaḳḳdan
Ezelī mevhibedür zātına ‘ilmiyle ‘amel
15. Müşterī kevkebe Feyzullāh Efendi ki anuñ

Pāsbān olsa revādur der-i ‘adlinde Zuḥal

16. Gelse devrinde eger ‘āleme olurdu anuñ

Ḥāli’z-zihin iki şākirdi cerīr ü aḥṭal

17. Ṭab’ı pākiñden iderdi ṭaleb feyz-i reşād

Olsa reh-yāfte-i meclisi ‘aql-ı evvel

18. Nefḥa-rīz olsa nesīm-i çemen halkı olur

Şemmesi būy-ı gül ü ‘ıtr-ı reyāḥīne bedel

19. Neyyir-i re’yi yeter ‘āleme şimden şoñra

Yağmasun şems ü kamer bām-ı felekde meş‘al

[18b]

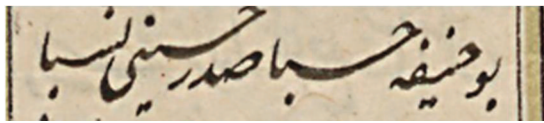
20. İtdi Öklidüs-i tedbīri esāsın te’sīs

Çarḥuñ erkānına yüz tutmuşiken vehn ü ḥalel

21. Güneş āyīne-i idrākine zarf-ı zerrīn

Kehkeşān-ı defter-i ‘irfānına sīmīn cedvel

22.

Ey güzide halefü'n-nebî-i mürsel

23. Nice demdür ki idüp medhüñe evkātumı şarf

İtdüm evşāfuñı ser-levha-i fihrist-i 'amel

24. Çekdüm ol deñlü güher silk-i beyāna ki olur

Nev-'arūs-ı sühana güy-ı girībān-ı celel

25. Nazm idüp niçe kaşā'id niçe garrā kıt'a

Ki olur her birisi 'ıkd-ı Süreyyāya bedel

26. Nāmuñı evc-i berīne çıkarup el-hāşıl

Eyledüm vaşfuñı hem-pāye-i Bercīs ü Zühāl

27. İrdi bir ğāyete medhüñde sözüm kim oldı

Nükte-sencān-ı cihān içre belāgatde meşel

28. Da'vī-i fażl u kemālātuma olsa ne 'aceb

İki şāhid bu kaşideyle bu nev-güfte ğazel

29. Ey ğubār-ı haţtı mir'āt-ı dile gerd-i kesel

Heves-i kāküli 'aşıklara bir tül-i emel

30. Çöz ser-i zülfüñi münhall ola tā kim cānā
Rište-i dilde olan ‘uqde-i mā-lā yenhal
31. Hālūñe müşg dimek ‘ayn-ı haṭadur ammā
Bilmeyüp ‘ayb idügin çeşmüñe āhū didi el
32. Nigeh-i mestüñe beñzetmek olurdı cānā
Olmasa nergis-i gülzār-ı cihānuñ aḥvel
33. Şu‘le-i penbe-i dāğ-ı serüñi yār görüp
Yaraşur taḫsa Emīnā başuña zerrīn tel
34. Kām-kār-ı ekrem ümīdi ile dergehüñe
‘Arz-ı hāl itse n’ola dā‘ī-i kem-ḫadr u ezel
35. Çok zamāndur ki olup muntazır-ı iḥsānuñ
Dilde rāḫat ḫomadı dağdağa-i sevf ü la‘l
36. İtmeyüp līk mücāzāta taşdı‘-i keremüñ
Ḳaldı dil ser-bikr-i yaban-ı ḡam u ḫüzn ü ḫacel
37. Luṭf idüp bende-gī endīşeden āzād eyle

Ḳoma aḥvāl-i dil-zārumı böyle mühmel

38. Halk sīr-i ni‘am-ı cūduñ iken lāyık mı
Hişsedār olmamak ol mā’ideden ‘abd-i eḳall

39. Ne revādur kim ola künc-i ‘ināda dā’im
Dil miḥnet-zede ḥamyāze-keş sīr ü başal

[19a]

40. Telḥ-kāmem o ḳadar zehr-i ḡam-ı dehrle kim
Baña yeksān görünür ta‘ām-ı nebāt u ḥanḗal

41. İrmedi sünbüle-i mezra‘-ı āmāle elüm
Gerçi ḳadem o temennā ile oldı münḥal

42. Maḗhar-ı derd ü belā olmada el-ḳışsa bugün
Olmuşam mā-şadaḳ nükte-i şem ala meşel

43. Hālüme merḥamet it çünki degüldür maḥfi
Saña aḥvālüm ilā-āḥire min evvel

44. Baña ma‘cün-ı necāḥ-ı kerem iḥsān ile
Oldı zīrā ḡam-ı dehr ile mizācum muḥtel

45. Söz tamām oldı dilā lāf ü güzāfı kıoyalum

Şimdiden şöıra du‘āya açalum şıdķla el

46. Tā benān-ı kef-i baķtıla ola ehl-i dilūñ

‘Uķde-i rişte-i maķşūd u murādı münķal

47. Cümle müşkillerini ķall idüp anuñ Mevlā

Çāre-sāzı ola her demde Ĥudā ‘azz ü cell

Kāmī Efendi

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilāün fā‘ilün

I

1. Ey mükerrrem kilik-i Vāsıķ zīb-i gevher-rīz-i cān

Çāk çāk-i reşķüñ olsun zülf-i ķavrā-yı cinān

2. Bes degül mi ey nuķustin āferīneş zātuña

Mazķarī-i ‘izzet-i sevgend-i Ĥallāķ-ı cihān

3. Reşķa-i mā‘ü’l-ķayāt-ı cāvidānuñdur senüñ

Rūķ-ıcrā-yı şır-āyīn-i zebān-ı şā‘irān¹³³

¹³³ Rūķ-ıcrā-yı şır-āyīn-i zebān-ı şā‘irān: Rūķ-baķşāy-ı reg-i fersüde-terķīb-i zebān KD

4. Sen ol ‘Abbāsī ‘alemsin heybet-i ‘azmüñledür
Feth-i iklīm-i¹³⁴ muṭalsam genc-i nuṭk-ı şāygān
5. Lāyık şānuñadur gerçi sen olduñ muttaşıl¹³⁵
Zīr-i dest-i himmetümde rām-fermān-ı¹³⁶ benān
6. Eylesem ol ṭal‘at nūr-ı¹³⁷ siyāhuñ vechi var
‘Anber Ağā-yı ḥarem-pīrā-yı sultān-ı cihān
7. Havfüm oldur dūrbāş-ı dest-i rıḍvān eylesem
Meyl-i kuḥl eyler olup fi’l-ḥāl elinden ḥūriyān
8. Şāḥ-ı bīde bir kalem ursam özüñden fi’l-meşel
Aña *tūbā leh* deyu Tūbā olur ṭaḥsīn-ḥ‘ān
9. Bir k̄arakulluḫçı olduñ¹³⁸ pençe-i fermānuma
K̄anḡı ḥizmetle seni itsem müşārün bi’l-benān
10. Ser be-ceyb-i fikret-i ser-rişte-i kārūñ iken
Zāhir olup didiler birden gürūh-ı ḫudsiyān

¹³⁴ iklīm-i: iklīd-i KD

¹³⁵ Lāyık şānuñadur gerçi sen olduñ muttaşıl: Şānuña lāyık ne ḥidmet var ki oldun muttaşıl KD

¹³⁶ rām-fermān-ı: rāy-fermāy-ı KD

¹³⁷ ol ṭal‘at nūr-ı: şāyeste ol nūr-ı KD

¹³⁸ k̄arakulluḫçı oldun: k̄arakulluḫçısın KD

[19b]

11. ‘Üd-ı mā-verdi be-nām olsun bu şāh-ı ‘anberīn

Eyle bām-ı gül-serāy-ı āl-i feyze nāvđān

12. Faħr faħr-ı sa‘d u seyyid feyż-i ‘ummānū’l-faẓıl

Āfitāb iķbāl ider sultān-ı iclālū’l-faẓıl¹³⁹

II

1. Seyyidū’l-ebrār Feyżullāh Efendi faħr-ı dīn¹⁴⁰

Hāce-i hākān-ı a‘zam şeyhū’l-islām-ı güzīn

2. Hābbezā ‘irfān-ı şāhenşāhña¹⁴¹ ķādrin bilüp

Eylemişdür ‘aşrını zātıyla reşk-i evvelīn

3. Ey yegāne ħusrev-i şevket-penāh u dādger

Eylesün dā’im seni Allāh ħaṭālardan emīn

4. Ol ferīdū’l-‘aşrıla fetvāya virdūñ zīb ü fer

Oldı iķbālūñ senūñ revnāķ-dih-i şer‘-i mübīn

¹³⁹ Āfitāb iķbāl ider sultān-ı iclālū’l-faẓıl: Āfitāb iķbālidür iclāl-i sultānū’l-faẓıl KD

¹⁴⁰ faħr-ı dīn: şadr-ı dīn KD

¹⁴¹ şāhenşāhña: şāhenşāh kim KD

5. Dāniş ü ‘irfānuña taḥsīn idüp ‘ālem didi
 Āferīn ey pādīşāh-ı heft-kişver āferīn
6. Faḥre şāyeste o fāzılsın şehen-şāh-ı cihān¹⁴²
 Sen yegāne rūḥ-ı ‘ālem¹⁴³ ol yegāne rükn-i dīn¹⁴⁴
7. Mevce-i baḥr-i muḥīṭ-i fazlı sāḥil nā-şinās
 Dīde-i ‘anḳāya evc-i rif’atidür hemçünīn¹⁴⁵
8. Şöyle ‘aşırında revāc-ı şer’ kim tā hāleden
 Revzen-i māha ḥavāle tutdurur şems-i berīn
9. Kimse maḥbūba gönül virmez meger virür selām
 Dil yirine āb-dest almaḳda her bir¹⁴⁶ nāzenīn
10. Ārzū-yı būs-ı dāmānıyla inse āsmān
 Pīşgāhında kıyām itmez ğubār-ı kemterīn
11. Lehçe-i şīrīni şaḳḳ eyler zebān-ı ḥāmeyi
 Diller ile vaş olınsun mı o nuṭḳ-ı sükkerīn

¹⁴² Faḥre şāyeste o fāzılsın şehen-şāh-ı cihān: Faḥre lāyık misli yok bir fāzıl-ı müşkil-güşā KD

¹⁴³ rūḥ-ı ‘ālem: pādīşāh u KD

¹⁴⁴ rükn-i dīn: faḥr-ı dīn KD

¹⁴⁵ Bu beyit Kāmī Divan’ında yoktur.

¹⁴⁶ āb-dest almaḳda her bir: āb-dest almaḳdadur her KD

12. Hsn-i hlk bir iim Şu kim mel'ik teşne-leb
Grmedi kimse o dery-dilde bir n-i cebn
13. Nh-felek-adr melek-ab' efzl-perver
Ey veliyy-i ni'met-i 'lem hdv-i kmmeln
14. Hk-i pk-i pŐghunda bu 'abd-i akern
Bir niyzyla olupdur ihre-fersy- zemn
15. YazmaĒa evŐf- madmn- 'l-adrn
Hk-i pynden muraŐa ola kilk-i 'anbern
16. Cmleden maŐd sensin 'mr  devlet ber-devm
Devlet-i 'ahdnde olsun her biri n'il be-km

III¹⁴⁷

1. Evvel ol Şadr- vlnun sa'det-gsteri
Nm Fetullh zt lf- Hnun mazhar

[20a]

2. Zb  fer virdi sa'detle Anaol Őadrna
Ol sipihr-i rif'atn tbende mh- enveri

¹⁴⁷ Bu bent Km Divan'ında yoktur.

3. Şöyle muhtelü'l-heyülâ idi ahvâl-i kuzât
Bir dahı şüret-pezîr olmakdan olmuşdı berî
4. Dest-i tedbîr-i cihân-gîri olup bir lahzada
Böyle muhtel bir umûr-ı mu'zamuñ şüret-gîri
5. Hâkık budur kim çok zamândur görmemişlerdür kuzât
Böyle bî-kes perveri böyle 'adâlet-güsteri
6. Seyyid-i vâlâ güher-nüreyin-i feyz-i pür-eşer
Kâm-bahşâ dâd-ger şadr-ı sa'âdet zîveri
7. Gerçi çıkmaz başa ammâ ger Süreyyâ kadrine
Ġâyet alçağdur iderse iddi'â-yı hem-seri
8. Hem virür a'lâ vü ednâya bir a'lâ maṭlabın
Hem ider hâṭır-nüvâzâne niçe 'özü-âveri
9. Tâ ziyâ-bahşâ-yı 'âlem ola mihr-i ṭal'atüñ
Evc-i rif'atdesin ol reşk-i çerâğ-ı hâverî
10. Mesnedüñde mültecâ-yı hâş u 'âm ol dâ'imâ

Mā-bihi'l-faḥr-ı maḥādīm-i kirām ol dā'imā

IV

1. Ḥabbezā maḥdüm-ı vālā-gevher-i ḳulzüm-cenāb¹⁴⁸

Rište-pīrā dürr-i yektā-yı sezā-yı intiḥāb

2. Ḥāne-zād-ı feyz-i Seyyid Muştafā reşk-i melek¹⁴⁹

'Ālem-ārā düdmān-pīrā ma'ārif-iktisāb

3. Fıtratıdur ğibṭa-fermāy-ı nihād-ı Bū 'Alī

Fikreti ḥayret-dih-i çeşm-i ḥayāl-i Fāryāb

4. Meclīs-i dersinde görseydi revā ādābı baḥş

Andan işitse sezā cezr-i aşam 'ilm-i ḥisāb

5. Rāst gelse küşe-i çeşm-i ḥaḳīḳat dīdene

Ma'zeret-ḥ'āh-ı ğalaṭ bīnān olur mevc-i serāb¹⁵⁰

6. Dergeh-i fazlıñda yoḳdur sā'il-i işkāle redd

Şekl-i evvelden meger intācı eyler irtikāb

¹⁴⁸ ḳulzüm-cenāb: ḳulzüm-ḥabāb KD

¹⁴⁹ reşk-i melek: reşk-i selef KD

¹⁵⁰ Bu beyit Kāmī Divan'ında yoktur.

7. Ol mükerrerem muhterem zāt-ı şerīfūñ midḥatin¹⁵¹

Levḥ-i dilde böyle yazmış ḥāme-i ḥāzır-cevāb

8. Feyz-i ḥikmet nūr-ı ḥaysiyyet leb-ā-leb ma‘rifet

Māye-baḥş-ı ḳābiliyyet ḳām-bīn ü kām-yāb

9. Tā nesīm-i fażl ola gülzār-ı ‘ālemde vezān

Olsun ol gül-gönce-i bāğ-ı fażīlet kām-yāb¹⁵²

10. Ol sa‘ādetlerle oldukça şeref-baḥşā-yı cāh

Dergeh-i vālā-yı iḳbālī ola cāy-ı penāh¹⁵³

[20b]

√¹⁵⁴

1. Eyle ey kilik-i cevāhir pāş-ı i‘cāz iştiḥār

Bir gül-i nāzük-terinūñ daḥı vaşfın āşikār

2. Seyyid Aḥmed nām o maḥdūm-ı ma‘ārif-pīşenūñ

Gerçi evşāf-ı melā’ik reşkine yoḳdur şümār

3. Tāḳ-ı eyvān-ı mu‘allā şānına yazsa revā

¹⁵¹ midḥatin: vaşfını KD

¹⁵² kām-yāb: feyz-yāb KD

¹⁵³ Bu beyit Kāmī Divan’ında yoktur.

¹⁵⁴ Bu bent Kāmī Divan’ında yoktur.

Nāzım-ı zerrīn kalem-i ahlāk senc-i rūzgār

4. Kurretü'l-'ayn-ı edeb vālā haseb 'ālī neseb

Muntehāb hüsñ ü mühezzeb hulķ u naḥvet-i iftiḥār

5. Zātını telķīb iden müşkil-güşā-yı mū-şikāf

Yā dimez mi şāh-bāz-ı fikrine 'anķā şikār

6. 'Ahd-i fikrinde mu'ammā nāmı çıķdı münfe'il

Ḥande-i endişesi elğāzı itdi şerm-sār

7. Baḥr-ı taḥ'ın mevc-ḥız itdükce bād-ı himmeti

Sāhil-i ma'nāya eyler her şadef-vārın nişār

8. Dest-i istiḥrācına teslīm umūr-ı ḥāricī

Ḥüsñ-i ta'bīrinde ḥayrān oldı çeşm-i i'tibār

9. Ey kalem mümkün degül çün kim edā-yı midḥati

Ḥāk-pāyinden o maḥdūmuñ gel eyle i'tizār

10. Nağme itdükçe bahār-ı ma'rifet bülbülleri

Böyle açılsun hemişe bāğ-ı fazluñ gülleri

VI¹⁵⁵

1. Virmiş elḥaḳ tā ezel ol ḥāme-i ma‘nī-ṭırāz
Seyyid İbrāhīme bu rüŝd ü necābet imtiyāz
2. Ol celīlü’l-ḳadr-i maḥdūm-ı mükerrem dā’imā
Olmıŝiken perver-i ŝiyāb riyāz u ‘izz ü nāz
3. Baş ḳaldırmaz ma‘ārif kesb ider leyl ü nehār
Eylemiş tazıyī‘-i evḳāt olmasından iḥtirāz
4. Cilve-rīz olduḳça gül-geşt-i ma‘ānī semtine
Eyler ebkār-ı daḳā’ıḳ her ṭaraf ‘arz-ı niyāz
5. Mülket-i ma‘nāda kārı ḥānmān nu‘māsıdur
Fikreti her ḳaḅı vādīden iderse terk ü tāz
6. Ey müselleme buḅl-i ‘ālī-cenb-i nūr-ı çeŝm-i feyż
Sīret-i Maḥmūd ki evvel ḥüsn-i ḥulḳuñdur ayāz
7. Ol leṭāfet kim senüñ gül-ḡonce-i ḥulḳuñdadur
Eksük olmaz gülŝen içre reŝkden sūz u güdāz

¹⁵⁵ Bu bent Kāmī Divan’ında yoktur.

8. Nürdan naḥl-ı güle teşbīh iderdüm zātuñı
Bir yire cem‘ olmaḵ olsaydı ḥaḳıḳatle mecāz
9. Ḥāme-i mu‘ciz-beyānum böyle itsün dā’imā
Gevher-i evşāfuñı pīrāye-baḥş-ı silk-i rāz
10. Nūr-ı maḥż u maḥż-ı nūr u feyż-i ‘ayn u ‘ayn-ı feyż
Ḥānedān zīb-i sa‘ādet ser-bülend ü ser-firāz

[21a]

11. Devlet ü iḳbālūñı Ḥaḳ intihāsız eylesün
‘İzz ü rif‘atde seni Allāh ḥaḳāsız eylesün

VII

1. Yā ‘Ömer ‘Oşmān o maḥdūmān nūrın bin nūr¹⁵⁶
Bir nihāl üzre iki gül-ğoncedür itmiş zuhūr
2. Ol iki nev-bāve-i naḥl-i riyāz-ı feyżden
Çeşm-i bedler kur dā’im kem nazarlar dūr dūr¹⁵⁷
3. Birbirinden farḳı yoḵ bir nūruñ iki maḫharı¹⁵⁸

¹⁵⁶ Yā ‘Ömer ‘Oşmān o maḥdūmān nūrın bin nūr: Murtażā ile Muhammed ol iki nūr ibni nūr KD

¹⁵⁷ Çeşm-i bedler kur dā’im kem nazarlar dūr dūr: Kem nazarlar kur dā’im çeşme-i bedler dūr dūr KD

¹⁵⁸ maḫharı: pertevi KD

Dīde-i aḥvel gibi ḥayret-nümā çeşm-i şu‘ūr

4. Hem ‘Alī vü Murtażā ile Muḥammed her biri¹⁵⁹

Behcet-efrūz-ı dil ü ser-māye-baḥşā-yı sürür

5. Lāyıkınca her biri vaşfin ne mümkindür yaza

Ḥām-ı dest-i ḥāme-i Kāmī-i zār pür-kuşūr¹⁶⁰

6. Bu ḳumāş-ı heft-bend al feyzüñ Kāmiyā

Eyle tamgā-yı du‘āsın zīver-i zeyl-i sütūr¹⁶¹

7. Tā ki envā‘-ı leḫāfetlerle gülşen-zīb ola

Lāle gül sünbül benefşe yāsemen nercis buḫūr

8. Her biri bir şadr-ı vālāda mūkerrem muḫterem

Devlet ü iḳbāl ile olsun şeref-baḥş-ı şudūr

9. Yā İlāhī gün be-gün olsun ziyād iḳbāl-i feyz

Dā’imā ser-sebz ola gülşen-serāy-ı āl-i feyz

¹⁵⁹ Hem ‘Alī vü Murtażā ile Muḥammed her biri: Her biri bir neş’e kim kâbil degül midhatleri KD

¹⁶⁰ Bu beyit Kāmî Divan’ında yoktur.

¹⁶¹ Bu beyit Kāmî Divan’ında yoktur.

¶¹⁶²

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1. Hāl-i bī-çāre-i du‘ā-perver
Hātır-ı ‘izzete iderse güzer
 2. ‘Arz-ı hālüm budur veli’n-ni‘am
Bāğ-ı devletde ey gül-i hurrem
 3. Çünkü taqdīr-i Kirdgār ganī
Hıdmetünden ırāğ şaldı beni
 4. Evvelā ‘azm idüp düşüp yola
Uğraduğ belde-i Sitānbula
 5. Ne Sitānbul ki mevzi‘-i hurem
Her ser-i rāhı başka bir ‘ālem
 6. Hāl-i ruhsār-ı hūb heft iqlīm
Pāy-ı taht-ı şeh-i felek dīhīm
- [21b]**
7. Bir niçe gün idüp evrāda qarār

¹⁶² Bu mesnevinin şairi belli değildir.

Ba‘dehū olduđ esb-i rāha sūvār

8. Geřt-i řahrā vū řayy-ı rāh iderek

Berrile başrdan gōçüp giderek

9. Yolımız dūřdi řehr-i İzniķe

Ĥamdu’llāh ki dūřmedik đīķa

10. Oradan dağı eyleyüp rışlet

Eskişehre varıldı bī-minnet

11. Bir gūn ol beldede iķāmet idüp

Ol maşalden de yine rışlet idüp

12. Giderek rāst geldük Akşehire

Alduğ ol yirde ‘ayşdan behre

13. ĥall eyleyüp o menzilden

Eyledüm ‘azm-i cānla dilden

14. Yüz tūtup Ķays gibi řahrāya

Vāřıl olduğ diyār-ı Ķonyaya

15. Şiddet-i bād u berf ü hem yağmūr

İki gün eyledi bizi maḥşūr

16. Hem iskelede ğayr-ı de'b-i qadīm

Bir gün oldu cemī'-i ḥācc-ı muqīm

17. Ba'dehū muqtezā-yı ḥūkm-i qader

Adana şehrin itdi bize maqarr

18. Ḥayli dil-keş zamānına irdük

Dile fi'l-cümle tesliyet virdük

19. Ol maḥalden idüp yine güzerān

Eyledük niçe yerleri seyran

20. Sürilüp kūh u deştten rehimüz

Oldı Anḫaḫya güzergehimüz

21. Ḥızr u Mūsāyı itmeyen taḫyīf

Devletünde itdiler bizi talḫīf

22. Yine 'azm eyleyüp reh-i ḫalebe

Vāşıl olduğ vilāyet-i Halebe

23. Cāy-ı dil-keş diyār-ı rûh-efzā

Cümle yerden hevāsı müsteşnā

24. Beş gün idüp o beldede ārām

Eyledük şavb-ı Şāma ‘atf-ı zamān

25. Rūz-ı ‘ömr irmeden ser-encāma

Ĥatt-ı rahl eyledük hele Şāma

26. Şām ammā ki cennet-i nühümin

Ya‘nī enmūzec-i bihişt-i berīn

27. Merķadd-i enbiyā ile meşhūn

Her taraf şaħb-ı vālidı medfūn

[22a]

28. Emeviyye o cāmi‘-i dīrīn

Belde-i Şāmı eylemiş tezyīn

29. Vāşıl olunca ol maķāmāta

Ķaldurup dest-i bāb-ı ĥacāta

30. Hakkā hamd eyleyüp senā itdük
Devlet ü ‘ömrüñe du‘ā itdük
31. ‘Ömrünüñ günleri füzün olsun
Düşmenüñ dem-be-dem zebün olsun
32. İki ‘ālemde devletüñ kâ‘im
Hem gönül hoşluğıyla ol dā‘im
33. Hāşıl itsün Hudā murādātuñ
Artıra gün-be-gün kemālātuñ
34. ‘Āleme maḥz-ı rahmet-i Hakkın
Saña Hakk ‘aynı luḫfıla baqsın
35. Sāyeñ olmaya başımızdan dūr
Turduğınca cihān efendüm tūr

Reşkī

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Şaldı zemīne ferş-i dü-rengini bahār
Döndi riyāz-ı hulde yine şahn-ı sebze-zār

2. Buldı o deñlü zı̄b ü leṭāfet zamāne kim
Şimdi na‘ıme ḥande ider dest ü küh-sār
3. Dönmiş behište ravza-i behcet-fezā-yı bāğ
İrüp nesīm-i ‘āṭıfet ü luṭfa Kird-kār
4. Hengām-ı ‘ayş-ı mevsim-i gül irdi sāḳiyā
Şun ehl-i bezme sāğar-ı şahbā-yı ḥoş-güvār
5. Būs eylesün dehān-ı ḥum bādeyi sebū
Çıksun sipihre velvele-i bāng-ı mey-güsār
6. Nergis çemende ‘işret için rağmına diyün
Almış eline sāğar-ı lebrīz-i zer-nigār
7. Sāḳī zamānıdur şeb ü rüz ‘işretün meded
Dönsün elünde sāğar-ı mey āfītāb-vār
8. İçdi çemende gonceleri şubḥveş nesīm
Bülbül ‘aceb mi nāleden olursa bī-ḳarār
9. Bād-ı nesīm-i pīrehen-i gülde göricek

Düşdi çemende hançer-i hâre hezâr-zâr

10. Bûlbûl olupdur encümen-ârâ-yı gülsitân

Gül bezm-i ‘ayş ü ‘işrete sâķī-i ‘işve-kâr

11. Hâķķâ budur ki tevsen-i gerdûn neler çeker

Sîr-âb idince dehri bu dölâb-ı bî-ķarâr

[22b]

12. Tıtdı cihâmı nâle-i cân sūr-ı ‘andelîb

Güller olalı şâhid-i bâzâr her diyâr

13. Demdür ki ola muṭrib-i hoş lehçe-i ķalem

Midḫat-serâ-yı bezm-i ḫıdīv-i bülend tebâr

14. Şevķ-i bahârıla demidür ola ‘andelîb

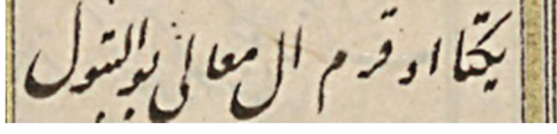
Meclis-ṭırâz-ı Hâzret-i Maḫdûm-ı kâm-kâr

15. Ol ‘âlim-i mûkerrem-i ‘âlem ki zâtıdur

Şâdr-ı mufahḫam-ı fużalâ mesned-i kibâr

16. Ol kâmil-i mûkemmil-i Dādâr kim olur

Kilki ḫükümde tev’em-i şemşîr-i sihr-yâr

17.

K'eyler anuñla ma'şer-i sādāt-ı iftiḥār

18.

Ol seyyid-i mu'āşir-i ebnā-yı Ḥayderüñ

Oldı elinde gizleñe a'dāya Zü'l-fiḳār

19.

'Allāme-i zamāne o Feyz-i İlāhī kim

Oldı vücūdı seyyid-i eşrāf-ı bā-vaḳār

20.

Ol neyyir-i meşārık-ı fazluñ ḥiddetini

Güş eyleyen Buḥārī-i bezminde bī-şümār

21.

Çīnī devātı şīşe-i ḳand-i nebātdur

Çüb-ı nebāt ol ḳalem-i vāsıṭī tebār

22.

Ol fāzıl-ı yegāne ki nāhīd-i emrinüñ

Maḥkūmıdur ki eyledi çengin güsiste tār

23.

Ṭab'-ı müniri ṭa'ne-zen-i mäh-ı āsumān

Mihr-i zamīri nūr-dih-i çeşm-i rüzgār

24. Ol hâtem-i berâmuña? ki destine anuñ
Reşk itmede seḥâb-ı rebî'-i güher-nişâr
25. Dest-i kerîmi itdi nüvâziş cemâline
Kim elin tutdı ḥür çü eṭfâl meh-i 'izâr
26. Doldı şiyem-i luṭfi ile dehr şöyle kim
Oldı zemîn şemâme-i pür-büy-yi müşg-bâr
27. Fazlı yanında bedr-i tamâm aḥter-i siyâh
'İlmi yanında zerre degül mihr-i tâb-dâr
28. Meşşâta-i bedî'-i rezîn fikridür viren
Düşîze-i sa'âdete gülfâmî-i 'izâr
29. Mihr-i ruḥından alsa idi nûr tâ ebed
Meh de ḳalurdı câme-i dîbâ-yı müste'âr
30. Esse nesîm-i 'âṭıfet-i ḥulḳ-ı aḥseni
Şaḥn-ı fezâ-yı bâğ olurdı benefşe-zâr
31. Hâr u ḥasını gelşenüñ eyler dilerse gül

Eyler murād iderse gül [ü] gülsitānı hār

[23a]

32. İrer behişt-i luṭfi murād itse yağdurur
Bārān yerine ‘āleme hep dürr-i şāh-vār
33. Eyle debūr-ı ḳahrı da isterse ṭab‘ını
Ebr-i güher-nişār-ı bahāruñ şerāre bār
34. Hürşīd-mesnedā ḥasenā pāk-dāmenā
Ey fāzıl-ı güzīde-i yektā-yı rüzgār
35. Yarlıg-ı fazl-ı sikke-i ḥāliş-‘ayār-ı cūd
Nāmuñla buldı rütbe-i tuğrā-yı i‘tibār
36. Sensin ki itdi niçe şāhın himmetüñ
Kebg-i ḳulüb-ı ‘āmmē-i ‘ālemi şikār
37. Görmiş degül vücūd-ı şerīfüñ gibi senüñ
Nūr-ı sevād-ı merdümüñ çeşm-i rüzgār
38. Ey şadr-ı ser-firāz senüñ ṭavḳ-ı luṭfuña
Aḥrār-ı rüzgār geçer ‘abd-i ḥāk-sār

39. Dergāh-ı re'fetüñ gibi bir melce' vü penāh

Variken eylesün kime dil 'arz-ı iftikār

40. Qaldum ayakda bī-ser ü pā luḫ idüp elem

Dest-i 'ināyetüñle ṭutsañ eyā meḫhar-ı kibār¹⁶³

41. İnşāf olursa ger bu ḫaşīdem degül midür

Zātuñ mediḫde lāyık-ı iḫsān-ı bī-şümār

42. Kim ḫaşr olunca nām-ı şerīfūñ ider senūñ

İḫyā cihānda söyledigüm şı'r-i āb-dār

43. Lü'lü'-yi nazm-ı pāküm ise olsa yaraşur

Āvīze-i mesāmi'-i şāḫān-ı tādār

44. Dürr-i du'ā-yı devletüñ ey Reşkī vaḫtidür

Eyle nişār-ı meclis-i maḫdüm-ı pür-vaḫār

45. Tā kim hemīşe vaşf-ı gül-i gülsitān ḫıla

Taḫrīr olup şaḫā'if-i devrāna yādigār

¹⁶³ Misram vezni bozuktur.

46. İtsün debîr-i çarḥ-ı sûtüde meḥâsinüñ
Pîrâye-i kitâbe-i zer-cild-i rûzgâr
47. Olsun hemîşe gün gibi tâbân irişüp
Bedr-i tamâm-ı ‘ömrüñe hîç naḡş u inkisâr

‘Avnî

Mef’ülü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ülün

1. Dilber ki kaçan kâküliñi ḡam-be-ḡam eyler
‘Uşşâkı giriftâr-ı kemend-i sitem eyler
2. Kâşâne-i ḡâırda vefâ resmini ḡâhî
Taşvîr için ebrûlarını ḡıl ḡalem eyler
3. Âh eylemege ḡülşen-i küyında seḡer-ḡâh
Murḡ-ı dili bir bülbül-i nâzik neḡam eyler

[23b]

4. Cevrini ḡesâb itmek için kâtib-i eşküm
Levḡ-i zaḡm üstine dem-â-dem raḡam eyler
5. Dil-dâr-ı vefâ-dâr aña dirler ki ḡabîbüm
Dil-ḡastesine şerbet-i la’îni em eyler

6. Şol kim ola ol serv-i hırāmānuñ es̄ri
 Āzāde olur kayd-ı cihāndan ne ğam eyler
7. Yā şol ki şafā-yı mey-i gül-reng ile her dem
 Def'-i keder-i h̄ātır u ref'-i elem eyler
8. Yā şol ki fütūh-ı der-i maqşūduna 'Avnī
 Maḥdūm-ı seḥā-pīşe vü h̄ātem-kerem eyler
9. Dürr-i şadef-i mekremet İbrāhīm Efendi
 Kim luṭfi anuñ ḳaṭre-i nā-çizi yem eyler
10. Bir ḳudrete mālīk o Ḥalīl ism ü kerem resm
 K'āteş-kede-i 'ālemi bāğ-ı İrem eyler
11. Bir himmete ḳādir o ki nezzāre-i luṭfi
 Feyziyle sıfāl-i kühen-i cām-ı Cem eyler
12. İzhār-ı temevvüc idicek şahn-ı zemīni
 Baḥr-ı keremi ğarḳa-i āb-ı kerem eyler
13. Almaz dehen pāk-i revān-baḥşına lāyı

Her sâ'il-i luṭfina cevâbın ne'am eyler

14. Ol şâf-dilüñ ğayret-i mir'ât-ı zekâsı
Muğberr-i ruḥ-ı âyine-i şubḥ-dem eyler
15. Yoḡdur şıfat-ı zâ'ide ṭab'ında meger cüd
Kim münkirise fazlını ḡadrını kem eyler
16. Dârü-yı 'ulüm-ı peder-i pâk-nihâdı
El-Ḥaḡḡ hele ıṣlâḥ-ı mizâc-ı ümem eyler
17. Bir şâh-ı keremdür ki niçe 'abd-ı ḡaḡîri
Kemter nazarı şâḡib-i ṭabl u 'alem eyler
18. Ḡassâm-ı ḡader tâ ki naşîbin dil-i ḡaḡḡuñ
Ki sehm-i sürür u gehi endüh-ı ğam eyler
19. Ḥaḡḡdan budur ümmîd ü recâmuz ki evlâdı
Devletle sa'âdetle ḡamu muḡterem eyler
20. İḡsâmı ile ḡıfz idüp aḡsâm-ı belâdan
Düşmenlerini ṭu'me-i tiġ-ı 'adem eyler

21. Sen gibi niçe zerre-i bî-tâbı şerîfi
Ol şems-i şeref-mazhar-ı nûr-ı himem eyler

Sâ'id

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Başladı meşq-i sühân-sencîye 'aql-ı meyyâl
Eyledi kendin o dem rütbe-res-i tab'-ı kemâl

[24a]

2. Başladı seyr-i devâvîn-i sühân-sencâna
Eyledi gevher-i nazmıla dilin mâl-â-mâl

3. Varak-ı sîm-feşânveş dil-i zerd ü zârını
Oldı cevân-geh-i hâme-i sencîde-mağâl

4. Ol kadar tab'ına eş'âr-ı nüvişt oldı kim
Oldı mecmû'a-i ehl-i dile âhîr hem-ğâl

5. Hem bir 'âlî-menişüñ vaşf-ı cihân-ârâsın
Eyledi zîver-i dîbâce-i dîvân-ı hayâl

6. Ser-i hayl-i fuzalâ kadr-şinâs-ı şu'arâ

Rahm-sāz-ı fūkarā cilve-geh-i fażl u kemāl

7. Menba‘-ı cūd u seḥā şadr-nişīn-i fetevā
Melce-i ‘izz ü ‘alā ehl-i dil ü ferruḥ-fāl
8. Reşk ider ḥalk-ı pesendīdesine ḥayli sürüş
Cūdı dünyāyı ider ğarḳa-i deryā-yı nevāl
9. ‘Arşa-i ‘arbede-i fażlda neyyirüm ḳūt
Şahn-ı meydān-ı belāġatde ise Rüstem-i Zāl
10. Esb-i ḳahrına ‘inān-rīz olıcaḳ bir kere
Ser-te-ser dehre olur lerze-fezā-yı zilzāl
11. Fikret-i ‘adlile fayşal virür ol da‘vāya
Ne ḳadar itse ḳişi baḥtı ile ceng ü cidāl
12. Niçe biñ mes’ele-i müşkileyi ḥall eyler
Var mıdır ṭab‘ı gibi nüsha-i ferḥunde-me’āl
13. Cüyveş dilleri kendi ṭarafına aḳıdur
Cezb ider kāhrübāveş dili eyler meyyāl

14. Dergeh-i ‘adl-i eṣeri bāğ-ı İremden bir ter
Çeşme-sār-ı keremi reşk ide āb-ı zülāl
15. İntizām-ı sāz olur elbette añā ‘āṭıfeti
Bir kişi her ne kadar olsa perīşān-ı aḥvāl
16. Bād-ı luṭf-ı dilini āyīneveş şāf eyler
Olsa ger bir kişide zerre kadar gerd-i melāl
17. Ne kadar fażl u kemāl isteriseñ peydādur
Zātını eylemiş āyīne-i Ḥudā-yı müte‘āl
18. Yetişür şāḥ-ı merāmına hümā-yı emeli
Olsa ger bir kişiye luṭf-ı nihādı per ü bāl
19. Göricek zātuñı ta‘zīm ile қaddin ḥam ider
Gören encümde şanur kim meh-i nev oldı hilāl
20. Hem meḥādīm-i kirāmı gül-i üşküfte gibi
Dem-be-dem olmadadur zīver-i bāğ-ı efḍāl
21. Oldılar muḥabbet-i ‘ilm ü hüner içre fā’iķ

Hāşılı dilleri ārāmuña fazl u kemāl

[24b]

22. Böyle bir nev-ğazel ‘uqde-güşā-yı ālām
Medħinüñ pāyīne oldı yine zerrīn-ħalħāl
23. Āh kim güşına qoymaz yine ol ğonce el
Cismini nāle ile ‘āşık-ı zār eylese nāl
24. Baqsa ğāret-ger-i ‘aql u dil olur billāh
Nigeh-i nāzı qomaz hāşılı ādemde mecāl
25. Devr-i ħüsniinde o māhuñ ruħı ile zülfi
Birisi rūza müşābih biri hem-ħāl-i leyāl
26. Nergisi kārūña ħasende hem-‘işve-fürüş
Dil ise şabrıla bī-ġāne tabī‘at-ı meyyāl
27. Turreşi reşkide nāfe-i āhū-yı Ħoten
Nergis-i mesti ise ğayret-i eṭvār-ı ğazāl
28. Ħişşe-dār eyle eyā kân-ı kerem luṭfuñ ile
Qalmasun ħāq-i mezelletde bu ‘abdüñ pā-māl

29. Sā'idā gel sözi taṭvilde yokdur 'ālem
Añlanıldı emelüñ ḥāşılı fehm oldı me'al
30. Gel du'āyıla hemān zıbdih-i eş'ār ol
Ki odur māşıta-i şāhid-i zıbā-yı maḳāl
31. Zāt-ı sencide ḥışālini Ḥudā-yı yektā
İde ārāmuña devlet-i 'izz ü iḳbāl
32. Eyleye Ḥazret-i Ḥaḳḳ zātı ile evlādın
Ḥacle-pırā-yı serā-perde-i cāh u iclāl
33. Āsumāna yetiše şīt ü şadā-yı cūdı
Zāt-ı pākiyle bula devlet ü iḳbāl kemāl

Fā'iz Efendi¹⁶⁴

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Bir dil ki kārı nāle vü āh u enīn olur
Her dāğ-ı 'aşkı reşk-i gül-i āteşin olur
2. Bir dil ki rü-be-rāh-ı gülistān-ı 'aşḳ ola

¹⁶⁴ Bu kaside Fā'iz Efendi Divan'ında yoktur.

Her dāğ-ı âteşin aña çeşm-i yakîn olur

3. Bir dil ki hisşe-mend-i metâ‘-ı kemâl ola

Mânend-i baht aña felekde mehîn olur

4. Bir dil ki cür‘a-nüş-ı mey-i ‘aşk-ı pāk ola

Ser-mest-i cām-ı feyz-i cihân âferîn olur

5. Bir dil ki neşve-yâb-ı mey-i feyz ola müdām

Etvârı hep muvâfık-ı şer‘-i mübîn olur

6. Bir dil ki ola gülşen-i ma‘nâya nazra-sâz

Destinde nây-ı hâme aña dürbîn olur

[25a]

7. Bir dil ki gavta-ğ̃ârete baħr-ı feyz ola

Her lafz-ı ħub u dil-keşi dürr-i semîn olur

8. Bir dil ki ola sâbık-ı mizmâr-ı ma‘rifet

Meddâh-ı ħ‘âce-i şeh rûy-ı zemîn olur

9. Zîrâ ki ħadr-i gevher-i fazlı bilür hemân

Ol ħ‘âce-i sûtüde ‘aceb ħurde-bîn olur

10. Pīrāye-zīb olursa n'ola şadr-ı devlete
Ehl-i hüner zamānede bālā-nişīn olur
11. Hāmī-i dīn ü devlet-i 'Oşmāniyāndur ol
Ednā ğulām-ı dergehi rükn-i rekīn olur
12. Müftī-i dīn ü devlet odur dā'imā aña
Ümmīd odur ki Hāzret-i Bārī ma'nī olur
13. Kıtıb-ı cihān-ı 'ālem 'ilm-i ledün ki hep
Hem-bezm olan anuñ ile Hızra qarīn olur
14. Mihr-i fazīletinden o kim müstefiz ola
Tab'ı hemīşe maṭla'-ı nūr-ı yaḳīn olur
15. Hem efdal-i cihāndur o hem a'del-i zamān
Anuñ nuḳāṭ-ı kilik-i teri necm-i dīn olur
16. Seyyid de olsa meclis-i dersinde reşkden
Cāy-ı qarār u meskeni şaff-ı pesīn olur
17. Hāk-i deri ki māye-i şevḳ u neşātdur

Yüz sürsün ol ki derd ü mihenle gamîn olur

18. ‘Älemde pîr-i çarḥ-ı felek görmedi hele

Bir böyle âsitâna ki ḥıyre-zamîn olur

19. Dādâr-ı milket-i hünerâ dād-güsterâ

Luṭfuñ hemîşe yâver-i ṭab‘-ı ḥazîn olur

20. Sensin yegâne ‘âlem ü ‘âmil ki şüphesiz

Devründe cân-ı zâr kederden emîn olur

21. Kârûñ kerem ise n’ola mu‘tâdı kâmilüñ

Ehl-i kemâle şefkat ü cehhâle kîn olur

22. Āğâz idince medḥüñe ey dâver-i kemâl

‘Älem şarîr-i ḥâmem ile pür-ṭanîn olur

23. Ma‘zûr ṭut ki böyle perîşân dilüñ hemân

Eş‘ârı cümle ḥâşılı ğışş u semîn olur

24. Luṭfuñ olursa bâ‘iş-i cem‘iyyetüm eger

Medḥüñde şübhesiz suḥanum dil-nişîn olur

25. Ğayra tılısm-ı devleti eyler güşāde-i çarĥ
Baña gelünce al‘a-i gevher nigīn olur

26. Ki lu u gāh cevri bu çarĥuñ ‘aceb degül
Hāl-i cihān ki gāh çünān geh çinīn olur

[25b]

27. Bir dil ki ĥāk-i dergehüñe mihr ü meh gibi
Rū-māl olursa cevri-i felekden emīn olur

28. Fā’iz ol asitāneye sen de ul ol da gör
Bir kerre yüz sürenler aña kām-bīn olur

29. ‘Arz eyle ĥāk-i dergehine malabuñ hemān
Zīrā ki ehl-i fazla o dā’im mu‘īn olur

30. Dāil iderse silsile-i lufina beni
Hāā ki luf-ı ĥāş u ‘aāsı rezīn olur

31. Bir luf ider ki hep şu‘arāsı zamānenüñ
Künc-i ĥasedde her biri çille-güzīn olur

32. Başla du‘āya oldı aşıde bu dem tamām

İhlâşıla du‘âlar icâbet-ķarîn olur

33. Her dem ki mâh u mihrle devr eyleye felek

‘Âlem hemîşe ğayret-i ħuld-i berîn olur

34. Tursun o zât-ı ekrem ü a‘lem-i cihânda kim

Dünyâya bâ‘is-i kerem-i müste‘în olur

35. Ümmîd odur ki itnese tîr-i ķazâ eser

Çetr-i du‘â-yı ħayr aña ħısn-ı ħaşîn olur

36. Maĥdûm-ı muĥteremlerini ħıfz ide Ĥudâ

Ümmîd odur ki her biri rûkn-i rekîn olur

Ķaşîde-i Şâĥib¹⁶⁵

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

1. Ey ħoşâ ħâme-i müşkîn-raķam u siĥr-beyân

K’eyledi ‘âlemi âvâz-ı sarîri şâdân

2. Ĥâme ki şîve-i refâtârına Tûbâ meftûn

Ĥâme ki cilve-i şîrînine ħurâ ħayrân

¹⁶⁵ Kaside için ayrıca bk. Deĝirmençay, **Kesbî ve Sâĥib’in...**, s. 53-72.

3. Hāme ki reşha-i āşār-ı şafā-güsterinüñ
Teşne-sır olsa sezā Kevşer-i gül-zār-ı cinān
4. Hāme ki itse sezā hüsni-i edā-yı raqamı
Tūfī-i nātıka-i mu‘cize-ķarī gūyān
5. Nāmını nātıka ta‘zīmle yād itse n’ola
K’oldı memdūhı anuñ hāzret-i ķuṭb-ı devrān
6. Ya‘nī ol zāt-ı şeref-bahş-ı sa‘ādet-sīmā
Ki olur hāk-i rehi sürme-i ‘ayn-ı a‘yān
7. Dürr-i deryā-yı fazīlet güher-i baħr-ı ‘ulūm
Āb-ı rüy-ı fużalā lücce-i taħķīķ ü beyān
8. Mazhar-ı feyz ü güşāyende-i esrār-ı Hudā
Nām-ı pākine sezādur dene Keşşāf-ı zamān
9. Şeref-i şadr-ı sa‘ādet meh-i burc-ı ‘āzamet
Zīb-i dīhīm-i siyādet gül-i bāğ-ı ‘irfān
- [26a]**
10. Hādım-i şer‘-i nebī Feyz-i Hudā-yı ezeli

Hāmī-i sünnet ü üstād-ı şehinşāh-ı cihān

11. Müttekā-yı ‘ulemā zīver-i şadr-ı fetvā
Mültecā-yı fużalā zāt-ı ‘amīmü’l-ihsān
12. Dāniş ü fażl u belāğatda nazīri nā-yāb
Kerem ü cūd u seḫāvetde ‘adīmü’l-aqrān
13. Melce-i zāt-ı sa‘ādet eşeründür maḫzā
Bā‘iş-i germī-i bāzār-ı metā‘ı ‘irfān
14. İ‘tidāl üzre zamānuñda mizāc-ı ‘ālem
Şīşe-i şerbet-i ğam mānde-i tāk-ı nisyān
15. Pertev-endāz olalı ‘āleme mihr-i fażluñ
Sāye-veş oldı cehālet şeb-i ‘uzletde nihān
16. Ğonce-i kām-ı cihān oldı güşāde yek-ser
Bād-ı luţfuñ olalı gülşen-i iqbāle vezān
17. Mürtesim levḫ-i zamīründe ḫulūş u şafvet
Müntekiş şafḫa-i ḫalbūñde herās-ı Yezdān

18. Tır-i hükümüñ ideli sīne-i gerdūna güzer
Derdle kām̄et-i bī-dād u cefā oldı kemān
19. Hüs̄n-i mir'āt-ı zamīrūñe leāfet meftūñ
Lezzet-i nuṭṭ-ı zebānıñna ḥalāvet ḥayrān
20. Burḳa'-endāz-ı ğumūm olalı dest-i kerem
Çehre-i şāhid-i 'āmāl-i dil oldı tābān
21. İttifāk itdi bu ma'nāda cemī'-i 'uḳalā
K'oldı bu şadra senūñ zāt-ı şerīfūñ şāyān
22. Bīm-i ḳahruñ ideli ḥāṭır-ı devrāna eser
Kīneden ḳalmadı bu 'ālem-i fāñide nişān
23. Gelmedi dehre belāğatda nazır ü mişlūñ
Āferīn-ḥānuñ olursa n'ola rūḥ-ı Şahbān
24. N'ola mestāne ḥırām eylese destimde ḳalem
Bāde-i midḥatūñ itdi dil-zārı sekrān
25. Evc-i vaşf-ı kerem zātuña pervāz idemez

Murg-ı dil olsa şıtābıyla ne deñlü perrān

26. Dil-i meddāha meger feyz ola vaşfuñ yoħsa

Nice ķābil seni medħ ide kemal üzre zebān

27. Hıaķ-būs-ı der-i iħsānuña bir vāşıřadur

Silk-i nazma çekilen medħ-i şafā-güster-i cān

28. Yoħsa zāt-ı şeref-āyātüñi mümkin mi beyān

Ey türāb-ı ķademüñ merdüm-i çeşm-i insān

29. Gevher-efşān-ı niyāz ol yeter ey Şāhib-i zār

Şıdķla eyle du‘ā ķuřb-ı zamāna her ān

[26b]

30. Tā ķanādīl-i ziyā-güster-i encüm her şeb

İde bu ķubbe-i nüħ řāķ-ı bülend raħşān

31. Gün-be-gün yıldızı ķuvvetde ola řālī‘iñüñ

Neyyīr-i baħtuñ ola burc-ı şerefde tābān

Ķaşıde-i Şer‘ī Kec ü Mec-edā

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. H̄abbezā ey mesned-ārā-yı fazīlet h̄abbezā
H̄abbezā ārāyiş-i bezm-i sa‘adet h̄abbezā
2. H̄abbezā kim tābiş-i ruhsār-ı fazl u dānişüñ
Şerm-sār eyler fūrūğ-ı āfitābı h̄abbezā
3. Hey’et-i küh-ı suşurlābı beyān itdükçe sen
Çarğ biçdi şāhid-i fikriñe atlās u kabā
4. Merkez-i pergār-ı emn ü kuşb-ı gerdün-ı emān
Rub‘-ı meskūna vüçüduñ oldı haşş-ı istivā
5. Dāğ-ber-dildür yazuğ ‘aşkıñdan āhū-yı harem
Gonce-i h̄āyide-i halkuñı açdıķça şabā
6. Na‘ra-hāy-ı şeh-per-i şeh-bāz-ı tevfiķ-ı Hudāñ
Eyledi Sımurg-ı Kāfi āşiyānından cüdā
7. Nağme-pirā-yı mezāyā-yı nikāt olduķça sen
Çāk çāk eyler girībānın hezār-ı hoş-nevā
8. Āferin ey āfitāb-ı künbed-i cāh u celāl

‘Äleme kılduñ zalām-ı āb-ı Hızrı rüşenā

9. Eylese āyīn ü resm-i gülşen-i ‘adlin beyān

Bāğ-bān-ı hissetüñ yā Rab olur kıaddi dü-tā

10. Debredincek rağş-ı tab‘-ı hikmet-āmīz bigi sen

Pāy-māl eylerseñ Eflāṭını ey feyz-i Hudā

11. Kākül-i ‘anber-feşān-ı şāhid-i luṭfuñ hele

Ma‘rifet-endāz-ı dehre sāye-i bāl-i hümā

12. Men‘ iderseñ müdde‘ā-yı seydid ü mīri n’ola

Her bir şimşīr-i ser-tīz-i kaçā

13. Şāh-bāz-ı evc-i ebkār-ı me‘ānīsin hele

Şehsüvār-ı ‘arşa-i hikmetsin ey müşkil-güşā

14. Hādī-i şer‘-i metīn ü menķī-i dīn-i mübīn

A‘nī Feyzullāh Efendi āl-i maḥbūb-ı Hudā

15. Tābiş-efzādur fezā-yı dergehüñ tā ḥaşre dek

Şem‘-i bezm-i ‘izzüñe fānūsdur dest-i du‘ā

16. Şehr-yār-ı ‘arşa-i fazl u belāğatin senüñ
Aşşalar kilik-i bedī’üñ ‘arş-ı a‘lāya revā

[27a]

17. Murğ-ı dil urduqca medhüñde nevā-yı dil-firīb
Sākinān-ı ‘arş hep gülbāng-ı taḥsīn-i nevā

18. Eyledüm ma‘nī-şinās-ı rüzgārı pāy-māl
Debredincek raḥş-ı kilik-i ḥāme-i mu‘ciz-nümā

19. Şimdi İskender benüm iqlīm ü şafuñda senüñ
Şafḥa-i sīnem baña āyīne-i ‘ālem-nümā

20. Qalmasa ḥāk-i mezelletde gönül nā-dīde kām
Böyle mi eylerdi hīç medhüñ o murğ-ı ḥoş-serā

21. Qalmasun maḥmūr u mağmūm bu ḥarābāt içre dil
Cām-ı cāhı şun aña ey sākī-i bezm-i ‘atā

22. Şer‘iyā oldı hüveydā ḥ‘āhiş-i maṭlūb-ı dil
Ġayrı ol kūh-ı du‘āya tūtī-i şīrīn-edā

23. Reşḥa-pāş olduqca ebr-i feyż-i Bārī güleşene

Olasın mîzâb-ı sünbül-zâr-ı şer‘-i Muştafâ

24. Tâ ki hürşîd-i felek tâbiş-feşândur ‘âleme
Mesned-i fetvâda dâ’im olasın râhat-fezâ

25. Zât-ı maḥdûmân-ı ‘âlî-ḳadriñi Bârî Hudâ
Eylesün feyz-âver-i gülzâr-ı envâ‘-ı şafâ

26. Feyz-yâb olup cihânda ḡonce-i tâli‘leri
Her birinüñ mihr-i iḳbâli vire dehre ziyâ

Ḳaşîde-i Şeyḫî

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1. Sil gözün yaşını ey merdümek-i dîde-i ter
Şimdiden şoñra baña oldu saña ‘ayn-ı zarar
2. Açıl ey âyîne-i ḳalb-i ḡubâr-ı ḡamdan
Yeter olduñ yeter ey ḥâṭır-ı ‘âṭır muḡber
3. Sevin ey cân sevin ‘âlem-i ḡayretde iken
‘Avn-ı Ḥaḳḳ Ḥızır irişüp oldu hidâyet-i rehber

4. Didi kim geldi şafâ vaḫti sürür eyyâmı
Gitse mir'ât-ı dilüñden yiridür jeng-i keder
5. O şafānuñ sebebin bu feraḫuñ bā'ışini
Bilmiş ol ey dil ü cān baña şorarsañ evvel
6. Maḫdem-i ehl-i dil ü ehl-i faẓıldur kāndan
Peyk-i aḫbār-ı beşāret irişüp virdi ḫaber
7. Ki gelen Ḥazret-i Seyyid Feyzullāhdur
Menba'-ı faẓl u 'aṭā merci'-i erbāb-ı hüner
8. Şeref-i zāt u şifāt u kelimātıyla odur
Ādem-i pāk-neseb ü pāk-ḫaseb pāk-naẓar

[27b]

9. Ṭab'ı cārī vü şafā-baḫş anuñ Nıl gibi
Oldı elfāz-ı dürer-bārı mükerrer sükker
10. Ḥamdü lillāh ayaḡuñ topraḡını şaḡ u esen
Gözümüz şıḫhatle gördi eyā nür-ı başar
11. Alsa meydānda 'aceb mi ḫaşabāt-ı sebaḫı

Fazlıla geçmede akrânını ‘allāme geçer

12. Gūş ideydi haber-i luṭf u ḥadīs-i fazlın
Cān virdi anı şerḥ eylemege İbn-i Ḥacer

13. Oldı ḳānūn-ı muvāfiḳ ḥarekāt u keremi
Kelimāt-ı güher-āmīzi şaḥāḥ-ı cevher

14. Ol melek-sīretin ādemliğin inşāf budur
Görmedi cins-i melek eylemedi nev‘-i beşer

15. Bir dürrer kefi ‘aṭā-baḥşına nisbet el-ḥaḳ
Ḳıymet-i dürr ü güher mertebe-i seng ü meder

16. Anda ḥatm oldı seḥā anda tamām oldı ‘aṭā
Görse ger Ḥātem-i Ṭay defter-i iḥsānı dürrer

17. Umarum fā’ide-i luṭfını küstāḥāne
Kim zamīrinde anuñ herkese iḥsān-ı muzmer

18. Ḥayr-ı maḳdem ki ḡubār-ı ḳademüñden oldı
Dīdemüz rüşen ü āyīne-i dil-i rüşen-ter

19. N'ola sürsem gözümü yüzümü hāk-i derüñe
Çeşmine kuhl-i başar bilür anı ehl-i naşar
20. Bārekallāh zihī 'ātıfet-i Rabbānī
Kim senüñ oldı aña zāt-ı řerīfüñ mazhar
21. Hāmdü lillāh ki nařīb oldı ğazā-yı ekber
Oldı hādī-i sebel-i nuşret ü fetħa rehber
22. Seyyidā oldı senüñ 'abd-ı 'atīķiñ Şeyhī
Göñlini yap ki yapan hātırını Ka'be yapar
23. Yaķup eczāsını gül eyledigin bāriğdür
Size çoķdan dimek isterdi ol azar azar
24. Dildeki āteřini līk yanup yaķılamaz
Şereri ağızın açarsa seri eflāke çıkar
25. Gözinüñ yaşı yiñilmez taşranuñ yüregi
Mācerā başdan aşar hālını ağılarsa eger
26. Devlet el virdi aña düşdi gelüp ayağıña

Elin al düşeni aldur kim odur sana dūşer

27. Ayagūñ opragıdur eyle nazār aarua

Nazaruñ unki senūñ haki zer-i haliş ider

28. Sz yirin buldı sūhan irdi kemle un kim

Şimdiden şora du‘ eyleyelūm şm u seer

29. ‘mrūñi devletūñi ‘izzetūñi rif‘atūñi

D‘im ide teraide Hūd-yı ekber

[28a]

30. Şn u şevket mūtez‘id ola t rūz-ı ıym

Gūn gibi mertebēñi her gūn ide bl-ter

aşide-i Bee-i Sūzı

Mef‘ilūn fe‘iltūn mef‘ilūn fe‘ilūn

1. Hemışe dıde-i ter ha-ı rūy-ı yre baar

Gūşade revzenedūr kim benefşe-zra baar

2. Hatından amada şeh-bz-ı ‘mresi per ū bl

Fūsūn-ı nzıla mur-ı dil-i şıkara baar

3. Ruḥna ol şanemüñ nâlemüz virür revnağ
Şafâ-yı meclis-i gül nağme-i hezâra bağar
4. Niyâzımızdan o meh-pâre ser-keş olsa ne ğam
Ki râm olur yine ammâ bir i'tizâra bağar
5. Bulursa nazra-i ruḥsâr u zülf-i yâre maḥâl
Ne seyr-i sünbül ider dil ne lâle-zâra bağar
6. Halâşa Sûzî şitâb itmeye lücce-i ğamdan
Kenâra çıqmağa dil fülki rûzgâra bağar
7. Vezân olursa nesîm-i 'aṭâ-yı fâzıl-ı dehr
Sefîne-i talebüñ semt-i iftiḥâra bağar
8. Cenâb-ı müftî-i 'allâme ekremü'l-fuzalâ
Ki maqşad-ı dilimiz ol şeref-şi'âra bağar
9. Virür niyâzuma cüduñ şeref kerem-kârâ
Revâc-ı nağd-i taleb-nağş-ı i'tibâra bağar
10. Çün oldu nûr-ı başar ḥâk-i dergehüñ evvel

Göñül yine o ziyâ-bağış olan ğubâra baķar

11. Nüvîd-i luţfuñ ümîdiyle oldı ğayli zamân

Ki dîde-i emelüm rāh-ı intizāra baķar

12. Ķalursa himmetüñe n'ola kāmumuz mevķūf

Ki inbisāt-ı çemen feyz-i cūy-bāra baķar

13. Dil itdi ħıfz-ı nezāre şu deñlü bezmüñde

Ki ne zülāle ne ğod ebr-i nev-bahāra baķar

14. Nigāh ider kef-i deryā nevālüñe ğāhî

Ķehî işāret-i kilik-i ğüher-nişāra baķar

15. 'Aceb mi olsa meded cūy-ı reşğa-i ķalemüñ

Ki teşnedür dil-i ğam-dîde çeşme-sāra baķar

16. Sürür-ı tab'mı bāb-ı Ķudādan eyle niyāz

Dilā ķabül-i du'ā luţf-ı Kird-ğāra baķar

17. İlāhi zātını devletde müstedām eyle

Ki çeşm-i ħ'āhiş-i 'ālem o kām-kāra baķar

[28b]

Kaşide-i İshak Celebi

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Feyz-i nevrūzıla oldı yine naqqāş-ı şabā

Şafha-i gülşene taşvır-keş ü çehre-güşā

2. Şāhidān-ı çemene yıllığını virdi bahār

Kimi gül-gün u kimi giydi kabā-yı hađrā

3. Cūy-ı mevvāc degüldür tolaşan gülzārı

Çekdi zencīre-i sīmīn ile cedveller aña

4. Mest-i cām-ı gül-i bāğ oldı hezārān-ı çemen

Biribirine uyup olsa n'ola nağme-serā

5. Oldı bu feyzıla gülşen o kadar dil-keş kim

Oldı her sebzesi hem-hāşiyet-i mihr giyā

6. Yalñuz şahn-ı gülistān degül bu demde

Ser-be-ser reşk-i cinān oldı yine deşt ü fezā

7. Yine bu naqş-ı bedī'i görüp eylerse n'ola

‘Andelībān-ı çemen nağme-i şad gūne edā

8. Eşer-i luğf-ı hevā şimdi çāk olmaz yine kim

Reng ü bñ virmege az kıaldı nuğuş-ı dñbā

9. Feyz-i ser-şār-ı bahārıla ğazel-senc oldı

Mest-i şevk olmağıla hñame-i ğüstāh edā

10. Yine meşşāta-i feyz-i eşer-i luğf-ı Hñdā

Nev-‘arūs-ı çemeni eyledi pñr-zñb ü bahā

11. Hñret-i la‘l-i şafā-ğñster-i cñn-bahşuñıla

Dñrr-i eşkñm dñkeyñm pñyññe deryā deryā

12. Cñm-ı zerrñnine rağbetñmi ider Cemşñdññ

Yād-ı lā‘lññle bulan neşve-i cñm-ı şahbā

13. Ğñn-be-ğñn mihr-i ruğ-ı behcetññ efzñn olsun

Baññ göstermesñn eksikligññ ey mñh-ı Hñdā

14. Niçe bir keş-me-keş-i sñnbñl-i hñm-der-hñm-ı yār

Niçe bir kıyd-ı ğam-ı silsile-i zñlf-i dñ-tā

15. Devr-i elṭāf-ı Ḥudāvend-i cihāndur ki ider

Bu hevā ḡonceleri bülbüle āḡuş-guşā

16. Gül-i ser-sebz-i çemen-zār-ı bahār-ı devlet

Serv-i Ṭübā rūşen-i gülşen-i faẓl u taqṽā

17. Nem-i efdāli ile gülşen-dāniş-i şād-āb

Ebr-i iḥsāmı nümā-baḡş-ı gülistān-ı recā

18. Ya'nī Feyzullāh Efendi o şeh-i melek-i faẓl

Faḡr ider zātı ile mesned-i şadr-ı fetvā

19. Neyyir-i burc-ı şerāfet o sipihr-i iclāl

Kevkeb-i baḡtına nisbetle olur mihr-i Sühā

[29a]

20. İktisāb-ı şeref ümmīdi ile mihr-i münīr

Günde bir kerre olur dergehine nāşiye-sā

21. Kimiyā-yı nazarı ḡāke irişse andan

Eyleye māye-i iksir-i temennā-yı ḡinā

22. Nūş-dārū-yı 'aḡāsın işiden ḡaste degül

Teşne-dârında olur ‘âfiyet-i ʔab‘-ı şifâ

23. Fenn-i ihsânı meger h̄ʔace-i cūdından anuñ

Kesb-i tekmîl ü ta‘allümle şeref buldı seḫâ

24. Mekteb-i ḫikmetüñ ʔıfl-ı sebaḫ-ḫʔânı henüz

Ḳuvvet-i ‘aḫl-ı ḫakîm-i bu ‘aliyy-i Sînâ

25. Ḫâme alsa kef-i mes‘ûdına ol dem görünür

Zîr-i dest-i kereminde eşer-i per-i Hüme

26. Rükni-i melek ‘azadü’d-devle ‘İmâdü’l-İslâm

O nesak-sâz-ı kerem-kâr-ı ʔarîḫ-i ‘ulemâ

27. ‘Ahd-i re’yinde olup yek-cihet şulḫ u şalâḫ

Ṭutdı yüz emnile işlâḫa fesâd-ı dünyâ

28. Kimseden kimse bu eyyâmda rencide degül

Meger ‘âşık ki ider cevr-i bütândan şekvâ

29. Ḫâk-pâyi olalı küḫl-i cilâ-yı a‘yân

Fitnenüñ gözlerine meyl-i gamı çekdi ʔazâ

30. Yiridür zīver-i t̄ac-ı ŧeh-i iclāl olsañ
Ey bihīn gevher-i yek-dāne-i ‘ummān-ı ‘aṭā
31. Çehre-i ḥālūmi taṣvīre ne ḥācet variken
Ṭab‘-ı ŧāfuñ gibi āyīne-i endīŧe-nümā
32. Yeter itnāb-ı sūḥan vaḳt-i du‘ādur İŧḥāḳ
Bir du‘ā it ki ola feyz-i icābet bi-ḳafā
33. Tā ki taḡyīr-i füŧül ile bu gülŧende ola
Müte‘āḳıb biri birini bahārıla ŧitā
34. ŧarŧar-ı ḳahrıla ŧolsun gül-i ümmīd-i ‘adū
Eylesün gülŧen-i iḳbālūñi ser-sebz-i Ḥudā

Ḳaŧīde-i Beççe-i Emīn

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1. Zihī kerīm ki ‘afvı olur penāh-ı günāh
Ĝamı mücellā-yı jeng derün-hā-yı siyāh
2. Zihī ḥakīm ki hem-sāye olsa derdüñ olur
Seḥāb-ı çeŧme-i Kevŧer duḡān-ı āteŧ ü āh

3. Zihī mükévven ü şāni‘ ki kudretüñden olur
Kemend-i gerden-i ‘āşık nigāh-ı çeşm-i siyāh

4. Ta‘alluķ eylese deryā-yı raḥmetüñ bulunur
Mişāl-i gevher-i yektā hezār-ı küh-ı günāh

[29b]

5. Āyā kerīm ki luṭf-ı ‘amīmden itdüñ
Felek yüzini sürer āsitān-ı ḥalka-penāh

6. Ne āsitān ki olur gerdi kīmyā-yı murād
Ne āsitān ki olur ṭavfı Ka‘be-i dil-ḥāh

7. Edā-yı medḥ idemem her ne deñlü vaşf itsem
Meger hemān diyeyüm āsitān-ı Feyzullāh

8. Şeh-i serīr-i şehāvet hümā-yı devlet ü ḳadr
Edīb-i cevher-i gül dāver-i serveş-i sipāh

9. Emīn-i şer‘i şafā-baḥş u müftī-i şekāleyn
Muḥīṭ-i ‘ālem-i ma‘nā edīb-i şāhen-şāh

10. Şerīf-i seyyid-i dānişver-i ‘aṭā-güster

Evet şefâ'atidür dest-gîr-i ehl-i günâh

11. Çünân ki gevheridür şem'î handân-ı Resûl

'Aceb mi 'arş-ı berîne olursa keş-i külâh

12. Zihî kerîm ki zıll-i himâye-i zâtı

Ahâlî-i melekûtî vü mülke râhat-gâh

13. Ne terbiyet-gerî-i 'ulviyândan 'âciz

Ne luğf-ı güsterî-i sufliyândan kütâh

14. 'Înâyet-i keremi sâyebân-ı 'âlemiyân

Vücûd-ı pâk-i 'azîzi me'âl-i luğf-ı İlâh

15. Hâsûd-ı devleti bir gûne muğtarib olsun

Ki vağt-i 'adl-i kıyâmetde ıztırâb-ı günâh

16. Hıdîv-i dâd-gerâ dâverâ mülk-i sîrâ

Âyâ delîl-i fûrû-mânde kân-ı hâl-i tebâh

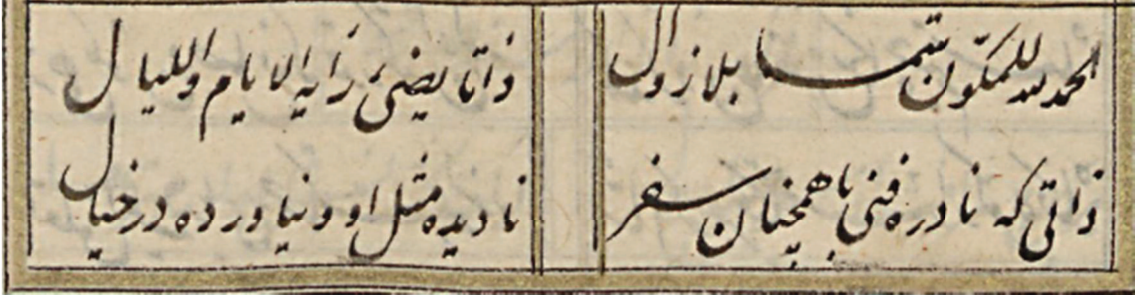
17. Bahâr-ı luğfuña bir mertebe garîk oldum

Sûhan mecâlini bulmaz leb-i 'inâyet-ğ'âh

18. Çerāğ-ı dergehüñem ey hıdīv-i ‘ālī-baht
Emīn-i minnet-i ğayram bugün bi-ḥamdillāh
19. Du‘ā-yı devlet-i ‘ömrüñ ki cāna vācibdür
Şebāne rüz-ı dil ü cān edā ider vallāh
20. Bahār-ı ‘ömrüñ ola dā’imā teraqqīde
Vücūduñ ola hemīşe maşūn-ı ‘avn-i İlāh

¶¹⁶⁶

Mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün

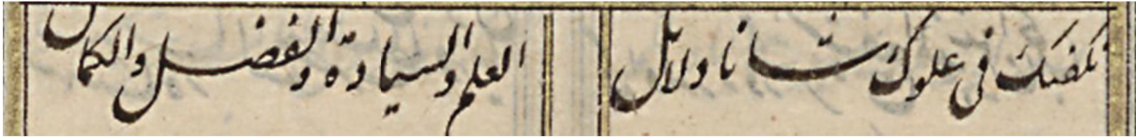
[30a]

3. Ol şadr-ı şer‘-i pāk-i Muḥammed ki faḥr ider
Taḳbīl-i dāmen itmekile kümmel-i rical

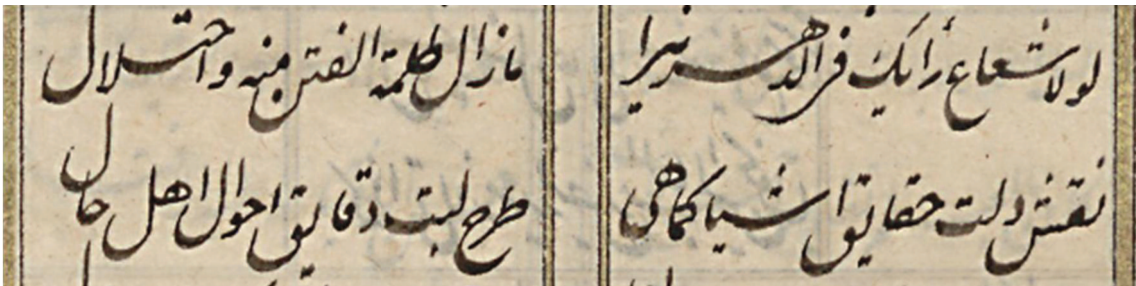
¹⁶⁶ Bu kasidenin şairi belli değildir.

6. Müftî-i nās Ḥāzret-i Feyz-i İllāh kim
Feyziyle şem‘-i şer‘-i nebī buldı işti‘āl

8. Ey zeyl-i pāk-i cāh-ı to dībāce-i şeref
V‘ey ḥayl-i bār-gāh-ı to dīvānce-i celāl
9. Sensin o mihr-i burc-ı metānet-i zātuña
Devr-i zamāneden mutaşavvir degül zevāl

12. Bir atıre āb-ı luṭfuñ ile ter-dimāğ olan

Āb-ı ḥayātı fikre getürmek ne iḥtimāl

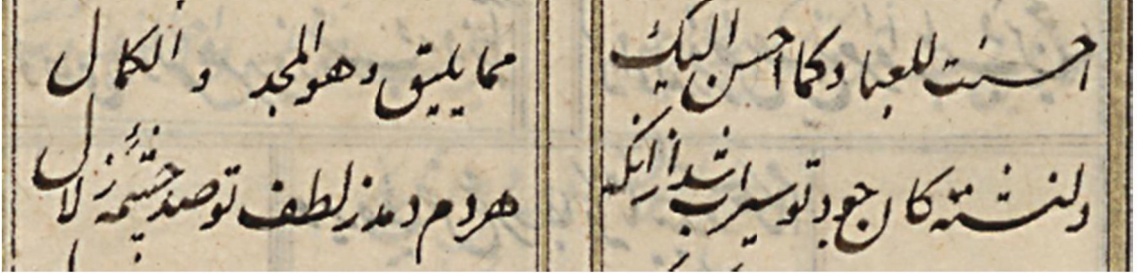
13. Yā şāḥibe'z-zamān ve yā hādiye'l-ümem

Yā efşaha'l-lisān ve yā aḥsene'l-ḥışāl

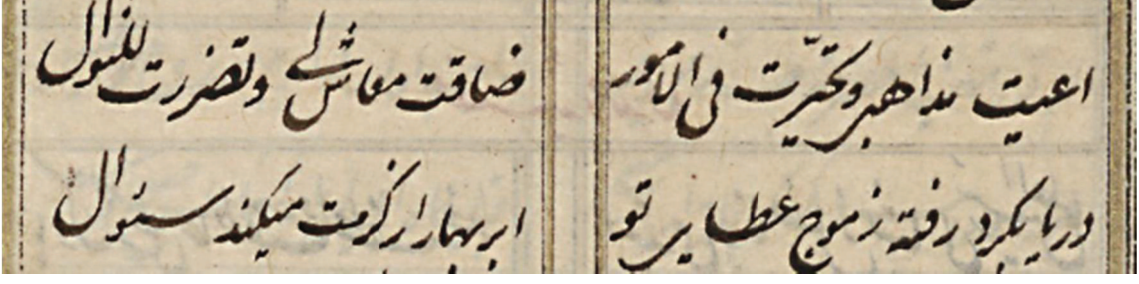
15. Bir böyle 'ālī-himmet ü 'ālī-cenāb-ı zāt

Görmiş degül urulalı bu arḥ-ı köhne-sāl

18. Ey dürc-i kīmyā-yı sa'ādet ki pāyüñe

Eyler buna revāḳ-ı felek 'azm-i rüy-māl

21. Yā Rab hemīşe sāye-i ‘avnında dāverūñ
Olsun gürūh-ı ümmet-i Aḥmed ḥuceste-ḥāl

[30b]

Ḳaşıde-i Beççe-i Kesbî¹⁶⁷

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1. Civār-ı gülşen-i vaşlum vücūdum ḥār-çin el-ḥaḳ
Dükān-ı gevher-i ‘aşḳum dü çeşmüm mihre-bīn el-ḥaḳ
2. Göñül gülşen-serāy-ı ‘aşḳ u ḥayret çār dīvārı
Ġalaṭ-perdāz-ı gülşen murğ-ı ‘aḳl-ı dūr-bīn el-ḥaḳ
3. Muḥabbet rāh-ı pāk-i bezm-gāh-ı ḥazret-i cānān
Hidāyet rehber-i dil nefis reh-zen der kemīn el-ḥaḳ
4. Ġarīḳ-ı baḥr-ı ‘işıyānum ne mümkin şāḥilin görmek
Meger imdād iderse luṭf-ı ḥayrū’l-mürselīn el-ḥaḳ

¹⁶⁷ Kaside için ayrıca bk. Değirmençay, **Kesbî ve Sâhib’in...**, s. 53-72.

5. Şehen-şāh-ı risālet hāzret-i sultān-ı deryā-dil
Ki oldur rūz-ı mahşerde şefi‘u’l-müznibīn el-ḥaḳ
6. Ümīd-i ‘ācilem merbūt-ı elṭāf-ı Muḥammedür
Medār-ı ‘ācilem mahşūr-ı evlād-ı güzīn el-ḥaḳ
7. Huşuşān zübde-i evlād u şeyḫ-i dīn-i İslām
Ki zātıdur maḳāşid-baḫş-ı ḫayl-i ‘ārifīn el-ḥaḳ
8. Ol ‘ālī-nesl ü ‘ālī-zāt Feyzullāh mevsūma
Ki zātı lāzımıdur feyz-i Rabbü’l-‘ālemīn el-ḥaḳ
9. Meded ey dāver-i ‘ālem meded ey server-i ādem
Bu dehrüñ cevrüne meddāḫıñı ḳoma rehīn el-ḥaḳ
10. Mülāzım eyle meddāḫ-ı ḳadīmüñ çoḳ mürüvvetdür
Budur ey Seyyid-i dānā niyāz-ı dil-ḫazīn el-ḥaḳ
11. Selāset ber-ṭaraf lafz-ı bedi‘i-rengi kim n’eyler
Me‘ānī-i beyānum nefḫa-i Rūḫü’l-emīn el-ḥaḳ
12. Kelām-ı sāde-güyān şi‘riñe Kesbī nazīr olmaz

Nikātuñ reh-rev-i feyz ü sözüñ habl-i metin el-ḥaḳ

13. Du‘ā-yı devleti her rüz u şeb vird-i zebānumdur

Ki oldur farz-ı ‘ayn-ı zümre-i erbāb-ı dīn el-ḥaḳ

14. Vire Feyyāz ‘ömr ü cāhuña te’yid ü istiḥkām

Ola āsüde elṭāfiyla ḥayl-i müslimīn el-ḥaḳ

Ḳaşıde-i Ḥamdī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Bārekallāh zihī ‘āṭifet ü luṭf-ı Ḥudā

İtdi bir fāzıl-ı zīşānı re’īsü’l-‘ulemā

2. Virdi bir revnaḳ-ı nev devlet ü iḳbāle yine

Şeyḫü’l-islām idüp ol ḥāşılı Ḥaḳ celle ‘alā

3. Menba‘-ı Feyz-i İlāhı dil-i pākīzesidür

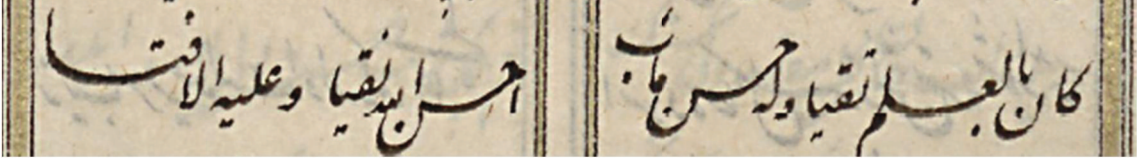
Zāt-ı pākiyle şeref-yāb ola dā’im fuḫalā

[31a]

4. Dostlar mihr-i cemālin görüp oldı mesrūr

Çeşm-i ḥuffāş gibi kör ola çeşm-i a‘dā

5. Şüret-i 'āleme cān-ı cevher-i zāt-ı pāki
Hükmi olursa revan 'ālem-i imkāna sezā
6. Zātına mecma'-ı baḥreyn disem lāyıkdur
Anda taqṽā ile cem' eyledi fetvā-yı Hudā
7. Ya'nī şiddīk-ı nesīm-i Ḥazret-i Şeyhü'l-islām
Dā'ī-i devlet-i sükkān-ı semāvāt-ı 'alā
8. O Hudāvend-i melek-sīret-i dānā-dil kim
Münkeşifdür dil-i dānāsına sırr u serrā
9. Hāmī-i devlet-i dīn ḥucet-i ehl-i İslām
Şāhib-i ḥabl-i metīn server-i ḥayl-i 'uḳalā
10. Görüp ol ḥıl'at-i semmūrla vech-i pākin
Şandılar ehl-i recā bi-derd-i cādur ammā
11. Leyle-i ḳadr ü berāt oldu o semmūr-ı siyāh
Vech-i pākidür o şebde görinen nūr u ziyā

13. Dili gencīne-i esrār-ı ‘ulūm u ‘irfān
Nüşha-i zātı durur aḥsen-i taḳvīm ü vefā
14. Nefeḫāt-ı raḳamı bŷy-ı meşām-ı dil ü cān
Reşehāt-ı ḳalemi māye-i iksīr ü ‘aṭā
15. Çıḳamaz taşra felek dā’ire-i ḥŷkminden
Nokṭa-i nŷn gibi maḥkŷmıdur a’lā ednā
16. Āsitānuñ şerefinden beni maḥrŷm itme
Bāğ-ı cennetde bulur ādem neşveyle nŷmā
17. Variken zāt-ı şerīfŷn gibi bir Ḥātem-i cŷd
Kime ‘arz eylesŷn aḥvālını varup bu gedā
18. Didi iḥlāşıla Ḥamdī-i du‘ā-gŷ tārīḥ
Luṭf u iḳbāl ile ola mŷbārek-fetvā

19. Bu kadar tehniye-i hazrete haddüm yokdur
Vâcib oldur ki idem şıdķ-ı hulūşıla du‘ā
20. Yüz sürüp dergehüñe cümleten erbāb-ı hüner
Kıble-gāh eyleyeler bār-gehüñ şubḥ u mesā
21. Vire ol mertebeye zāt-ı şerīfüñ revnaķ
Ola iḥyā reşehāt-ı kalemüñle dünyā

[31b]

Kaşide-i Ra‘nā-yı Fā‘iz-i Hoş-Edā¹⁶⁸

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Bir dil ki anda nār-ı muḥabbet zuhūr ider
Ser-tā-be-pāy-ı cisini ol maḥż-ı nūr ider
2. Tāb-ı cemāl-i dilbere meclā-yı şevķ olan
Envār-ı ‘aşķıla dilini reşķ-i tūr ider
3. Bir dilde olsa zerre kadar ‘aşķdan eşer
Ĝamdan ne el çeker o ne meyl-i sürūr ider
4. Menzil-geh-i ḥaķīķate vāşıl olur o dil

¹⁶⁸ Bu kaside Fā‘iz Divan’ında yoktur.

- Cisr-i mecāzdan ki şabāveş ‘ubūr ider
5. Bî-şek haqīkat üzre olan ‘aşk-ı ādemī
Şāyān-ı feyz-i Hāzret-i Rabb-i Ğafūr ider
6. Āşār-ı feyz o dilde ‘ayāndur ki dā’imā
Medh-i Cenāb-ı Hāzret-i şadr-ı şudūr ider
7. Oldur velīni‘met-i ‘ālem ki dem-be-dem
İ‘tā-yı her murād-i ināş u zükūr ider
8. ‘Allāme dinse nāmına şāyestedür anuñ
İnsanı feyz-i nuṭk-ı Felātūn-ı şu‘ūr ider
9. Zīb-i serīr-i ma‘delet oldur ki ‘ālemi
Āsūde-ḫāl-i ser-zeniş-i şer ü şūr ider
10. Pür-tāb idüp cevāhir-i medhiyle ḫāmesin
Şā‘ir hemīşe reşk-dih-i şem‘-i tūr ider
11. Ebkār-ı dil-pesend-i mezāmīne gūyā
Tezyīn-i bezm-i ḫāşı için naḥl-i sūr ider

12. Mir'āt-ı ıab'ını ne kadar vaşf iderse de
 ıūııı-kilk-i nādire-sencüm kuşūr ider
13. Āyīne şanma neyyir-i feyz-i Ĥudādur ol
 Andan meh-i cihān emel-i kesb-i nūr ider
14. Gelmiş mi böyle müftī-i 'ādil cihāna kim
 Devrinde ehl-i fażl u hūner hep hużūr ider
15. Kāmil odur ki nüşa-i 'ilm ü ma'ārife
 Ser levha-i du'āsını zīb-i sūtūr ider
16. Aldıkça nev-be-nev ele bu kilik-i hoş-teri
 Medh ü du'āsı hāııra ol dem huıūr [ider]
17. Ey dāver-i serīr-i kemāl āsitānuñuñ
 Derbānlıđını niçe Süleymān u mūr ider
18. Ser-mest-i cām-ı medhüñ olanlar senüñ müdām
 Mātem-serā-yı cān u dilin pūr-sürūr ider
19. Bir feyz-vār ki bāde-i luıfuñda nüş iden

Ehl-i kemāli kaṭresi mest-i sūrūr ider

20. Geldükçe mevc mevc yem-i luṭf u himmetüñ

Dilinde fevc fevc me‘ānī şudūr ider

[32a]

21. Saḡt itmesün gümān imdi felek yeter

Bāzū-yı himmet-i dil-i aḡbāba zūr ider

22. Ehl-i kemāli sāķī-i devrānuña dā’imā

Zehr-āb-ı cām-ı miḡnet ile bī-şu‘ūr ider

23. Āb-ı ḡayāt olsa da şı’rūñ bu rūzgār

Ālūde-i ġubār-ı melāl ü fütūr ider

24. Şaldıkça baḡr-ı ḡāḡişe fülk-i ümīdümi

Ser menzil-i merāmdan elbette dūr ider

25. Şad-pāre olsa tīġ-ı te’aḡḡurla dil n’ola

Erbāb-ı fażlı himmet-i ‘ālī ġayūr ider

26. Ey dil bu vaż’ı eyleme ta’yīb o fażıluñ

ḡilm ü ‘aḡası ehl-i kemāli cesūr ider

27. Dest-i sitemden ey şeh-i iqlim-i mekremet

Saňa şikāyet itmege albüm nüfūr ider

28. Nevbetle mihr ü māh ‘adālet ki rūz u şeb

Rū-māl-i hā-i dergeh-i ‘izzet vūfūr ider

29. Şekvāya yer alur mı o kān-ı kerem müdām

Luţfuyula ehl-i fazl u kemāli şekūr ider

30. Ey ‘andelīb-i cān gül-i maşūduñı senüñ

am ekme zīb-i dest-i dil-i bā-şabūr ider

31. Dest-i hūlūşıla eke görsin kemānuñı

ır-i du‘ā bu ās-ı felekden mūrūr ider

32. Şem‘-i hidāyet-i keremin Hāzret-i Hudā

Mādām nūr-pāş-ı harem-gāh-ı ūr ider

33. Fāyiz ümīdümüz bu ki ol kāmīlūñ dahı

Dergāhını melāz-ı ināş u zükūr ider

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1. Hoşâ dem kim nesîm-i luţf-ı Yezdâni vezân oldu
Cihân ser-tâ-be-pâ bu feyzile emn ü emân oldu
 2. Ne feyz-i şevk-bahşâdur ki te’sîr-i şafâsından
Keder-sencân-ı dehr-i kîne-peymâ şâd-mân oldu
 3. Ne feyz râhat-ı âgâz u şafâ encâm-ı şâdîdür
Cihân şulh u şalâha yüz tutup emn ü emân oldu
 4. Budur ol devr kim mesrûr olup ser-cümle-i ‘âlem
Gedâlar neşve-yâb-ı dâye-i zevk-i keyân oldu
 5. Olup câm-ı emel leb-rîz-i şahbâ-yı keder-fersâ
Derûna neşve-i ser-şâr-ı keyf-i câvidân oldu
 6. Muqaddem itdiği evzâ‘-ı nâ-sâza olup nâdim
Olup dil-şâf-ı gerdûn ehl-i tab‘a mihr-bân oldu
- [32b]**
7. Yine germ oldu bâzâr-ı ma‘ârif tâlîb-i kâma
Metâ‘-ı ârzü cins-i emel hep rây-gân oldu

8. O vālā-rütbenüñ āşār-ı feyzidür bu şādī kim
Ğubār-ı dergehi kuḥl-i cilā-yı çeşm-i cān oldı
9. O feyz-āşārıdur kim böyle bir zāt-ı kerem-kāruñ
Fürüg-ı āfitāb-ı himmeti rāḥat-resān oldı
10. Sipihr-i ‘ālem-i efdāl-i Feyzullāh Efendi kim
Zemīn-i āsitānı buse-gāh-ı ins ü cān oldı
11. Bahār-ı mekremet-pīrā gül-i bāğ-ı necābet kim
Şiyem-i ḥalḳı nükhet-baḥş-ı verd-i gülsitān oldı
12. O mihr-i evc-i rif‘at ebr-i nisyān-ı seḥāvet kim
Kef-i cūd u ‘aḫsı gayret-i deryā vü kān oldı
13. Edīb-i a‘lem ü ekmel re’īs-i zümre-i kümmel
‘Alīm her maḫal-i ‘allāme-i devr-i zamān oldı
14. Felekler bende-i ḥidmet-güzār-ı dār-ı ta‘līmi
Melekler mekteb-i fazlında tıfl-ı ders-ḥ‘ān oldı
15. N’ola tīg-ı kalemle kişver-i ma‘nāyı fetḥ itse

Cihān-ı fazl u ‘irfāna şeh-i şāhib-ķırān oldu

16. Degül evşāf-ı zātı ḥaddüm ammā kılķ-i küstāḥum

Bu üslūb üzre gūyā ‘arz-ı ḥāle tercümān [oldı]

17. Muḫaddem bir ḳasīde beççede sebt-i şenāsıyla

Egerçi ḥāme-i siḥr-āzmā gevher-feşān oldu

18. Nesīm ü ‘ad-i luṭfı bāğ-ı ümmīdüm idüp ḥurrem

Gül-i incāz açılsa vaḳtidür şimdi zamān oldu

19. N’ola rūy-ı niyāzı eylesem İshāķ fersūde

O dergāh-ı mu‘allā kim meṭāf-ı ḳudsiyān oldu

20. Ne var bendeñ de olsam behre-yāb-ı luṭf u iḥsānuñ

Ayā kān-ı kerem dillerde cūduñ dāstān [oldı]

21. Nesīm-i luṭfuñ itsün ḡonce-i ümmīdümi ḥandān

Ki ḥāmeñ gülşen-i şād-āb-ı feyze nāvdān [oldı]

22. Ḥamūş ol ba‘d ezīn ey dil du‘āya eyleyüp āḡāz

Yeter bu ‘arşā-i taşdı‘a irḥā-yı ‘inān oldu

23. Sa'adetle ide feyyāz-ı muṭlak 'ömrini efzün
Bu da'vet ḳudsiyān-ı 'arṣa evrād-ı zebān oldu

Fennī-i Mevlevī

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Cenāb-ı fāzıl-ı 'allāme müftī-i 'ālem
Ḳatında ḳaṭre degüldür muḫīṭ-i bürhānı

[33a]

2. Meger ki zātına feyz eylemiş ezel Bārī
Ki nuṭḳ-ı pāki virür bir neṣāṭ-ı rüḫānī
3. Sezā ṭutarsa rikābın mu'allim-i evvel
K'odur faẓīletile ṣimdi Seyyīd-i ṣānī
4. Cihāna eyledi baḫṣiṣ cevāhirü'l-fıḳhı
Beyān ider ḳalemi müṣkil-i tātār ḫānı
5. 'Aceb mi ḫāme-i fetvāsına Hızır dinse
Hemīṣe cāri ider dehre āb-ı cevānı
6. Naẓīr olursa aña ancaḳ olur İbn-i Kemāl
O zāt-ı pāke virilmiş kemāl-i insānī

7. Olup ğubār-ı rehūñ tūtiyā-yı dīde-i cān
Görür anuñla bu dil-i luṭfuñ ey kerem-kānı
8. Der-i sa‘ādetūñe tā ezel ḳul itmişdür
Niġāh-ı ‘āṭıfetūñ Fennī-i süḫan-dānı
9. Bu ma‘rifetle efendüm degül mi şāyeste
Olursa terbiyetūñle nedīm-i sulṭānı
10. Nesīm-i luṭfuñıla ‘āleme ziyā virsün
O tekye-gehde olup bir çerāġ-ı nūrānı
11. Bülendī ḫāl-i dilūñ b‘ad ezīn du‘ā ile
Du‘āña hem-dem ola ḳudsiyān-ı Raḫmānı
12. Mişāl-i rūḫ u cesed ülfet eyleyüp hergiz
Ḥudā ayırmaya senden şeh-i cihān-bānı

Ḳudsī

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

1. Te‘ālallāh zihī dergāh-ı zāt-ı feyz-i Yezdānı
Sezādur aña dinse maṭla‘-ı ḫūrşīd-i raḫşānı

2. Ne hürşid kim anuñ envār-ı luţfuñdan münevverdür
Cihānda çeşm-i ümmid ü recā-yı nev‘-i insānī
3. Zemīnūñ vāriken bir böyle mihr-i ‘ālem-ārāsı
Felek şems ü kamerle itmesün da‘vā-yı rüçhānı
4. Hezārān māh u hürşid-i münire hicāb-efzādur
Anuñ bezm-i behişt resmindeki şem‘-i fūrūzānı
5. Ne hürşid-i cihān-ārā o zāt-ı ma‘delet-pīrā
Eñ ednā-yı bendesi rif‘atde tutmaz burc-ı keyvānı
6. ‘Ulüvv-i şānını bilmiş döner pervāneveş dā’im
Hudā emrine ta‘yīn eylemiş bu çarḥ-ı gerdānı
7. O bir şah-ı serīr-i mekremetdür ‘ayn-ı a‘yāna
Olupdur ḥāk-pāyı devleti kuḥl-i şafā-hānı
8. Dem-i luţfında görseydi anı şerm ü hicābından
Kerem da‘vāsını inkār iderdi Ma‘n-ı Şeybānī
- [33b]**
9. Şabā-yı luţfi ger baḥr-ı girānı eylese taḥrīk

Pür olur gevheriyle küh u deştüñ ceyb ü dāmānı

10. Nazīrin görmemiş çeşm-i felek bu deñlü seyr eyler

O mihr-i burc-ı elṭāfa meger aḥvel göre şānı

11. Zihī dārā-yı zīb-efzā-yı mülk-i ḥüsn-i sīret kim

Olupdur ehl-i dil biñ cānla meftūn u ḥayrānı

12. Olaldan sāye-endāz-ı sa‘ādet şaḥn-ı dünyāda

O Ṭübā-yı cinānı devlet ü iḳbāl-i sulṭānı

13. Rehā-yāb oldı ehl-i dil temūz-ı nā-murādīden

Ṭarīḳ erbābınuñ Ḥaḳḳā ki artdı şöhret ü şānı

14. Cenāb-ı müftī-i vālā nijād-ı Āl-i ‘Osmān kim

Yazaldan nāmını arturdı fetvā ḥayli ‘unvānı

15. Sa‘ādet gülşeninüñ verd-i ra‘nā-yı şeref-baḥşı

Siyādet bāğınuñ serv-i ḥırām sidre-i ağşānı

16. Ḥudāvend-i felek rütbet medār-ı merkez-i devlet

Sebaḳ umūr-ı sulṭān-ı cihāngīr ü cihān-bānı

17. Felâṭūn dāniş ü ‘allāme-i devr-i zamān ol kim
Dinürse zātına lāyık İmām-ı A‘zam-ı şānī
18. Fūrūḡ-ı şem‘-ārā-yı cihān-ārāsıdur el-ḥaḡ
Kılan devlet-serāy-ı ‘ālemi pūr-şevḡ ü nūrānī
19. O fāzıl kim zebāna gelse evşāf u kemālātı
Bu beyti yād ider ḥaḡḡında dehrūñ nüşḥa-i bīnānı
20. Zihī ‘allāme kim devrinde gelseydi selef anuñ
Olurdu meclis-i dersinde hep tıfl-ı sebaḡ-ḥ‘ānı
21. Olaydı pīş-gāhında celāl ü mīr ü şadrü’d-dīn
Olurdu cümleten dem-beste-i taḡḡıḡ ü itḡānı
22. Ne meclis meclis-i cennet zülāl-i nuṡḡ-ı Kevşerdür
Kim anuñ ḥūr u ḡılmān-ı me‘ānī kāse gerdānı
23. Degül Kevşer o bir mā’ü’l-ḥayāt-ı ḥālet-efzādur
Anuñ mīzābıdur destindeki kilik-i dūr-efşānı
24. O ḡuṡb-ı ‘ālem-i pergār-ı ‘adl-i fażl u ‘irfānuñ

Felek biñ kerre devr itse bulunmaz ‘adl ü aqrānı

25. Bir ednā himmetinüñ ol qadar te’sīri vardur kim

Teveccüh eylese gevher kılar seng-i beyābānı

26. Nesīm-i tayyib enfāsı ki rûḥ-efzā-yı ‘ālemdür

Veẓān olsa nihāl-i gül ider ḥār-ı muḡaylānı

27. Hoşā şāh-ı serīr-ārā-yı iqlīm-i himem ol kim

Ḳul itdi dergehine luḡfıla erbāb-ı ‘irfānı

28. O dergeh kim kılupdur Ḥazret-i Ḥaḳḳ maḳsim-i erzāk

İki yanında ‘adl ü merḥametdür iki derbānı

[34a]

29. Nedür ‘arş-ı kerem naḳşı ufuḳdur māh-ı ümmīde

Hilāl-i maḳşad-ı ḥāṭır görinür anda nūrānı

30. Anuñ ṭāḳ-ı zer-endūd-ı mu‘allāsında mestürdur

Bu güftār-ı müsellem bu maḳāl-i menkıbet-ḥ’ānı

31. Melāz u melce’-i ‘ālem merām-baḳş-ı benī ādem

Şalā gelsün bu dehrüñ bī-nevā vü nā-murādānı

32. Zihī Keyhüsrev-i mülk-i mürüvvet kân-ı ‘iffet kim
Zamân-ı devletinde görmedi hiç kimse hüsranı
33. Melâzâ merhamet-kâra kerîmâ mes’elet-dādâ
Ayâ bî-kes-nüvâz u ‘adl ü dâduñ ma‘den ü kânı
34. O dergâhuñ benüm ihlâşıla ‘abd-i du‘â-h‘ânı
Mağall-i merhamet şefkat nigâh-ı luṭfa erzânı
35. Ṭabî‘at kim hüküm-fermâ-yı iqlîm-i belâgatdur
Zebân u dest ü kilik-i hoş-zebândur anuñ erkânı
36. Lisân-ı hâlile vaşfuñda taḥrîk eyledikçedür
Yedinde ma‘zeret-cüyân-ı kilik-i ‘anber-efşânı
37. Mu‘arrif olmağa zâtın degüldür ḥaddi bir ferdüñ
O bir baḥr-ı mekârimdür ki yoḫdur ḥadd ü pâyânı
38. Zebân kim murğ-ı hoş-elḥân-ı gülzâr-ı feşâhatdür
Gül-i evşâfuñuñ ol daḫı bir ser-mest ü ḫayrânı
39. Benân-ı Edhem-i ḫâme süvâr-ı ‘arşa-i mazmûn

Sühan âlâyını tertîbe kılsa ‘azm ü cevlanı

40. Hayâl-i heybet-i câh u celâl-i dehşet-endâzuñ
 Komaz kudret k’ola evşâfuñuñ ol hâme cinanı
41. Taşavvur eyledikçe şâhid-i vaşf-ı kemâlâtuñ
 Komazdı zînet ü ârâyişe bu dil perîşanı
42. Velî fikr eyledikçe feyz-i nûr-ı behcet-efrüzüñ
 Gelüp bu hâne-i kalb-i harâba şevk-i rûhânî
43. Tabî‘at neşve-yâb oldı dil-i pür-gam güşâd oldı
 Meded-kârî-i luţfuñla çıkardı hârice anı
44. Degül şâyeste-i taqdîm-i dergâh gerçi kim ammâ
 Meger meşşâta-i taşsîn ü ihsânuñ vire anı
45. Du‘â hengâmıdur irdi sühan pâyâna ey Kudsî
 Seni te’mîne nâzir kudsiyân-ı ‘arş-ı Raḥmânî
46. Hemîşe mâh-ı ‘âlem-tâb u ihsân u himem tâ kim
 Kıla bu tekye-i gerdün-ı dün perde-i devrânı

47. Ki dest-i bāğ-bān-ı luṭf u re'fet tā ki hem-vāre
İde bu lāle-zār-ı kevn ü mekānda çerāğānı

48. Ziyā-yı devleti artsun cihāna āb u tāb virsün
Ḥudā göstermesün eksik baña ol māh-ı tībānı

[34b]

Ḳaşıde-i Şubḥī

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

1. Ḥudā bir kāra tevḫik itdi kil-k-i 'anber-efşānı
Debīrān-ı felek reşk itseler ger aña erzānı
2. Ḥoşā i'cāz-kār-ı tāze kim tarz-ı dil-ārāyı
'Aceb mi eylese meftūn u şeydā nükte-sencānı
3. Ḥuşūşā kim ola memdūḫı bir 'allāme-i zī-şān
Ki yoḫdur dehr içinde Ḥaḫ budur emşāl ü aḫrānı
4. Niçe 'allāme her bir müsta'id-i meclis-i dersi
Daḳā'ik-dāndur mānend-i Sa'dü'd-dīn ü Cürçānı
5. Ḥuşūşā maḫz-ı luṭf-ı şāmilin görmekle şermende
Perişān eyleyüp maḫv itdi kendin ebr-i nisyānı

6. Anuñ gūyā ḥaṭīb-i cāmi‘-i nūh ḳubbe-i gerdūn
İder na‘t-ı şerīf-i midḥatinde dāstān-h‘ānı
7. Arıṣṭo-ḥikmet Eflāṭūn-‘aḳl u Bermeki-iḥsān
Kerīmü’ş-şān-ı māder-zād İmām-ı A‘zam-ı Sānı
8. Olup ‘ırḳ-ı Nebīden nām-ı pāki oldı Feyzullāh
Vücūd-ı pāki bir mecmū‘a-i esrār-ı Rabbānı
9. Olinca zāt-ı zīb-i mesned-i ders-i hümāyūnı
‘Ulūmuñ reşk-i firdevs oldı her bir cāy-ı vīrānı
10. Yanında lā-yuḥāt-ı? ṭab‘ımuñ kār-ı müşa‘bizdür
Kelām-ı fāryābı nūkte-i āşār-ı ḥākānı
11. Kerem-kārā Ḥudāvendā Sikender-şevket ü şadrā
Ayā iḳlīm-i fażl u dānişüñ sulṭān-ı zīşānı
12. Sen ol ‘İsī-nefes Şiddīḳ-ı ekber menḳabetsin kim
Hüveydā zāt-ı pākūñde kemāl-i feyż-i Sübhānı
13. Birez de mū-şikāfā eyleyem derd-i dilüm taḳrır

Tamāmen dimek olmaz yoğ durur zīr aña pāyānı

14. Zebūn-ı ğayret-i aqrān u maḥzūnum kerem eyle

Nazar kı1 bir nigāh-ı merḥametle ey kerem-kānı

15. ‘Ulūm içre niçe yıllar idüp ifnā-yı ‘ömrin bir

Ma‘ārifde dağı itdüm niçe sa‘y-ı firāvānı

16. Baña şāhib çıķup ref` eyle bu ḥāk-i mezelletden

Benüm devletlü sulṭānum çerāğ it bu sühandānı

17. Hevā-yı şevķ-ı medḥūndür beni gūyā iden yoḥsa

Dem urmazdum kelāma güftem olsa şı‘r-i Seḥbānı

18. Tamām oldı süḥan ṭurma du‘āya başla ey Şubḥī

Yeter bu vaż‘-ı küstāḥuñ kelāmuñ buldı pāyānı

19. Ḥaṭālardan emīn eyle vücūd-ı ekremin yā Rab

Ḥudāyā sen ḳabūl eyle du‘ā-yı müst-mendānı

[35a]

20. Ṭura ṭurduķça dünyā mesned-i ‘izz ü sa‘ādetde

Ola dā’im şafāda görmeye ālām-ı devrānı

Kâşif Efendi¹⁶⁹

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Ҳайр-мақдем ey һумām-1 кāmил-1 му'ciz-edā
Ҳайр-мақдем ey мүбīn-1 сāz-1 ақкām-1 Ҳудā
2. Ҳайр-мақдем ey мүкерrem мүфтī-1 мүшkil-гүшā
Ҳайр-мақдем ey нīzām-efzā-1 y1 шер'-1 Мушṭafā
3. Ҳайр-мақдем ey шeref-гīrā-1 y1 nesl-1 Аһmedī
Ҳайр-мақдем ey һīшāl-āmūz-1 faһr-1 enbiyā
4. Ҳайр-мақдем ey emel-baһшā-1 y1 ашһāb-1 һүner
Ҳайр-мақдем ey мүnevver-sāz-1 ṭab'-1 ezkiyā
5. Ҳайр-мақдем ey mekārīm-perver-1 ehl-1 kemāl
Ҳайр-мақдем ey neшāt-endāz-1 қalb-1 etқiyā'
6. Мақдем-1 feyz āferīnūñ bā'īš-1 šad-inbisāt
İlticā-1 y1 āsitān-1 dergehūñ šādī fezā
7. Terbiyet-yāb olsa һūršīd-1 kemālūñden eger

¹⁶⁹ Bu kaside Kâşif Efendi Divan'ında yoktur.

Ġıbta-fermā-yı bahār olmak muḳarrerdür şitā

8. Ebr-i nīsān kefūñden feyz-yāb olsa eger

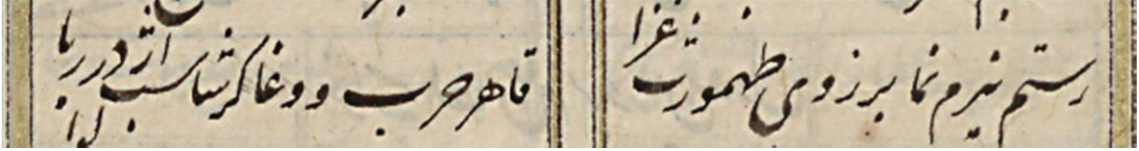
Dehre gevher-bār olur bī-şübhe mevc-i būriyā

9. Fāzılā ‘allāme-i ‘aşr olduġuñ ma‘lūmıdur

Ḳadrūñi bilse ‘aceb mi server-i Ḥayder-i veġā

10. Ḥusrev-i Cem-menzilet Dārāb-ı İskender-şifat

Şāh-ı Sencer-mekremet maḥsūd-ı ṭab‘-ı Bayḳara

12. Mālik-i ‘ilm ü hüner dānā-yı tāriḥ ü siyer

Şehr-yār-ı baḥr u ber dādār-ı Efrīdūn-livā

13. Rütbe-dān-ı kāmīlān ḥ‘āhiş-fezā-yı kābirān

Dāver-i kişversitān şāhen-şeh-i fermān-revā

14. Mişlini görmek ne mümkin dīde-i pīr-i felek

Gerçi itmiş ‘aynuñ mihr ü mehi ‘ālem-nümā

15. Li-vaḥşillāh pādşāh kim rāḥatın terk eyleyüp

Mülk-i a'dāya şitābān oldu çün tād-ı şabā

16. Ḥamle-i evvelde birkaç ƣal'asın teşhīr idüp

Kām-ı İslāma şemīm-i nuşret oldu müşk-sā

17. Ba'dehū er dilde tābūrın daḫı tālān idüp

Şeş cihetde dehri leb-rīz itdi taḥsīn ü du'ā

18. Mülket-i a'dāyı taḥrīb eyledi bir māhda

Böyle ister ḥabbezā 'ālī-i himmet-i ḥabbezā

[35b]

19. Dā'imā Mevlā vücūdın ḫıfz idüp āfātdan

Ceyş-i İslām üzre olsun sāyesi reşk-i hümā

20. Şaḥn-ı 'ālemde bu fetḫ-i dil-güşā ma'rūf olup

Fikr-i tārīḫ eyledikde ehl-i dāniş Kāşifā

21. Cümleden evvel dimişler ƣudsiyān-ı taḥsīn idüp

Nemçe-i ref' eyledüñ seyfiyle Sulṫān Muştafā

Şeyḫ Müstaḫīm Efendi

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Hayr-mağdem ey hasīb ü ey nesīb zü'l-'aḫā
Hayr-mağdem menba'-ı faẓl u kemāl-i mu'teber
2. Eylemiş hulk-ı Muḫammedle tecellī Kibriyā
Zātuñ itmiş āsumān-ı ḫikmete mihr-i seḫer
3. Hayr u şer yazmağda iḫlāşıyla ol dānā dilüñ
Dest-i pākinde ḫalem gūyā hemān seyfi-i 'Ömer
4. Tāb-ı hūrşid-i sitem sūzān iderdi 'ālemi
Ger seḫāb-ı 'adl ü dāduñ itmese def'-i keder
5. Ğonceveş açılmağ 'ālemde bir dil ḫalmadı
Nev-bahār-ı devletüñ açdı cihānı ser-te-ser
6. Nüşa-i efḏālini ol fāzıl-ı feyż-āverüñ
Heft deryā yetmeye şafḫa-i şümār olsam eger
7. Merkez-i pergār-ı dāniş ḫuṭb-ı gerdün-ı kerem
Mālik-i mülk-i fezā'il müfti-i şāḫib-hüner

8. Nāmuña bir feyz ihsān eylemiş Feyyāz kim
Cāmi'-i esmāsına kılmış muzāf ol zū'l-ķader
9. H̄āce sulţān-ı 'ālem-perver-i dīn ü düvel
Ya'nī Feyzullāh Efendi ol kerīm-i nām-ver
10. H̄üsn-i h̄ulķ u 'ilm ü fażlıyla mükerrerem eyleyüp
H̄azret-i H̄aķķ cāh-ı fetvāyı aña kıldı maķar
11. Ol kerīm ü fāzılıuñ āsar-ı zihn-i pākini
H̄āme-i i'cāz-perver dā'imā izhār ider
12. Fāzıl-ı nükte-şinās u 'ārif ü ehl-i kemāl
Her kemālın mażharı her ma'rifetden bā-ķaber
13. H̄üsn-i h̄ulķı hayret-efzā-yı dil-i ins ü melek
Vech-i pāki nūr-baķş-ı dīde-i nev'-i beşer
14. H̄amdü lillāh fetḥ ü nuşret cümleye yāver olup
Şehr-i zībāya gelüp ol cāyı kıldı muşaķķar
15. Ben de küstāhāne pā-ber-cā olup aḥvālümü

Eyledüm 'arz-ı 'ubūdiyyetle ammā muhtaşar

[36a]

16. Maşim-i erzāk kılmış zātuñı 'azze ve cell
Merhamet kııl âteş-i ğamm virmesün baña keder
17. Hālūñı bilmez senūñ yođdur cihānda Müstaķım
Hırz-ı cān ile du'ā-yı devletin saña yeter
18. Hep yed-i kudretdedür erzāk-ı 'ālem ism-i evvel
Nūr-ı tevḥīd ile vir ḳalbe ziyā şeb-tā-seher
19. Eyle şıdķıla du'ā yaz aña tāriḥ-i belīĝ
Yümnile geldi bu şehre ol fuḥūl-i dād-ger

Remzī

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1. Bi-ḥamdillāh ki zāhir oldı şun'-ı luḥf-ı zebānı
Ṭulū' itdi sa'ādet burcunuñ mihr-i Dıraşşānı
2. Zemīn-i eyyām 'ahd-i 'adl-i sulṭān ile nāzende
Zamān raḳķāş-ı şevķında müferriḥ 'ālemūñ cānı

3. Nice ‘ālem hayāt-ı cāvidān bulmaz ki devrinde
Açıldı bāğ-ı dehrūn gül gibi geldi gülistānı
4. Cihān pür-zevk-ı ebnā-yı zamāna şād u hurrem-dil
Cihān halkına vācib olmasun mı şükr-i Yezdānī
5. Ki luṭfında bu gūne bir cihān-ārā şehen-şāhuñ
Kudūmiyla müşerref itdi evreng-i Süleymānı
6. Ne şeh şāhenshah-i şāhib-i Qur’ān kahramān-şavlet
Dü nīm eyler dil-i a’dāyı havf-ı tīg-ı bürrānı
7. Ne şeh şāyeste-i mülk-i umūr-ı heft iqlīmi
Ki olmuş tā ezel re’y-i mühim-sāz yine erzānī
8. Kamer-fiṭrat ‘uṭārid-fiṭnat u nāhīd-‘işret kim
Cihānı ser-te-ser tıtdı ‘ulüvv-i şevket ü şānı
9. Şeh-i Cem-rütbe Sulṭān Muşafā H̄ān ibn-i sulṭān kim
Dağı hīç gelmemiş dehre ‘adāletde bir aqrānı
10. Yazar ta’zīmle vaşfın bu gūne münşī-i devrān

Oğur elķābına huṭbe ḥaṭīb-i ‘arş-ı Raḥmānī

11. ‘Adālet-pīşe rūşen-dil şeref-baḥş-ı serīr-ārā

Mühim perdāz-ı ķānūn-ı ķadīm İskender-i Sānī

12. ‘Adū-keş şaf şikāf-ı leşker-ārā şāh-ı ced-ber-ced

Süleymān kevkebe tezyīn-i mülk-i āl-i ‘Oşmānī

13. Hüner-mend-i Ḥudāvend-i cihān bāzū-yı iķbālī

‘Adüvv-i nā-bekāra gösterür zūr-ı Nerīmānı

14. Penāh-ı dīn ü devlet mültecā-yı ‘izzet ü rif‘at

Fürüg-ı salṭanat kim eyledi dūnyāyı nūrānī

[36b]

15. O deñlü ‘aķl-ı kül baḥt-ı ķavī kişver-güşādur kim

Ķarīben inşaaallāh fetḥ ider hep kāfiristānı

16. Devām-ı devletiyle dā’imā dūnyāyı fetḥ itsün

Budur şimden-girü aña du‘ā-yı her müselmānı

17. Serīr-i ‘adl ü dād üzre mü’eyyed eylesün Allāh

Daḥı vefķ-ı murādı üzre gerdān ide gerdānı

18. Du‘ā-yı devlet-i sultān pesendide durur ammā
N’ola medḥ eylerisem ḥabbezā bir zāt-ı zīşānı
19. O zāt-ı ekremüñ perverdesidür bu şeh-i ‘ālem
Kim olmaz ol ‘Alīm-i ‘ilm-i Rabbānuñ senā-ḥı‘ānı
20. O ‘ālī-ḥazretüñ ‘ayneyni rüşen ‘ömri efzün-bād
Ki gördi taḥt-ı ‘Osmānīde bu şāh-ı cihān-bānı
21. Şeh-i mülk-i me‘ānī kişver-ārā-yı fazīlet kim
Sürer her şubḥ-ı ḥāk-pāyine ḥürşīd-i pīşānı
22. Sütüde re’y-i nīgū fi‘li şāyeste her eṭvārı
Nice medḥ itmeyem ki ‘āleme şāyi‘dür iḥsānı
23. Sözi kıymetde gevher ḥāmesi ziyet-dih-i ma‘nā
Dili ḥaffāz-ı esrār-ı Hudā mir’āt-i rüḥānı
24. O ‘ālī-rütbe Feyzullāh Efendi bende-perverdür
Müzeyyen itdi menşūr-ı cihān şān-ı unvānı
25. Fezāyā-yı fazīlet cilvesine teng olur bir dem

Kemiyyet hāmesi itse de ma'nāya cevālānı

26. O pīrāye-dih-i şadr-ı serīr-i 'adl ü iqbālūñ
Semāvāt ü zemīne şöyle cārīdür ki fermānı
27. Zemīndür buse-i pā-būsı için çehre fersüde
Hilāl iclāl-i bezminüñ olupdur kāse-gerdānı
28. Diridi luţf-ı tab'ı āteşe ger terbiyet bir dem
Gülistān-ı Halīlullāh iderdi nār-ı sūzānı
29. Ğāzab vaqti tef-i qahrı semāya olsa tāb-endāz
Felekde āteş-efgen eyleridi ebr-i bārānı
30. Sözi miftāh-ı kufl-i bāb-ı genc-i sırr-ı tevḫīdi
Özi ārāyiş-i 'ilm-i 'uqūl-i vāşıf-ı şānı
31. Güher-pāş olduğınca tab'ı şarrāfi eger açsa
Belāgat çārsūsında müzeyyen zīb-i dükkānı
32. Metā'-ı luţfinuñ 'ālem olur ol dem ḥarīdārı
Virürler bir cevābına hezārān dürrr-i ğalţānı

33. Nihādında hüveydā ol kadar āsar-ı hikmet kim
Düşünse ger olur hayret-fezā idrāk-ı insānī
34. Medār-ı dīn ü devlet nā'ib-i peygamber-i kevneyn
Ki bende olmağa lāyık cihānuñ mīr-i mīrānı
- [37a]**
35. Kerīmā kām-kārā ma' delet-güster serīr-ārā
Ayā gencūr-ı genc künc-i 'alem-i 'ilm-i Rabbānī
36. Sen ol helāl-i müşkil-dāniş-i efrüz-ı me'ānīn
Sezādur olsa tilmīzūñ kuhistānı vü hāķānī
37. Kelāmuñda mülemma' lehçe-i güftār-ı lāhūtī
Zamīrūñde mu'ayyen kuđsiyānuñ rāz-ı nihānı
38. Hıdīvā cümle ebnā-yı zamānuñ 'ahd-i 'adlūñde
Bi-ħamdillāh cüdādur dest-i zālinden girībānı
39. Cenāb-ı āsitān-ı ħazretūñde bir gedā Hātem
N'ola şād eylese luţfuñ cünūd-ı müst-mendānı
40. Vücūduñ rahmet-i Hāķķdur bu söz taĥķīķ-i muţlakdur

Nice vaşf eyleyem ben rahmet-i Hallāk u Raḥmānı

41. Mükemmel ‘ilm ü idrāküñ be-ḥaqq-ı Şānı‘-i ‘ālem

Ki yoḡdur zerre deñlü bir umūrı üzre noḡşānı

42. Sözüñ Ḥaqqdur ḥuzūruñda ne söylersem ḥılāfum yoḡ

Bu söz icrāsına var ṭab‘umuñ biñ dürlü bürhānı

43. Ne mümkin naḡş-ı vaşf-ı cān-fezāñı eylemek taḥrır

Hezārān cedd ü cehd itse eger Behzād eger Mānı

44. Ḥuşūşā zāt-ı Fetḥullāh Efendi ferd-i yektā kim

Olur ḥāk-i deri kuḥl-i cilā-yı ‘ayn-ı a‘yānı

45. Mübārek oldı pāy-ı taḥt-gāh āl-i ‘Oşmāna

Ḳaçan kim eşheb-i rehvārına gösterdi cinānı

46. N’ola şimden-girü şıdḡıyla āḡāz-ı du‘ā ḡılayum

Süḡan ḥatm oldı ey Remzı ḡaşıde buldı pāyānı

47. Elüñ ḡaldur yüzüñ ḡāk it ḡabāb-ı ḡazrete

O zāt-ı ekrem içün iste Mevlādan bu iḡşānı

48. Nitekim husrev-i encüm kıllur her şubh-dem cilve

Nitekim mâh-ı encümle pür eyler bu nüh eyvânı

49. Vücûdî şahñ-ı devletde muķım ü ber-ķarar olsun

Felek vefķ-ı murâdı üzre itsün devr-i idmânı

50. K̄amu evlâd u ensâbın h̄aķâdan şaķlasun Mevlâ

Vücûdıyla şeref bulsun dem-â-dem ‘âlem-i fânî

Nazîf¹⁷⁰

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1. T̄ulū‘ itdi sa‘âdetle ‘ulüm u fazl u ‘irfânı

Müzeyyen oldı yümniyle bugün eyvân-ı dīvânı

2. Ki bir nūr-ı tecellîdür z̄uhūr itdi kerâmetle

Bi-ķamdiillâh ziyâlandı yine fetvâ-yı sulţânî

[37b]

3. Muşaffâ eyledi ķalbin cemî‘-i ehl-i irfânũ

Teferrüc eyledi herkes bahâr u bāğ u bōstânı

4. İrişdi vaķt-i nevrüzî yine ref̄ oldı hep ğamlar

¹⁷⁰ Bu kaside Nazîf Divan’ında yoktur.

Kaside için ayrıca bk. Koç, Kürkçü, XVII. Yüzyıl Divan Şairi Nazîf..., s. 28.

Meserret nūra ğarķ itdi bugün maħlūk-ı Raħmānı

5. Virüp envār-ı Feyzullāh-ı kāmıl ‘āleme pertev

Uyardı ħ`āb-ı ğafletden bugün de ehl-i ‘irfānı

6. Zihī şad bārekallāh ħaşlet-i müstaħsen-i ‘ālem

Ki mebzül eyledi şimdi seħā vü luş u iħsānı

7. Nazīfı gel du‘ā eyle vire ‘ömr-i şavıl Allāh

Ki zırā güç gelür şab‘a muşavvel şılma destānı

8. İlāhı şül-i ‘ömrile mu‘ammer eyle şadrında

Keremler eylesün ħalķa o baħr-i kān-ı ‘irfānı

Pendī

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün

1. Bi-ħamdillāh zuhūr itdi yine elřāf-ı Sübhānı

‘Ařā kıldı ķamu ħalķa vücūd-ı ‘ayn-ı insānı

2. Şerīf-i bī-bedeldür hem nesīb-i āl-i serverdür

Mükerremdür müfaħħamdur mu‘azşam ‘ırķ-ı zı-şānı

3. Cebninde bu ki şahid görenler i'tirāf eyler
Münevver mihr-i raḥşāndur ziyā-yı nūr-ı pīşānī
4. Bu rüşendür cihān içre anuñ ḥüsn-i sülūkiyle
Giderdi fitne vü saḥtı yoğ itdi zūlm ü zūlmānı
5. Şeref virdi niķābetle fażilette 'adāletle
Bugün Kübrā emānetle mükerrrem kıldı eyvānı
6. Anuñ teşrīf-i fetvāya eger şāliḥ eger tālīḥ
Nümāyān gördi rü'yāda muķaddem naş u bürhānı
7. Beşāretler yine her dem muķarrer ehl-i 'irfāna
Du'ā-yı ḥayrın itmekde ķamu berrānı büldānı
8. Anuñ aḥlāķı ḥasenātı tezekkür olsa her yerde
'Umūmen medḥine āġāz ider erkān u a'yānı
9. Mübeşşer ümmetüñ ḥālā o bi'z-zāt şeyḥü'l-islāmı
Ḥudā baġışlasun anı aña şāh-ı Süleymānı
10. Budur Nu'mānı dehrüñ kim lisān vaşfinda lāl oldı

Budur vāriş budur hāmī budur hallāl-ı her şānī

11. Yazılsa vaşf-ı zībāsı haqıķatde muķarrerdür

ķalem kılmazdı dehr içre henüz olmazdı pāyānı

[38a]

12. Kerem-kārā şeref-baḥşā kerem-bābın güşād eyle

Merāmuma irişdür gel gide ķalbümüñ aḫzānı

13. Degül zerre ḫuzūruñda olan ḫāric ola dāḫil

Daḫı Lefkoşa? ke'l-evvel faķire ola erzānı

14. Ḥayāt olduķça dā'ıde du'ā vü medḫüñi ezber

ķalem ehl-i dilānıyla bulunca vaķt ü ezmānı

15. Yeter Pendī bu itnābuñ yūri icāza meyl eyle

ķelāmü'l-ḫayr-ı mā-ķalle vü delle ile im'āni

16. Ğarāz çünkim du'āsıdur du'āda ihtişār evlā

'İnāyet-i 'avn-i Rabbānī daḫı elṭāf-ı Sübhānī

17. Olup her dem selāmet birle şıḫḫat üzre memdūḫuñ

Ğüni ğünden ola yüĝruk Ḥudā-dād ola iḫsānı

18. Nihāl-i ‘ömrin ‘izzetde dırāz itsün Hudā dā’im
Vire dil-ḥāh-ı dāreyni güle güller gülistānı
19. Kuşūrum çok durur ‘afv it kerem-kānı efendümsin
Ki başda komadı aḥzān ḥayāl ü vehm ü iz‘ānı
20. Ne ḥiss ü ḥıfzumı ḳaldı çekilen derd ü miḥnetden

Kuvā-yı zāhiri ancaḳ getürdi ḥamde ‘unvānı

‘Adlî¹⁷¹

Mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Nev-rüz iriḫdi nāmiye-i gülsitān olur
Şimdi cemād olan bile serv-i çemān olur
2. Luṭf-ı ‘amīm-i feyze bu demde dūçār olan
Maḥz-ı serāb olursa da bir büstān olur
3. Her bir bürehne naḥl-i perīşān-ı berg ü bār
Envā‘-ı elbiseyle birer dil-sitān olur
4. Dir bāğ-bān gūş-ı güle nev-ḳabā-giyer

¹⁷¹ Bu kaside Adlî Divan’ında yoktur.

Kaside için ayrıca bk. Koç, Kürkçü, XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Adlî..., 430-435.

Şol ki bürehne-i reh-i dest-i hazān olur

5. Şanmañ çemende nergis-i aḥvel nigāhuma

Bir şahş-ı nā-tüvān-ı cihān ins ü ḥāl olur

6. Bāguñ yolu ziyāde mürūr u ‘ubūrdan

Bu demde vech-i arzda da keh-keşān olur

7. Mihr-i tamām güşāde-mihr-i berg-i bīd māh

Mevlā dilerse rüy-ı zemīn āsmān olur

8. Gāhī te‘ākub eyleyicek dūd-ı āh-ı dil

Ser-tā-ser āsmān daḥı sünbūlsitān olur

9. Çāh-ı ‘adem daḥı bu zamān-ı ‘azīzde

Gül-çeşm-i bāğ-ı Yūsufa āb-ı revān olur

10. Āyīne gül-‘izārlara cūy-bār olup

Bāğise bir zümürüdī āyīne-dān olur

[38b]

11. Almaz kimesne ağızına hīç ḥarf-i āḥiri

Her gūşede müzākere-i gülsitān olur

12. Ancak hezār-ı bezm-i şehen-şāh-ı gül-şene

Evrāk-ı remz-i bāğ birer dāstān olur

13. Ol şeh ki dest-i rif'atına eylese murād

Qavs-i qūzah muşanna' u ra'nā kemān olur

14. Ol şeh ki hīn-i 'azm-i meserret-qarīnde

Şāhen-şeh-i zamāne ile hem-'inān olur

15. Meclisde seyl-i nuṭkına sed itmesün elin

'Allāmenüñ kuşūrı cihānda 'ayān olur

16. Ol şeh-süvāra gāşiye ber-düş olur hemān

Rūh-ı Sikender olsa öñince revān olur

17. Feyz-i İlāh Hāzret-i Müftī Efendi kim

Me'mūr-ı hıfz-ı ma'bedi kerrūbiyān olur

18. 'İrfān-penāh-ı fāzıl-ı 'alleme i'tibār

Kim perde-dār-ı medresesi qūdsiyān olur

19. Hātem-kerem ki mazhar-ı luṭfı olan faḳīr

Farzā ḥaḳīr [ü] zillet iken kām-rān olur

20. Gerdün-mesīr-i mihr-i cihān feyẓ-i cūd kim

Nisbetle feyẓ ü cūdına meh nīm-cān olur

21. Rūḥ-ı kelāmda dem-i İsāyı aındurur

Hāme zebān-ı maḥbere la‘līn dehān olur

22. Āyīne-i zamīrine maḳşūd kā’ināt

Ma‘nā-yı müşkilāt kütübveş beyān olur

23. Ta‘līm ü yed-i faẓl-ı sa‘ādet netīcesi

Elḫāf-ı Kird-gār ile şāh-ı cihān olur

24. Girse ḥadīḳa-i kerem ü cūdına giyāh

Feyẓ-i nesīm-i luḫfıla gül-berg-i şān olur

25. Alsa şemīm-i sünbül-i luḫfin ğazāl eger

Miṣl-i ‘abīr-i nāfesi şöhret-resān olur

26. Būs itse bī-zebān kef-i gül-berg-i himmetin

Bülbül gibi yegāne-i devr-i zamān olur

27. Geldi lisāna bülbül-i dil gir teğazzüle
‘Ömrüm ğazel mu‘ārefe-i nükte-dān olur

28. Ğamzeñ gözüm bu dem ki meger hūn-feşān olur
Her bir müjeñ nihāl-i gül ü erguvān olur

29. Gāh u gehī ŧitāda ki ğayruñ ocaĝınuñ
Gül-i āteŧi vü sünbüli lā-büd duħān olur

[39a]

30. Ammā bu bāĝ-ı köhne-ocāĝuñ güli bize
Bir zülfi sünbül eski kul oĝlu civān olur

31. Bir ‘āŧıķı tehem-ten-i bāzū-yı kām olur
Bir bendesi benüm gibi bir nā-tüvān olur

32. Yer eylerise başlar üzre ‘aceb degül
ŧevl-i hār u has ki mültefit-i bāĝ-bān olur

33. Müjgān-ı çeŧm-i ğamzesi tır-i każā mıdur
Geldikde fikr ü hātıraya bīm-i cān olur

34. Bilmem ki ‘Adlī lüle-i āb-ı hayātudur

Ki dāfi‘-i harāret-i dil-teşnegān olur

35. Gāhī kaşīde gāh ğazel kıt‘a gāhīce
‘Ādet budur kibāra niçe armaġān olur

36. Dād-ı edāyı var mı benüm gibi bir virür
Gerçi cihānda tūṭī-i şīrīn-zebān olur

37. Māni‘ degül mi ola ya lüknet feşāhate
Lüknet belī mu‘ārız-ı hüsn-i beyān olur

38. Kaldur senāya destüñi gel ey şikeste-bāl
Şol ‘andelīb-i dil gibi kārı figān olur

39. Nev-rüz-ı nāmīyeyle nice bī-bedel ise
Bād-ı şabā niteki çemende vezān olur

40. Neşv ü nemāda ola gülistān-ı maqşadı
Bende bu ḥ‘āhiş üzre senā-ḥ‘ān-ı ān olur

؟¹⁷²

¹⁷² Bu kasidenin şairi belli değildir.

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1. Bi-ḥamdillāh alup Feyz-i İlahî şadr-ı a‘lâyı
Şeref-yâb eyledi ehl-i tarîk-i ‘ilm ü me‘ânî
2. Bi-ḥamdillāh ki feyz-i mihr-i luṭf-ı Ḥazret-i Mevlâ
Gelüp def‘ itdi tarîk-i ğam-ı imrüz u ferdâyı
3. ‘Aceb mi ‘andelîb-i nağme-sâz u büstân-ârâ
Peyâm-ı feyz ile ḥandân iderse verd-i ḥamrâyı
4. Ne devletdür ki feyz-âsârı itmez neşve-yâbın hîç
Ğamın def‘ itmede muḥtâc-ı cām-ı nâb-ı şahbâyı
5. Ten-i fersüde-i erbâb-ı ‘irfânı bu mevsimde
İder feyz-i Ḥudâ ihyâ ne lâzım rûḥ-ı İsâyı
6. Zihî feyz-i yem-i ‘Ummân-ı ‘irfân u şehâveş kim
Alur andan ma‘ârif ehl-i lü’lü-yi temennâyı
7. O feyz-âsâr-ı zât-ı Ḥazret-i Monlâ-yı a‘zâmdur
Ki ḥalk-ı ‘âlem üzre sâye-bânın itdi fetvâyı

8. Dili gencîne-i ser-i Hudâ ol şeyhü'l-islâm kim
Nüket-perdâz ya'nî ol güher-senc-i mezâyâyı

[39b]

9. Cenâb mesned-i fetvâ ki anuñ ism ü müsemması
Olupdur feyz-i esrâr-ı kemâl-i luğf-ı Mevlâyı
10. O Feyzullâh Efendi kim nijâd u nesl-i pâkiyle
Şeref ibn-i Şerîf ü seyyid ü Maḥmūd-ı Dānāyı
11. Şeh-i erbâb-ı 'ilm ü fazl kim meydân-ı 'irfânda
İder taḥkîk-i tîgile perîşân cünbüd-ârâyı
12. Odur üstâd-ı şâh-ı baḥr u ber 'allâme-i şânî
Getürmiş fi'le 'akliyyât u nakliyyât-ı ma'nâyı
13. Ebü Yûsuf ferâset Bû Ḥanîfe menḳabet ol kim
Ḥaseb devlet fâzîletle müşerref kıldı dünyâyı
14. Cevezât mecma'u'l-baḥreyn der-i fetvâ vü taḳvâyâ
Olur ibn-i melek şerḥ itse kâr-ı şadr-ı vâlâyı
15. Vücûdı *Mülteka'l-Ebhür* yâḥûd *Kenzü'l-Ḥakâyıḳ*dur

Dürer akvâlidür manzûme-i ahvâl-i dil-ârâyı

16. İmâm-ı fahr-i taşnîfide taqvâsında Beşâmî
Anuñ maşşûl-i taḥkîkâtı bil havrâ vü zevrâyı
17. Mevâkıfsuz alup şerḥ-i maḳâşid ḥaste-i kāmî
Şifâ-yâyı işâret eyleyüp def' eyledi dâyı
18. Netice vechile maḥlûbı tertîb-i kıyâs eyler
Alup ḫâliblerin ceddin ider intâc-ı kübrâyı
19. Alup *Telhîş*den eşkâl-i ma'nâ-yı murâdı hep
Cevâb-ı muḫtaşarla ḫal ider kâr-ı mu'ammâyı
20. Ḥudâ itmiş ezelde feyzine muḫtaşş müsemmâyı
Kerem-râ-yı sehâ âyîni 'ilm-i baḫş-ı Mevlâyı
21. Kerîmâ çeşme-i vâdî-i luḫfuñ eyledi serâb
Ser-â-pâ teşnegân-ı kâmdan a'lâ vü ednâyı
22. 'Alîlân-ı recâya feyz-i kilküñ çün şifâ-gerdür
Devâtuñ ḫoḳḳa-i dârü-yı behbûd-ı muḫallâyı

23. Metā‘-1 ma‘rifet sūd itdi bāzār-1 zamānuñda
Ki itdi h̄‘ācegān-1 fazl u dāniş ‘arz-1 kālāyı
24. Risāle yā qaşıdeyle vücūdun itmege işbāt
İdüp ser-der-miyānı herkes itdi başka da‘vāyı
25. Faķır bī-i‘tibārum muṭlaķum çün şey’-i muṭlaķdan
Vücūd olmaz n’idem da‘vā için bī-hūde sevdāyı
26. Velī temhīd-i ‘arz-1 hāl için yazdum bu eş‘ārı
Saña ey pād-şāh-1 mülk-i nazm-1 meclis-ārāyı
27. Eger bu bende-gī ḥüsn-i nazarla i‘tibāritseñ
Bulurdum nev-vücūdıla refāḥ-1 hāl-i dünyāyı
28. Niçe demdür cüdā-yı gülsitān-1 şuġl ü ders oldum
Ḥas u ḥār-1 faķr çekdürdi dürlü dürlü zarrāyı
- [40a]**
29. Mecālüm şabra yoķdur ķorķarum tır-i ķazādan pek
Siper tüt luṭfuñı virme rızā def‘ it belāyāyı
30. Muḥālifdür perīşān itmesün taḥşilümi yoḥsa

Yine ben eylemezdüm rüzgārumdan bu şekvāyı

31. Olam meşğūl ü tedrīs ü du‘ā luṭf u kerem ile

Medār-ı ‘ayş u şūglile faķīre vir tesellāyı

32. Yeter ey kātib-i kilik-i siyeh-endām-ı taşdı‘uñ

Du‘ā eyle n’idersen bī-māl imlā vü inşāyı

33. Cenāb-ı ḥāzret-i feyyāzumuz feyz-i ‘amīminden

Dem-ā-dem feyz ide ol zāt-ı feyze feyz-efzāyı

34. Zamān-ı feyz-i iķbālinde herkes feyz-yāb olsun

Ḳılup hep feyz-gāhında Ḥudā-yı feyz-pīrāyı

Edīb

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Ey vücūduñ ḡonce-i tāze nihāl-i bāḡ-ı dīn

V’ey zebānuñ ṭūṭi-i güyā-yı aḥkām-ı mübīn

2. Ey ser-i ḥāmeñ nigār-efrūz-ı ‘unvān-ı şavāb

V’ey ḥaṭuñ ḥırz-ı ḳavī āşār-ı cāh-ı mü’minīn

3. Luṭf-ı ‘ālī-himmetüñ dil-perver-i her nātüvān
Ṭarf-ı çeşm-i şefkatüñ şād-āver-i merd-i ḥazīn
4. Re’y-i ḳudsī fıṭratuñ müşkil-güşā-yı ‘ıḳd u ḥal
Ḥükm-i nāfiz saṭvetüñ mülzemkün-i ḥaşm-ı mehīn
5. Dest-i ḳudretde vücūduñ ḥāmedür gūyā ki hep
İtdigüñ cünbiş olur mebnā-yı aḥlāk-ı güzīn
6. Münşī-i devrān idüp inşā bu beyti söylemiş
Şafḥa-i elḳābda vaşfuñ için metn-i metīn
7. Sāye-i mihr-i ḥaḳīḳat kām-baḥş-ı her gedā
Māye-i fażl u kerem Feyz-i İlähü’l-‘ālemīn
8. Nuṭḳ-ı ḥikmet-sencüñi bād-ı şabādan gūş idüp
İtse bir ḥarfini ezber tūṭī-i gūyā-yı çīn
9. Nükte-pīrā-yı tekellüm olduğınca meclise
Lehce-i pāki olur reşk-āver-i rüḥü’l-emīn
10. Meclis-i pāküñ uşul-ārā-yı envā’-i fūrū’

Şahid-i nuṭkuñ Edīb-i müsteşār-ı rāstīn

11. Baḥş-ı ‘ilm itseñ me‘ānī üzre taḥkīkūñ bedī‘
Neşr-i fażl itseñ kelāmuñda beyānuñdur metīn
12. İtseñ irād-ı nikāt-ı fıkḥ u tefsīre şürū‘
Görinür ebkār-ı ma‘nā ehline çün ḥūr-ı ‘īn
13. Hey’et-i ādāb-ı ḥikmet görinür vaşfuñda hep
Cünbişüñden şerḥ-i tecrīd eyler imlā ḥurde-bīn
- [40b]**
14. Hem ḥaṭā vü müşkilāt-ı metn-i şerḥ-i her fūnūn
İltifātuñla olur ıslāḥ u izāḥa qarīn
15. Destūñ ol ḥāṭır-nüvāz olmış ki erbāb-ı hüner
Ḥāme-ḥ’āhiş-i ḥırāmuñ seyrine olmış rehin
16. Feyz-yāb olduqça luṭf-ı cilvesinden bir gürūh
Bir gürūh-ı āḥiri eyler temennā āferīn
17. Ḥāşılı bu kim pey-ā-pey ehl-i dāniş luṭfila
Pīş-gāhuñda olurlar dem-be-dem ‘izzet-verīn

18. Hüsni-i şab‘uñdan nizām u intizām olup bedīd
Luţf-ı zātuñdan kılup ehli olurlar müste‘in
19. Vasfuñı ta‘bır ü imlā itmege kıadır degül
Cevdet-i şab‘ıyla gelseydi bu dem ibn-i yemīn
20. Şadr-ı ‘ālī himmetā faşl-ı tenāzi‘ kıadr-i tā
Ey hamīde-şaşlet ü genc-i fetāvāya emīn
21. Hālümü ‘arz ideyüm pīş-i merāhim-pīşeñe
Luţf idüp işgā buyur bir dem beni itme gamīn
22. Rāh-ı erbāb-ı ma‘ārifde ‘ğubār-ı nāçizüm
Niçe yıl künc-i kanā‘atde olup ‘uzlet-güzīn
23. Eyledüm taşşıl-i ‘ilme ced ü sa‘y-i bī-şümār
Hamdülillāh müsta‘idüm şimdi beyne’t-tālibīn
24. Pāye-i akrāna sa‘y itmekde ihmāl eyledüm
Zīr-i na‘leyni hazen oldu baña cāy-nişīn
25. Hāliyā sürdi getürdi iktizā bu zerreyi

Tāb-ı mihr-i fazluña rû-māl için oldum qarîn

26. Yüz sürüp geldüm der-i sulţānıma hādım olam

Ben dağı olam huzūrında mülāzım vaqt-i ĩn

27. Pes mülāzım eyleyüp bu bendeñi mesrūr kııl

Qılmaziseñ mevte dek hālüm olur āh u enĭn

28. Maĥz-ı luţfuñ dest-gĭr olsa bu nāçĭze olur

Necm-i baĥtum reşk-i hūrşĭd-i semā-yı çārümĭn

29. İltifāta eyleseñ mażhar bu maĥzūn bendeñi

Zümre-i aqrānda kılsañ beni n'ola behĭn

30. Gelmeseydi nev-be-nev āfāka ma'nā perverān

Kim iderdi ehl-i fażl aĥvālin idrāke yaĥĭn

31. Tāze kuvvet buldı vaşfuñla bu şab'ı sāĥirüm

N'ola reşk itse baña Ĥassān u sā'ir A'cemĭn

32. Ben o vaşşāf-ı me'ānĭ perverüm kim şab'uma

Bıkr-i ma'nā 'arz ider her zerreden rüy-ı zemĭn

33. Nādire-senc-i nikātum şāhid-i endiřemüñ
Süfte-güş-ı bende-i mengüşidur dürr-i şemīn

34. Taht-ı dilde tab'-ı şūhum dāver-i fermān-revā
Kişver-i ilhām-ı ma'nā olmada zīr-i nigīn

[41a]

35. Gel Edīb besdür ço şadr-ı fazlı taşdı' eyleme
Kıl du'āsıyla havāle dergeh-i Hakkā hemīn

36. Nitekim Hallāk-ı 'ālem kudretiyle tā kıyām
Ola peyveste biri birine eyyām u sinīn

37. Rūz-ı efzūn ola rūzıdan şafā-yı hālile
Ehl-i dāniř pīř-gāhına süre rüy u cebīn

38. Şadr-ı istiğnā-yı 'izzetde qarār idüp müdām
Būs-ı dāmānına ruřsat bulmaya hařm-ı mehīn

'Adlī¹⁷³

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Başımız üzre hevā-yı zülf-i yār eksük degül

¹⁷³ Bu kaside Adlī Divan'ında yoktur.

Kaside için ayrıca bk. Koç, Kürkçü, XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Adlī..., s. 436-440.

Murtefi‘ yerdür anuñ çün rûzgâr eksük degül

2. Zāde-i ṭab‘-ı veliyy-i ni‘metümdür birisi

Mısra‘un biri ki anda i‘tizār eksük degül

3. Ben edīb-i zātına itdüm diyü ‘arz-ı hüner

Cümlemüzde böyle şerm ü neng ü ‘ār eksük degül

4. Pāyine özrile yüz sürdükçe ammā kim yine

Muḳtezā-yı luṭfi üzre i‘tibār eksük degül

5. ‘Irḳ-ı pāki muḳtezāsıdur ki ol ‘allāmenüñ

Zātını ta‘zīme ehl-i iftiḳār eksük degül

6. Oldur ol kim intisābıyla ḥavāşa rüz u şeb

Bezm-i ḥayşiyette cāy-ı iftiḳār eksük degül

7. Oldur ol kim dergeh-i pākinde şāḥib-dānişe

Cebhe-sāy olduḳça ‘özü-i bī-şümār eksük degül

8. Oldur ol kim süfre-i şem‘ eyleyüp mäh-ı nevi

Meclisinden şem‘-i mihr-i tāb-dār eksük degül

9. Oldur ol kim ŧem‘-i hūrŧid-i kemālinden anuñ
Encüm-i çarḥ-ı felek pervāne-vār eksük degül
10. Ḩāce-i ŧāh-ı mu‘azzam ŧeyḥü’l-islām-ı ümem
Nuŧret-i ŧāhīden ol ‘ālī-tebār eksük degül
11. Hem-‘ināndur her sefer ŧāh ile ol ser-i velī
Anuñ içün ‘avn-i tām-ı Kird-gār eksük degül
12. Gelmemiŧdür devr-i Ādemden beri bu devlete
Miŧl-i zātı gerçi sār ir kām-kār eksük degül
13. Tuḧmamıŧdur ŧāḥ-ı bāl-i fażlı dehri sār irüñ
Gerçi ‘ālemden dıraḥt-ı mīve-dār eksük degül
14. N’itmeli āŧārı olmayan nümāyiŧ-perveri
Deŧ ü bāğ u rāğdan serv ü çenār eksük [degül]
- [41b]**
15. Neylerüz ŧuğrā vü kübrā baḥŧini bu bābdan
Bildüğüm budur netīce iḳtidār eksük degül
16. Mesend-ārā vü kerem-pīrā fażilet-perverā

Gerçi dest-i kudretüñden yâdigâr eksük degül

17. Tuḥfe-i ḳalb-i ḥazīnin al ele bī-keslerüñ

Bāb-ı luṭfuñdan temennā-yı şıgār eksük degül

18. Kām-yāb eyle kerem-cūyānı sulṭānum hemān

Naḥl-i cūd u mekremetden berg ü bār eksük degül

19. Feyz-yāb olsa n'ola dil-teşnegān-ı ārzū

Çeşme-i luṭfuñdan āb-ı hoş-güvār eksük degül

20. Her ṭarafdan ārzū-yı feyz-i luṭfuñla gelür

Mültecādur dergehüñ şınf-ı kibār eksük [degül]

21. Ḳanda varsun sen ṭururken ehl-i faẓl u ma'rifet

Maḥberüñden kil-k-i ḥaysiyyet medār eksük degül

22. Ḥazret-i Ḥaḳḳa senālar zīr-i destüñde senüñ

Ser-fürü-yı ḥāme-i gevher-nişār eksük degül

23. Baş ḳaldurmaḳ aña lāyık mıdur ḳaldursa da

Niçe emşāli siyeh-rū şerm-sār eksük degül

24. Geh aşıde gh kıta geh azeldür hem-demüm
GüŖe-i minetde birkaç am-üsr eksük degül
25. Gülsitn-ı htırumdan hrr eksük degül
Yoqlasañ amm yine bir gül-ızr eksük degül
26. Göñlümüzden hşılı Ŗimdi süveyd gibi hi
Fikr-i sevd-yı am-ı zülf-i nigr eksük degül
27. Mur kim pervz-ı b-rmveŖ Ŗub u mes
Küy-ı dil-berden dil-i minet-Ŗir eksük degül
28. Dne-i hlin hyl itseñ ü eŖm-i siy
Ddemüzdən girye-i b-itiyr eksük degül
29. SyeveŖ uydı ulaŖdı mı nrven addi bize
Hyret-i endiŖe-i bs u kenr eksük degül
30. Ol peri-peyker görünmez oldu ‘Adlı eŖmüme
Varise yne-i dilden ubr eksük degül
31. Kse-i alb-i Ŗikestemden lisn-ı hl olan

Nāleden ma'lūmdur ki inkisār eksük degül

32. Hem kaçıde hem ğazel bu başka tarh-ı tazedür

İhtirā'-ı hāme-i i'cāz-kār eksük degül

33. Böyle nazm-ı yek-şebe inşāsına kâdir mi var

Varise de sözlerinde müste'ār eksük degül

34. Söz tamām oldı du'ā kıl ki ola hatm-i kelām

Niteki gül-geşt-i bāğ u merğ-zār eksük degül

[42a]

35. Müstedām-ı 'ömr ü devlet ola ber-vefķ-ı merām

Ķalb ü dilden bu şenā leyl ü nehār eksük degül

Rūmī

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

1. Zihī ferhunde dem ferruķ-seher firūze ezmānī

Ṭulū' itdı sa'ādet maṭla'ından mihr-i Raḥmānī

2. Ne mihr mihr-i devlet kim ne yoķ māh-ı ṭal'at kim

Hemān bir luṭf-ı şun'-ı pertev-i envār-ı Yezdānī

3. Cülüs itdi sa'adet tahtına bir şāh-ı zī-fer kim
Vücūdiyla şeref buldı serīr-i āl-i 'Osmānī
4. Süleymān-rütbe Sultān Muştafā H̄ān şāh-ı 'ālem kim
Cihānuñ halkı oldı şıdķıla cümle senā-h̄ānı
5. Ne Sultān Muştafā kim ibn-i Sultān H̄ān-ı Meḥmeddür
İden feth Kımaniçe Kıandiyā vü feth-i 'ummānı
6. Oķındı nāmına huṭbe kazıldı ismine sikke
Ser-ā-pā kapladı dehri şükūh u şevket ü şānı
7. Cihānı tutdı āvāze beşāretdür diyü halka
Çalındı kulle-i bām-ı felekde kūs-ı hākānī
8. Olursa tañ mıdur hep ins ü cin fermānına münkād
Şunuldı luṭf-ı Hāķdan destine mühr-i Süleymānī
9. Ḥayāt-ı nev bulup 'ālem yine bu müjde-gāniden
Olındı cāna minnetler virüp şükrāneye cānı
10. Feraḥ-efzā teraḥ-fersā zamān ferḥunde bir dem kim

Ferāmūş oldu hātırdan ğam-ı endūh-ı devrānī

11. Zamāna pür-neşāţ oldu bu zevk u bu sūrūrıla
Cihānuñ şimdi ‘işret-ġāh oldu beytü’l-aġzānı
12. Bi-ġamdillāh yine döndi felek vefk-ı murād üzere
Getürdi yirine itdiği cümle ‘ahd ü peymānı
13. İder ġande zamāna devletinde ‘ıyd u nev-rūza
Ki bu devr-i şafā-baġşuñ diger şad sāle berrānı
14. Zamāne döndi bir maġbūbe-i nāzende ţannāze
Zemīn itmekde çarġa ġunc-ı āyīn-i cevānānı
15. Nice nāz itmesün devrinde ol şāh-ı cevān-baġtuñ
Zamān añdurmada şimdi cihāna māh-ı Ken‘ānı
16. Şabā ġāk-i rehin tuġfe getürdi ehl-i ‘irfāna
Ġubār-ı maġdeminden rūşen itdi ‘ayn-ı a‘yānı
17. Ķudūmında sezādur aţlas-ı çarġ olsa pāy-endāz
Nişār eylerse dürr-i şāhvārın ebr-i nīsānı

[42b]

18. O ŧāh-ı kām-baĥş u āsumān taĥt u cevān-baĥtuñ
Reh-i sengīndürür revnaĥ-dih-i iklīl-i ŧāhānı
19. ŧehen-ŧāh-ı mua‘zzam-ı pād-ŧāh-ı heft kişver kim
Zemīn būsende kıldı ħāmetin ħam ħarĥ-ı gerdānı
20. ŧeref-yāb oldı her a‘lā vü ednā devr-i luĥfında
Urındı farĥına derbān-ı bābı tāc-ı keyvānı
21. Mişāl-i ħayme-i eflākdür ħetr-i hümāyūnı
Revāk-ı ħarĥ-ı mānendi mua‘llā ħāĥ-ı eyvānı
22. Gelince bu zamāna pād-ŧāhān-ı selef içre
Disün varısa görmiş böyle bir ŧāh-ı cihān-bānı
23. Hümā sāye-hümāyūn baĥt-ı Cem-cāh āsumān pāye
Süleymān ŧafvet imāda müretteb-zīb-i eyvānı
24. Cihānuñ bir ŧeh-i ŧāĥib-ķırān-gīn-i sitānıdur
Ferengistānı yek-ser feth ider ŧemşīr-i bürrānı

25. anıamaz arbına aşıımı olursa heft ser ejder
Helāk itmekde besdür müşt-i ahrı biñ hizebrānı

26. Cihānda kār-zār itdükçe dā'im dūşmen-i dīnūñ
Serin tūb eyleye āk-i mezellet üzre evgānı

27. 'Adüvv-keş ahramān cünbiş şecā'at kānı serverdür
Şalar a'dāya şemşir-i cihān-giri her āsānı

28. Kemān-keşlikde bir Rüstem hedefzen arbi aşm-efgen
oınur dīde-i a'dā-yı dīne tiri peykānı

29. Ne tozlar oparur a'dāya raş-ı bād-ı reftānı
Ne dem kim 'arşā-i rezm ü veğāda itse cevlanı

30. Bu ferr ü şevketile görse ger dārātını dārā
Olurdı āsitānında ya sekbānı ya derbānı

31. Olurdı kāse-līs-i bezm-gāh-ı düveli Cemşid
Eger seyrinde görse böyle bezm-i 'ālī unvānı

32. 'Adāletde şeh-i fermān-revā-yı salanatdur kim

İder aḥkāmını cārī yedi iḳlīme fermānī

33. O deñlü oldı cārī kim cihāna ‘adl ü tenbīhi
Olur bir yirde gürg ü gūsfendüñ seyr ü seyrānı

34. Ḥudāvend ü şehen-şāh cihān-dār u cihān-ārā
Odur cān-ı cihān şāh-ı vilāyet zıll-i Yezdānī

35. Sa‘ādetle bugün kim mālīk-i dīn ü düveldür ol
Cihān sulṭānlığını Mevlā o şāha kılmış erzānī

36. Ne mümkin eyleye bir kimseye bir kimseden nāle
Meger kim gülşen içre ‘andelīb eylerse efgānı

37. O şāhen-şeh ki hem şāhib-ḳalem hem ‘ilmile a‘lem
İlāhī sen emīn eyle ḥaṭālardan o sulṭānı

38. Müeyyed ide Ḥaḳḳ ḥünkārı evreng-i ‘adāletde
Devām-ı devletinüñ olmaya hīç ḥadd ü pāyān

[43a]

39. Ḥaṭ-ı ta‘līḳ-ı ra‘nāsı kim eyler ‘aḳlı dil-meftūn
Celī ḥaṭṭın gören şaḥşuñ cilā kesb ider ‘aynānı

40. Ne dem kilk-i nesak-sāzıyla āgāz itse tahrīre
Meşām-ı ‘ālemi eyler mu‘aṭṭar ḥaṭṭ-ı reyḥānı
41. Olup üstād-ı kilk sa‘y eyle ta‘līmine mazhar
Ḥuşūşā ola ḥāfız ma‘nāsıyla naşş-ı Qur‘ānı
42. Bu deñlü feyz-i isti‘dād-ı ḥatm olmaḵ nihādında
Olupdur himmet-i üstādıla taḥşīl-i ‘irfānı
43. Niçe üstād kim üstād-ı küll ‘allāme-i ‘ālem
Felāṭūn görse ger olur ḥuzūrında sebaḵ-ḥ‘ānı
44. Kelāmi münteḥib mecmū‘a-i esrār-ı ḳudretinden
Olupdur beyt-i ma‘mūr-ı felek a‘lā debistānı
45. Fazīletle yegāne a‘nī Feyzullāh Efendi kim
Kemāl-i ictihādıyla İmām-ı A‘zam-ı Sānı
46. Nihādında olan deryā-yı ‘ilmi Bü’l-‘acebdür kim
Niçe ḥıfz eyleye bir ḥavzıla deryā-yı ‘ummānı
47. Sütüde ḳadri a‘lā göñli alçaḵ ḥulḳı nigüdur

Ꞑamu ‘ucb u kibirden Șazret-i Șaꞑ ŐaꞑlamıŐ anı

48. Tekellüm itmede Șızra eger bir neş’e-baŐŐ olsa

Kelām-ı ābdārında bulurdı āb-ı Șayvānı

49. Vücūd-ı enfa‘ı ‘ālemde Șaꞑꞑā maĘż-ı raĘmetdür

Melek gökde beşer yerde anuñ olmiŐ Őenā-ĥ‘ānı

50. Degül bir āferīde olmadıꞑ iŐsānına mazĘhar

Dem-ā-dem münteŐirdür ‘āleme in‘ām u iŐsānı

51. Dağı bir kimse andan dil-i remīde olduğı yoꞑdur

İder taṫıyb-i Ęāṫır dā’imā ꞑalb-i müselmānı

52. İder iŐsānıla dā’im Ęarībānı nüvāziŐler

Degül Ęāli emel-dār itmeden her dem Ęarībānı

53. Teselsül-bāṫıl olmaꞑ gerĘi ꞑavl-i ehl-i Ęikmetdür

Anı zıddıyla iŐbāt itdi luṫfi yazdı bürĘānı

54. Anuñ itdikleri luṫfi ne ‘ummān u ne kān eyler

Kef-i cūdına nisbet itmek olmaz kān u ‘ummānı

55. Hıdīvā hāk-pāyüñden cüdālīk derdidür hemmüm
Eger lāl itmese sözde ҡuluñ itmezdi noqşānı
56. Ğam u şadı bu demde itdiler hātırda cem‘iyyet
Bu aḥvālī ğarībüñ şöyle oldum deng ü ḥayrānı
57. Görüp bī-tāblıgum elde varaḳ lerzān olup dıtrer
Yazarken vaşfuñı hāmem döker eşk-i firāvānı
58. Der-i devlet-me’ābuñ izdiḥāmından su’āl itdüm
Bu beytile cevābın virdi bir merd-i süḥandānı
- [43b]
59. Cihānuñ mīr-i mīrānı ҡamu eşrāf-ı zīşānı
İderler āsitān-ı hākine fersüde pīşānı
60. O hāküñ bende rū-māl ile gerdīn iktihā itdüm
Anuñla eyledüm teskīn birez bu çeşm-i giryānı
61. Olurdu bu ḥakīr nātüvāna nice iḥsānuñ
İderdüm terbiye-ḥānemde luḫfuñla yetīmānı
62. Her iḥsānuñ mükāfātın muḥaḳḳaḳdur virür Mevlā

Ola sultānuma iz'āf-ı ecr ü luṭf-ı Sübhānī

63. Efendüm biz seni virdük emānet Ḥazret-i Ḥaḳḳa

Ola sultānumuñ her anda Mevlā nıgeh-bānı

64. Seferde ger Ḥızırda olasız emn ü emānında

Hidāyet-i rehberüñ olsun refıḳuñ 'avn-ı Rabbānī

65. Beni bir nān-ı pāyeyle maḥaldür behremend itseñ

Ferāmüş idemem ḥaḳḳā bu deñlü ni'met ü nānı

66. Ola 'ālem ser-ā-ser Yūsuf-ı luṭfuñ ḥarīdārı

Bu bāzāruñ revā mı ben olam nef'inde ḥarmānı

67. Bu dā'ı Rümī-i bendeñ ḳādīmī ber-du'ācuñdur

Olur ta'mır luṭfuñla dem-ā-dem ḳalb-i vīrānı

68. İrişdi nazmuñ encāma ḳaşıde buldı itmāmın

Senā hengāmıdur şimdi du'ānuñ geldi āvānı

69. Nitekim ḥusrev-i encüm serīrinde ḳarār eyler

İde ṭal'atla gāhī ğarbı gāhī şarḳı nūrānı

70. Dura durdukça dünyā cümle maḥdūm-ı mükerrerler

Sa‘adet burcunuñ her biri bir mihr-i dirahşānı

71. Hüşüşā efḍal-i devrān Fethullāh Efendi kim

İder fazlına taḥsīn ‘ālemüñ cümle pesendānı

72. Muḳarrerdür sa‘adette ḳarīn-i pād-şāh olmak

Ki yokdur ‘ālem içre ḳadriyle emşāl ü aḳrānı

73. Hemīşe ‘izz ü ‘ömr ü devletin efzūn ide Mevlā

Sa‘adette ola ‘ālemde dā’im ‘ayş ü devrānı

¶¹⁷⁴

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Demdür ey kilik-i beyān eyle zamīrūñ taḥrīr

Metn-i ḥāl-i dile tā kim ola şerḥ u tefsīr

2. Demdür ey ḥāme ki keyfiyyet-i aḥvālinden

İdeseñ Ḥazret-i Fahrü’l-‘ulemāda taḳrīr

3. Olduğıçün şadef-i zātı güher-pāş-ı vera‘

¹⁷⁴ Bu kasidenin şairi belli değildir.

Kilk-i fetvā-yı şerī'atle olındı tevķir

[44a]

4. Mesned-ārā-yı fazīlet odur ancak hālā
Ne kadar itse taşaddur yeridür şadr u serīr

5. Hāzretinde ne kadar yoğısa istiḥkākum
Eyle aḥvālümü inşāfla ḥüsn-i ta'bīr

6. Benüm ol şerm ü hacālet-keş-i erbāb-ı tarīķ
Kaldum ayakda katı bī-kes ü nā-çiz ü ḥaķir

7. Kereminden odur ancak beni mesrūr idici
'Arz-ı ḥācetde ne paşa bilürüm ben ne vezīr

8. Dergehinde dilerüm anı ki beyne'l-aķrān
Beni bir medrese ile ide ser ḥayli nazīr

9. İktifā eyle bu miķdārı bundan şoñra
Şıdķıla eyle du'ā itme kelāmı tekşir

10. Şadr-ı fetvāda müebbed ola tā rüz-ı kıyām
Dest-gīr ola aña Hāzret-i Allāh Kādīr

Sācid ‘Alī Efendi

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1. Nigāh-ı merḥamet-i Ḥaḳdan olmasun nevmīd
Ol āsitāna tereddüd iderken ehl-i ümīd
2. Ne āsitān-ı meded-gāh-ı ḥayl-i maẓlümān
Maḳām-ı ma‘delet-i Ḥazret-i Ḥıdīv-i ferīd
3. Meh-i sipihr-i kerāmet yegāne ḳuṭb-ı zamān
Sipihr-i kevkeb-i devlet-medār-ı baḥt-ı sa‘īd
4. Şeref-fezā-yı siyādet menār-ı Feyz-i İlāh
Cenāb-ı müftī-i ‘ālem sütüde-nām u vaḥīd
5. Mürebbī-i fuẓalā-yı cihān ki lāyıḳdur
Olursa ḥācib-i dergāhı şāriḥ-i tecrīd
6. Der-sa‘ādeti me’vā-yı ehl-i isti‘dād
Zamān-ı devleti aşḫāb-ı ‘ilme mevsīm-i ‘ıyd
7. Açıldı ma‘deletiyle defātir-i şefḳat
Esāmī-i sitemi kilik-i ‘adli itdi resīd

8. Cihāt-ı luṭfı dirīg itmeyüp maḥallinden
Berāt-ı raġbetini ‘ilmüñ eyledi tecdīd
9. Nesīm-i faşl-ı ḥuceste bahār-ı re’yinden
Riyāz-ı devlet-i ‘Osmānī buldı ḥüsn-i cedīd
10. Benān-ı fikr-i deḡā’ıḡ-güzīni ḥal eyler
Ne deñlü ‘uḡde-i eşkāl olsa pür-ta’kīd
11. O menba‘-ı ḥükmüñ himmet-i yed-i taḡkīḡ
Esās-ı ‘ilmını itmiş o mertebe teşyīd
12. Olurdı dersine gelseydi ḡādī dānişmend
Ebū’s-Su‘ūd sebaḡ-ḡān u faḡr-ı rāzī mu‘īd

[44b]

13. Zamān-ı devlet-i fazlında gelmedi yoḡsa
Oḡurdı Naḡvi mufaşşal mü’ellif-i İḡlīd
14. İşāret eylese bir demde şeyḡ olur şūfī
‘Aceb mi kendine ehl-i ṡarīḡi itse mürīd
15. Hirās-ı şaḡne-i zūhdi olaydı ‘aşrında

İderdi ma‘bede āvīze sāğarı Cemşīd

16. Mesīh-i nuṭkı devā-sāz-ı ehl-i derd olsa

Miyān-ı lāl ü aşamda olurdu güft ü şinīd

17. Olaydı terbiyet-i cūy-ı ṭab‘ına mazhar

Mümās olurdu sipīhr-i berīne devḥa-i bīd

18. İdeyidi kevkeb-i bahtından iktibās-ı şeref

Olurdu şahn-ı şevābetde merkez-i nāhīd

19. Kerem-nijād-ı hıdīvā şehā-nihād-ı şad-rā

Ayā cenāb-ı felek-pāye asmān temhīd

20. Ahālī-i hüner oldı zamān-ı ‘aşruñda

Simāt-ı mekremetüñden nevāle bend-āmīd

21. Çeker beyāz-ı huşüle debīr-i ihsānuñ

Ne kim şahīfe-i āmāle itseler tesvīd

22. Nuḳūd-ı ‘ömr-i ‘azīzi bu bende-i kemter

Reh-i ta‘allüme şarf eyledüm zamān-ı medīd

23. Zamāne cevrlē hayli zamāndur eyler
Miyān-ı havf u recāda murādumı terdīd
24. Şitāb eyledigümce reh-i mesā'ide
Kazā o mertebe itdi maqāşıdum teb'īd
25. Behağ-ı şun'-ı Hudāvend-i kādīr ü bīçün
Ki itdi 'adlūñile şer'-i Aħmedi te'yīd
26. Behağ seyyid-i 'ālem ki nūr-ı zātıyla
Münevver eyledi āfāķı lem'a-i tevħīd
27. Bu çeh fütāde-i zulmetgeh-i tarīķ-i ğamı
Ziyā-yı meş'ale-i re'fetūñden itmeye ba'īd
28. Esīr-i silsile-i künc-i hayrete eyle
Emān-ı nāme-i nuķķ-ı teraħħumuñla eyle nüvīd¹⁷⁵
29. Ri'āyet-i edeb it Sācidī yeter taşdı'
Sūħan-verāne temeddūħle eyleme taķlīd

¹⁷⁵ Mısraın vezni tutarsızdır.

30. Du‘ā-yı devletini hāme-i hülūşuñla
Şahīfe-i dem-i şubḥ u mesāya kııl taqyīd

31. Hemīşe tā ki zülāl-i ‘ulūmıla fużalā
Derūn-ı teb-zede-i cehli eyleye tebrīd

32. Cihānı eyleye sīr-āb-ı çeşme-i luṭfi
O şadrı Ḥāzret-i Ḥaḳ añā eyleye te‘bīd

[168a]

[Sācidi]

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Kām-ı dilden geç yeter bī-hūde esme verzişi
Nām-ı gönül dehrüñ māl-i gūşışı

2. Eylemiş pūr-jeng-i mir’āt-ı dili naḳş-ı emel
Olmadı görmek murād üzre cemāl-i ḥ‘āhişi

3. Çehre-i ‘arzı ider pā-māl esb-i imtinān
Geç ‘aṭāyān-ı zamānuñ ārzū-yı bahşişi

4. Gevher-i ḥūn-āb-ı dil yā dürr-i eşk-i diyedür
Rişte-i sa‘y-ı ṭama‘-kāruñ-ı māl-ı pīçişi

5. Nazra sîr olmak ne mümkün ‘arîz-ı dildârdan

Hıyre-nâk eyler ziyâ-yı mihr-tâb-ı bînişi

6. Kâkûl-i pür-çînuñi ey reşk-i âhû-yı Hıoten

Miskile hem-bû diyen eyler hıta-yı fâhişi

7. Sâcidînuñ luğf-ı taḥsîn-i Hudâvendî ile

Gül gibi oldu güşâde şimdi ṭab‘ı dânişi

8. Ol Hudâvend-i kerîmü’ş-şānuñadur zātıdur

Silk dutar zîneti ‘ağd-i şeref-i ārâyişi

9. Hı‘ace-i şehzâde İbrâhim Efendi kim odur

Luğf u re’fetle ‘ibâduñ bā‘iṣ-i âsâyişi

10. Kām-kār-ı ümmîd sensin evzâr-ı bî-naẓîr

Kim vücûduñla ider eslâfa naşb-ı nâzişi

[168b]

11. Kande ta‘bîr-i kalem kande edâ-yı midḥatüñ

Baḥr-i ‘ummānuñ ne mümkün ḳaṭrede güncâyişi

12. Kâşıram vaşf-ı cemîlüñde ayâ kân-ı kerem

Bendeni āzürde-hātır itdi dehr ālāyişi

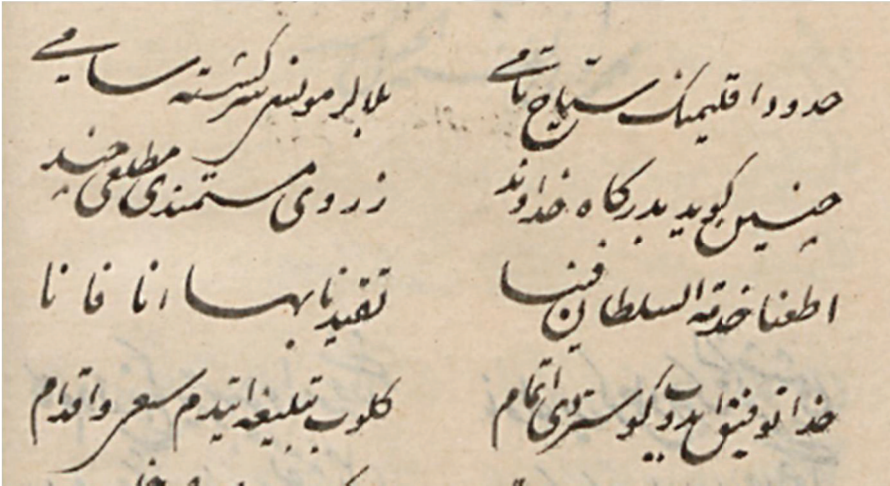
13. Tā ki nūr-ı mäh-tāb u şu‘le-i hūrşidden

‘Ālemüñ ki tābişi ola sūzişi

14. Necm-i bahtuñ mäh-ı nev gibi teraqqide olup

Mihr-i zātuñ ola evc-i devletüñ ārāyişi

176

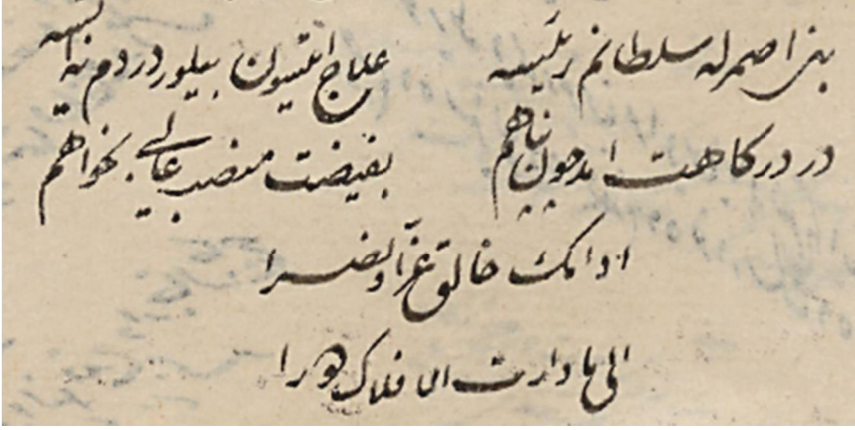
¹⁷⁶ Bu Farsça mesnevinin şairi belli değildir.

عطا کرد و مرا بویید جلوت	چو بوم خدمت سبب صدرات
بجو جمله آیات لولاک	لقاه الله فی الینا وایان
قرین اولوب قبوله اولمیکم	ولا لتدرکه اما رخصوم
ندیم انبساطی خیر غوغا	که من در کسکس با که درت
بخانی ربی عن شتر البرایا	مخدا تم صدام حمد ا
اد از حد تکله خوبکه کلام	بنم خولتو سطلتم افندم
که کارم راست ایدر تبه یا بم	میسین کفتم ر بسیار تی بم
من سلطان اجوی کان مامل	فما کان عندنا نس مقبول
یوزم یوق کرنگه مجلته قلم	سینجی از اولوب میرته قلم
زید بخر همه در فار خارند	نکر فرزند وزن در نظر زید

[169a]

و یا فوق العلیه شرفا و فضل	فیا حر لوزنی جو دا و عسما
مفوضه کاتیمیر رتبت	چو شمس عند زمله امت
به اهل را دهند بانص ایات	سما دانید فرموده امامت
وان کنت جیسا باقیات	دنا الکتاب و عمنی کتابه

[169b]

Kıt'a

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Nigārā bezm-i hüsnüñde velī mestānemüz ƣaldı

Perīn yaƣmıř cemālīn şem'ine pervānemüz ƣaldı

Ĝarībüñdür anı hoş řut efendüm işte ben gıtdüm

Göñül dirler ser-i zülfüñe bir dīvānemüz ƣaldı

Beyt

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Nef'uñı görmeyicek baña ne hāřıl řanemā

Duşalum ğayretile 'āleme sulřān olasın

Dığer

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilü

Güli cennet gibidür virmekile eksilmez

Büse-i luṭf eyle bize ḡonce-i ḡandānından

Beyt¹⁷⁷

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Destümi kesseñ ḡalur dāmān-ı luṭfınla elüm

Dāmenüñ kesseñ ḡalur destümle luṭfuñ dāmeni

Beyt

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Rumüzıla dime remzin murādın yār taṣrīḡ it

Ḥabībüm de ṣerīfüm de efendüm de ne dirseñ de

Beyt

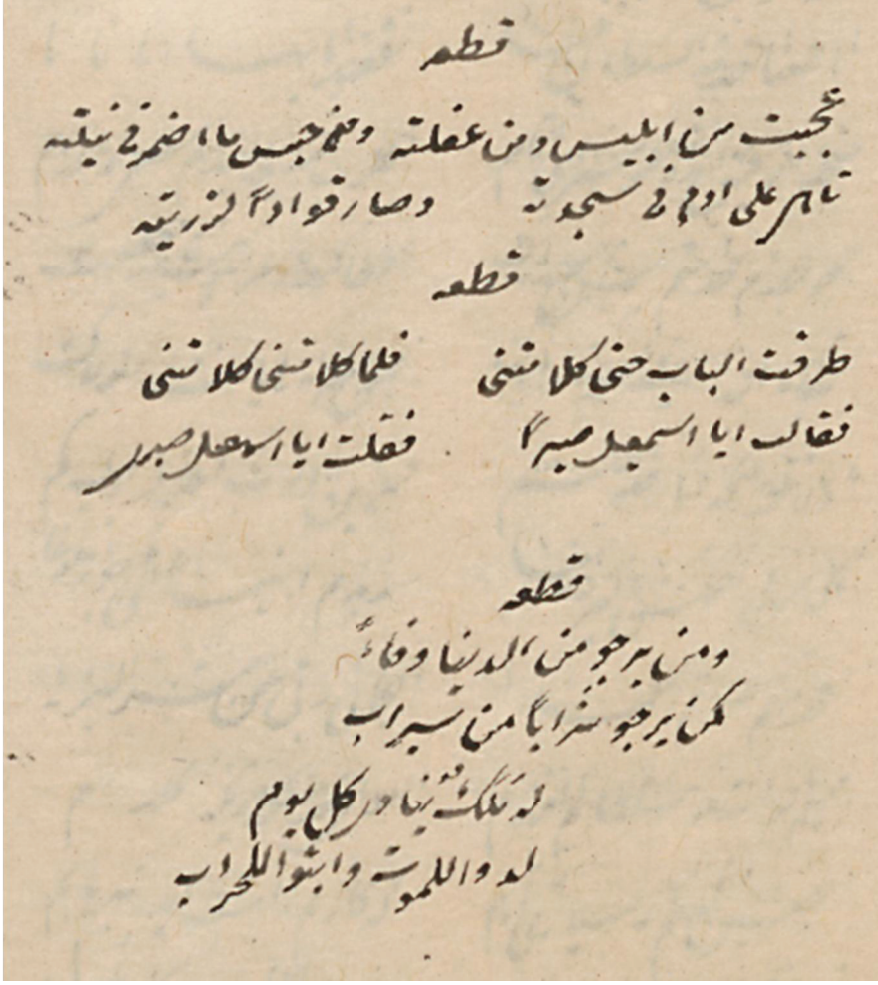
Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Neccār-ı şūḡuñ elinde ḡadeḡ-vār ḡayāl-i çekik

Mānend-i el derd-i seri kerpeden keser

¹⁷⁷ Ali Nihat Tarlan, **Ahmet Paşa Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 1992, 347. G. 347/9, s. 286. Beyit Divan’da şu şekildedir:

Ger elim kessen kalır dāmān-ı lūtfunda elim
Lūtfunu kessen kalır destimde lūtfun dāmeni

[170a]

Beyt

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Ne rütbe-i terāfu' bünyāddur қаşr tevāzu' kim

Riyāz-ı cennete nezzāre mümkindür zemīninden

Diger

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Gül yüzüñ şevқına gülşende figānum var iken

Bilmezin nāle idüp bülbül-i şeydā ne öter

Behiştî

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Yine gülşende bu gün bülbüle bir hāl olmuş

Güli hārile görüp münkesirü’l-bāl olmuş

Beyt

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Çünkü vaqf eyleye cihet-i verd-i tenüñ

Mütevelli zādı sevmek ne vazıfendi senüñ

Beyt

Mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün mefā‘ılün

Dilā ol nāle-i ser-beste kim dildārdan geldi

Dağı açılmamış bir göncedür gül-zārdan geldi

Beyt-i Şāhidî

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Gözünüñ fitnesine her kim iderse nazarı

Şanemā kopdı şanur fitne-i devri kameri

Şahidî

Müfte‘ilün müfte‘ilün müfte‘ilün müfte‘ilün

‘Āşık olan ey gül-i ter derd-i dile çāre arar

Bir şanemi şarmağıla sīnesine çāre arar

Beyt

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ĥabda yāri görüp būsesin almağ diledüm

Bir Ĥabeş bekler imiş ben anı ĥālī şandum

SONUÇ

Çalışmamızda, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi koleksiyonu 2843 numarada kayıtlı bir kaside mecmuası incelenmiştir. Mecmuanın adı yazma nüshada “Mecmû‘atü Medâiyih-i Şeyhülislâm Feyzullâh Efendi”, kütüphane kayıtlarında ise “Mecmû‘atü Kasâ‘id fî Medhi Şeyhü’l-İslam Feyzullâh Efendi” şeklinde geçmektedir. Mecmua, Türkçe, Arapça ve Farsça kasidelerin bulunduğu üç ana bölümden oluşmaktadır. 170 varaktan oluşan mecmuanın 2b-44b arasındaki sayfalarında Türkçe, 45b-82b arasındaki sayfalarında Arapça ve 83b-167b arasındaki sayfalarında Farsça methiyeler bulunurken, 168a-170b arasındaki sayfalarında ise Türkçe kaside, Farsça mesnevi, kıta, beyit ve müfredler yer almaktadır. Çalışmamızda mecmuadaki Türkçe şiirler dikkate alınmıştır. Türkçe şiirler içinde bulunan Arapça ve Farsça kısımların ise görsellerine yer verilmiştir.

İstinsah tarihi bilinmeyen mecmuanın müstensihi mensur mukaddime bölümünde Seyyid İbrahim, kütüphane kayıtlarında ise Seyyid İbrahim b. Fazlullâh es-Sivâsî şeklinde geçmektedir. Müstensihin mensur mukaddime kısmında belirttiğine göre bu mecmuayı Feyzullah Efendi’ye yazılan methiyelerin zaman içinde kaybolup gitme endişesinden dolayı tertip etmiştir. İçerisindeki şiirlerin çoğunluğunun kaside nazım şekliyle kaleme alınan şiirlerden oluşması, bu şiirlerin müstakil olarak Şeyhülislam Feyzullah Efendi ve ailesi için yazılmış olması dolayısıyla özel bir mecmuadır.

Devrin şöhretli şairlerinin yanında adına hiç aşına olmadığımız şairlerin de yer aldığı mecmuada; Sûzî, Nazîrîzâde Emîn, Sâbit Efendi, Hamdî, Sırrî, Sâ‘id, Şeyhî, Fâ‘ik Efendi, Emînâ, Emîn Efendi, Kâmî Efendi, Reşkî, Avnî, Fâ‘iz Efendi, Sâhib, Şer‘î, İshak Çelebi, Kesbî, Fennî-i Mevlevî, Kudsî, Subhî, Kâşif Efendi, Şeyh Mustakîm Efendi, Remzî, Nazîf, Pendî, Adlî, Edîb, Rûmî ve Sâcid Alî Efendi gibi şairlerin toplam 45 Türkçe şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerden 1’i mesnevi, 5’i kaside nazım şeklinde olmak üzere şairi kayıtlı olmayan/başlıksız toplam 6 Türkçe şiir yer almıştır. Ancak şairi kayıtlı olmayan bu şiirlerin 2’sinde mahlas (Rûmî ve Sâcidî) geçmektedir. Nitekim mecmuada en çok Türkçe şiiri bulunan şairler Sâbit Efendi (2), Hamdî (2), Sâ‘id (2), Şeyhî (2), Fâ‘iz Efendi (2), İshak Çelebi (2), Adlî (2) ve Sâcid Alî Efendi (2)’dir. Mecmuadaki Türkçe şiirlerde en çok kullanılan aruz kalıbı ise fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün’dür.

Bilinen şairlerin mecmuada bulunup bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlanmıştır. Bunlar: Fa'ik Efendi (vr. 16a-16b), Kâmî Efendi (vr. 19b-20b /III, V ve VI. bentler), Fâ'iz Efendi (vr. 24b-25b ve 31b-32a), Kâşif Efendi (vr. 35a-35b), Nazîf (vr. 37a-37b) ve 'Adlî (vr. 38a-39b ve 41a-42a) şeklindedir.

Mecmua içerisinde kaside ile birlikte mesnevi, terhib-i bend ve kıta nazım şekilleri de vardır. Edebî tür olarak na't, methiye, kalemiye, seyahatname/beldenname, bahariye, kudumiye, nevrüziye, dariye/kasriye ve cülusiye gibi örneklere rastlanmıştır. Bu türlerin çoğunluğu kasidelerin nesib/teşbib bölümlerinde yer almaktadır.

Kasidelerden sonra müstensih mecmuaya beğendiği müstakil kıta, beyit ve müfredleri eklemiştir. Bunlar asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan kayıtlardır. Feyzullah Efendi'nin övgüsünü içermediğinden dolayı bu kıta, beyit ve müfredlere MESTAP'ta yer verilmemiştir.

Bu çalışma ilk olarak yaşadığı dönemin önde gelen isimlerine müstakil mecmuaların düzenlenebileceği görüşünü sağlamlaştırmıştır. Bütün bunların yanında şairler ile ilgili yeni bir bilgiye tesadüf edilememekle birlikte bilinen şairlerin henüz gün yüzüne çıkmamış birçok şiiri ile bilinen şiirlerin farklı şekilleri tespit edilerek edebiyat araştırmacılarının istifadesine sunulmuştur.

KAYNAKÇA

AKKUŞ, Metin, “Feyzullah Efendi’ye Yazılan Türkçe Övgü Şiirleri”, **Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 253-272.

AKSOYAK, İsmail Hakkı, (2013), **EMİN, Nazîrî-zâde Mehmed Efendi**, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1057>, [Erişim Tarihi: 12.04.2019].

AKSOYAK, İsmail Hakkı, (2015), **FÂİK, Süleyman Fâik Efendi**, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6533>, [Erişim Tarihi: 15.04.2019].

ARKIN, Mehmet, **Feyzullah Efendi’nin “Lataifnâme”si (Metin-Dil İncelemesi-Sözlük)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2015.

AYDEMİR, Yaşar, “Türk Edebiyatında Kaside”, **Bilig**, Yıl 2002, Sayı 22, s. 133-168.

AYYILDIZ, Mustafa, BİRGÖREN, Hamdi, **Edebiyat Bilgi ve Kuramları**, Akçağ Yay., Ankara 2014.

BALTALI, Seval, **Mehmed Adlî Divanı**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli 2016.

BÜLBÜL, Tuncay, (2014) **NAZİF, Mehmed Efendi**, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1864>, [Erişim Tarihi: 12.04.2019].

BÜYÜKYILDIRIM, Ayşe, **Kâşif Divanı’nın Tenkitli Metni ve Tahlili**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1998.

ÇINAR, Mustafa, “Kaside Nazım Şeklinin Tarihî Gelişimi”, **Ekev Akademi Dergisi**, Yıl X, Sayı 27, Bahar 2006, s. 203-222.

ÇÖGENLİ, Sadi, KARA, Ömer, **Erzurum’un Yüzleri Şeyhul İslam Feyzullah Efendi**, Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015.

DARICIK, Murat, **Nazîf Dîvânı (Transkripsiyonlu Çeviri ve Metin-İnceleme)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2006.

DEĞİRMENÇAY, Veyis, “Nazîrîzâde Emîn’in Şeyhülislam Feyzullah Efendi’ye Farsça Methiyeleri”, **Doğu Esintileri Dergisi**, Yıl 2015, Sayı 3, s.197-198.

DEĞİRMENÇAY, Veyis, “Şeyhülislâm Feyzullah Efendi’ye Methiye Farsça Üç Şiir”, **Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum)**, Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 273-287.

DEĞİRMENÇAY, Veyis, “Kesbî ve Sâhibî’in Şeyhülislâm Feyzullâh Efendi’ye Methiyeleri”, **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 2016, Sayı 56, s. 53-72.

DEĞİRMENÇAY, Veyis, “Mâilî’nin Şeyhülislâm Feyzullah Efendi’ye Methiye Farsça Şiirleri”, **Doğu Esintileri Dergisi**, Yıl 2018, Sayı 9, s. 105-116.

DEMİR, Tarık, **Edirneli Fâiz Divanı İnceleme-Metin-Dizin**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.

DERİN, Fahri Ç., “Şeyhülislam Feyzullah Efendi’nin Nesebi Hakkında Bir Risâle”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, Yıl 1959, Sayı 10/14, s. 97-104.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2012.

DİLÇİN, Cem, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2013.

DÜZENLİ, Pehlul, “Feyzullah Efendi’nin Fetâvâ-yı Fezziyye’si ve Osmanlı Fetva Geleneğindeki Yeri”, **Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 361-394.

ELMALI, Hüseyin, “Kaside”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XXIII, s. 562, İstanbul 2001.

GEDİK, Nusret, (2014), **SÂCIDÎ, Ali Efendi**, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2706>, [Erişim Tarihi: 29.09.2019].

GÜRBÜZ, Mehmet, “Şiir Mecdûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecdûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, (Haz: Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2012.

HAZRETKULOV, F., “Feyzullah”, **Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., C. IV, s. 70, Ankara 2004.

İPEKTEN, Haluk vd., **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

İPEKTEN, Haluk, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergah Yay., İstanbul 2015.

İSEN, Mustafa vd., **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara 2014.

İSMAİL BELİĞ, **Nuhbetü’l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti’l-Eş’âr**, (Haz: Abdülkerim Abdulkadiroğlu), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1999.

KAÇAR, Mücahit vd., **Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu**, Kesit Yay., İstanbul 2016.

KARA, Ömer, ÇÖGENLİ, Sadi, “Şeyhulislam Feyzullah Efendi: Hayatı ve Eserleri”, **Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 35-81.

KARACAN, Turgut, **XVII. Yüzyıl Şairlerimizden Sâbit ve Edisyon Kritikli Divan Metni**, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Erzurum 1981.

KARACAN, Turgut, “Sâbit”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XXXV, s. 349-350, Ankara 2008.

KATGI, İsmail, **Osmanlı Devleti’nde Öldürülen Şeyhülislâmlar**, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi 2011.

KATGI, İsmail, **Maktûl Şeyhülislâmlar**, İz Yay., İstanbul 2013.

KAYA, Süleyman, **Fetâvâ-yı Feyziye Şeyhülislam Feyzullah Efendi**, Klasik Yay., İstanbul 2009.

KAZAN, Şevkiye, **Üsküdarlı Sırrî Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği Divanı (Tenkitli Metin- İnceleme) ve Şerhu Medhi’n-Nebî**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003.

KAZAN, Şevkiye, “SİRRÎ”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C.XXXVII, s.129-130, İstanbul 2009.

KESİK, Beyhan, (2014), **ADLÎ, Süleymanzâde Mehmed Efendi**, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2435>, [Erişim Tarihi: 23.04.2019].

KILIÇ, Atabey, “Mecmua Tasnifine Dair”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, (Haz: Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2012.

KILIÇ Filiz, BÜLBÜL Tuncay, “Bulgaristan Doğumlu Divan Şairleri”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, Yıl 2007, Sayı 43, s. 49-66.

KOÇ, Hamza, KÜRKCÜ, Ayşe, “XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Adlî ve Yayımlanmamış Kasideleri”, **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, Yıl 2019, Sayı 5, s. 422-457.

KOÇ Hamza, KÜRKCÜ Ayşe, “XVII. Yüzyıl Divan Şairi Nazîf ve Yayımlanmamış Bir Kasidesi”, **Asya Studies**, Yıl 2019, Sayı 9, s. 23-30.

KONCU, Hanife, (2015), **FEYZÎ, Şeyhülislam Feyzullah Efendi**, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6876>, [Erişim Tarihi: 10.03.2019].

KÖKSAL, M. Fatih, “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)” **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, (Haz: Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2012.

KÖKSAL, M. Fatih, **Yâ Kebîkeç Mecmualar Arasında**, Kesit Yay., İstanbul 2016.

KÖKSAL, M. Fatih, “Yazma Mecmualara Dair Yeni Bir Tasnif Denemesi”, **2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi/2nd International Congress Of Eurasian Social Sciences**, Antalya 2018.

KÖŞKLÜ, Zerrin, “İstanbul Feyzullah Efendi Medresesi ve XVIII. Yüzyıl Osmanlı Medrese Mimarisindeki Yeri”, **Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 221.

KÖPRÜLÜ, Fuad, **Divan Edebiyatı Antolojisi**, Akçağ Yay., Ankara 2006.

KUT, Günay, “Mecmua”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler**, Dergah Yay., C. VI, s. 170-174, Ankara 1986.

LEVEND, Agâh Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Yay., C.I, s.166-167, Ankara 1998.

MEHMET NÂİL TUMAN, **Tuhfe-i Nâilî I**, (Haz: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı), Bizim Büro Yay., Ankara 2001.

MUSTAFA SAFÂYÎ, **Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-âsâr Min Fevâidi'l- Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks**, (Haz: Pervin Çapan), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2005.

MEHMED SÜREYYA, **Sicill-i Osmanî**, (Haz: Nuri Akbayar), Tarih Vakfı Yurt Yay., C. IV, İstanbul 1996.

MUALLİM, NÂCİ, **Lûgat-i Nâci**, Çağrı Yay., İstanbul 1995.

OKUMUŞ, Osman, "Osmanlı Tarihinde Katledilen Şeyhülislamlar", **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Yıl 2013, C. 5/1, s. 387-396.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Edirne Vak'ası", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. X, s. 445-446, Ankara 1994.

PALA, İskender, "Kaside", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XXIII, s. 562, İstanbul 2001.

PALA, İskender, **Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yay., İstanbul 2013.

PALA, İskender, **Divan Edebiyatı**, Kapı Yay., İstanbul 2017.

PAMUK, Arif, **Elmalılı M. Hamdi Yazır Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali**, Pamuk Yay., İstanbul 2011.

RÂMİZ, **Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı (İnceleme- Tenkitli Metin-İndeks-Sözlük)**, (Haz: Sadık Erdem), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1994.

SALİM EFENDİ, **Tezkiretü'ş-Şuâra**, (Haz: Adnan İnce), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2005.

SEVİNÇ, Tahir, "Feyzullah Efendi ve Edirne Vakası", **Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu** (31 Ekim-02 Kasım 2014 Erzurum), Tebliğler, (Ed. Ömer Kara), Atatürk Üniversitesi Yay., Erzurum 2015, s. 151-180.

ŞEMSEDDİN SAMİ, **Kâmûs-ı Türkî**, İkdâm Matbaası, Dersaadet, (H. 1317).

ŞİMŞEK, Selami, "Süleyman Fâik Efendi", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XXXII, s. 85-86, İstanbul 2010.

ŞEYHÎ MEHMED EFENDÎ, **Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri Vekayiü'l-Fudalâ**, (Haz: Abdülkadir Özcan), Çağrı Yay., C. II, s. 118, İstanbul 1989.

TARLAN, Ali Nihat, **Ahmet Paşa Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 1992.

TAYŞÎ, Mehmed Serhan, "Feyzullah Efendi, Seyyid", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XII, s. 527-528, İstanbul 1995.

Türk Ansiklopedisi, "Feyzullah Efendi", MEB Yay., C. XVI, s. 281, Ankara 1968.

TÜREK, Ahmed, DERİN, Fahri Çetin, "Feyzullah Efendi'nin Kendi Kaleminden Hal Tercümesi", **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, Yıl 1969, Sayı 23, s. 205-218.

UZUN, Mustafa, "Mecmua", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. XXVIII, s. 265, İstanbul 2003.

YAZICI, Gülgün, "KÂMÎ", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Diyanet Vakfı Yay., C. XXIV, s. 279-280 İstanbul 2001.

YAZICI, Gülgün Erişen, **Edirneli Kâmî ve Dîvânı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Elektronik Yay., (ISBN 978-975-17-3980-3), Ankara 2017.

YILDIRIM, Sedat, **Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Arapça Şeceresi**, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 2014.

YILMAZ, Ahmet, "Müstakimzâde Süleymân Sâdeddin", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C. XXXII, s. 114-115, İstanbul 2006.

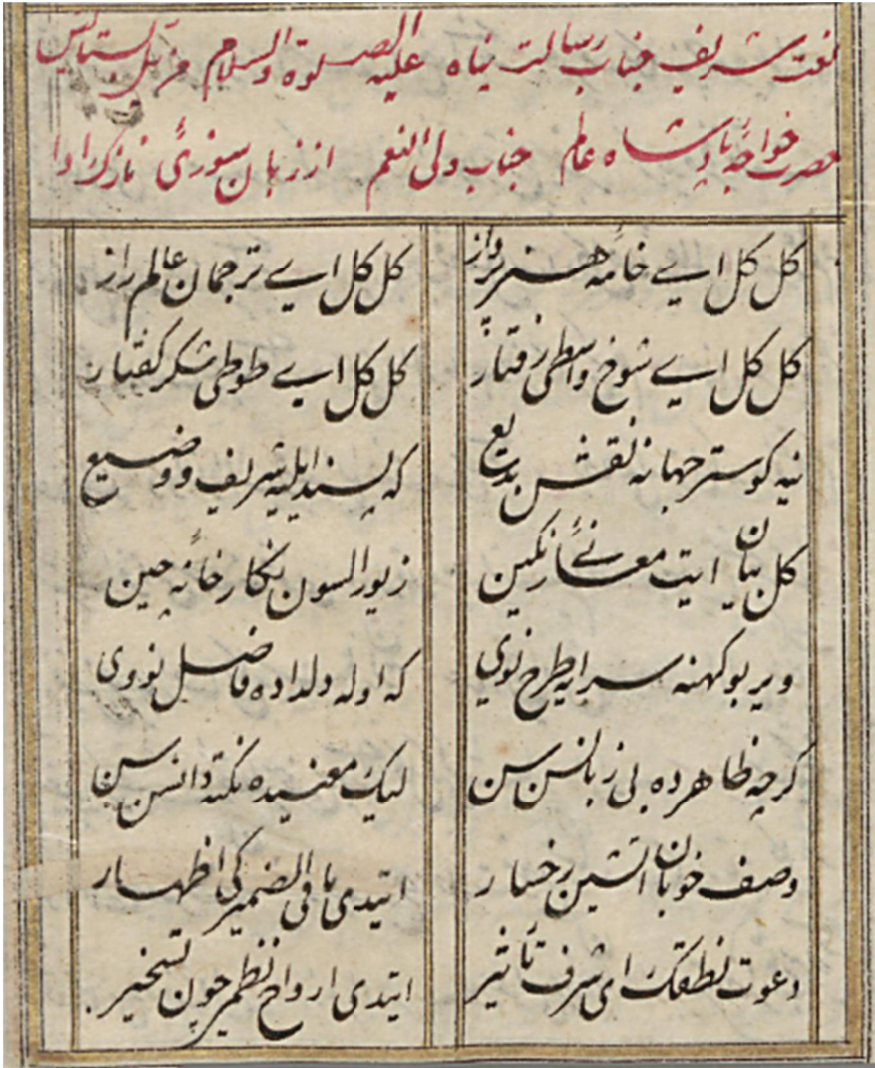
YILMAZ, Mehmet, **Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)**, Kesit Yay., İstanbul 2013.

YILMAZ, Yavuz, **Müstakimzâde'ye Göre Bazı Manzumelerin Şerhi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001.

<http://feyzullahefendi.atauni.edu.tr/site/?sayfa=feyzullah-efendinin-eserleri>, [Erişim Tarihi: 01.03.2019].

Ek 1: Mecmuanın Türkçe Kasideler Bölümünün 1b Sayfası

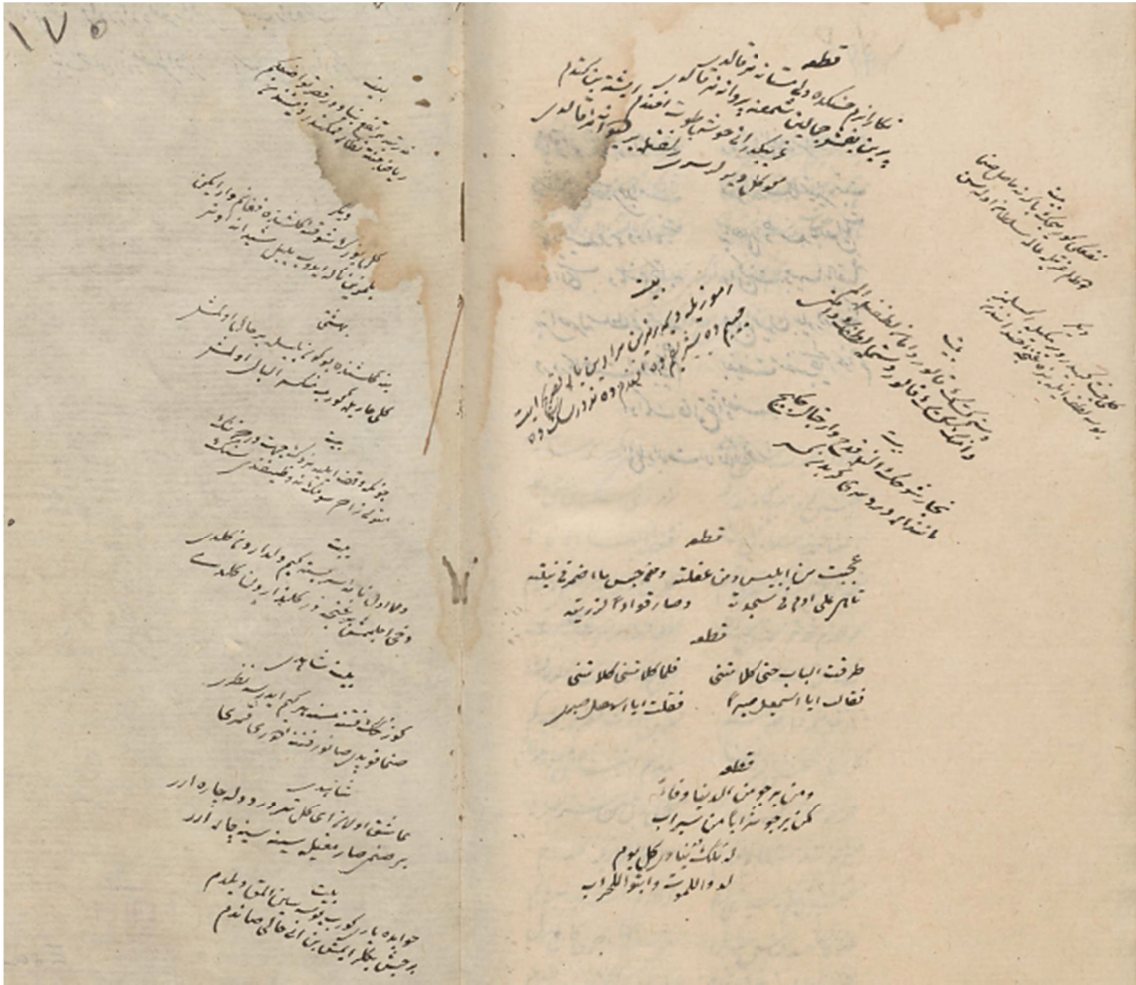
Ek 2: Mecmuanın Arapça Kasideler Bölümünün 45b-46a Sayfaları

Ek 3: Mecmuanın Farsça Kasideler Bölümünün 83b-84a Sayfaları

Ek 4: Arapça, Farsça ve Türkçe Kıta, Beyt ve Müfredler 169b-170a

ÖZ GEÇMİŞ

15.01.1994'te Giresun'un Çamoluk ilçesinde doğdu. 2009 yılında Çamoluk Gazi İlkokulu'nu, 2013 yılında Refahiye Anadolu Lisesi'ni bitirdi. 2013 yılında Sinop Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne başladı. Lisans eğitimini 2014 yılında Gümüşhane Üniversitesi'ne geçerek, 2017 yılında Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirerek tamamladı. Aynı yıl Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladı. Ortak bilimsel iki makalesi (XVIII. Yüzyıl Divan Şairi Adlî ve Yayınlanmamış Kasideleri ile XVII. Yüzyıl Divan Şairi Nazîf ve Yayınlanmamış Bir Kasidesi) bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir ortaokulda Türkçe öğretmenliği yaptı.